

มรดกการณื เรือง

พระประมุขทรนทกประชาธิปก พระปกเกดันเจ้าถุหั่ว

“ ทรงทรงราชธมมกั ”

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961175736

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

หน้าว่าง

(สำเนา) ที่ ๕๕๔๐ รัับวันที่ ๑๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

ที่ ๖/๕๘

กรมราชเลขาณการในพระองค์

วันที่ ๑๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

แจ้งความมาถึง นายพันเอก พระยาพลพลพยุหเสนา
นายกรัฐมนตรี ให้ทราบ

ฉันได้รับพระราชโทรเลข ทรงพระราชปรารภถึงการทำงานอันได้ทรงพระราชปฏิบัติ ติดต่อกับรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎรตามเวลาที่ล่วงแล้วมา ทรงสังเกตเห็นปรากฏแน่ในพระราชหฤทัยว่า รัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยมากรู้สึกแน่ใจว่าไม่จำเป็นจะต้องปราณีประนอมต่อพระองค์ไม่ว่าในเรื่องใด ๆ พอใจที่จะขัดพระราชดำริเสียทุกอย่าง ถ้าหากรัฐบาลมีประสงค์จะประสานงานต่อพระองค์ด้วยดีแล้วคงจะกราบบังคมทูลปรึกษาก่อนที่จะดำเนินการอันสำคัญไป ถ้าได้ทำดั่งนั้นความยุ่งยากอย่างหนึ่งอย่างใดก็จะไม่เกิดขึ้นได้ แต่รัฐบาลมิได้ทำดั่งนั้น การใด ๆ รัฐบาลนำไปจนถึงที่สุดเสร็จเสียแล้วจึงกราบบังคมทูลพระกรุณาไม่มีทางที่จะทรง ทักท้วงให้ แก่ใจโดย กระแสพระราชดำริอย่างใดอย่างหนึ่งได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นก็จะมิอะไรเหลือ นอกจากความขึงเคียดแก่กัน อันธรรมดาที่มีพระมหากษัตริย์

ขัดกับรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎรอยู่เช่นนั้น ไม่ว่าประเทศ
ใด ย่อมไม่เป็นสิ่งดีสำหรับประเทศนั้น ตามพฤติการณ์
เช่นนั้น ทรงพระราชดำริเห็นว่า พระองค์ไม่ควรจะดำรง
ราชสมบัติอยู่สืบไป เพราะไม่มีประโยชน์ที่จะช่วยปกปักรักษา
รักษาผู้ใดผู้หนึ่งได้เลยแล้ว จึงสมรรถพระราชหฤทัยที่จะ
ทรงสละราชสมบัติ* พระราชทาน โอกาสที่จะให้จัดตั้ง
พระเจ้าแผ่นดิน พระองค์ใหม่ที่จะประสานงานได้เรียบร้อย
เพื่อประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนชาวสยามในการ
ทรงสละพระราชสมบัตินั้นจะไม่ทรงตั้งรัชทายาทพระราชทาน
โอกาสไว้ให้รัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎรจัดเลือกเองตาม
ความพอใจจะโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชหัตถ์เลขา
มาภายหลังโดยทางไปรษณีย์

(ลงพระนาม) นริศ

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

* พระราชดำริในเรื่องการจะออกจากราชสมบัติได้เคยมีมาครั้ง
หนึ่งแต่เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ ดังปรากฏในตำนานเอกสารต่อไปนี้

ที่ ๑๐๘/๑๘๒๒

กรมราชเลขาธิการ

วันที่ ๒ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

เรียน มหาอำมาตย์โท พระยามโนปกรณนิติธาดา ประธาน
คณะกรรมการราษฎร

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ส่งดำเนินบันทึกฉบับใน
การที่โปรดเกล้าฯ ให้ท่านกับคณะกรรมการบางคนเฝ้าฯ ที่วัง
สุโขทัย เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ค.ศ. มาให้ท่านทราบ ซึ่งได้ส่งมา
พร้อมกับหนังสืออื่นแล้ว

(ลงนาม) เจ้าพระยามหิธร

บันทึกกลับ

วันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เวลา ๑๗.๑๕ น. โปรดเกล้าฯ
ให้พระยามโนปกรณฯ พระยาศรีวิสารฯ พระยาปริชาตยุกท
พระยาพหลฯ กับ หลวงประดิษฐมนูธรรม มาเฝ้าฯ ที่วังสุโขทัย มี
พระราชดำริว่าอยากจะสอบถามความบางข้อ และบอกความจริงใจ
๑๓ : ๑๓ : อีกอย่างหนึ่ง อยากจะแนะนำเรื่องสืบค้นคดีวงศ์
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ และพระพุทธเจ้าหลวงได้เคยทรงพระราช
ดำริที่จะออกจากราชสมบัติ เมื่อทรงพระชราเช่นเดียวกัน ในส่วน
พระองค์ พระเนตรก็ไม่ปกติ คงทนงานไปไม่ได้นาน เมื่อการณปกติ

แล้ว จึงอยากจะตาออกเดี่ยว ทรงพระราชดำริเห็นว่าพระโอรสส้มเต๋จ
เจ้าฟ้า กรมขุนเพชรบูรณ์ถูกขามมาแล้ว ผู้ที่จะสืบสันตติวงศ์ต่อไป
ควรจะเป็นพระโอรสส้มเต๋จเจ้าฟ้า กรมหลวงสังฆดานครินทร์ ฯ ๑๓ ฯ

๑๓ ฯ

๑๓ ฯ

๑๓ ฯ

พระยาศรีวิสารวาจากราบบังคมทูลว่า มีความรู้ดีที่ทรงช่วย
เหลือเพื่อความมั่นคง เรื่องที่ทรงพระราชดำริจะตาออกนั้น ขอ
พระราชทานให้คิดไว้ก่อน มีพระราชดำรัสว่า จะดูก่อน ไม่ทราบว่าจะ
อาการแห่งพระเนตรจะทุพพดภาพเพียงไร เพราะการผ่าพระเนตร
ไม่ได้ผลดมคาคด ถึงไม่มีเหตุเรื่องเปลี่ยนแปลงการปกครอง ก็ได้
ทรงพระราชดำริที่จะตาออก การต่อไปยังไม่ทราบว่าจะเป็นอย่างไร
ถ้าพระเนตรดี และแสดงให้เห็นว่าคณะราษฎรไม่ทำให้พระองค์เสื่อม
ความนิยม ก็อาจจะอยู่ต่อไป ในชั้นขอแบ่งรับแบ่งสู้ไว้ก่อน ฯ ๑๔ ฯ

มหิธร

๑๓.

(สำเนา)

ลบ

ท ก. ๖๕๕๔/๒๔๗๗ สำนักนายกรัฐมนตรี วังปารุสกวัน

วันที่ ๒๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

ขอพระราชทานกราบทูล สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้า

กรมพระนริศรานุวัดติวงศ์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ลายพระราชหัตถ์ที่ ๖/๕๘ ลงวันที่ ๑๔ ตุลาคม ศกนี้

เชิญกระแสพระราชปรารภในเรื่องการครองราชสมบัติ ตั้งมี

ความพิสดารแจ้งอยู่แล้วนั้น ข้าพระพุทธเจ้าได้นำเสนอ

คณะรัฐมนตรีแล้ว

คณะรัฐมนตรีได้รับพระราชกระแสใส่เกล้า ๆ ด้วยความ

โทมนัสเป็นอันเกล้า ๆ ด้วยคณะรัฐมนตรีมีความจงรักภักดี

และซื่อสัตย์สุจริตต่อใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทอยู่เต็มที

ในที่นี้ข้าพระพุทธเจ้ายังไม่ชี้แจงข้อความในพระราช

ปรารภเป็นข้อ ๆ แต่ใครจะขอกราบบังคมทูลเป็นความรวม

ว่า กิจการอันใดที่รัฐบาลหรือสภาผู้แทนราษฎรได้กระทำไป

นั้น หากเป็นที่ขุนเคืองพระราชหฤทัยประการใดแล้ว หาได้

มีเจตนาที่จะขัดพระราชหฤทัยประการใดไม่ แต่ได้ปฏิบัติ

การโดยบริสุทธิ์ใจ เพื่อให้การเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ

เท่านั้น

เพราะฉะนั้นถ้ามีข้อข้องพระราชหฤทัยอยู่ประการใดแล้ว
ขอพระราชทานทราบเกล้า ฯ พระราชประสงค์เป็นข้อ ๆ ไป
คณะรัฐมนตรีจะได้พยายาม หาหนทางที่จะจัดการ ให้เป็นที่พอ
พระราชหฤทัยทุกอย่างทุกประการอันจะพึงกระทำได้ภายใต้
บังคับแห่งรัฐธรรมนูญ

คณะรัฐมนตรีตลอดทั้งสภาผู้แทนราษฎรกับอาณาประชา
ชนโดยทั่วไป มีความปรารถนาแต่อย่างเดียวกันที่จะได้เห็น
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ ฯ กลับมาครองราชสมบัติ
สืบต่อไปชั่วกาลนานเท่านั้น

การจะควรประการใดสุดแล้วแต่จะโปรดเกล้า ฯ
ข้าพระพุทธเจ้า (ลงนาม) พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา
นายกรัฐมนตรี

(สำเนา) ที่ ๕๕๓๑ รัับวันที่ ๒๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

ลับ

ที่ ๗ / ๕๕

พระที่นั่งราชกรัณยสภา

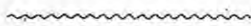
วันที่ ๒๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

แจ้งความมาถึง นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา
นายกรัฐมนตรี ให้ทราบ

ตามหนังสือของท่านที่ ก. ๖๕๕๔ / ๒๔๗๗ ลงวันที่ ๒๓
เดือนนั้นนั้น นั้นได้เก็บความในหนังสือทำโทรเลขส่งออกไป
ไปทูลเกล้า ฯ ถวายตามสำเนาซึ่งได้คัดส่งมาให้แล้ว บัดนี้
ได้รับพระราชทานกระแสพระบรมราชโองการตอบมาโดยทาง
โทรเลขซึ่งนั้นได้คัดสำเนาส่งมาให้ทราบนี้

(ลงพระนาม) นริศ

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

จาก ราชเลขานุการในพระองค์ ถึง หม่อมราชวงศ์
สมัครสมาน

ส่งจาก กรุงเทพฯ ฯ

ครานเลขี, อังกฤษ

วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๔๗๗

ม.ร.ว. สมัครสมาน คฤหาสน์โนล (อังกฤษ)

ตอบโทรเลขของท่านลงวันที่ ๒๒ ขอได้โปรดนำพระ
กระแสของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไปนี้ กราบบังคม
ทูลใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทด้วย

นายกรัฐมนตรีได้ตอบรับทราบ หนังสือ เชิญกระแสพระ
ราชปรารภในการสละราชสมบัติว่าคณะรัฐมนตรีมีความโทมัส
เป็นอย่างยิ่งที่ได้รับพระราชกระแสดังกล่าวแล้ว เพราะเหตุ
ที่คณะรัฐมนตรียังไม่เคยคิดว่าจะได้รับพระราชกระแสเช่นนั้น
และยังคงมีความจงรักภักดีและซื่อสัตย์สุจริตในใต้ฝ่าละออง
ธุลีพระบาทอยู่เต็มที นายกรัฐมนตรีได้กล่าวต่อไปว่าในที่นี้
คณะรัฐมนตรียังไม่ชี้แจงในข้อพระราชปรารภเป็นข้อๆ
แต่ใครจะขอกราบบังคมทูลเป็นความรวมว่า กิจการอันใด
ที่รัฐบาลหรือสภาผู้แทนราษฎรได้กระทำไปนั้นหากเป็นที่ขุน
เคืองพระราชหฤทัยประการใดแล้ว หาได้มีเจตนาที่จะขัด
พระราชหฤทัยประการใดไม่ แต่ได้ปฏิบัติไปโดยบริสุทธิ์
ใจเพื่อให้การเป็นไปตามรัฐธรรมนูญเท่านั้น เพราะฉะนั้น

ถ้ามีข้อข้องพระราชหฤทัยอยู่ประการใดแล้ว ขอพระราชทาน
ทราบเกล้า ๆ พระราชประสงค์เป็นข้อ ๆ ไป คณะรัฐมนตรี
จะได้พยายามหาเส้นทางที่จะจัดการให้ เป็นที่พอพระราชหฤทัย
ทุกอย่างทุกประการ อันจะพึงกระทำได้ภายใต้บังคับ แห่งรัฐ
ธรรมนูญ ในท้ายหนังสือนี้ได้กล่าวถึงความปรารถนาของ
คณะรัฐมนตรีตลอดทั้งสภา ๆ กับอาณาประชาราษฎร์โดยทั่วไป
ในอันที่จะได้เห็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ ๆ กลับ
ไปครองราชสมบัติต่อไปชั่วกาลนาน

(ลงพระนาม) นริศ

(. ,,) อาทิตย์

หม่อมราชวงศ์สัณฺฑิครสมาน ทูล ราชเลขานุการในพระองค์
 กรานเลย กรุงเทพมหานคร ฯ

วันที่ ๒๗ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๓๔ วันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

๑๑.๕๕ น.

๐๒.๑๐ น.

ทูล ราชเลขานุการในพระองค์ กรุงเทพมหานคร ฯ

ตอบโทรเลขลงวันที่ ๒๓ โปรดเชิญกระแสพระราชดำรัส
 กราบทูลผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ดังต่อไปนี้.

หม่อมฉันเคยได้ฟังคำอันไพเราะอย่างนี้จากรัฐบาลมา
 ก่อนแล้ว (แต่) การกระทำหาได้เป็นไปตามนั้นไม่ หม่อม
 ฉันได้ทูลเหตุที่หม่อมฉันจะสละราชสมบัติมาแล้ว ความ
 ปราบกฏตั้งโทรเลขลงวันที่ ๑๐ เดือนนี้ ความใน (โทรเลข
 ฉะบับ) นั้น ก็ควรจะเป็นที่แจ้งชัดอยู่แล้วว่า เหตุใด
 หม่อมฉันจึงใคร่จะสละราชสมบัติ ความรู้สึกนั้นมิได้เกิดขึ้น
 โดยมีข้อไม่พึงพอใจข้อใดข้อหนึ่งเป็นพิเศษ ซึ่งรัฐบาลหรือ
 ผู้หนึ่งผู้ใดจะแก้ไขได้ เหตุการณ์ซึ่งกำลังเป็นไปภายใน
 ประเทศ โดยทั่ว ๆ ไปรวมกันทั้งหมด ทำให้หม่อมฉันรู้สึก
 ว่า หม่อมฉันจะยังคงเป็นพระมหากษัตริย์อยู่ต่อไป ก็ดูไม่
 มีประโยชน์อันใดสำหรับผู้หนึ่งผู้ใด นอกจากสำหรับพวก
 ที่หม่อมฉันเสียใจที่จักต้องเห็นว่า เป็นศัตรูของหม่อมฉัน
 อยู่เสมอเท่านั้น

หม่อมฉันแลไม่เห็นประโยชน์ประการใด ซึ่งหม่อมฉัน
 พึงได้รับในการที่จะให้เงื่อนไขเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรและ
 รัฐบาลรับรองกระทำตามและปฏิบัติไป ด้วยเหตุที่หม่อมฉัน
 อยู่ในฐานะที่ไม่มีทางป้องกัน จึงแลไม่เห็นว่าจะด้วยทางใด
 ซึ่งจะให้สภาผู้แทน ราษฎร และรัฐบาลปฏิบัติไปตาม คำนั้น
 สัญญาและข้อตกลง นอกจากนั้นรัฐบาลก็คงเลี้ยงที่จะไม่
 ปฏิบัติตามคำสั่งสัญญาและข้อตกลง โดยใช้วิธีที่ง่ายที่สุด คือ
 เปลี่ยนรัฐบาลเสียใหม่ และโดยกล่าวว่า ไม่สามารถจะ
 บังคับสภาผู้แทนราษฎรให้ยอมรับความต้องการของหม่อมฉัน
 หม่อมฉันเสียใจที่จะต้องพูดว่า ไม่รู้สึกมีความเชื่อถือใน
 คำพูดของพวกเขาเหล่านี้เสียแล้ว ในกาลที่แล้วมาพวกนี้มิได้
 รักษาถ้อยคำของเขา ยกตัวอย่าง หม่อมฉันเห็นว่า เขาได้
 ทำให้หม่อมฉัน เห็น พระราชบัญญัติอากรมฤตกโดยวิธีหลอก
 ลวง เขาได้ทำให้หม่อมฉันเข้าใจว่าจะเสนอพระราชบัญญัติ
 ใหม่แถลงความหมายแห่งพระราชสมบัติส่วนพระมหากษัตริย์
 ตามนัยที่หม่อมฉันได้วางไว้ ให้ออกใช้เป็นกฎหมายโดย
 เร็วที่สุดที่จะเร็วได้ ตั้งที่นายกรัฐมนตรีได้แจ้งไปตาม
 โทรเลขของท่านลงวันที่ ๒๓ สิงหาคม * ร่างพระราชบัญญัตินี้

^๕
 ข้อความตอน
 ทรงเข้าพระราชหฤทัยผิดว่ารัฐบาลจะเด่น
 ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการยกเว้นภาษี อากร อันเกี่ยวแก่ พระราช

ควรร่างขึ้นได้ภายในเวลาครึ่งชั่วโมง แทนที่จะได้ทำเช่นนั้น กลับตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อร่างพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งจะทำให้หม่อมฉันอยู่ในฐานะเช่นเดียวกับฐานะของพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ สภาพการณ์เช่นนี้หม่อมฉันจะยอมรับไม่ได้ สภาพการณ์ของทรัพย์สินสมบัติของกรมพระคลังข้างที่ในประเทศสยาม ไม่เหมือนกับพระราชทรัพย์ส่วน พระมหากษัตริย์ของอังกฤษ หม่อมฉันเห็นว่าเป็นการพยายามที่จะดึงเอาความครอบครอง กรมพระคลังข้างที่ไปจากหม่อมฉัน วิธีการเช่นนี้อาจเป็นที่พึงพอใจสำหรับผู้อื่นได้ แต่ไม่ใช่สำหรับหม่อมฉัน และหม่อมฉันก็คงจะต้อง ทักท้วงพระราชบัญญัตินี้เอง เรื่องนี้เป็นแต่เพียงเรื่องหนึ่งที่จะตกลงกันไม่ได้ ซึ่งหม่อมฉันแลเห็นอยู่ในเวลาใกล้ ๆ นี้ เรื่องอื่นก็ยังมีอีกมากมาย หม่อมฉันเบื่อหน่ายต่อการทะเลาะกันเช่นนี้ ซึ่งหม่อมฉันคงต้องแพ้ทุกเรื่องไป

ดัมบัตต์ฝ่าย พระมหากษัตริย์ ต่อสภาผู้แทนราษฎร ภายใน สัมมัยประชุม วิสามัญ พ.ศ. ๒๔๗๗ ซึ่งความจริงรัฐบาลได้ถวายคำมั่นว่าจะเสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ในสัมมัยประชุมสามัญครั้งปรากฏในสำเนาหนังสือ นายกรัฐมนตรีซึ่งมีไปกราบบังคมทูลตั้งต่อไปนี้

อนึ่งยังมีเรื่องคดีพระพิบูลย์ฯ อีกเรื่องหนึ่ง หม่อมฉันได้
 ทูลมาแล้วว่า หม่อมฉันจะไม่กลับจนกว่าคดีนี้จะได้เสร็จไป
 เพราะถ้าหากคดีนี้พระคลังข้างที่แพ้ หม่อมฉันก็จะสละ
 ราชสมบัติ หม่อมฉันสัญญาไม่ได้ว่าจะไม่สละราชสมบัติ
 และไม่มีประโยชน์อะไรเลยที่จะเจรจากันต่อไป จนกว่าคดีนี้
 จะเสร็จไป

(ดำเนินา)

ที่ ก. ๔๕๐๘/๒๔๗๗

สำนักนายกรัฐมนตรี

วันที่ ๒๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

ขอเคาะ ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ตามที่ใ้ฝ่าละออง ธุลีพระบาทมีพระราชประสงค์ให้สภามุแทน
 ราษฎรแก้ไขร่างพระราชบัญญัติอากรมฤตก และการรับมฤตก พุทธ
 ศักราช ๒๔๗๖ เดิมความดงให้ปรากฏชัดเจนในการยกเว้นพระราช
 สมบัติฝ่ายพระมหากษัตริย์ไม่ต้องเสียอากร แต่สภามุแทนราษฎร
 ได้ประชุมปรึกษาดงมติขึ้นตามมติเดิมนั้น ในการอภิปรายของผู้แทน
 ราษฎรก็ได้แสดงให้เห็นพร้อมด้วยรัฐบาลว่า พระราชสมบัติฝ่ายพระมหา
 กษัตริย์ไม่ต้องเสียอากรมฤตกเหมือนกัน

แต่เพื่อที่จะให้หลักฐานแน่นอนตามพระราชประสงค์ รัฐบาลจึง
 ได้ดำริร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการยกเว้นภาษีอากร อันเกี่ยวแก่พระ
 ราชสมบัติฝ่ายพระมหากษัตริย์ (Crown Property) ซึ่งออก
 ณะบบัหนึ่ง โดยมี

ทรงเห็นจริง ๆ หรือว่า ถ้าหากหม่อมฉันวางข้อเงื่อนไข
 บางอย่างไปให้ยึดถือ รัฐบาลก็จะได้ปฏิบัติไปตามข้อ
 เหล่านั้น และจะไม่เปลี่ยนแปลงไปเป็นอื่นในเมื่อหม่อมฉัน
 ตกเข้ามาอยู่ในอำนาจของเขาอีกครั้งหนึ่ง จะไม่เป็นการ
 ให้หม่อมฉัน ต้อง ถูก เขา เกลียด ชั่ง ยั่ง ขึ้น ไป กว่า นี้ ไป หรือ
 เพราะเขาจะต้องยอมรับข้อเงื่อนไขโดยความจำเป็น และ
 ด้วยเหตุนี้จะทำให้ความรู้สึกอาฆมาตเกิดขึ้น และคงจะทำ
 ให้หม่อมฉัน ได้รับความ เดือดร้อน ใน ภาย หลัง อีก ต่อ ไป
 หม่อมฉันรู้ว่า อันเงื่อนไขประการใดซึ่งหม่อมฉันอาจตั้ง
 ขึ้นก็คงจะไม่ยอมรับด้วยความยินดี เพราะข้อเงื่อนไขของ
 หม่อมฉันคงจะเป็นสิ่งที่ไม่พึงพอใจสำหรับพวกเหล่านี้ ซึ่ง
 มีความคิดไปในทางที่จะให้หม่อมฉันเป็นเพียงลูกมือทำอะไร
 ตามต้องการเท่านั้น

(๑) เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ เป็นประธาน

(๒) หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ

(๓) เจ้าพระยาอรรพวงศพิพัฒน์

(๔) พระยาวิกรมรัตนสุภา

(๕) พระศุภยรรณปริชาโวท

(๖) เซอร์ร้อยเบอริต ฮอดเดนตัน

(๗) นายชาติดี เถระกดี

ท่านจะทรงแจ้งข้อความในโทรเลขนี้ให้รัฐบาล ทราบทั้ง
หมดหรือเพียงตอ:หนึ่งตอนใดก็ได้ เพราะหม่อมฉันต้อง
การให้รัฐบาลทราบความรู้สึกอันแท้จริงของหม่อมฉัน

(พระปรมาภิไธย) ประชาธิปก ป.ร.

(ลงนาม) สมัครสมาน

เป็นกรรมาธิการของคณะรัฐมนตรี พิจารณาหลักการและยก
ร่างเป็นพระราชบัญญัติเพื่อเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานทอดเกล้า ๆ ถวายคำมั่นว่า จะ
จัดการเสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ต่อสภาผู้แทนราษฎรในสมัยประชุม
ตามบัญชี เพื่อประกาศใช้เป็นกฎหมายต่อไป

ควรมีควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ

ข้าพระพุทธเจ้า (ลงนาม) นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา
นายกรัฐมนตรี

ที่ ก. ๖๕๔๑/๒๔๗๗ สำนักนายกรัฐมนตรี วังปารุสกวัน

วันที่ ๒ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรื่อง การครองพระราชสมบัติ

ขอพระราชทานกราบทูล สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วดีวงศ์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ด้วยเนื่องจากมีพระราชกระแสโปรดเกล้า ฯ ในเรื่อง การครองพระราชสมบัติ ซึ่ง คณะรัฐมนตรีได้กราบบังคมทูลขอ ทราบพระราชประสงค์เป็นข้อ ๆ เพื่อจะได้สนองพระเดชพระ คุณให้ เป็นการต้องตาม พระราชหฤทัย ภายใต้บังคับ แห่งรัฐ ธรรมนูญ บัดนี้ ได้มีพระราชกระแสโปรดเกล้า ฯ ตอบใน เรื่องนี้มาดังที่ใต้ฝ่าพระบาทได้เชิญพระราชกระแสมาให้ คณะ รัฐมนตรีทราบแล้วนั้น คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษา เห็นว่าการที่จะกราบบังคมทูลโต้ตอบโดยหนังสือหรือโทรเลข อาจจะไม่เป็นการเข้าพระราชหฤทัยได้ถ่องแท้ จึงได้ลงมติ ให้เชิญเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ ประธานสภาผู้แทนราษฎร ไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท พร้อมด้วยนายนาวตรี หลวง ชำรงนาวาสวัสดิ์ รัฐมนตรีผู้แทนรัฐบาล ซึ่งจะได้ออกเดินทาง จากประเทศสยามในต้นเดือนนี้ จึงขอกราบทูลมาเพื่อ ทรงทราบฝ่าพระบาท.

ควรมีควรแล้วแต่จะโปรดเกล้า ฯ

ข้าพระพุทธเจ้า (ลงนาม) พ.อ. พระยเพทพลพยุหเสนา

นายกรัฐมนตรี

ที่ จ. บ. ๕๗๑ / ๒๔๗๗

กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

วันที่ ๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรื่อง เชิญไปเฝ้า ฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี เรียน เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ

ด้วยเนื่องจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราช
กระแสโปรดเกล้า ฯ มาในเรื่องการครองพระราชสมบัติ คณะ
รัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเห็นว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องซึ่งรัฐบาล
ตระหนักอยู่ว่าเป็นเรื่องสำคัญอันเกี่ยวกับความเจริญรุ่งเรือง
และความสงบราบคาบของบ้านเมือง ทั้งการที่จะสนอง
พระราชกระแสโดยการกราบบังคมทูลโต้ตอบทางหนังสือ
หรือโทรเลขอาจจะไม่เป็นการถูกต้องโดยถ่องแท้และเรียบ
ร้อยได้สมความประสงค์ ฉะนั้นจึงควรจัดส่งผู้แทนไปเฝ้า
ทูลละอองธุลีพระบาทในการนี้ และผู้ที่ควรจะไปเฝ้า ฯ
ก็ควรเลือกผู้ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรู้จักดี และ
ไว้วางพระราชหฤทัย ทั้งควรเป็นผู้ที่ทรงคุณวุฒิในวิชาการ
และหลักราชการ จึงเห็นพร้อมกันว่าผู้ที่เหมาะสมด้วย
ประการทั้งปวงตั้งกล่าวก็คือท่าน ฉะนั้นจึงลงมติให้เชิญ
ท่านไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทณประเทศอังกฤษ พร้อม
ด้วยนายนาวาตรี หลวงธำรงนาवासวัสดิ์ รัฐมนตรี กับให้
นายดิเรก ชัยนาม เป็นเลขานุการไปด้วย และขอให้รับ

เดินทางโดยด่วน

อนึ่งในระหว่างที่ท่านไปราชการต่างประเทศครั้งนี้ ประจวบ
กับ อยู่ใน ระหว่าง ประชุมสมัย สามัญของ สภาผู้แทนราษฎร
ทางคณะรัฐมนตรีจึงได้คำนึงถึงเรื่องนี้ด้วย แต่เห็นว่าไม่
เป็นการขัดข้อง และเสียราชการประการใด เพราะทาง
สภาอาจดำเนินการได้ตั้งขึ้นคือ เมื่อเปิดประชุมก็ให้ที่ประชุม
เลือกประธานสภาชั่วคราว แล้วจึงเลือกกรองประธานสภา
คนที่หนึ่งขึ้นเพื่อดำเนินงานต่อไป
จึงเรียนมาเพื่อทราบ.

ควรมีควรแล้วแต่จะกรุณา

(ลงนาม) หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์

ที่ ก. ๗๐๑๗/๒๔๗๗* สำนักนายกรัฐมนตรี วังปารุสกวัน

วันที่ ๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๗

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราช
กระแสมาโดยทางโทรเลขในข้อราชการซึ่งเกี่ยวเนื่องกับ

* หนังสือฉบับนี้เดิมมอบไปกับคณะผู้แทน เพื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ
ถวายในเมื่อเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ ประเทศอังกฤษ

รัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร ตั้งมีความพิสดารทราบใต้ฝ่า
 ละอองธุลีพระบาทอยู่แล้วนั้น

พระราชอาชญาไม่พ้นเกล้า ฯ คณะรัฐมนตรีได้ประชุม
 ปรึกษากันแล้ว ลงมติว่า โดยที่ยังไม่ทราบเกล้า ฯ ใน
 พระราชประสงค์เป็นข้อ ๆ ประการหนึ่ง กับอีกประการหนึ่ง
 ถ้าหากว่าจะมีโทรเลขหรือหนังสือไปมา เพื่อกระทำการชี้แจง
 และตกลงในข้อราชการที่กล่าวนั้นก็เกรงด้วยเกล้า ฯ ว่าจะ
 กราบบังคมทูลชี้แจงข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของคณะรัฐ
 มন্ত্রীและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยละเอียดละออ ให้
 เป็นที่พอพระราชหฤทัยไม่ได้ดีเท่ากับที่จะได้กราบบังคมทูล
 พระกรุณาช่วยวาจา จึงได้ตกลงเชิญเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ
 ประธานสภาผู้แทนราษฎร และให้นายนาวาตรี หลวงธำรง
 นาวาสวัสดิ์ รัฐมนตรีไปเฝ้าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท เพื่อ
 กราบบังคมทูลชี้แจงข้อเท็จจริง และ ความคิดเห็น ของ คณะ
 รัฐมนตรีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในข้อราชการต่างๆ ซึ่ง
 ยังข้องพระราชหฤทัยอยู่ แล้วหาเส้นทางที่จะจัดการให้เป็นที่
 พอพระราชหฤทัยทุกประการที่จะพึงกระทำได้ ภายใต้งบังคับ
 แห่งรัฐธรรมนูญ เมื่อตกลงประการใดแล้วจะได้รายงาน
 เข้ามาขออนุมัติอีกชั้นหนึ่ง เพื่อให้เป็นการตกลงทางราชการ
 ในที่สุด คณะรัฐมนตรีขอพระราชทานพระบรมราช

วโรกาสกราบบังคมทูลพระกรุณาในความปรารภอันแท้จริง
ที่รัฐบาลใคร่จะได้เห็นได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท เสด็จกลับมา
ครองราชสมบัติสืบไปชั่วกาลนาน เพื่อความเจริญรุ่งเรือง
ของชาติบ้านเมืองตลอดทั้งรัฐธรรมนุญ ซึ่งได้ฝ่าละอองธุลี
พระบาทได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานนั้นด้วย
การจะควรประการใดสุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรด
เกล้า ฯ

ข้าพระพุทธเจ้า

(ลงนาม) นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา
นายกรัฐมนตรี ขอเดชะ

(สำเนา)

ที่ ก. ๒/๗๗

โยคีลไฮต์ปาร์ก

กรุงลอนดอน

วันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

เรียน พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี

ข้าพเจ้าและหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์พร้อมด้วยนายดิเรก
ชัยนามได้มาถึงลอนดอนเมื่อวันที่ ๗ เดือนนี้ รุ่งขึ้นวันที่ ๘
ได้ส่งหนังสือเรียนนายพลโท พระยาวิชิตวงศ์วุฒิไกร สมุห
ราชองครักษ์ และราชเลขาณูการในพระองค์ประจำกระบวน

เสด็จขอให้นำความขึ้นกราบบังคมทูลว่า คณะผู้แทน ขอพระราชทานพระราชวโรกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในวันที่ ๑๒ เดือนนี้ ในวันเดียวกันนั้นเองพระยาวิชิตวงศ์ฯ ได้มีหนังสือตอบมาว่าได้นำความกราบบังคมทูลแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เฝ้าได้ในวันที่ ๑๒ เวลา ๑๕.๓๐ น.

เนื่อง จาก คณะ รัฐมนตรีได้ลงมติให้ พระยาราชวังสัน อัครราชทูตสยามประจำกรุงปารีสสมทบไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทด้วยในครั้งนี้ พระยาราชวังสันจึงได้เดินทางมาถึงกรุงลอนดอนเมื่อวันที่ ๑๑ เดือนนี้

ครั้นวันที่ ๑๒ เดือนนี้ คณะผู้แทนรัฐบาลมีข้าพเจ้า หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์และนายดิเรก ชัยนาม เลขานุการ พร้อมด้วยพระยาราชวังสันได้ออกเดินทางไปยัง Knowle, Cranleigh, surrey ซึ่งเป็นที่ประทับเวลา ๑๕.๐๐ น. ถึงที่ประทับ นายพลโท พระยาวิชิตฯ ได้นำไปพักในห้องรับแขก แล้ว พระยาวิชิตฯ ได้ขึ้นไปกราบบังคมทูลเวลา ๑๕.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกทรงทักทายกับผู้ที่ไปเฝ้าทุกคนแล้วเสด็จนำข้าพเจ้า หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ และพระยาราชวังสันไปยังห้องประทับส่วนพระองค์ ข้าพเจ้าได้นำหนังสือมอบฉันทะของรัฐบาลขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย* และได้

*คือหนังสือที่ ก. ๗๐๓๗ / ๒๕๗๗ ข้างต้น

ฟังพระราชกระแส และกราบบังคมทูล ถวายความเห็น และสนองพระราชบัญชาบางประการซึ่งปรากฏตามบันทึกย่อ การเฝ้าซึ่งได้แนบมาพร้อมกับหนังสือแนบด้วยแล้ว

ครั้นวันที่ ๒๐ เดือนนี้ เวลา ๒๒.๐๐ น. พระยาวิจิตฯ และ ม.ร.ว. สัมครสมาน กฤดากรได้มาหาข้าพเจ้าและหลวงธำรงฯ นำร่างพระราชบันทึกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมามอบให้ ข้าพเจ้าและหลวงธำรงฯ จึงได้แจ้งกับพระยาวิจิตฯ และ ม.ร.ว. สัมครสมานว่าจะได้พิจารณาร่างพระราชบันทึกดังกล่าวและใคร่จะได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในวันอาทิตย์ที่ ๒๓ เดือนนี้ เพื่อกราบบังคมทูลถวายความเห็นในร่างพระราชบันทึกนั้น พระยาวิจิตฯ และ ม.ร.ว. สัมครสมานตอบว่าเห็นจะไม่ขัดข้อง และได้กราบบังคมทูลให้ทรงทราบต่อไปแล้วก็ลากลับไป ครั้นวันที่ ๒๑ นี้ เวลาบ่าย พระยาวิจิตฯ ได้โทรศัพท์บอกมาว่า ม.ร.ว. สัมครสมาน ได้โทรศัพท์มาจาก Knowle ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ถือเอาร่างพระราชบันทึกซึ่งพระราชทานมาแล้วนั้น เป็นพระราชบันทึกทางราชการและจะได้ให้ ม.ร.ว. สัมครสมานนำต้นพระราชบันทึกซึ่งลงพระปรมาภิไธยแล้วมามอบให้ในคืนวันนี้ ข้าพเจ้ากับหลวงธำรงฯ นาวาสวัสดิ์ได้แจ้งให้พระยาราชวังสันทราบเพื่อมาพบกับ ม.ร.ว. สัมครสมานพร้อมกันณที่พัก ครั้นเวลา ๒๑.๓๐ น. พระยาวิจิตฯ กับ

ม.ร.ว. สัมครสมานได้มาถึง และได้้นำพระราชบันทึกซึ่งมีข้อความตรงกับร่างพระราชบันทึก ซึ่งพระราชทานมาก่อนแล้ว ให้แก่ข้าพเจ้าและแจ้งว่าโปรดเกล้าฯ ให้ถือว่า ฉะบับนี้เป็นพระราชบันทึกทางราชการและได้ทรงลงพระปรมาภิไธยมาด้วยแล้วต้นพระราชบันทึกฉะบับนี้ข้าพเจ้าได้เก็บไว้และส่งสำเนาฯ มาพร้อมด้วยหนังสือแล้ว แต่เพื่อให้คณะรัฐมนตรีได้ทราบถึงสาระสำคัญของพระราชบันทึกเสียโดยด่วนจึงได้ร้องขอให้ม.ร.ว. สัมครสมานเก็บข้อความ สำคัญใน พระราช บันทึกนั้น เข้าใ้โคล้ดลับส่งมาทางราชเลขาณูการในพระองค์ กรุงเทพ ฯ ให้ นำความขึ้นเรียนปฏิบัติคณะรัฐมนตรีต่อไป

เมื่อเหตุการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปตั้งนี้แล้ว หน้าที่ของข้าพเจ้าและคณะผู้แทนก็คือรอฟังคำสั่งจากรัฐบาลต่อไป แต่ถึงอย่างไรก็ดีข้าพเจ้าย่อมถือว่ากิจการที่ได้มอบหมายมานี้เป็นเรื่องอันสำคัญและจะต้องพยายามทุกทางเพื่อให้สัมประสงค์ตั้งทางราชการมอบหมายมา ฉะนั้นจึงได้ตกลงว่าจะไปเฝ้าในวันที่ ๒๓ เดือนนี้ อีก และเมื่อได้ผลอย่างไรจะได้เรียนปฏิบัติมาเพื่อประกอบความดำริของคณะรัฐมนตรีต่อไป

ควรมีควรแล้วแต่จะกรุณา

(ลงนาม) เจ้าพระยาสุรธรรมาธิเบศ

* ตำเนาพระราชบันทึกให้ดู ตั้งแต่หน้า ๑๐๑ ถึงหน้า ๑๑๒

บันทึกย่อการไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

วันนั้นเวลา ๑๓.๓๐ น. เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ พระยาราชนวังสัน หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ พร้อมด้วยนายดิเรกชัยนาม เลขานุการได้โดยสารรถยนต์ซึ่งสถานทูตส่งมาเพื่อไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ Knowle Cranleigh ถึง Knowle เวลา ๑๕.๐๐ น. มีนายพลโท พระยาวิชิตวงศ์ ฯ สมุหราชองครักษ์และราชเลขานุการในพระองค์ประจำกระบวนเสด็จมากอยรับนำไปห้องรับแขกเวลา ๑๕.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออก พระยาวิชิต ฯ นำข้าราชการทั้ง ๔ เข้าเฝ้าแล้วได้เสด็จนำเจ้าพระยาศรี ฯ พระยาราชนวังสัน และหลวงธำรง ฯ ไปยังห้องประทับส่วนพระองค์ เพื่อทรงปรึกษาหารือข้อราชการ ในห้องนั้นผู้ที่ได้เข้าเฝ้าโดยฉะเพาะคือเจ้าพระยาศรี ฯ พระยาราชนวังสัน และหลวงธำรง เจ้าพระยาศรีได้นำหนังสือมอบอำนาจของรัฐบาล ซึ่งนายกรัฐมนตรีได้ลงนามมาขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวายและกราบบังคมทูลเพิ่มเติมว่า คณะรัฐมนตรีได้ลงมติให้พระยาราชนวังสันมาช่วยเหลือในการเรียนปฏิบัติราชการในคราวนี้ด้วย ต่อจากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้รับสั่งว่า การที่พระราชทาน

รัฐธรรมนูญให้ในคราวนั้นก็โดยทรงเชื่อว่ากิจการทุกอย่างจะ
 ได้เป็นไปอย่าง democratic เช่นอย่างในอังกฤษเขา แต่เท่า
 ที่ได้ผ่านมาได้ทรงสังเกตเห็นว่ามิได้เป็นไปอย่าง democratic
 เช่นอย่างสมาชิกสภาประเภทที่ ๒ มิได้เลือกจากพวกที่มีคุณ
 วุฒิความรู้ กลับเลือกจากบุคคลในคณะ และผิดความ
 ประสงค์ซึ่งมิได้เลือกตั้งจากบุคคลซึ่งทรงคุณวุฒิสมกับที่จะ
 มาเป็นครูประเภทที่ ๑ นอกจากนี้ยังตัดสิทธิของพวก
 หนังสือพิมพ์และความเห็นของบุคคลอื่นซึ่งถ้าใครพูดอะไรก็
 จะเป็นผิดไปหมด เป็นการตัดสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ความจริง
 ท่านได้เคยทรงพระราชปรารภกับ Mr. Stevens ว่าอย่างพวก
 สมาชิกประเภทที่ ๒ นั้น ควรจะมีผู้แทนพวกอาชีพต่าง ๆ กัน
 เช่นข้าราชการก็ควรให้พวกข้าราชการเขาเลือกกันขึ้นมา ใน
 การที่ท่านพระราชทานรัฐธรรมนูญนี้ตั้งใจจะให้แก้ราษฎร
 ทั้งหลาย ไม่ได้ให้แก่พวกใดพวกหนึ่งโดยเฉพะะ ถ้าหาก
 จะมี dictator ขึ้นก็เหมือนเมื่อครั้งเป็น absolute monarchy
 และถ้ามี dictator ก็กลับจะร้ายกว่า absolute monarchy เสีย
 อีก จริงอยู่ absolute monarchy กับ dictator เหมือนกัน แต่
 เป็นมาตาม tradition และทรงเห็นว่าที่เป็นมาแล้วมีผู้ซึ่ง
 หันทางไปในทาง Republic เป็นต้นว่า ให้เลิกเหรียญตรา
 ซึ่งใน monarchy เขาต้องมี เช่นเหรียญตราเรามีให้ฝรั่ง

แต่ไทยกลับไม่มีระดับ นอกจากนั้นก็ยังมีผู้ตำว่าพระองค์ท่าน
ว่ารัฐบาล ๑๕๐ ปีไม่เห็นทำอะไร เท่ากับตำว่าวงศ์ตระกูล
ของพระองค์ท่านไม่ได้ทำอะไรเสียเลย ฉะนั้นถ้าจะให้
พระองค์ท่านเสด็จกลับก็ขอให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อ
ขัดข้องต่างๆ ให้เป็น democracy จริง ๆ ถ้าไม่เช่นนั้นกลับ
ไปก็เท่ากับเป็นตัวหุ่นช่วยเหลือพวกหนึ่งสำหรับกดขี่ราษฎร

ต่อจากนั้นก็ได้รับสั่งว่าทรงข้องพระทัยใน ปัญหาแห่ง
พระราชบัญญัติคุ้มครองไทยปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ว่าพระราชบัญญัตินี้จะ
คุ้มครองคนซึ่งกระทำการในภายหลังด้วยหรือไม่ คณะผู้แทน
ได้กราบบังคมทูลว่าพระราชบัญญัตินี้ก็คุ้มครองเฉพาะผู้ซึ่ง
กระทำการในขณะปราบกบฏ และกระทำการโดยสุจริต
หาได้คุ้มครองถึงบุคคลซึ่งมากระทำการในภายหลังไม่ และ
อ้างว่าพระราชบัญญัตินี้เทียบได้กับ Act of Indemnity ของ
อังกฤษที่ทรงพอพระราชหฤทัยในข้อนี้

ได้ทรงรับสั่งต่อไปว่าพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ
ว่าพระราชบัญญัตินี้เป็นการกดขี่ และตัดไม่ให้บุคคลแสดง
ความคิดเห็น เมื่อมีเรื่องขึ้นก็ไม่ให้โอกาสจำเลยสู้คดี
ในโรงศาล เมื่อผู้ใดออกความคิดเห็นขัดต่อรัฐบาลๆ ก็หา
ว่าคิดร้ายต่อรัฐบาล คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่า ความ

มุ่งหมายในกรณีที่ออกพระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นการให้
 ประโยชน์แก่จำเลยมากกว่าเป็นการให้โทษ เพราะหลักการ
 ในพระราชบัญญัตินี้เป็นการป้องกันดีกว่าแก้ กล่าวคือรัฐบาล
 ไม่อยากจะให้มีการขึ้นศาลต้องติดคุกติดตาราง นอกจากนั้น
 วิธีบังคับในพระราชบัญญัตินี้ก็หาถือว่า เป็นการ ลงโทษตาม
 กฎหมายอาชญาไม่ เป็นแต่จำเลยต้องอยู่ในเขตที่จำกัด
 พระราชบัญญัตินี้ไม่ตัดสิทธิในการประกอบอาชีพ และดู
 เหมือนก่อนออกมานี้ เรื่องเบียดเบียนบ้านญาติก็ได้ถูกตัด
 ด้วย นอกจากนั้นถ้าหากว่าจำเลยให้คำมั่น สัญญาว่าจะรักษา
 ไว้ซึ่งรัฐธรรมนูญมิคดีย่ำแล้ว ก็เป็นอันว่าพ้นจากโทษนี้ได้
 ยกตัวอย่างให้เห็นว่า ถึงแม้จะมีบุคคลบางหมู่บางเหล่าซึ่งไม่
 พอใจและหวาดเกรงในพระราชบัญญัตินี้ก็ยังมีบุคคลบางหมู่
 บางเหล่าอีกซึ่งเห็นว่าเป็นประโยชน์ เช่นหลวงสงคราม
 วิจารณ์กับหลวงเสนีย์สงครามและนายไถง สุวรรณทัต เมื่อ
 ถูกฟ้องยังโรงศาลได้ร้องขอให้พิจารณาตนตามพระราชบัญญัตินี้
 โดยอั้งแบบอย่างรายพระยาวิชัย ฯ นอกจากนั้นกฎหมาย
 อาชญามาตรา ๑๐๔ ก็นความกว้างขวางมาก ถ้าแม้จะฟ้อง
 จำเลยทุกคนตามกฎหมายอาชญามาตรา ๑๐๔ แล้ว ทุกคน
 ก็ไม่มีโอกาสจะหลุดพ้นไปได้เลย เมื่อได้กราบบังคมทูล
 ตั้งนี้แล้วก็ทรงนิ่งอยู่มิได้รับสั่งประการใด

ต่อไปนี้ ได้ทรงรับสั่งถึงเรื่องแก้ไขวิธีการประหารชีวิต ทรงรับสั่งว่าใน เรื่องซึ่งไม่ให้ พระองค์ท่าน ทรงเห็น ประหารชีวิตก็เห็นด้วย เพราะไม่เป็นของสนุกอะไร แต่ข้อ พระทัยในการ บังคับคดีครั้ง สุกท้ายซึ่งพระองค์ท่าน ทรงเห็น ว่าควรจะได้ผ่านพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงรับสั่ง ว่าถ้าแม่รัฐบาลกระทำการให้แน่นอนว่าในระหว่างซึ่งทุลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษนั้น จะไม่ดำเนินการบังคับ คดี เรื่องนี้อาจทำได้เช่นออกพระราชบัญญัติว่าด้วยวิธี ร้องทุกข์ ซึ่งคณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่า เรื่องนี้ไม่เป็น การขัดรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๕๕ คิดว่าคณะรัฐมนตรีคงไม่ ขัดข้องในการที่จะวางวิธีการในเรื่องนี้โดยออกให้เป็นพระราช บัญญัติไว้ และถ้าเป็นที่ตกลงกันแล้ว ก็น่าจะออกเป็น พระราชบัญญัติในสมัยสามัญเพื่อให้เสร็จก่อนเสด็จกลับ

คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่า ในการที่คณะมาครั้งนี้ ก็เพื่อเข้าเยี่ยมเยียนและกราบบังคมทูลชี้แจงข้อข้องพระทัย ประการใด ๆ ซึ่งถ้าจะพระราชทานข้อข้องพระทัยมาเป็น ข้อๆ แล้วก็จะได้พยายามหาช่องทางที่จะแก้ไขข้อขัดข้องนั้นๆ ตาม แต่จะทำได้ภายใต้รัฐธรรมนูญ เพื่อความสงบเรียบร้อยและ ความเจริญของประเทศ ใครจะได้เห็นใต้ฝ่าละอองธุลี พระบาทเสด็จกลับสู่พระนคร เพื่อเป็นประมุขของประเทศ

ตามความคิดเห็นว่ารัฐบาลก็ดี ราษฎรก็ดี สภาผู้แทนราษฎร
ก็ดี ใครที่จะให้เสด็จกลับโดยแท้จริงและเรื่องนี้เป็นเรื่อง
ชู้ช่าอยู่มาตลอดทางถูกพวกหนังสือพิมพ์รุมถาม อันแสดง
ให้เห็นว่าชาวต่างประเทศสนใจอยู่มาก และถ้าเสด็จกลับได้
ก็จะเป็นการระงับเหตุการณ์อันอาจเกิดขึ้นได้ทางต่างประเทศ

ในที่สุดคณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่า ถ้าจะมีข้อข้อง
พระทัยประการใดก็ใครที่จะได้รับพระราชทานพระราชบันทึกลง
เป็นข้อๆ เพื่อจะได้ปรึกษากันดูว่าจะมีข้อใดที่จะกระทำได้ภาย
ใต้รัฐธรรมนูญ ก็จะได้จัดถวาย และขอ อนุมัติรัฐบาล ทาง
กรุงเทพ ฯ ต่อไป

ต่อจากนี้ทรงพระราชปรารภถึง นายทหารรักษาวัง ๒ คน
ว่าได้ดำเนินการไปประการใด คณะผู้แทนได้กราบบังคม
ทูลว่าได้เป็นอันเลิกแล้วกันไป คณะรัฐมนตรีก็ได้จัดการ
ให้ระงับไปแล้วในการที่ปฏิบัติเข้าไปนี้ก็เพราะกระทรวงวัง
มิได้ใช้อำนาจในการที่จะเสนอความเห็นขึ้นมาเพื่อเปลี่ยนแปลง
ความเห็น ของ อัยการ ศาล พิเศษ ซึ่งก็ได้ปรากฏว่า
กระทรวงอื่นๆก็ได้ใช้วิธีเช่นนี้อยู่แล้วก็ทรงพอพระราชหฤทัย
ในข้อนี้

ทรงรับสั่งว่าเรื่องหลักการ Crown property เป็นอย่างไร
คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่าก่อนออกมาคราวนี้ได้มีการ

ประชุมกรรมการครั้ง ๑ แล้ว ได้วางหลักการตามทีละขณะ รัฐมนตรีได้ถวายความเห็นซึ่งได้ทรงเห็นชอบแล้ว คือ (๑) พระราชทรัพย์ซึ่งจะตกทอดไปยังผู้สืบสันตติวงศ์นั้นไม่ต้องเสียภาษี (๒) ที่ตกไปยังผู้อื่นซึ่งมิใช่ผู้สืบสันตติวงศ์นั้นต้องเสีย เวลานี้คณะกรรมการได้ตกลงให้ Sir Robert Holland กับ M. L'Evesque ไปจัดการร่างเบื้องต้นมา มิได้จัดการอย่างพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ การที่มีได้ลุล่วงโดยเร็วก็เพราะเป็นพระราชบัญญัติที่ยากมาก และรัฐบาลหวังว่าถ้าเสด็จกลับไปร่วมมือในการร่างพระราชบัญญัตินี้ก็จะเป็นการเรียบร้อย แต่ในขณะนี้อาจทำได้โดยวางหลักการไว้และทำ inventory บัญชีสำรวจภายหลังก็ได้ ก็ทรงพอพระราชหฤทัย ต่อจากนี้ได้ทรงรับสั่งว่าเหตุผลในการที่พระองค์ทรง veto พระราชบัญญัตินั้นมีอยู่ ๒ ข้อ (๑) เป็นการทำลายฐานะของพระมหากษัตริย์ (๒) การใดที่ไม่ต้องด้วยความประสงค์ของราษฎรทั่วไปแล้ว ใน ๒ ข้อนี้จะต้อง veto นอกจากนี้แล้วจะไม่ทรงชี้เลย

นอกจากนี้ก็ทรงข้องพระราชหฤทัยในเรื่องสมาชิกประเภทที่ ๒ อีกตามสมควร ครั้นแล้วได้เวลา ๑๗.๑๕ น. ทรงเสด็จนำพาพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมราชินีโดยเสด็จออกมาห้องรับแขก ทรงรับสั่งไปตามถึงการเดินทาง ทรงเล่าเรื่องราว

ต่างๆ ที่พระองค์ไปเที่ยวมา เวลา ๑๗.๔๕ น. กราบถวาย
บังคมลากลับที่พัก ถึงโฮเต็ลเวลา ๑๙.๓๐ น. รวมเวลา
ที่เข้าเฝ้า ๒ ชั่วโมงพิกากว่า

(ลงนาม) ดิเรก ชัยนาม
จดบันทึกตามถ้อยคำของคณะผู้แทน

ที่ ๓ / ๗๗ โฮเต็ลไฮด์ปาร์ก ลอนดอน
วันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

เรียน พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี
เนื่องจกหนังสือของข้าพเจ้าที่ ก. ๒ / ๗๗ ลงวันที่ ๒๑
เดือนนี้ รายงานการเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อม
ทั้งส่งสำเนาพระราชบันทึกมาด้วย และว่าจะได้ไปเฝ้า
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ วันที่ ๒๓ เดือนนี้อีก ได้
ผลอย่างไร จะได้เรียนปฏิบัติมา เพื่อประกอบ ความดำริของ
คณะรัฐมนตรีต่อไปนั้น

วานนี้ข้าพเจ้า หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ พระยาราชวังสัน
และนายดิเรก ชัยนาม เลขานุการจึงได้ไปเฝ้าพระบาท
สมเด็จเจ้าอยู่หัวอีก ถึงที่ประทับเวลา ๑๕.๐๐ น. เวลา
๑๕.๕๐ น. จึงได้เข้าเฝ้า การเฝ้าครั้งนี้เป็นไปเช่นครั้งแรก

คณะแพะข้าพเจ้า หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ และพระยาราชา
วังสันเท่านั้น ต่อเวลา ๑๗.๒๕ น. จึงกราบถวายบังคม
ลา การเฝ้าครั้งนี้ปรากฏในย่อบันทึกซึ่งข้าพเจ้าขอส่งมา
พร้อมกับหนังสือ

เมื่อกลับถึงที่พักแล้วเวลา ๒๐.๔๕ น. ม.ร.ว. สัมคร
สมาน กฤดากร ได้โทรศัพท์แจ้งมาว่ามีพระราชประสงค์ขอ
เพิ่มเติมข้อความในพระราชบันทึกอีกคือ ในหน้า ๑๒ ของ
พระราชบันทึกระหว่างบันทึกที่ ๖ กับบันทึกที่ ๗ ให้เติมข้อ
ความดังต่อไปนี้ “ข้อ ๕ ขอให้จัดการออกพระราชบัญญัติ
วางระเบียบการทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาตามทำนองที่ข้าพเจ้า
ได้ร้องขอไปแล้วทางโทรเลข”

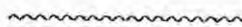
อนึ่งในการที่ ข้าพเจ้าและ คณะมา ราชการ ครั้งนี้ ก็ได้รับ
มอบหมายมาให้หา ทางทำความเข้าใจ ตกลงกับ พระบาท สมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวได้ใน พระราช ประสงค์ บางข้อซึ่งไม่ขัดกับรัฐ
ธรรมนูญ และเมื่อได้ตกลงกันแล้วก็จะได้ขออนุมัติเป็น
ทางการต่อไป แต่เป็นที่เสียดใจที่จะเรียนให้ทราบ ว่า การหา
ได้เป็นไปตั้งนั้นไม่ เมื่อได้เข้าเฝ้าและกราบบังคมทูลชี้แจง
ตั้งได้รายงานมาแล้วในครั้งก่อน พระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวก็เป็นแต่พระราชทานพระราชบันทึกมาให้ส่งตรงไปยัง
รัฐบาล และจะทรงรอฟังคำตอบของรัฐบาลที่เดียว ข้าพเจ้า

จึงปรึกษากันเห็นว่าเมื่อวิธีการเปลี่ยนแปลงไปเช่นนี้แล้ว การที่จะอยู่ต่อไปก็จะได้ประโยชน์น้อยเต็มที่ ไม่คุ้มกับ เวลาและเงินที่ได้เสียไป เพราะการเจรจาตามวิธีนี้อาจทำ โดยตรงระหว่างพระองค์ท่านกับรัฐบาลโดยผ่านกรมราชเลขา นุการในพระองค์ ก็ได้ จึงอยากจะเรียนไว้ว่าเมื่อได้รับคำ ตอบจากรัฐบาลและ นำถวาย แล้วเห็นว่า เหตุการณ์ ยังจะยืด เยื้อไปอีกนาน ก็จะได้ขออนุญาตเดินทางกลับกรุงเทพฯ ฯ

ในวันเดียวกันนี้ข้าพเจ้าได้ส่งโทรเลขเรียนท่านโดยเก็บ ข้อความสำคัญในพระราชบันทึกเข้าไว้คัดส่ง ทางราชเลขา นุการในพระองค์ ดังที่ได้ เรียนไว้ แล้วในหนังสือฉบับก่อน ความปรากฏในสำเนาซึ่งขอส่งมาพร้อมกับหนังสือนี้

ควรมีควรแล้วแต่จะกรุณา

(ลงนาม) เจ้าพระยาศรัทธมณีเบศ

บันทึกย่อการไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

ภายหลังที่ได้ทรงทักทายกับคณะผู้แทนแล้วได้เสด็จนำ
เจ้าพระยาศรัทธมณีเบศ พระยาราชวังสันและหลวงธำรง ฯ

เข้าไปในห้องประทับส่วนพระองค์แล้ว ทรงชี้ให้ดูเพิ่ม
หนังสือพิมพ์ ตัดและรับสั่งว่า หนังสือพิมพ์ในปีนั้นได้ทำ
ให้เกิดเหตุเกรี้ยวกราว เหตุนี้จึงทรงเห็นว่าพระราชบัณฑิตก
นั้นจะต้องทำให้มีหลักการ เพราะเหตุว่าได้กลายเป็นเรื่อง
ของโลกไปแล้ว แต่พระราชบัณฑิตกนี้เป็น Tentative propo-
sal ซึ่งรัฐบาลจะมีความเห็นประการใดก็อาจจะตอรองกันได้
คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่า เติมได้พระราชทานเป็นแต่
เพียงร่างพระราชบัณฑิตกมา อันคณะผู้แทนเข้าใจว่าคงจะ
พระราชทานโอกาสให้ถวายความเห็นเพื่อทรงพระราชวิจารณ์
ว่าควรจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมสถานใด เมื่อตกลง
กันแล้วจึงจะพระราชทานพระราชบัณฑิตกแน่นอนไปยังรัฐบาล
แต่ภายหลังได้รับโทรศัพทว่าให้ถือเอาร่างพระราชบัณฑิตกนั้น
เป็นบัณฑิตกแน่นอน จึงทำให้วิตกไปว่าวิธีปฏิบัติการได้
เปลี่ยนแปลงไปโดยไม่ให้ออกาสคณะผู้แทนถวายความเห็น
ได้ แต่เมื่อรับสั่งว่าเป็นแต่เพียง Tentative proposal แล้ว
ก็ทำให้อุ่นใจว่ามีทางที่จะปรองดองกันได้

ครั้นแล้วทรงรับสั่งว่าในการที่จะกลับไปนั้นมีความประสงค์
ที่จะใคร่เห็นประเทศสยามดำเนินการอย่าง Democracy และ
มี Stability แต่เท่าที่ทรงรู้สึกเห็นว่า Stability นั้นยังไม่มี
เพราะยังมีการ conflict กันระหว่างพวก Socialist และ Anti-

Socialist ถ้าแม้ว่ายอมให้มีพรรคการเมืองเกิดขึ้นแล้วก็จะทำให้ต่างฝ่ายต่างรู้จักว่าลัทธิไหนดี เมื่อลัทธิไหนไม่ดีไม่มีคนนิยมก็ตายไปเอง การ Conflict ก็ไม่เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นก็ชักเบื่อเต็มที่ ถ้าคิดถึงส่วนตัวก็ไม่อยากจะไป การไปนั้นต้องทำประโยชน์ให้ได้อย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าไม่มีประโยชน์จะไปทำไม แต่เมื่อไม่นึกถึงส่วนตัวก็ยังเป็นห่วง อนึ่งทรงรู้สึกว่ฐานะในขณะนั้นกลับลำบากยิ่งขึ้น โดยเหตุสองประการ คือ เมื่อครั้งพระยามโนฯ ปัดสภาฯ ครั้งหนึ่ง กับเมื่อครั้งกบฏบวรเดชครั้งหนึ่ง คนก็โทษพระองค์ท่านว่าทรงช่วยเหลือเพื่อเอาอำนาจคืน คณะผู้แทนกราบบังคมทูลว่าในการที่มานี้ก็เพื่อที่จะหาทางปราบปรามระหว่างพระเจ้าอยู่หัว รัฐบาลและสภาฯ ภายใต้อาณัติที่ได้รับมอบหมายมาที่ทรงวิตกว่าจะมีผู้โทษว่าท่านได้ช่วยเหลือเพื่อเอาอำนาจคืนนั้น รัฐบาลหาได้คิดเช่นนั้นไม่ เพราะในเรื่องพระยามโนฯ คนทั้งหลายก็ได้เห็นว่า เป็นความผิดของพระยามโนฯ จนถึงกับได้พูดกันจะขอให้ไต่สวนพระยามโนฯ ในสภาฯ ส่วนกบฏบวรเดชก็ได้ตั้งศาลชำระผู้กระทำผิดและลงโทษไปแล้ว ส่วนที่ทรงวิตกว่ากลับไปจะไม่มีประโยชน์นั้น ขอกราบบังคมทูลว่าถ้าเสด็จกลับไปมีประโยชน์เพื่อจะยังความอ่อนใจและเรียบร้อย ทั้งพระราชวงศ์ฯ ก็จะได้ไม่ระส่ำระสาย แต่ถ้

ไม่เสด็จกลับแล้วผลเสียมาก ช่างทายเป็นได้ว่าจะร้ายแรง
 เพียงไร เพราะฉะนั้นควรเสด็จกลับเพื่อให้เกิดการเรียบ
 ร้อยทั้งภายในและภายนอกเสียคราวหนึ่ง แล้วจึงหาทาง
 ให้เป็นที่เรียบร้อยภายหลัง

ต่อไปนี้ก็ได้รับสั่งถึงคณะพรรคการเมือง ซึ่งรวมความ
 ว่าทรงเห็นมีประโยชน์ในการที่จะให้มีขึ้น เพราะต่างก็จะ
 ได้มีโอกาสต่อสู้กันตามรัฐธรรมนูญ ถ้าไม่ยอมให้มีคณะ
 การเมืองแล้ว ก็มีแต่ความคิดอย่างเดียวในการยึดเอาอำนาจ
 กัน คณะผู้แทนกรามบังคมทูลว่า ปัญหาเรื่องพรรคการเมือง
 นั้นได้เคยวินิจฉัยกันในคณะรัฐมนตรีแล้ว จนถึงกับร่าง
 พระราชบัญญัติว่าด้วยการนี้ แต่ที่ประชุมเห็นว่ายังไม่ถึงเวลา
 ควร ให้ค่อยเป็นค่อยไป คือให้เกิดจากสมาชิกสภาฯ ก่อน
 แล้วจึงค่อยขยายออกมาถึงคนภายนอก เพื่อให้โอกาส
 แก่คนที่จะได้เรียนรู้เสียก่อน แต่ก็ยังทรงเห็นว่า ควรให้มี
 พระราชบัญญัติยอมให้เกิดขึ้นดีกว่า

ครั้นแล้วรับสั่งต่อไปว่า Stability ยังไม่มี เพราะเหตุ
 ว่ารัฐบาลจะเอาอะไรก็ไม่แน่วไปสักอย่าง ควรที่รัฐบาลจะ
 ประกาศเสียทีเดียวว่า จะดำเนินการอย่าง Socialist หรือ
 Liberal ทรงเห็นว่าถ้าที่รัฐบาลล้มลงเช่นนี้ทำให้ไม่ได้รับ
 การ Support จากพวกมิตรเลย เพราะไม่มีความประสงค์ คณะ

ผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่า ตามพระราชประสงค์ซึ่งมีในพระราชบันทึกอันพระราชทานไปกับพระยาราชาวังสนั้น อยู่ในอำนาจที่รัฐบาลจะทำได้ และรัฐบาลก็จัดถวายไปเต็มที่แล้ว ส่วนพระราชบันทึกใหม่นี้ ตั้งแต่ข้อ ๓ ถึงข้อ ๘ คณะผู้แทนก็พอเห็นว่า รัฐบาลก็มีทางที่จะผ่อนปรนได้บ้างตามพระราชประสงค์ ถ้าได้เพียงเท่านั้นแล้ว เสด็จกลับไปเข้าไปทำความปรองดองร่วมกับรัฐบาล แล้วคิดแก้ไขกันในเรื่องข้อ ๑ ข้อ ๒ ในโอกาสที่สมควรก็จะเป็นการดีมาก และในโอกาสที่เสด็จไปนี้ ก็เป็นโอกาสที่จะมีการรื่นเริงแล้วก็จะได้มีการลดโทษแก่นักโทษการเมือง และทำความอุ้นใจให้แก่พระญาติพระวงศ์ ทรงรับสั่งว่า ทรงรู้สึกประหลาดพระทัยในความคิดที่ว่า รัฐธรรมนูญนั้นแก้ไขไม่ได้ คณะผู้แทนกราบบังคมทูลว่า รัฐธรรมนูญนั้นแก้ไขได้ แต่ไม่ใช่ในวัน ทรงรับสั่งว่า ทรงเห็นตรงกันข้าม ยิ่งนานไปยิ่งแก้ไขลำบากยิ่งขึ้น แล้วทรงรับสั่งเพิ่มเติมว่า ในการที่จะเสด็จกลับไปนั้น จะต้องเป็นประโยชน์แก่นักโทษการเมือง เพราะเขาไม่ได้มีความผิดไปในทางลักทางชะโมย แต่เขามีความเห็นไปอีกทางหนึ่ง ทรงสงสารพวกนี้มาก แล้วทรงรำพรรณถึงการกลับไม่กลับ ว่าจะต้องซึ่งพระราชหฤทัยว่า ทางใดจะมีประโยชน์มากกว่า คณะผู้แทนกราบบังคมทูลว่า

สมมติว่าถ้าเหตุการณ์จะบังเอิญไปในทางที่ไม่เสด็จกลับ ก็
 อาจเกิดความยุ่งยากขึ้นในบ้านเมือง พระองค์ท่านก็เป็น
 คนไทยคนหนึ่ง ถึงแม้จะมาอยู่ต่างประเทศก็ย่อมจะเดือด
 ร้อนด้วย ทั้งเจ้านายอื่น ๆ ก็จะต้องเกี่ยวข้องกับต่าง
 ประเทศเป็นการเสื่อมเสียพระเกียรติยศ ฉะนั้น ในที่สุด
 ถ้าทรงเห็นว่าจะไม่เสด็จกลับแล้ว ก็น่าจะหาหนทางตกลง
 กันอย่างเรียบร้อย อย่าให้เป็นการออกโดยมีข้อโต้เถียง
 กล่าวคือ ทรงประกาศในการลาออก และตั้งผู้สืบสันตติวงศ์
 ต่อไป และถึงแม้จะอยู่ในต่างประเทศก็ไม่เสื่อมเสียพระ
 เกียรติยศอย่างไร ในที่สุดทรงรับสั่งว่า เรื่องจะเป็นอย่างไร
 ก็รอฟังรัฐบาลเขาว่ามาก่อน อาจจะมีการต่อรองกันอีก
 หนึ่งหรือสองหนก็ได้

(ลงนาม) ดิเรก ชัยนาม

จดบันทึกตามถ้อยคำของคณะผู้แทน

(สำเนา)

ที่ จ. ๘๗๘๖/๒๔๗๗ สำนักนายกรัฐมนตรี วังปารุสกวัน
 วันที่ ๘ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗
 เรื่อง ตอบพระราชบันทึกลงวันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗
 นายกรัฐมนตรี เรียบน เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ

ด้วยตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทาน
พระราชบัญญัติลงวันที่ ๒๖ ธันวาคม ศกนี้ เรื่องเกี่ยวกับการ
ครองราชสมบัตินั้น ข้าพเจ้าได้นำเสนอคณะรัฐมนตรี
พิจารณาแล้ว คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติให้ท่าน
กราบบังคมทูลชี้แจงตอบพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้วตามนัย
แห่งบันทึกที่แนบมาพร้อมกันนี้* และเมื่อมีพระราช
กระแสรับสั่งมาประการใดแล้ว ขอท่านได้โปรดรายงาน
มายังข้าพเจ้าโดยด่วนด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ลงนาม) พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา

ที่ ก. ๖/๗๗

สถานทูตสยาม กรุงลอนดอน

วันที่ ๒๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ เรียบ นายกรัฐมนตรี

หนังสือที่ จ. ๘๗๘๖/๒๔๗๗ ลงวันที่ ๕ เดือนนี้ ว่าได้
นำพระราชบัญญัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสนอ
คณะรัฐมนตรีแล้ว คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติ
ให้ข้าพเจ้ากราบบังคมทูลชี้แจงตอบพระราชบัญญัติตามนัย

* ถ้าเนาคำสั่งของพระราชบัญญัติให้ตั้งแต่วันที่ ๓๑ ถึงวันที่ ๓๓๓

- แห่งบันทึกที่ส่งไปพร้อมกับหนังสือฉบับนี้ และเมื่อพระราชกระแสรับสั่งมาประการใดให้รายงานไปให้ทราบโดยด่วนนั้น ได้รับทราบแล้ว

ข้าพเจ้า หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ พร้อมด้วยพระยาราชวังสันได้ประชุมปรึกษากันตกลงทำบันทึกวาจา (Note Verbal) ขึ้น ๑ ฉบับเพื่อทูลเกล้าฯ ถวายประกอบคำกราบบังคมทูลชี้แจงตั้งสำเนาซึ่งได้แนบมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้ และได้ติดต่อกับ ม.ร.ว. สัมครสมาน. กฤดากร ขอเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เฝ้าในวันที่ ๒๐ มกราคม สกน เวลา ๑๕.๐๐ น.

ครั้นวันที่ ๒๐ มกราคม ข้าพเจ้าพร้อมด้วยหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ พระยาราชวังสัน และนายดิเรก ชัยนามได้ไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทตั้งบันทึกรายงานการเฝ้า ๑ ฉบับซึ่งข้าพเจ้าขอเสนอมาพร้อมกับหนังสือนี้

ในคั่นดำเนินต่อไปคาดว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคงจะได้พระราชทาน ร่างพระราชบันทึกมายัง คณะผู้แทนภายใน ๒ - ๓ วันนี้และเมื่อได้รับร่างพระราชบันทึกแล้ว คณะผู้แทนก็คงจะไปเฝ้าถวายความเห็น ครั้นแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็จะได้พระราชทาน คำโต้แย้งไปยังรัฐบาลซึ่ง คาดว่าจะส่งโดย ทางเมล์อากาศ จาก

ลอนดอนไปยังรัฐบาลได้ประมาณวันเสาร์ที่ ๒๖ หรือวันพุธ
ที่ ๓๐ เดือนนี้

อนึ่งในวันเดียวกันนี้ข้าพเจ้าได้มีโทรเลขเรียนท่าน
๑ ฉบับรายงานการเฝ้าโดยย่อตั้งสำเนาโทรเลขซึ่งขอส่ง
ยืนยันมาพร้อมกับหนังสือ

ควรมีควรแล้วแต่จะกรุณา
(ลงนาม) เจ้าพระยาศรัทธมามาธิเบศ

บันทึกวจา

ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานบันทึก
ฉบับหลังไปยังรัฐบาลนั้น รัฐบาลได้รับทราบเกล้า ฯ แล้ว
ก่อนที่จะกราบบังคมทูลชี้แจงถึงข้อความในพระราชบันทึก
ฉบับนี้ รัฐบาลขอให้ข้าพระพุทธเจ้ากราบบังคมทูลว่า
คำขอร้องต่าง ๆ ที่ได้พระราชทานไปในบันทึก ๒ ฉบับทาง
อัครราชทูตสยามณกรุงปารีส คือ

๑. ในพระราชบันทึกฉบับที่ ๑

๑. ให้งดไม่ว่ากล่าวในคดีกบฏสำหรับหม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์
และนายทหารรักษาวัง

๒. งดการเลิกทหารรักษาวัง

๓. ให้งดการเปลี่ยนแปลงรูปโครงของกระทรงวังใหม่
ในพระราชบัญญัติฉบับที่ ๒

๑. ให้ยอมตามข้อขอร้อง ๓ ข้อ ในพระราชบัญญัติ
ฉบับที่ ๑

๒. ให้บุคคลต่าง ๆ ในรัฐบาลเลิกกล่าวร้ายทับถมการ
งานของพระราชวงศจักรี และของรัฐบาลเก่า และขอให้
ปราบปรามผู้ที่ตู่กษพระราชวงศจักรีอย่างเข้มงวด

๓. แสดงความเคารพนับถือในองค์พระมหากษัตริย์โดย
ชัดเจน

๔. พยายามระงับความไม่สงบต่าง ๆ โดยตัดต้นไฟ คือ

ก. ไม่ดำเนินโครงการเศรษฐกิจแบบ โชชชะลิสต์
อย่างแรง

ข. ลดหย่อนผ่อนโทษนักโทษการเมือง

นอกจากบัญญัติ ๒ ฉบับนี้แล้ว ยังได้มีพระราชโอรเลข
เพิ่มเติมไปยังรัฐบาลว่าในคดีพระพิบูลย์ไอสวรรรณัน ถ้า
กรมพระคลังข้างที่แพ้แล้วก็จะทรงสละราชสมบัติเช่นเดียวกัน
นั้น ถึงแม้ว่าจะพระราชทานไปเป็นทางส่วนตัวก็ดี รัฐบาล
ก็ได้ปฏิบัติถวายแล้วทุกข้อ เว้นแต่ในพระราชบัญญัติฉบับ
ที่ ๒ ข้อ ๔ (ข) เรื่องการลดหย่อนผ่อนโทษนักโทษการเมือง
นั้น รัฐบาลก็ได้ดำริที่จะทำต่อไปอยู่แล้ว

ส่วนคดีเรื่องพระพิบูลย์ไอสวรรยนั้นเกี่ยวกับอำนาจทาง
ตุลาการ อันเป็นการนอกเหนืออำนาจของรัฐบาล

ฉะนั้นข้อความในพระราชบัญญัติฉบับหลังนี้ จึงนับว่า
เป็นข้อที่ทรงขอร้องขึ้นใหม่ และส่วนสำคัญเกี่ยวกับการ
แก้รัฐธรรมนูญ รัฐบาลจึงขอให้กราบบังคมทูลตั้งต่อไปนี้

๑. ในเรื่องวิธีการเลือกตั้งของสมาชิกประเภทที่ ๒ นั้น
รัฐบาลได้กระทำตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕
ซึ่งได้ประกาศก่อนมีการฉลองรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ร่าง
พระราชบัญญัติฉบับนี้เมื่อก่อนที่จะได้นำขึ้นสู่สภาฯ ประชาน
อนุกรรมการ คือ พระยามโนปกรณนิติธาดา ก็ได้้นำร่าง
ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายทำการติดต่อกับพระมหากษัตริย์ พระยา
มโนปกรณนิติธาดาได้นำมาแจ้งต่ออนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
ว่าในหลวงทรงโปรดปรานร่างพระราชบัญญัตินั้นมาก และ
ทรงรับสั่งว่าเป็นที่พอพระราชหฤทัยจะไม่ทรงขอแก้ไขแม้แต่
ตัวอักษรเดียว อันที่จริงวิธีการเลือกสมาชิกประเภทที่ ๒ ตาม
พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น เนื่องจากที่
ได้ทรงพระราชปรารภในขณะที่ร่างรัฐธรรมนูญอยู่ว่า การที่จะ
ให้ผู้สมัครเข้ารับเลือกเป็นสมาชิกประเภทที่ ๑ ต้องได้รับความ
เห็นชอบ (Approval) ของผู้ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรในสมัยที่ ๑ ตามวิธีการในรัฐธรรมนูญชั่วคราวนั้น ทรง

เห็นว่าไม่เหมาะสม เพราะสมาชิกประเภทที่ ๒ พระมหากษัตริย์ ทรงตั้งโดยพระราชกฤษฎีกาถึงครั้งหนึ่งแล้ว ควรให้สมาชิกประเภทที่ ๑ นั้นสมัครได้โดยไม่ต้องมี Approval ดังนี้ อนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญก็ได้ยอมปฏิบัติตามพระราชประสงค์ ไม่ปรากฏเลยว่าได้ทรงขอร้องให้วางวิธีการเลือกคัดสมาชิกประเภทที่ ๒ โดยวิธีอื่นนอกจากที่กล่าวมาแล้ว

ครั้งเมื่อทรงพระราชปรารภมิให้มีคณะกรรมการเมืองและให้เลิกคณะราษฎรตามพระราชหัตถ์เลขา ลงวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๕ (ภายหลังฉลองรัฐธรรมนูญ) จึงได้ทรงพระราชปรารภที่จะให้เลือกจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ทั่ว ๆ ไป คือ ทรงหมายถึงข้าราชการชั้นสัญญาบัตรตามที่ปรากฏในพระราชบัณฑิตก รัฐบาลได้คำนึงถึงพระราชปรารภในข้อนี้ ฉะนั้นก่อนที่จะขอให้ทรงลงพระปรมาภิไธยในพระราชกฤษฎีกา ตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ รัฐมนตรีหลายนายจึงได้นำรายชื่อไปทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงดำริ แต่มิได้ทรงทักท้วงประการใด และได้ทรงลงพระปรมาภิไธยให้ที่เดียว ในการเลือกครั้งนี้ รัฐบาลก็ได้เลือกเอาแต่ผู้ก่อการเท่านั้น จะเห็นได้ว่าในจำนวนสมาชิกประเภทที่ ๒ ๗๘ คนนั้นมีผู้ก่อการเพียง ๔๗ คน และในส่วนตัวบุคคลก็ได้คัดเลือกเอาที่เป็นชั้นสัญญาบัตร จะมีที่ไม่ใช่สัญญาบัตรอยู่หนึ่งคน

คือนายมังกร สามเสน แต่ผู้นี้ก็เคยได้รับราชการในตำแหน่ง
ยกกระบัตรเมืองมาแล้วซึ่งพอจะเทียบได้กับชั้นสัญญาบัตร
ส่วนวิธีการที่จะให้ข้าราชการสัญญาบัตรเป็นผู้เลือกผู้แทน
ของตนนั้นเห็นว่า อาจทำให้ข้าราชการประจำแบ่งแยกออก
เป็นพรรคพวกเพื่อทำการเมืองเช่นนี้ก็ได้อันซึ่งจักไม่เป็นผลอัน
พึงปรารถนาในทางราชการ วัลย์อาจมีผลอันไม่พึงปรารถนา
ยิ่งขึ้นไปกว่าที่จะใช้วิธีการแต่งตั้งโดยพระราชกฤษฎีกาเสียอีก

อันที่จริง เรื่องที่เคยเป็นมาใน ขณะที่ยังมีสมาชิก แต่
ประเภทเดียนั้น เมื่อทรงรังเกียจผู้ใด เมื่อทราบในพระราช
อัชฌาศัยแล้ว ผู้นั้นก็ได้ออกจากสมาชิกภาพไปแล้ว
หลายนาย

อนึ่งที่ว่า กบฏหาพวกได้มาก เพราะ หยิบยกเอาการตั้ง
สมาชิกประเภทที่ ๒ ขึ้นมานั้น ข้อนั้นเห็นว่าการที่กบฏหาพวก
ได้มากนั้น เพราะใช้วิธีหลอกลวง ตั้งปราศรัยในสำนวน
ต่าง ๆ ที่ศาลพิเศษแล้ว

๒. ตามที่ทรงมีพระราชดำริจะให้แก้รัฐธรรมนูญมาตรา
๓๕ และทรงกล่าวถึงวิธีต่าง ๆ นั้น รัฐบาลเห็นว่าวิธีอย่าง
ที่ประเทศสวิสซึ่งให้มีการลงคะแนนทั้งประเทศ (Plebiscite)
นั้นจะนำมาใช้ในประเทศสยามในเวลาอันยังไม่ถนัด เพราะ
การศึกษาของเรายังไม่แพร่หลาย และราษฎรยังไม่สันทัด

เคยชินต่อการปกครองระบอบนี้จึงควรงดเว้นไว้ก่อน

ส่วนวิธีที่ให้สภาฯ ลงมติมีเสียงข้างมาก ๒ ใน ๓ หรือ ๓ ใน ๔ จึงจะลบล้างเสียงคัดค้านของประมุขได้นั้น รัฐบาลเห็นว่าในทางปฏิบัติที่เป็นมาแล้วสำหรับพระราชบัญญัติที่ทรงกีดค้านนั้น บรรดาสมาชิกที่เป็นรัฐมนตรีและเลขานุการรัฐมนตรีทั้งหมด ตลอดจนผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ บางคน ที่ไปประชุม ก็ยังไม่ลงมติ Abstention เสีย ตั้งจะเห็นได้จากผลแห่งการลงมติ คือ

ก. โวตพระราชบัญญัติอากรมฤตก สมาชิกมาประชุม ๑๓๖ (ประเภทที่ ๑ ๗๖ นาย ประเภทที่ ๒ ๖๐ นาย) หนึ่งไม่ออกเสียง ๑๒ เสียง ที่ออก ๑๒๔ ผู้ที่ออกเสียงไว้ ออกเป็นพระราชบัญญัติ ๘๕ ผู้ที่เห็นไม่ควรออกเป็นพระราชบัญญัติ ๓๕ เสียง

ข. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขกฎหมายอาชญา สมาชิกมาประชุม ๑๔๐ (ประเภทที่ ๑ ๗๔ ประเภทที่ ๒ ๖๖) หนึ่งไม่ออกเสียง ๒๕ เสียง ที่ออกเสียง ๑๑๑ ผู้ที่ออกเสียงไว้ ออกเป็นพระราชบัญญัติ ๗๕ ผู้ที่เห็นไม่ควรออกเป็นพระราชบัญญัติ ๓๖

เมื่อตามผลแห่งการปฏิบัติที่แล้งมาได้เป็นดั่งที่ได้กราบบังคมทูลมาแล้ว จึงเห็นว่าการที่จะแก้ไขไปในทำนองนั้นก็

ไม่ได้ประโยชน์เท่าใดนัก ผลที่จะพึงได้รับจากการแก้ไขไม่คุ้มกับที่จะทำให้รัฐธรรมนูญเสื่อมความศักดิ์สิทธิ์

ยังคงเหลืออยู่กวิธีหนึ่งตามที่ได้ทรงรับสั่ง คือ วิธียุบสภาฯ ให้เลือกตั้งกันขึ้นมาใหม่ ซึ่งเป็นวิธีที่อาจกระทำได้โดยไม่ต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญ คือ โดยอาศัยบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ ในเรื่องนี้ก็ได้พิจารณาตามพระราชกระแสสำหรับร่างพระราชบัญญัติที่ได้ทรงคัดค้านก่อนๆ แล้วแต่เห็นว่า การที่จะยุบสภาฯ นั้นยังไม่สมควร เพราะความจำเป็นยังไม่ปรากฏ และจะทำให้เป็นการเปลืองพระราชทรัพย์โดยไร้เหตุ เพราะร่างพระราชบัญญัติทั้งสองนั้น เป็นเรื่องที่รัฐบาลอาจทำความพอพระราชหฤทัยให้ตามข้อที่ทรงคัดค้านนั้นได้ แต่ในกาลต่อไปเพื่อที่จะไม่ต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญ จะโปรดให้ใช้วิธียุบสภาฯ เนื่องด้วยพระราชบัญญัติที่ทรง Veto ก็ย่อมจะทรงทำได้โดยโปรดเกล้าฯ แจ้งพระราชประสงค์ในการยุบสภาฯ มาในพระราชหัตถเลขาที่ทรงคัดค้านนั้นด้วย

๓. ในข้อที่จะขอให้รัฐบาลทำการ ตามหลักการ ของรัฐธรรมนูญจริงๆ คือ ทำตามมาตรา ๑๔ แห่งรัฐธรรมนูญนั้น รัฐบาลก็ได้ปฏิบัติอยู่แล้ว

ก. ให้เสรีภาพในการพูด การเขียน การโฆษณา จริงๆ

ข้อนี้รัฐบาลรับรองได้แน่ เพราะได้มีพระราชบัญญัติ

การพิมพ์ใหม่เปิดโอกาสให้มีการอุทธรณ์คำสั่งพนักงานการพิมพ์ได้อย่างเต็มที่ เป็นการเพิ่มสิทธิยิ่งกว่าพระราชบัญญัติเดิม

ตามที่ทรงยกตัวอย่างหนังสือพิมพ์เดลิเมล์นั้น หนังสือพิมพ์เดลิเมล์ได้ยุ้งให้เกิดการจลาจลอย่างซัด จึงต้องถูกปิดกรรมการอุทธรณ์ได้วินิจฉัยชี้ว่าตามคำสั่งพนักงานการพิมพ์และจะทรงเห็นได้ว่าตัวการสำคัญในหนังสือพิมพ์เดลิเมล์ เช่น นายหลุย คีร์วัต และพระยาศรภักย์พิพัฒน์ ได้เป็นกบฏอย่างซัดๆ นอกจากนี้เมื่อมีพระราชบัญญัติใหม่แล้ว รัฐบาลมิได้ปิดหนังสือพิมพ์ใด ๆ และรัฐบาลต้องระมัดระวังในการที่จะสอดส่องมิให้หนังสือพิมพ์ใช้เสรีภาพในการกล่าวกระทบกระเทือนถึงพระองค์ ดังที่เป็นมาแล้ว ก็ได้จัดการปิดหรือฟ้องร้องผู้กระทำผิด

อนึ่งในเรื่องการกล่าวร้ายรัฐบาลนั้น ถ้าการกล่าวนั้นเป็นการกล่าวติชมตามธรรมดา ซึ่งไม่เป็นการผิดกฎหมายอาชญาแล้ว ก็ไม่ทำการจับกุมนอกจากจะเป็นการกระทำผิดกฎหมายอาชญาซึ่งต้องว่ากล่าวไปตามกระบิลเมือง

ข. ให้เสรีภาพในการประชุมโดยเปิดเผย และการตั้ง

สมาคม

ข้อนี้รัฐบาลยังข้องใจ และที่ยังมิได้อนุญาตให้มีพรรค

การเมือง ก็เพราะคำนึงถึง พระราชหัตถเลขานี้ที่ ๒/๑๒๘ ลงวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ถึงพระยามโนปกรณนิติธาดาว่าไม่ทรงโปรดให้มีคณะพรรคการเมือง และทรงให้เลิกคณะราษฎรในฐานะที่เป็นคณะการเมืองเสีย รัฐบาลในครั้งนั้นก็ได้ปฏิบัติตาม

๔. การที่จะให้ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญนั้น เห็นว่าวิธีการตามพระราชบัญญัตินั้นเป็นวิธีเบาที่สุด มิฉะนั้น ก็จะต้อง ตั้ง ศาล พิเศษ และศาล ทหารกัน ขึ้น เสมอเหมือนตั้งในต่างประเทศ วิธีการตามพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญนี้เป็นวิธีป้องกันไว้ก่อนแก่ คือ เมื่อมีกบฏขึ้นแล้ว ก็จะทำให้ เสียชีวิตไพร่ฟ้า ข้าแผ่นดินไปโดยใช่เหตุ อนึ่งได้เคยปรากฏว่าจำเลยบางคนซึ่งถูกฟ้องในคดีอาชญา ได้ร้องขอให้พิจารณาตามพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญโดยอ้างเหตุว่าถ้าทำ ดังนั้น จะ เป็น การผ่อนผันให้จำเลยมากกว่า

๕. ในเรื่องลตโทษให้ผู้ที่ถูกศาลพิพากษาในเรื่องกบฏนั้น รัฐบาลได้ดำริไว้แล้วว่า เมื่อศาลพิเศษได้พิจารณาคดีเสร็จสิ้นทุกสำนวนแล้วก็จะได้พิจารณาเทียบกับตัวอย่างที่เคยมาแล้ว และพิจารณาถึงความผิดมากและน้อยและความเสียหายซึ่งบุตรภรรยา ของผู้ที่ ต้อง เสียชีวิตไปในการปราบกบฏนั้นด้วย เพื่อแสดงให้เห็นเจตนาที่ รัฐบาลขออ้างว่าใน

ชั้นหลังนี้ แม่ศาลพิเศษจะได้ตัดสินแล้วก็ดี รัฐบาลก็ได้
สั่งให้งดการถอดบรรดาศักดิ์ไว้ก่อน เพราะจะพิจารณาถึง
การลดโทษพร้อม ๆ กันกับสำนวนอื่น ๆ ซึ่งศาลพิเศษได้
ตัดสินแล้ว (คำสั่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมลง
วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๗ จำเลยมีจำนวน ๓๗ คน)

๖. ในเรื่องเบี้ยบ้านาญของข้าราชการที่ถูกปลดจากรา
การโดยฐานถูกสงสัยว่าจะมีความผิดทางการเมืองนั้น เมื่อ
มีสิทธิตามเกณฑ์ในพระราชบัญญัติเบี้ยบ้านาญแล้ว ก็ให้เบี้ย
บ้านาญทุกคน ทั้งต้องพิจารณาถึงเกณฑ์เรื่องอายุและเวลา
รับราชการ ฯลฯ ส่วนผู้ที่เป็ข้าราชการทหารนั้นมีการได้
เบี้ยหวัด เมื่อยังไม่เข้าเกณฑ์ได้เบี้ยบ้านาญก็ได้ให้เบี้ยหวัด
ไปหมดทุกคน

๗. ข้าราชการที่ยังถูกสงสัยเกี่ยวข้องกับ การกบฏนั้น
เวลานี้ได้สั่งให้งดการฟ้องร้องนานแล้ว ส่วนผู้ที่อยู่ระหว่าง
คดีก็ต้องว่ากล่าวไปให้คดีถึงที่สุดเสียก่อน และในไม่ช้าศาล
พิเศษก็คงจะตัดสินให้เสร็จสิ้นไป

ส่วนการที่จะให้ทำลายเรื่องราวที่เจ้าหน้าที่รวบรวมเพื่อ
จะฟ้องร้องนั้นเห็นว่าจะทำลายเสียมิได้ เพราะเรื่องราว
เหล่านี้ย่อมจะเกี่ยวข้องกับคดีอื่น ๆ

๘. ในเรื่องที่จะตัดกำลังและตัดงบประมาณของทหาร

รักษาวังนั้น เรื่องงบประมาณนี้เกี่ยวแก่สภาผู้แทนราษฎร
 รัฐบาลไม่มีความขัดข้องประการใด ในการที่จะคงให้บี
 ทหารรักษาวังไว้ตามเดิม ในเรื่องที่จะขอให้ทหารรักษาวังมี
 อาวุธเหมือนทหารราบทุกอย่างนั้น เห็นว่าตามประเพณีที่
 เป็นมาแล้ว ทหารรักษาวังเช่นนี้ มีข้อที่จะคำนึงถึงทหารบก
 ทหารเรือ ทหารอากาศ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
 เป็นจอมทัพอยู่แล้ว ตลอดจนตำรวจซึ่งมีความจงรักภักดี
 อาจจะรู้สึกโหม่นสว่า พระมหากษัตริย์ไม่ทรงไว้วางพระราช
 หฤทัยก็เป็นได้

๕. ข้อเพิ่มเติมพระราชบัญญัติขอให้จัดการออกพระราช
 บัญญัติวางระเบียบการทูลเกล้าถวายฎีกา ฯลฯ นั้น รัฐบาล
 ได้ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาใหม่และได้
 บัญญัติขอลงไว้แล้ว คือมาตรา ๒๖๓ ที่แนบมาท้ายบันทึกนี้

ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา

มาตรา ๒๖๓ ผู้ต้องคำพิพากษาให้รับโทษอย่างใดๆ หรือ
 ผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวของเมื่อคดีถึงที่สุดแล้วมีอำนาจทูลเกล้าฯ
 ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ขอรับพระราชทานอภัยโทษ
 เรื่องราวเช่นนี้ให้ยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันคดีถึงที่สุด

ถ้าผู้ถวายเรื่องราวต้องจ้งหรือจำคุก จะยื่นเรื่องราวต่อ
พระท่ามะรงเรือนจำก็ได้ เมื่อรับแล้วให้พระท่ามะรงรับส่งไป
ยังรัฐมนตรีนั้นโดยทันที

เป็นหน้าที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยถวายเรื่อง
ราวต่อพระมหากษัตริย์พร้อมทั้งความเห็นว่าจะควรพระราชทาน
อภัยโทษหรือไม่

ในกรณีซึ่งไม่มีผู้ใดถวายเรื่องราว ถ้ารัฐมนตรีดูจากแล้ว
แล้วเห็นเป็นการสมควรตามความยุติธรรม จะถวายคำ
แนะนำต่อพระมหากษัตริย์ให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้อง
คำพิพากษานั้นก็ได้

ถ้าไม่มีพระบรมราชวินิจฉัยตกมายังรัฐมนตรีนั้นภายใน
กำหนดสองเดือนนับแต่วันทรงรับเรื่องราว ให้ถือว่าเรื่อง
ราวนั้นตกไป

บันทึกย่อการไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

วันนั้นคณะผู้แทนพร้อมด้วยพระยาราชนิกูลและนายดิเรก
ชัยนามเลขานุการได้ไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถึง

Knowle Cranleigh เวลา ๑๕.๑๕ น. เวลา ๑๕.๒๕ น.
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกเมื่อได้ทรงทักทายพอ
 สมควรแล้วได้เสด็จนำคณะผู้แทน และพระยาราชาวังสันไป
 ประทับยังห้องพิเศษดุจเคย

คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลเรียนพระราชปฏิบัติตามข้อ
 ความในบันทึกวาจา (Note Verbal) ซึ่งได้ส่งมาพร้อมกับ
 บันทึกย่อการเฝ้าฯ นั้น เมื่อได้กราบบังคมทูลเสร็จแล้ว
 ก็ทรงรับสั่งว่าเท่าที่ว่ามันก็แปลว่ารัฐบาลไม่ได้ยอมอะไรให้
 พระองค์ท่านสักอย่างหนึ่งเพราะฉะนั้นก็ไม่มีอะไรที่จะพูดกัน
 อีกเป็นอันว่า Finish กัน

คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่าเท่าที่ได้พิจารณาตามคำ
 ตอบของรัฐบาลเห็นได้ว่ารัฐบาลได้ยอมปฏิบัติตามพระราช
 ประสงค์หลายอย่างเป็นต้นว่าในเรื่องการที่จะลดโทษให้นัก
 โทษการเมือง ในการที่จะให้คงมีทหารรักษาวังตามจำนวน
 เดิม เว้นแต่ในเรื่องการเพิ่มอาวุธให้เสมอเหมือน กองพัน
 ทหารราบอย่างเดิมนั้น รัฐบาลทำไม่ได้ เพราะจะทำความ
 โทมนัสให้แก่ทหารบกทหารเรือและตำรวจ และในการที่จะ
 ปฏิบัติตามคำแนะนำตาม มาตรา ๓๕ นอกจากนั้นข้อใดซึ่ง
 รัฐบาลไม่สามารถปฏิบัติได้ก็ทำให้เหตุผลในการนั้น ๆ ซึ่ง
 ย่อมอยู่ในพระราชดำริอีกชั้นหนึ่งว่าควรจะฟังได้เพียงไร อนึ่ง

ในเรื่องนี้รัฐบาลก็ยังถือว่าเป็นเรื่องที่ยังต่อรองกันอยู่ ฉะนั้น คิดด้วยเกล้า ๆ ว่ายังไม่เป็นการสิ้นสุดประการใดมิได้กล่าว คือเรื่องใดซึ่งรัฐบาลได้ปฏิบัติตามพระราชประสงค์แล้ว เรื่องนั้นก็ป็นอันตกไป เรื่องใดซึ่งทรงเข้าพระทัยผิดรัฐบาลก็ได้ชี้แจงมา เรื่องใดซึ่งรัฐบาลมิสามารถจะปฏิบัติได้รัฐบาลก็ได้ให้เหตุผลมา ฉะนั้นเมื่อได้ทรงไตร่ตรองโดยรอบคอบแล้ว ถ้าข้อใดไม่เห็น ด้วยกับ รัฐบาลก็ พระราชทาน ตอบไป และ ถ้าข้อใดทรงเห็นว่าถ้า รัฐบาลไม่ยอม ปฏิบัติ ตั้งนั้น แล้ว หากมี พระราชประสงค์ จะให้นำเรื่องสู่สภา ๆ ก็ให้บอกไปยัง รัฐบาลตั้งนั้น อนึ่งบันทึกวาจาซึ่งได้กราบบังคมทูลนี้ก็ป็น ความประสงค์ของรัฐบาลในการที่จะให้ ไซ้เป็นเครื่องประกอบ ในการที่ผู้แทนจะได้กราบบังคมทูลโดยละเอียด

ทรงรับสั่งว่าในเรื่องทหารรักษาวังนั้นมิได้ทรงหมายถึงจะ ให้มรดกเกราะ รถแทงก็มีความประสงค์แต่เพียงว่าจะขอให้มี กำลังเท่ากับกองร้อยทหารราบอื่น ๆ ที่เขียนไปในพระราช บันทึกนั้นเคลือบคลุมไปโดยไซ้คำว่ากองพัน ความประสงค์ อันแท้จริงคือประสงค์เรื่องปืนกล เพราะเวลานี้มีอยู่ ๔ กระบอกเท่านั้น ไม่เป็นการเพียงพอ คณะผู้แทนก็ได้กราบ บังคมทูลว่าตัวอย่างเช่นในเรื่องนี้ถ้าหากว่าเป็นการไม่ตรงกับ พระราชประสงค์ก็น่าจะแจ้งไปยังรัฐบาลว่ามีความประสงค์จะ

ขอเพิ่มป็นกลไกเท่ากับกองร้อยทหารราบอื่น ๆ ทั้งนี้ก็เพราะ
 เหตุว่า คณะผู้แทนได้แจ้งไปยังรัฐบาลภายหลังจาก การเฝ้า
 เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ศกนี้ ว่าพระราชบัญญัติกั้นนั้นเป็นแต่
 เพียง Basis for discussion เพราะฉะนั้นคำตอบของรัฐบาล
 นั้นยังไม่ถึงที่สุดมิได้ เป็นแต่ชี้แจงตอบพระราชบัญญัติและ
 เมื่อมีพระราชประสงค์จะต่อรองอย่างใดก็ทรงต่อรองไปได้อีก
 และได้กราบบังคมทูลต่อไปว่าในเรื่องมาตรา ๑๔ แห่งรัฐ
 ธรรมนูญนั้นเห็นว่าเป็นเรื่องซึ่งจะตกลงกันให้เด็ดขาดได้ยาก
 เพราะเป็นเรื่องซึ่งไม่มีขอบเขตต์ว่าเพียงใดจึงจะเป็นการมิ
 ได้ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ เพราะรัฐบาลก็ได้รับรองว่าได้
 ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว ทรงรับสั่งต่อไปว่าที่รัฐบาล
 บอกมาว่าพวกซึ่งมีมลทินในการกบฏและต้องออกจากราชการ
 ได้เบียดเบียนบ้านานาญนั้นทรงเห็นว่าไม่จริง เช่นอย่างเรื่อง
 หม่อมเจ้าวิบูลย์สวัสดิวงศ์ พระราชญาติ ฯ ก็ไม่ได้เบียดเบียน
 เบียดเบียน คณะ ผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่าในเรื่อง ม.จ.
 วิบูลย์ ฯ และพระราชญาติ ฯ นี้ความจริงจะเป็นอย่างไรจำไม่
 ได้แน่ แต่ Policy ที่รัฐบาลได้ยึดถือปฏิบัติในเรื่องนี้อยู่
 ก็ถือเช่นเดียวกับข้าราชการซึ่งถูกออกโดยเหตุอื่น ๆ กล่าว
 คือว่าถ้าบุคคลนั้นมีสิทธิที่จะได้รับ เบียดเบียน ตามพระราช
 บัญญัติบ้านานาญแล้ว รัฐบาลก็ได้ให้เบียดเบียนไป

ทุกคน สำหรับทางทหารถ้าผู้ใดยังไม่มีสิทธิจะได้รับเบี้ย
 บำนาญ รัฐบาลก็ได้ให้เบี้ยหวัดไปทุกคน ขอรับรองได้ว่า
 ในเรื่องนี้รัฐบาลได้ปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติโดยเคร่งครัด
 เท่าที่ปรากฏก็มีแต่เพียงเรื่องหลวงจรรยาอักษรศักดิ์ (กระทรวง
 มหาดไทย) ซึ่งร้องขอเบี้ยบำนาญและรัฐบาลไม่ให้ก็เพราะ
 ไม่มีสิทธิจะได้รับตามพระราชบัญญัติ

ทรงรับสั่งต่อไปถึงเรื่องพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ
 ซึ่งทรงเห็นว่ารัฐบาลไม่ยอมปฏิบัติให้พระองค์ท่าน พระองค์
 ท่านไม่มีความเห็น คัดค้านพระราชบัญญัตินั้น มีพระราช
 ประสงค์แต่เพียงว่าขอให้เปลี่ยนวิธีการหรือแทนที่จะใช้คณะ
 กรรมการพิจารณาขอให้เป็นศาลธรรมดาพิจารณา ซึ่งรัฐบาล
 อาจทำได้โดยเพิ่มเติมไว้ในกฎหมายอาชญา

อนึ่งในเรื่องฎีกานั้น รัฐบาลมิได้ทำดั่งที่พระองค์ท่าน
 ประสงค์กล่าวคือตราบิตที่ยังมิได้มีพระบรมราชวินิจฉัยแล้ว
 มีพระราชประสงค์มิให้รัฐบาลจัดการประการใด คณะผู้แทน
 ได้กราบบังคมทูลว่าข้อความตอนท้ายแห่งมาตรา ๒๖๓ นั้น
 เป็นแต่เพียงร่างซึ่งอาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้

ทรงรับสั่งถามว่าในเรื่องการลดหย่อนผ่อนโทษให้แกโทษ
 การเมืองนั้นจะลดได้เพียงใด คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูล
 ว่าเท่าที่ได้พิจารณาตาม Instruction ของรัฐบาล คิดว่า

รัฐบาลคงจะได้พิจารณาลดหย่อนให้ตามตัวอย่างที่เป็นมาแล้วเมื่อ ร.ศ. ๑๓๐

นอกจากนั้นคณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่าปัญหาเรื่องสมาชิกประเภทที่ ๒ นั้นคณะผู้แทนได้ตั้งใจตั้งได้เคยกราบบังคมทูลไว้ ๒-๓ ครั้งแล้วว่่าน่าจะเป็นเรื่องทำได้ยาก ก็ทรงเฉยอยู่

ในที่สุดได้ทรงรับสั่งว่าจะต้องขอเวลาสัก ๒-๓ วันเพื่อที่จะตอบรัฐบาลและทรงขอรับบันทึกวาจาไว้ เมื่อร่างคำตอบแล้วจะพระราชทานมาให้คณะผู้แทน ดูแล้วให้ไปพิจารณาใหม่เมื่อตกลงกันอย่างใดแล้วจะได้พระราชทานให้รัฐบาลต่อไป

ครั้นแล้วคณะผู้แทนได้กราบถวายบังคมลากลับออกจาก Knowle เวลา ๑๖.๔๐ น. รวมเวลาที่ได้เข้าเฝ้า ๑ ชั่วโมงกับ ๑๕ นาที

(ลงนาม) ดิเรก ชัยนาม
จดบันทึกตามถ้อยคำของคณะผู้แทน

(สำเนา)

คำแปลโทรเลข

ส่งจากเจ้าพระยาศรีธรรมมา. ลอนดอน

ถึง พระยาพหล กรุงเทพ ฯ

ข้าพเจ้าได้รับพระบรมราชานุญาตให้เข้าเฝ้าในวันที่ ๒๐
มกราคม และได้ทูลเกล้า ฯ ถวายคำตอบพระราชบันทึก
ตามคำสั่งของท่าน รายงานจะได้ส่งมาทางไปรษณีย์ ใน
วันที่ ๒๓ มกราคม ข้าพเจ้ากำลังรอฟังพระราชกระแส
ตอบอยู่

ศรีธรรมมา

ที่ ๗/๗๗

สถานทูตสยาม กรุงลอนดอน

วันที่ ๒๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ เรียบน นายกรัฐมนตรี

อนุสนธิหนังสือข้าพเจ้าที่ ก. ๖/๗๗ ลงวันที่ ๒๑ เดือนนี้
นำส่งบันทึกย่อการเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวครั้งที่ ๓
ณวันที่ ๒๐ มกราคม ศกนี้ พร้อมทั้งสำเนาบันทึกวางมา
แล้วนั้น

ครั้นต่อมาเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ศกนี้ เวลาประมาณ ๑๒.๐๐ น. ม.ร.ว. สัมครสมาน กฤดากร ได้นำร่างพระราชบัญญัติภาษาอังกฤษตอบรัฐบาลซึ่งทรงร่างมาเป็นรูปโทรเลขมามอบให้คณะผู้แทน คณะผู้แทนได้ถามว่าตามที่ได้ตกลงไว้กับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น ว่าจะพระราชทานมาเป็นร่างก่อนเพื่อให้คณะผู้แทนไปเผ่าถวายเป็นความเห็น แต่เหตุใดจึงทรงร่างมาเป็นรูปโทรเลขเช่นนี้ ม.ร.ว. สัมครสมานตอบว่าได้ทรงเปลี่ยนพระราชหฤทัยเสียแล้ว ต้องการให้คณะผู้แทนส่งโดยทางโทรเลขไปกรุงเทพ ฯ เพื่อให้เร็วขึ้น แต่คณะผู้แทนเห็นว่าได้เคยกราบบังคมทูล เมื่อไปเผ่าในวันที ๒๐ มกราคมว่าจะได้ไปเผ่าอีกครั้งหนึ่งก่อนส่งคำตอบไปยังรัฐบาล ฉะนั้นจึงได้ขอให้ ม.ร.ว. สัมครสมานนำความกราบบังคมทูลเพื่อขอโอกาสเข้าเผ่า ซึ่งพระราชทานให้เข้าเผ่าได้ในวันที่ ๒๔ เดือนนี้ เวลา ๑๕.๐๐ น.

ครั้นวันที่ ๒๔ มกราคม ศกนี้ เวลา ๑๕ นาฬิกาเศษ ข้าพเจ้าพร้อมด้วยหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ พระยาราชาวังสัน และนายดิเรก ชัยนาม ได้ไปเผ่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดั่งบันทึกรายงานการเผ่า ๑ ฉบับ ซึ่งข้าพเจ้าขอเสนอมาพร้อมกับหนังสือ

เมื่อเรื่องเปลี่ยนแปลงไปเช่นนั้น ข้าพเจ้าและคณะจึง
 คิดว่าวิธีปฏิบัติของรัฐบาลในครั้งต่อไป คือนำเรื่องขึ้นสู่สภาฯ
 เพื่อวินิจฉัยตามพระราชประสงค์ และเมื่อเป็นเช่นนั้น
 ถ้าหากรัฐบาลไม่ประสงค์จะให้คณะผู้แทนปฏิบัติราชการพิเศษ
 อย่างอื่นใดแล้ว หน้าที่ของคณะผู้แทนก็น่าจะสิ้นสุดลงได้
 ข้าพเจ้าและคณะจึงขออนุญาตเดินทางกลับ

อนึ่งในวันนั้นข้าพเจ้าได้ส่งพระราชบันทึกลับตอบรัฐบาลทาง
 โทรเลขผ่าน กรมราชเลขาในพระองค์ท่านองเดียวกับ
 คราวก่อน และได้ส่งสำเนาพระราชบันทึกลับตอบรัฐบาลซึ่ง
 พระราชทานมาเป็นภาษาอังกฤษและเป็นรูปโทรเลข ๑ ฉบับ
 (หมาย ก.) กับสำเนาโทรเลขรายงานการเข้าโดยย่อเมื่อ
 วันที่ ๒๔ มกราคม ศกนี้ (หมาย ข.) ที่ได้โทรเลขเรียนมา
 แล้วอีก ๑ ฉบับ เพื่อยืนยันมาพร้อมกับหนังสือ

ควรมีควรแล้วแต่จะกรุณา

(ลงนาม) เจ้าพระยาธรรมาธิเบศ

บันทึกย่อการไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ครั้งที่ ๔
ณวันที่ ๒๔ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

วันนั้นคณะผู้แทนพร้อมด้วยพระยาราชาวังสันและนายดิเรก
ชัยนาม เลขานุการได้ไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ถึง Knowle Cranleigh เวก ๑๕.๑๕ น. เวลา ๑๕.๓๕ น.
โปรดเกล้า ๆ ให้คณะผู้แทนและพระยาราชาวังสันเข้าเฝ้า
คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่าได้รับร่างโทรเลขตอบ
รัฐบาลซึ่งพระราชทานไปกับ ม. ร. ว. สมัครสมาน กฤดากร
แล้ววันนั้นจึงมาเฝ้าเพื่อฟังพระราชกระแสต่อไป ทรงรับสั่งว่า
ทรงเข้าพระทัยว่ารัฐบาลไม่มีความประสงค์ที่จะให้พระองค์ท่าน
เสด็จกลับ การที่เป็นเช่นนั้นก็โดยพระองค์ท่านมีข้อพิศุจน์ได้
๓ ข้อ (๑) ที่รัฐบาลส่งพวกผู้แทนมาก็คงคิดว่าจะทรงขอเรื่อง
เล็กๆ น้อยๆ แต่จะให้พูดเรื่องเล็กๆ น้อยๆ อย่างไรก็ต้อง
พูดกันเรื่องหลัก principle ครั้นรับสั่ง principle ไปรัฐบาลกลับ
ตอบโยเยเป็นเจ้าถ้อยหมอลความแล้วกลับมาตำเลิกระองค์
ท่าน (๒) ได้ทรงทราบที่รัฐบาลได้ตั้งพระองค์เจ้าจุลจักรพงศ์
เป็นนายร้อยเอก และให้เป็นผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร Military
Attaché การที่รัฐบาลทำเช่นนั้น พระองค์ท่านทรงเข้าพระทัย
ว่าเพื่อกันมิให้พระองค์เจ้าจุลฯ กลับกรุงเทพ ฯ เพราะ

พระองค์เจ้าจุล ฯ และพวกได้เคยทำ Propaganda ในเมืองไทย อนึ่งในการที่จะตั้งเจ้านายชั้นสูงเช่นนี้ควรจะบอกให้ทราบก่อน นี้ไม่ทราบเรื่องอะไรเลย (๓) ได้ทรงทราบมาจากเจ้าพระยาวรพงศ์ ฯ หรือพระองค์เจ้าอาทิตย์ ฯ ว่ารัฐบาลได้ตกลงกันไว้ว่าถ้าท่านทรงลาออกแล้วรัฐบาลก็จะลาออกเช่นเดียวกัน คณะผู้แทนกราบบังคมทูลว่า ในการที่รัฐบาลตอบมาเช่นนั้นก็เพราะเข้าใจว่าจะเป็นเรื่องที่ต่อรองกันได้ ฉะนั้นเรื่องใดที่รัฐบาลคิดว่าไม่สามารถจะจัดถวายได้ จึงมิได้ปฏิเสธโดยตรง เป็นแต่ให้เหตุผลในเรื่องเหล่านั้นมา สำหรับเจตนาของรัฐบาลนั้นไม่ได้มุ่งร้ายอย่างใด เป็นแต่ถ้อยคำที่พูดนั้น เคลือบคลุมอยู่บ้างสำหรับเรื่องพระองค์เจ้าจุล ฯ นั้น คณะผู้แทนเชื่อว่า คงจะไม่ใช่เป็นความประสงค์ของรัฐบาลที่จะคิดแก้กัน คงเป็นการยกย่องพระราชวงศ์มากกว่า การที่กราบบังคมทูลเช่นนั้นเพราะคณะผู้แทนได้ทราบตั้งแต่เมื่ออยู่กรุงเทพฯ ฯ แล้วว่าเป็นความประสงค์ของทางราชการกระทรวงกลาโหมที่จะคิดให้มีผู้ช่วยทูตทหารในประเทศที่สำคัญ ๆ เช่นอังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และอเมริกา แต่เนื่องด้วยรัฐบาลขาดแคลนเงินไม่สามารถตั้งตัวจริงได้ ทางอเมริกาก็เคยทาบทามไปยังหม่อมเจ้านักขัตร์ ฯ สำหรับทางปารีส ก็มีหลวงชิตวีร ฯ และ

พระยาราชวังสันซึ่งได้ทำหน้าที่เช่นนี้อยู่แล้ว สำหรับอังกฤษ
 นั้นยังไม่มี มีแต่พระองค์เจ้าจุล ๆ ที่เป็นนายทหาร รัฐบาล
 จึงได้ร้องขอมาให้ความช่วยทำหน้าที่นี้ แต่ทั้งนี้คณะผู้แทนไม่
 เชื่อมมั่นว่าเป็นอย่างไรแน่ สำหรับข้อตกลงของรัฐบาล
 ในเรื่องที่จะลาออกในเมื่อพระองค์ท่านทรงลาออกนั้น เข้าใจ
 ว่ารัฐบาลคงมีความหวังในการเสด็จกลับของพระองค์ท่านอยู่
 น้อย เพราะผู้สำเร็จราชการเคยรับสั่งกับคณะผู้แทนซึ่งคณะ
 ผู้แทนได้นำความมาแจ้งแก่คณะรัฐมนตรี ไว้ว่าในการที่จะมา
 เผ้าแลเชิญเสด็จกลับ ครั้นนั้นมีความหวังน้อยเต็มที่ และถ้า
 รัฐบาลได้ปรึกษากัน อย่างทรงรับสั่งแล้วก็เห็นจะเป็นเพราะ
 รัฐบาลเตรียมการให้รอบคอบมากกว่า

คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลต่อไปอีกว่า ถ้าหากใน
 ที่สุดจะทรงลาออกจริง ๆ แล้วจะทรงแนะนำผู้สืบราชสมบัติ
 ต่อไปหรือไม่ ทรงรับสั่งว่าในกฎหมายเครือบาลนั้นบัญญัติ
 ไว้ว่า (๑) พระมหากษัตริย์จะทรงตั้งผู้ใดก็ได้ (๒) ถ้าหาก
 ไม่ทรงตั้งใครไว้ก็ให้เป็นไปตามกฎหมายเครือบาล ฐานะใน
 ขณะนี้พระองค์ท่านไม่ทรงใช้สิทธิในข้อ (๑) เมื่อไม่ตั้งเช่นนี้
 ก็ต้องเป็นไปตามกฎหมายเครือบาล และทรงเห็นว่าการที่ให้
 เป็นไปตามกฎหมายเครือบาลนั้น เป็นการดีเพื่อต่อไปจะได้
 เป็นไปตามแบบ ไม่แก่งแย่งกัน คณะผู้แทนได้กราบบังคม

ทูลว่าถ้าเช่นนั้นตามกฎมณเฑียรบาลพระองค์เจ้าอนันทมหิตล
ก็จะได้สืบราชสมบัติต่อไป แต่ได้ทราบข่าวสมเด็จพระพัน
วัสสา ฯ ไม่ทรงยินยอมถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่
ทรงแนะนำ ทรงรับสั่งว่าเรื่องนี้ได้จัดการให้กรมหมื่น
เทววงศ์ ฯ ไปกราบทูลวิงวอนให้รับเพื่อเห็นแก่พระญาติวงศ์
และความเรียบร้อย และได้ทรงทราบข่าวสมเด็จพระ
พันวัสสา ฯ ไม่ทรงขัดข้องในเรื่องนี้ คณะผู้แทนได้กราบ
บังคมทูลว่าสำหรับผู้สำเร็จราชการนั้นจะทรงแนะนำให้ผู้ใด
บ้าง ทรงรับสั่งว่าไม่แนะนำผู้ใด แต่เคยรับสั่งไปยังสมเด็จพระ
เจ้าฟ้ากรมพระนคร ฯ แล้ว แต่ทรงตอบมาว่าทรงพระชรา
แล้วเมื่อเป็นเช่นนั้นพระองค์ท่านก็ไม่กล้าบังคับ

ครั้นแล้วทรงรับสั่งว่าร่างประมวลวิธีพิจารณาความอาชญา
มาตรา ๒๖๓ นั้น นอกจากรัฐบาลไม่กระทำตามคำสั่งที่พระองค์
ท่านขอร้องไว้ก่อนแล้ว ยังเป็นการแสดงให้เห็นน้ำใจของ
รัฐบาลว่าไม่มีความประสงค์ที่จะผ่อนผันสั้นยาวหาความเพื่อ
ปรองดองกับพระองค์ท่านเลย เช่นบุคคลผู้ซึ่งมีส่วนได้เสีย
อื่นนั้น ตามกฎหมายเดิมยังให้ทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาได้ถึง
พระองค์ท่านแต่ตามกฎหมายใหม่ให้ฎีกาได้แต่ทางรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงมหาดไทย ทั้งกำหนดให้ฎีกาได้เพียง ๑๕ วัน
นั้นน้อยไป อนึ่งตามประเพณีเดิมตราบโศกที่พระมหากษัตริย์

ยังไม่พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยก็บังคับคดีไม่ได้ แต่ตามร่างกำหนดว่าถ้าไม่พระราชทานมาใน ๒ เดือน ให้ถือว่าตกไปนั้น เป็นการตัดสิทธิของราษฎรผู้ถวายฎีกา และตัดพระราชอำนาจด้วย คณะผู้แทนจึงกราบบังคมทูลว่าที่ร่างมาเช่นนั้น ก็เพราะผู้ร่างอาจไม่ทราบพระราชประสงค์และเมื่อมาถึงคณะรัฐมนตรี ๆ ก็อาจเห็นว่าเป็นเรื่องที่ต่อรองกันได้จึงได้ส่งมา เมื่อมีพระราชประสงค์ประการใดก็ทรงแสดงไป รัฐบาลก็อาจจะพิจารณาใหม่และแก้ไขถวายก็ได้

ในที่สุดทรงรับสั่งว่าเมื่อทรงลาออกแล้วจะไม่ทรงเกี่ยวข้องกับการเมือง และทรงดีพระทัยในการที่รัฐบาลส่งผู้แทนคณะขึ้นมาเพราะพูดเข้าใจกันง่าย และทรงเห็นความยากลำบากของคณะผู้แทน แต่อย่างไรก็ดี ทรงรับรองว่าคณะผู้แทนได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยเต็มความสามารถ คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่าเรื่องนี่ยังหาถึงที่สุดมิได้ เพราะรัฐบาลคงจะนำเรื่องสู่สภา ๆ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยกันอีก และได้กราบบังคมทูลถามว่าสำหรับคำตอบของพระองค์ท่านนั้นมี พระราชประสงค์จะให้กระทำอย่างไร ทรงรับสั่งว่าจะพระราชทานต้นฉบับมาให้ เป็นภาษาอังกฤษที่เดียวในวันพรุ่งนี้ ที่ ๒๕ มกราคม และให้คณะผู้แทนนำส่งทางโทรเลขไปยังกรุงเทพ ฯ เพื่อให้เรื่องเสร็จกันไปเร็วขึ้น

ครั้นแล้วคณะผู้แทนได้กราบถวายบังคมลากลับ เวลา
๑๖.๕๐ น. รวมเวลาที่ได้เข้าเฝ้า ๑ ชั่วโมง กับ ๕ นาที

(ลงนาม) ดิเรก ชัยนาม

จดบันทึกตามถ้อยคำของคณะผู้แทน

สำเนา

ที่ ก. ๘/๗๗

สถานทูตสยามณกรุงลอนดอน

วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๗

เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ เรียบ นายกรัฐมนตรี

ด้วยเมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ศกนี้ เวลาประมาณ ๑๕
นาฬิกา ม.ร.ว. สมัครสमान กฤดากร ทำการแทนราชเลขา
นุกรในกระบวนเสด็จ ฯ ได้โทรศัพท์แจ้งมายังหลวงธำรง
นาวาสวัสดิ์ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราช
ปรารภว่า โดยเหตุที่รัฐบาลได้นำพระราชบันทึกเสนอสภา
ผู้แทนราษฎรหลายวันแล้ว น่าจะสามารถกราบบังคมทูลถึง
ผลของการประชุมได้บ้าง จึงโปรดเกล้า ฯ ให้แจ้งมาว่าถ้า
ไม่ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทถึงผลของการประชุมภายใน
เที่ยงวันพฤหัสบดีที่ ๗ เดือนนี้แล้ว ก็จะได้พระราชทาน
คำขาด ไปยังรัฐบาลให้ตอบภายในกำหนดเวลา เมื่อพ้น

กำหนดแล้วจะทรงถือว่าคำร้องขอในพระราชบัณฑิตไม่เป็นผล และได้พระราชทานพระราชหัตถเลขาทรงสละพระราชสมบัติไปยังรัฐบาลที่เดียว หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ได้ตอบว่าโดยเหตุที่เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ ฉะนั้นขอเชิญ ม.ร.ว. สัมครสมาน มาพบกับคณะผู้แทนที่พักในวันเดียวกันนั้นเวลา ๒๐.๐๐ น.

ครั้นถึงเวลา ๒๐.๐๐ น. ม.ร.ว. สัมครสมาน ได้มาพบกับข้าพเจ้าและหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ม.ร.ว. สัมครสมานได้นำหนังสือ ๑ ฉบับ มามอบให้ข้าพเจ้ามีข้อความตรงกันกับที่ได้พูดโทรศัพท์มาในตอนบ่ายตั้งสำเนา ๑ ฉบับซึ่งได้เสนอมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้วลากลับไปบอกว่าจะมาพบกับข้าพเจ้าอีกในเวลา ๒๒.๐๐ น. ในระหว่างนี้ข้าพเจ้ากับหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ จึงร่างหนังสือกราบบังคมทูลว่าเรื่องนี้ คณะผู้แทนได้รับแต่โทรเลขของรัฐบาลแจ้งว่าสภาฯ ได้ลงมติเห็นชอบด้วยกับการกระทำของรัฐบาล รายละเอียดจะส่งทางไปรษณีย์อากาศ จึงยังหาเป็นการสมควรที่จะไปเฝ้ากราบบังคมทูลไม่ เพราะยังไม่ได้รับรายละเอียดประการใด และเข้าใจว่า ความประสงค์ของรัฐบาล จะให้ไป เฝ้า เพื่อกราบบังคมทูลชี้แจงภายหลังที่ได้รับรายละเอียดจากรัฐบาลแล้ว

ตั้งสำเนาซึ่งข้าพเจ้าขอเสนอมาด้วยพร้อมทั้งหนังสือด้วยอีก
๑ ฉบับ เมื่อถึงเวลา ๒๒.๐๐ น. ม.ร.ว. สัมครสมาน
ได้มาพบกับข้าพเจ้าและหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์อีก ข้าพเจ้า
จึงได้นำหนังสือของข้าพเจ้ามอบให้ ม.ร.ว. สัมครสมานกล่าว
ว่าได้รับคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรเช่นนี้เชื่อว่าพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคงจะไม่ทรงดำเนินการดังกล่าวแล้วใน
จดหมาย ม.ร.ว. สัมครสมาน อย่างไรก็ดีถ้าภายในกำหนด
คือราววันที่ ๑๕ เดือนนี้เป็นอย่างช้า ยังไม่ได้รับคำตอบ
จากรัฐบาลคงจะทรงให้ ม.ร.ว. สัมครสมานมีหนังสือยื่นคำขาด
ไปยังรัฐบาล และโดยเหตุที่คณะผู้แทนเห็นว่าเรื่องนี้เป็นเรื่อง
ด่วนและสำคัญสมควรแจ้งให้รัฐบาลทราบโดยเร็ว ฉะนั้น
ข้าพเจ้าจึงได้โทรเลขถึงท่าน ๑ ฉบับ เรียนปฏิบัติถึงเรื่อง
นี้โดยย่อเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ศกนี้ ดังปรากฏในสำเนา
โทรเลขซึ่งได้ส่งมาเพื่อยืนยันด้วยแล้ว

อนึ่งในวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ศกนี้ เวลาประมาณ ๑๑.๐๐ น.
เศษ หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ได้รับโทรเลขจากท่าน ๑ ฉบับ
ความว่า “ให้หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์กลับทางอากาศได้ และ
ให้ไปเฝ้าพระองค์อานันท์ ฯ อนุญาตให้เวลา ๒ อาทิตย์ตามที่
ขอมา ดิเรกและเจ้าพระยาศรีให้ช้อยู่ก่อน พหล” เมื่อเป็น

เช่นนี้ข้าพเจ้าจึงได้ปรึกษากับหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ว่า ในการที่หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ร้องขอเพื่อเดินทางกลับโดยทางอากาศนั้นก็เพราะมีความประสงค์จะเข้ามาแถลงถึงเรื่องราวอันเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่าดำเนินไปอย่างไรทั้งในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีและสภา ฯ (ก่อนเรื่องถูกนำเข้าสู่สภาฯ) เพื่อให้รัฐบาลและสภาฯ เข้าใจถึงฐานะอันแท้จริงโดยลำดับประการหนึ่ง และในการที่จะกลับเข้าไปนี้จะประโยชน์มากกว่าที่จะให้คงอยู่ในประเทศอังกฤษ ทั้งรัฐบาลไม่มีความประสงค์ จะใช้ให้ปฏิบัติภารกิจพิเศษ อย่างอื่นใดในอังกฤษอีกประการหนึ่ง ฉะนั้นเมื่อได้รับโทรเลขจากรัฐบาลเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ว่าได้นำเรื่องเสนอสภาฯ และสภาฯ ลงมติเห็นชอบด้วยการกระทำของรัฐบาลแล้ว จึงคิดว่าความจำเป็นที่จะเดินทางกลับโดยทางอากาศก็เป็นอันหมดไป จึงมิได้เตรียมการล่วงหน้าอย่างใดไว้ที่จะให้ออกเดินทางได้ทันที เหตุนี้กำหนดเวลาที่จะใช้ในการเดินทางกลับจนถึงกรุงเทพฯ ฯ อาจจะล่าช้ากว่ากำหนด ๒ สัปดาห์ก็ได้ แต่ก็พยายามกลับโดยเร็วที่สุด

ถึงแม้ว่าเหตุการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปตั้งเรียนไว้ข้างต้นแล้วก็ดี แต่คณะผู้แทนเห็นว่ารัฐบาลอาจจะมีความประสงค์

อย่างอื่นใด อีกในการที่จะให้ หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์กลับเข้าไปกรุงเทพฯ ฯ โดยเร็ว ฉะนั้นจึงได้ตกลงกันให้หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์เดินทางกลับโดยทางอากาศตามคำสั่งของรัฐบาล หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์จะเข้าไปเฝ้ากราบถวายบังคมลาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ และเดินทางออกจากลอนดอนในวันที่ ๗ หรือ ๘ กุมภาพันธ์ และจะกลับถึงกรุงเทพฯ ฯ ได้ประมาณวันเสาร์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ โดยบริษัทอิมพีเรียลแอร์เวย์ หรือถึงกรุงเทพฯ ฯ วันพุธที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ โดยบริษัท เค. แอล. เอ็ม. กำหนดเวลาแน่นอนประการใด หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์จะได้เรียนเข้ามาเพื่อทราบอีกครั้งหนึ่งโดยทางโทรเลข ในเมื่อได้ออกเดินทางโดยทางเครื่องบินแล้ว

ควรมีควรแล้วแต่จะกรุณา

(ลงนาม) เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ

(สำเนา)

แครนเด

วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๗
 ราชเลขานุการในกระบวนเสด็จ ฯ กราบเรียน เจ้าพระยาศรี
 ธรรมมาธิเบศ

ด้วยมีพระราชปรารภว่า โดยเหตุที่รัฐบาลได้นำพระราช
 บัญชีขึ้นเสนอสภาผู้แทนราษฎรหลายวันมาแล้ว น่าจะ
 สามารถทราบถึงผลของการประชุมได้บ้าง จึงทรง
 พระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เรียนมาว่า ถ้าไม่ทรงทราบฝ่า
 ละอองธุลีพระบาทถึงผลของการประชุมภายในเวลาเที่ยงวัน
 พุธที่สิบสี่ที่ ๗ เดือนนี้แล้ว จะได้พระราชทานคำขาดไปยัง
 รัฐบาลให้ตอบภายในกำหนดเวลา เมื่อพ้นกำหนดแล้วจะ
 ทรงถือว่าคำร้องขอในพระราชบัญญัติไม่เป็นผล และจะได้
 พระราชทานพระราชหัตถเลขาทรงสละพระราชสมบัติไปยัง
 รัฐบาลที่เดี๋ยว

(ลงนาม) ม.ร.ว. สัมครสมาน

ลงนามแทน

(สำเนา)

เมแฟลคอร์ต

วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๗
เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ เรียบน ราชเลขานุการในกระบวน
เสด็จ ฯ

หนังสือลงวันที่ ๔ เดือนนี้ ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวมีพระราชปรารภว่าโดยเหตุที่รัฐบาลได้นำพระราชบัญญัติ
ขึ้นเสนอสภาผู้แทนราษฎรหลายวันมาแล้ว น่าจะสามารถ
กราบบังคมทูลถึงผลของการประชุมได้บ้าง จึงทรงพระกรุณา
โปรดเกล้า ฯ ให้แจ้งไปยังข้าพเจ้าว่า ถ้าไม่ทรงทราบ
ฝ่าละอองธุลีพระบาทถึงผลของการประชุมภายในเวลาเที่ยง
วันพฤหัสบดีที่ ๗ เดือนนี้แล้ว ก็จะได้พระราชทานคำขาด
ไปยังรัฐบาลให้ตอบภายในกำหนดเวลา เมื่อพ้นกำหนด
แล้วจะทรงถือว่าคำร้องขอในพระราชบัญญัติไม่เป็นผล และ
จะได้พระราชทานพระราชหัตถเลขาทรงสละพระราชสมบัติ
ไปยังรัฐบาลที่เดิยวนั้น ได้รับทราบแล้ว

ในเรื่องนี้ข้าพเจ้าขอเรียนว่าภายหลังที่ได้พระราชทาน
พระราชบัญญัติต่อรัฐบาลมายังข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าก็ได้
จัดการส่งพระราชบัญญัตินั้น โดย โทรเลขไปยังรัฐบาลตาม
พระราชประสงค์ ครั้นต่อมาเมื่อวันที่ ๒ เดือนนี้ ข้าพเจ้า

ได้รับโทรเลขจากรัฐบาลฉบับหนึ่งใจความว่า “ได้นำพระราชบัญญัติเสนอสภาผู้แทนราษฎรแล้ว สภาฯลงมติเห็นชอบด้วยการกระทำของรัฐบาล รายละเอียดจะได้ส่งโดยทางไปรษณีย์อากาศ” ดังนั้นคณะผู้แทนจึงได้ปรึกษากันว่าลำพังแต่เพียงโทรเลขเท่านั้น ยังหาเป็นการสมควรที่จะนำความกราบบังคมทูลไม่ เพราะยังไม่ได้รับรายละเอียดประการใด และเข้าใจว่าความประสงค์ของรัฐบาลจะเข้าไปเฝ้าเพื่อกราบบังคมทูลชี้แจงภายหลังที่ได้รับรายละเอียดจากรัฐบาลแล้ว ซึ่งประมาณว่าคงจะได้รับในราววันที่ ๑๕ เดือนนี้ และคณะผู้แทนจะได้ขอพระราชทานโอกาสเข้าเฝ้าเพื่อกราบบังคมทูลต่อไป

ขอได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลทรงทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท

การจะควรประการใดสุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

(ลงนาม) เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ

สถานีส่ง ลอนดอน

สถานีรับ บางกอก

เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๗

เวลา ๐๑.๕๐ น.

ข้าพเจ้าได้ รับจดหมายจากราชเลขานุการในกระบวน
เสด็จ ฯ ว่า ถ้าหากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ได้รับ
รายงานข้อตกลงของสภา ฯ ภายใน เวลาเที่ยงวันพฤหัสบดี
ที่ ๗ กุมภาพันธ์ นี้แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะ
ส่งคำขาดขอให้ตอบภายในเวลากำหนดให้ ถ้าไม่ตอบ
ภายในเวลาที่กำหนด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะถือ
ว่าคำขอของท่านไม่ได้รับผล และได้ส่งใบลาออกจาก
ราชสมบัติ ข้าพเจ้าได้ทูลตอบว่าเวลานี้ได้รับแต่เพียง
โทรเลขแจ้งผลข้อตกลงของสภา ฯ เท่านั้น คณะผู้แทน
มีความเห็นว่า เวลานี้รายงานละเอียดก็กำลังส่งมาทาง
ไปรษณีย์แล้ว และเป็นความประสงค์ของรัฐบาลที่เห็นว่า
ควรให้ข้าพเจ้าเข้าเฝ้าเมื่อได้รับรายงานละเอียดจากรัฐบาล
แล้ว ซึ่งข้าพเจ้าหวังว่าคงจะได้รับในราวกลางเดือนนี้.

(ลงนาม) ศรีธรรมมาธิเบศ

กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

วันที่ ๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรื่อง รายงานการเฝ้า ฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ
พระองค์เจ้าอานันทมหิดล

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี เรียง นายกรัฐมนตรี

ด้วยตามที่รัฐบาลมีคำสั่งโดยทางโทรเลขไปยังกระทรวง
เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ ให้เดินทางกลับ
กรุงเทพ ฯ โดยเครื่องบิน และให้ไปเฝ้าพระวรวงศ์เธอ
พระองค์เจ้าอานันทมหิดลด้วยนั้น กระทบได้ปฏิบัติตามคำสั่ง
นั้นแล้ว จึงขอประทานรายงานถึงกิจการที่ได้ปฏิบัติไปเพื่อ
ทราบดังนี้

กระทบได้ขอ พระราชทาน พระบรมราชานุญาต เข้าเฝ้า
ทูลละอองธุลีพระบาทเพื่อกราบถวายบังคมลา และได้รับ
พระบรมราชานุญาตให้เข้าเฝ้า ฯ ได้ในวันที่ ๖ กุมภาพันธ์
เวลา ๑๒.๐๐ น. ในการเฝ้านี้ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้เข้าเฝ้าโดยลำพังเฉพาะพระองค์ ภายหลังที่ได้กราบ
บังคมทูลถึงคำสั่งของรัฐบาล และความประสงค์ในการที่
เดินทางกลับแล้ว ได้มีพระราชกระแสรับสั่งถึงข้อใจต่าง ๆ
ในพระราชบันทึก ซึ่งส่วนมากก็มีใจความเช่นเดียวกับที่ได้
รายงานเข้ามาแล้วโดยบันทึกการเฝ้า ฯ ตามลำดับ

กระทบได้เคยเรียนให้ทราบแล้วว่า คณะผู้แทนจะได้ปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐบาลโดยเคร่งครัดในอันที่จะหาหนทางกราบบังคมทูลพระกรุณาอันเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ กลับคืนสู่พระนครให้จงได้ แต่ตามความเข้าใจของคณะผู้แทนเท่าที่สอบสวนได้เมื่อก่อนออกเดินทางจากกรุงเทพฯ ฯ เห็นว่าความหวังในการที่จะอัญเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ ฯ กลับนั้นมีอยู่น้อยเต็มที ฉะนั้นจึงได้ตกลงกันตั้งแต่ก่อนเข้าเฝ้า ฯ ว่า ถ้าหากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์จะไม่เสด็จ ฯ กลับโดยแน่แท้แล้ว ก็จะพยายามให้การสละราชสมบัตินั้นได้เป็นโดยความสมัครสมานปรองดองกับรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎรซึ่งจะเป็นวิธีที่ดีที่สุดที่ในอันที่จะช่วยไม่ให้เกิดความระส่ำระสายขึ้นในบ้านเมือง ฉะนั้นตลอดเวลาที่ได้เข้าเฝ้า ฯ เป็นลำดับมาตั้งแต่ต้นจนกระทั่งครั้งสุดท้าย กระทบได้พิจารณาเหตุผลโดยทบทวนแล้วเห็นว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคงจะไม่เสด็จ ฯ กลับแน่ ฉะนั้นจึงคิดว่าวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุดก็คือพยายามกราบบังคมทูลให้การสละราชสมบัติได้เป็นไปโดยไม่มีเรื่องรุนแรงกระทบกระเทือนกันในระหว่างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร ฉะนั้นกระทบจึงได้กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า ถ้าในที่สุดหากมี

พระบรมราชวินิจฉัยโดยเด็ดขาดแล้วว่า จะไม่เสด็จ ฯ กลับ
ก็ใครที่จะขอพระราชทานคำขอ ๒ ข้อ คือ

ข้อ ๑ ตามพระราชบัญญัติซึ่งได้พระราชทานไปกับพระยา
ราชวังสัน อัครราชทูตสยามประจำกรุงปารีสเป็นส่วนพระองค์
นั้น มีข้อความตอนหนึ่งว่า ถ้าหากทรงสละราชสมบัติแล้ว
ให้สภามุแทนราษฎร เลือกพระบรมวงศ์พระองค์ใดพระองค์
หนึ่งขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ ก็จะตัดความระวางสงสัย
ในระหว่างพระองค์ท่านกับรัฐบาลและสภา ฯ เสียได้ แต่ก็
ทรงเห็นว่า มีทางเสียในข้อ ที่อาจมีผู้คิดล้มพระมหากษัตริย์
พระองค์ใหม่เสีย และขอร้องให้พระองค์ท่านกลับขึ้นครอง
ตำแหน่งตามเดิม แต่ทางเสียนี่ทรงเห็นว่า ถ้าหากได้ประกาศ
ไว้เสียโดยชัดเจนว่า ได้ทรงสละราชสมบัติโดยสมัครพระราช
หฤทัยและแม้ว่าจะมีผู้ใดกระทำการใด ๆ เพื่อถวายพระราช
อำนาจคืนก็จะไม่ทรงยอมรับตั้งขึ้นแล้ว ก็จะแก้ทางเสียนี้ได้ *
ข้อความในพระราชบัญญัติก็มีเช่นนั้น ข้าพระพุทธเจ้าเห็นชอบ
ด้วยพระราชดำริ ฉะนั้นเพื่อยังความสงบเรียบร้อยให้แก่
บ้านเมือง จึงใคร่ที่จะขอพระราชทานให้ประกาศพระราชดำริ
ตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติให้ประชาชนทราบโดยชัดเจน
มีพระกระแสรับสั่งว่า ความจริงใจมีเช่นนั้น และไม่ทรง

* พระราชบัญญัติ ๒ ซึ่งพระราชทานไปทางพระยาราชวังสันหน้า ๓๓๘

จัดซื้อประการใดในอันที่จะประกาศให้ประชาชนทราบไว้
โดยชัดเจน

ข้อ ๒ ตามที่มีพระกระแสรับสั่งในเวลาเข้าเฝ้าฯ ครั้งหนึ่ง
ว่า ถ้าหากทรงสละราชสมบัติจริงแล้ว ก็จะไม่ทรงใช้พระราช
อำนาจตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเทศบาล ในอันที่จะแต่งตั้ง
เชื้อ พระวงศ์ พระองค์ใด พระองค์หนึ่ง ขึ้นครองราชสมบัติ
โดยทรงเห็นว่าควรให้เป็นไปตามกฎหมายเทศบาลว่าด้วยการ
สืบราชสันตติวงศ์และรัฐธรรมนูญจะดีกว่า เพราะจะได้ไม่
เป็นการกระทบกระเทือนและนำมาซึ่งความยุ่งยากอันเกิดจาก
การชิงราชสมบัติในภายหน้า ดังนี้ ถ้าหากรัฐบาลจะปฏิบัติให้
เป็นไปตามพระกระแสรับสั่งจะทรงคัดค้านประการใดหรือไม่
มีพระกระแสรับสั่งว่าไม่ทรงคัดค้านประการใด

ในที่สุดกระผมได้กราบบังคมทูลว่า ทั้ง ๒ ข้อนี้ จะ
พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำความขึ้นเสนอที่ประชุม
คณะรัฐมนตรีได้หรือไม่ มีพระกระแสรับสั่งว่าไม่ทรง
จัดซื้อ และกระผมได้กราบบังคมทูลต่อไปว่า จะมีพระราช
ประสงค์ที่จะให้กระผมนำความไปแจ้งแก่คณะรัฐมนตรีประการ
ใดบ้าง ก็ได้ทรงรับสั่งถึงเรื่องส่วนพระองค์บางอย่าง และ
พระราชทานคำแนะนำในเรื่องอันเกี่ยวแก่พระมหากษัตริย์
พระองค์ใหม่ ซึ่งกระผมเห็นว่าสมควรจะรายงานให้คณะ

รัฐมนตรีทราบโดยวจา ครั้นแล้วกระผมก็กราบถวายบังคมลา
รวมเวลาที่ได้เข้าเฝ้า ฯ ประมาณ ๒ ชั่วโมง

กระผมได้เดินทางออกจากกรุงลอนดอนโดยเครื่องบิน
ของบริษัทอังกฤษ (Imperial Airway) เมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์
และถึงกรุงปารีสในวันนั้น ในระหว่างที่พักอยู่กรุงปารีส
ได้ขอให้ อัครราชทูต สยามประจำ กรุงปารีส โทรเลขไปยัง
หม่อมสังวาล มหิดล ซึ่งอยู่ที่โลซาน (Lausanne) ประเทศ
สวิสเซอร์แลนด์ ว่ารัฐบาลมีคำสั่งให้กระผมมาเฝ้าพระ
วรวงศ์เชอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล จะโปรดให้เข้าเฝ้า
ในวันใด ได้รับโทรเลขตอบจากหม่อมสังวาลว่า โปรดให้เข้า
เฝ้าได้ในวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ฉะนั้นในวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์
กระผมจึงเดินทางออกจากกรุงปารีสโดยทางรถไฟถึงโลซาน
(Lausanne) ในวันนั้น และได้เข้าเฝ้าพระวรวงศ์เชอ พระองค์
เจ้าอานันทมหิดลเมื่อเวลา ๑๕.๓๐ น.

ในการเข้าเฝ้าครั้งนี้ ได้มีโอกาสสอบถามถึงสุขภาพ
ตลอดจนความเป็นอยู่ และการศึกษาของพระองค์ ซึ่ง
กระผม ขอแถลงโดยละเอียด ด้วย วาจาในที่ ประชุม คณะ
รัฐมนตรี

ครั้นวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ กระผมได้เดินทางออกจาก
ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ไปประเทศสเปนและฝรั่งเศสตอน

ได้ ทั้งนี้เพราะมีเวลาเหลืออยู่อีก ๕ วันกว่าจะถึงกำหนด
เวลาที่จะโดยสารเครื่องบินตามที่ได้ซื้อตั๋วล่วงหน้าไว้ และ
ได้เดินทางถึงกรุงโรมเมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ครั้นวันที่ ๒๒
กุมภาพันธ์ เวลา ๑๐.๓๐ น. กระทบใต้โดยสารเครื่องบิน
ของบริษัทฮอลันดา (K. L. M.) จากกรุงโรม และได้ถึง
กรุงเทพฯ โดยเรียบร้อยในวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗
เวลา ๑๗.๐๐. น.

ควรมีควรแล้วแต่จะโปรด
(ลงนาม) หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์

สำเนา

ที่ จ. ๕๕๘๔/๒๔๗๗ สำนักนายกรัฐมนตรี วังปารุสกวัน
วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๗
นายกรัฐมนตรี เรียน เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ

ด้วยราชเลขานุการในพระองค์ได้นำส่งสำเนาโทรเลขของ
ท่านฉะบับส่งที่ลอนดอนวันที่ ๒๕ มกราคม ศกนี้ เรื่องไข
ความในพระราชบันทึกมายังข้าพเจ้า ข้าพเจ้าได้นำเรื่องเข้า
หารือในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีแล้ว คณะรัฐมนตรีได้ประชุม
ปรึกษาลงมติให้นำเรื่องนึ่งเรื่องพร้อมทั้งพระราชบันทึกและ

คำตอบพระราชบัญญัติของรัฐบาลไปแถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร
เป็นการด่วนตามพระราชประสงค์ ข้าพเจ้าจึงได้นำเรื่องไป
แถลงในนามของรัฐบาลพร้อมด้วยคำตอบไขความในพระราช
บัญญัติ ตั้งสำเนาคำแถลงและบันทึกไขความในพระราช
บัญญัติที่แนบมาพร้อมกับหนังสือ^๑ เมื่อสมาชิกได้อภิปราย
กันแล้วสภาผู้แทนราษฎรได้เห็นชอบพร้อมกันตามที่รัฐบาล
ได้ปฏิบัติไป และลงมติโดยเอกฉันท์ให้ผ่านระเบียบวาระ
ไปได้ตามข้อบังคับสภาฯ ส่วนสำเนารายงานประชุมสภาฯ
^๒ จะได้รับส่งตามมาทางไปรษณีย์อากาศภายหลัง

ฉะนั้นจึงเรียนมาเพื่อท่านได้โปรดนำความขึ้นกราบบังคม
ทูลพระกรุณาอีกครั้งหนึ่งว่า เมื่อได้กราบบังคมทูลชี้แจงใน
ข้อที่ของพระราชหฤทัยโดยแจ่มแจ้งทุกข้อแล้ว ก็ขอพระ
ราชทานอภัยเชิญเสด็จพระราชดำเนินกลับพระนคร เพื่อยัง
ความร่วมมือและอนุใจแก่ปวงชนชาวสยามสืบไป

ขอแสดงความนับถือ

(ลงนาม) พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา

๑ สำเนาคำแถลงและบันทึกไขความในพระราชบัญญัติ ดูหน้า ๓๓๗
กับหน้า ๓๗๘

๒ สำเนารายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ดูหน้า ๘๐

ที่ ก. ๕ / ๗๗

สถานทูตสยามกรุงลอนดอน

วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๗

เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ เรียบ นายกรัฐมนตรี

หนังสือที่ จ. ๕๕๘๔ / ๒๔๗๗ ลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์
 ศกนี้ ว่าได้นำพระราชบันทึกไขความเข้าใจหรือในที่ประชุม
 คณะรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีลงมติให้นำเรื่องขึ้นเรื่องไป
 แกลงต่อสภาผู้แทนราษฎรตามพระราชประสงค์ และเมื่อ
 สมาชิกได้อภิปรายกันแล้ว สภาผู้แทนราษฎรได้เห็นชอบ
 พร้อมกันตามที่รัฐบาลได้ปฏิบัติไป และลงมติโดยเอกฉันท์
 ให้ผ่านระเบียบวาระไปได้ตามข้อบังคับของสภาผู้แทนราษฎร
 ส่วนสำเนารายงานประชุมสภา ฯ จะรีบส่งมาภายหลัง และ
 ให้ข้าพเจ้า นำความ กราบ บังคมทูลพระกรุณา อีกครั้ง หนึ่ง ว่า
 เมื่อได้ กราบ บังคมทูลชี้แจงใน ข้อที่ ข้องพระราชหฤทัยโดย
 แจ่มแจ้งทุกข้อแล้ว ก็ขอพระราชทานอัญเชิญเสด็จพระราช
 ดำเนินกลับพระนครเพื่อความร่วมมือและอนุใจแก่ประชาชน
 ชาวสยามสืบไปนั้น ได้รับทราบแล้ว

ข้าพเจ้าได้รับ ติดต่อกับ ม.ร.ว. สมัครสมาน กฤดากร
 ขอเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรด
 เกล้า ฯ ให้เฝ้าในวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ศกนี้ เวลา ๑๗.๐๐ น.

ครั้นวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ข้าพเจ้าพร้อมด้วยพระยา

ราชวังสัน และ นายดิเรก ชัยนาม เลขานุการ ได้ไป เฝ้าทูล
ละอองธุลีพระบาทตั้งแต่วันที่รายงานการเฝ้า ๑ ฉบับซึ่งข้าพเจ้า
ขอเสนอมาพร้อมกับหนังสือนี้

ตามวันที่รายงาน การ เฝ้าฉบับนี้ ท่าน จะเห็น ได้ว่า
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใคร่ที่จะทราบเรื่องคณะพรรค
การเมือง เรื่องการอภัยโทษนักโทษการเมือง และกำหนด
เวลาในเรื่องทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาเหล่านี้ ว่ารัฐบาลจะ
จัดการให้ ได้หรือไม่ได้เพียงไรโดยแน่นอน ฉะนั้นถ้ารัฐบาล
จะกรุณาแจ้งให้ข้าพเจ้าทราบไว้ ก็จะเป็นการสะดวกในการ
กราบบังคมทูลเรียนพระราชบัญญัติต่อไป

อนึ่งในวันเดียวกันนี้ข้าพเจ้าได้มีโทรเลขเรียนท่าน ๑ ฉบับ
รายงาน การ เฝ้าโดยย่อ กับขอ ทราบ วันที่ ท่าน จะส่ง สำเนา
รายงานการประชุมสภา ฯ ในเรื่องนี้ตั้งสำเนาโทรเลขซึ่งขอ
ส่งยืนยันมาพร้อมกับหนังสือนี้

ควรนิควรแล้วแต่จะกรุณา

(ลงนาม) เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ

(สำเนาคำแปล)

โทรเลข

จาก เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ ลอนดอน

ถึง พระยาพหล, กรุงเทพฯ ฯ

ข้าพเจ้าได้รับหนังสือของท่านลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์แล้ว
เมื่อวานนี้ ข้าพเจ้าได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
และได้กราบบังคมทูลพระกรุณาตามคำสั่งของท่านแล้ว
รายงานได้ส่งมาทางไปรษณีย์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
มีพระราชประสงค์จะทรงทราบว่สำเนารายงานการประชุม
สภา ฯ จะส่งมาได้เมื่อใด โปรดตอบโดยทางโทรเลข.

(ลงนาม) ศรีธรรมมา.

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๗

บันทึกการไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวครั้งที่ ๕
ณวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๗

วันนั้นเวลา ๑๕.๒๕ น. คณะผู้แทนมีเจ้าพระยาศรีธรรมมา
ธิเบศ พร้อมด้วย พระยาราชวังสัน และ นายดิเรก ชัยนาม
เลขาธิการได้ไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ Knowle

Cranleigh, Surrey ถึงที่ประทับเวลา ๑๗.๐๐ น. โปรดเกล้าฯ ให้รับประทานน้ำชาพร้อมโต๊ะเสวยก่อน ครั้นเวลา ๑๗.๔๐ น. เสด็จนำเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศและพระยาราชนางสังข์ไปยังห้องประทับดุจเคย ครั้นแล้วเจ้าพระยาศรีฯ ได้กราบบังคมทูลว่าโดยเหตุที่ หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ซึ่งเป็น ผู้แทนรัฐบาลคนหนึ่งได้กลับกรุงเทพฯ ตามที่ทรงทราบอยู่แล้ว จึงใคร่ที่จะขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นายดิเรก ชัยนามเพียงเข้ามานั่งเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทด้วยอีกคนหนึ่ง ได้โปรดเกล้าฯ อนุญาต

คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่าบัดนี้ได้รับหนังสือนายกรัฐมนตรีแจ้งมติของสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับพระราชบัณฑิตแล้ว แต่สำเนารายงานการประชุมสภาฯ นั้นจะได้ส่งมาทางไปรษณีย์อากาศภายหลัง แล้วได้กราบบังคมทูลตามข้อความในหนังสือของนายกรัฐมนตรีถึงเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศที่ จ. ๕๕๘๔ / ๒๔๗๗ ลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ และข้อความที่รัฐบาลตอบพระราชบัณฑิตใจความลงวันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๗ เป็นข้อๆ ไป เมื่อจบแล้วคณะผู้แทนให้กราบบังคมทูลว่าตามนี้ก็ย่อมทรงเห็นได้ว่า มีบางข้อที่รัฐบาลรับจัดถวายได้ เช่น เรื่องทหารรักษาวัง เรื่องบำเหน็จบ้านานูญเรื่องเสนาบดีทบทวนหมายเก่าที่ขัดต่อระบอบรัฐธรรมนูญ

รับสั่งว่าการที่รัฐบาลจะเสาะแสวงกฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ
นั้นก็ดีแล้ว แต่ในเรื่องคณะพรรคการเมืองยังไม่แน่นอน
ว่ารัฐบาลจะให้หรือไม่ กับเรื่องที่จะให้อภัยนักโทษการเมือง
นั้นจะให้ได้เพียงไรก็ไม่แน่ ในเรื่องอภัยโทษนั้นใน
สมัยรัชกาลที่ ๖ ก็ได้มีการอภัยโทษพวก ร. ศ. ๑๓๐ เป็น
ขั้น ๆ ไปแล้ว แต่ไม่ได้ผลดีอย่างไร ไม่ควรจะทำครั้ง
กลาง ๆ เมื่อจะให้อภัยก็ให้ ๆ หหมด เมื่อจะลงโทษก็ลงกัน
แรง ๆ อย่างใดอย่างหนึ่ง อนึ่งความในข้อ ๕ นั้นไม่ควรจะ
จำกัดทางฎีกา แต่ทางรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
ทางเดียว ซึ่งแต่ก่อนทำได้หลายทางและไม่ควรที่จะกำหนด
เวลาที่พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย คณะผู้แทนได้
กราบบังคมทูลว่า ตามบันทึกของรัฐบาลนั้นเห็นว่า ควรจะ
กำหนดเวลาให้แน่นอนเพราะผู้ที่ถูกประหารชีวิตนั้นไม่ควร
จะให้ออนานเป็นการทรมาน ในเรื่องเช่นนี้ในต่างประเทศ
เช่นอังกฤษ เป็นต้น จะให้อภัยหรือไม่เขาไม่รอนาน แต่
กำหนดเวลานั้นถ้ายังทรงเห็นว่าสั้นไปก็อาจขอขยายได้ รับสั่ง
ว่าขยายเท่าใดก็ไม่พอ ๒๐ ปีเอาใหม่ เหตุผลที่ต้องการไม่
ให้มีกำหนดเวลาก็เพราะสมมติว่ารัฐบาลจะให้ประหารชีวิต
แต่พระองค์ท่านจะไม่ให้ประหาร ถ้ามีกำหนดเวลาแล้ว
ในที่สุดรัฐบาลก็ต้องเป็นฝ่ายชนะ แต่ถ้าไม่มีกำหนดเวลา

แล้ว การประหารก็ต้องงดยู่ ทั้งนี้เพราะรัฐบาลนี้ยังไม่ได้
เป็นรัฐบาลที่ตั้งขึ้นโดยราษฎรทั้งหมดเลือกตั้งมา จะทรงขอ
ไว้เพียงชั่วคราว เมื่อได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภา ฯ ทั้ง
หมดแล้ว ข้อนี้ไม่ต้องมีก็ได้ โดยปกติก็ไม่ได้ยึดหน้าวง
ไว้ เว้นแต่เป็นคดีเกี่ยวแก่การเมือง

ในที่สุดทรงรับสั่งว่า ถ้าจะให้ มีสมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่ง
รัฐบาลตั้งอยู่เช่นนี้แล้ว ท่านคงยืนยันให้ แก่รัฐธรรมนูญ
มาตรา ๓๕ ตามพระราชบัญญัติข้อ ๒ และทรงเลือกเอาข้อที่
ว่าถ้าสภา ฯ จะยืนยันภายหลังที่ทรง “วิโต” พระราชบัญญัติ
แล้ว จะต้องมิเสียงข้างมากถึง ๓ ใน ๔ ให้มีคณะพรรค
การเมืองและต้องไม่กำหนดเวลาในเรื่องการทูลเกล้า ฯ ถวาย
ฎีกาตามความในข้อ ๕ อีกด้วย ถ้าทำได้ดังนั้นก็มิให้ แก่
ตามข้อ ๑ ก็ได้ แต่ถ้าจะให้เลือกเอาแล้วพระองค์ท่านพอ
พระราชหฤทัยที่จะให้ข้อ ๑ ไว้ และจะไม่เอาข้อ ๒ กับ
ข้อ ๕ ก็ได้แต่คณะพรรคการเมืองต้องมี แต่วันนี้ยังพูดอะไร
กันแน่นอนไม่ได้ เพราะยังไม่ได้เห็นรายงานการประชุมของ
สภา ฯ ที่รัฐบาลว่าจะส่งมา ฉะนั้นจะต้องดูรายงานการประชุม
สภา ฯ เสียก่อน คณะผู้แทนได้กราบบังคมทูลว่า เมื่อได้
ดูรายงานการประชุมสภา ฯ แล้ว ข้อใดยังทรงข้องพระราช
หฤทัยจะใคร่ทรงทราบให้แน่นอน จะให้ทวนถามไปให้รัฐบาล

ตอบให้แน่นอนทีเดียวก็ได้ การที่รับมาเฝ้าในวันนั้นก็เพราะมีพระราชประสงค์ที่จะทรงทราบโดยเร็ว เมื่อได้รับรายงานการประชุมสภาฯ แล้วก็จะได้มาเฝ้ากราบบังคมทูลอีกครั้งหนึ่ง ครั้นถึงเวลา ๑๘.๕๔ น. คณะผู้แทนได้กราบถวายบังคมลา กลับ รวมเวลาเฝ้า ๑ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที

ครั้นเวลา ๒๒.๐๐ น. ม.ร.ว. สัมครสมาน กฤดากร ได้โทรศัพท์มายัง คณะผู้แทนคนที่พักเชิญ พระราชกระแสมาวาตามที่ได้ทรงรับสั่งกับคณะผู้แทนในวันนี้อ่าให้ถือเป็นการผูกมัด และจะได้ส่งหนังสือยืนยันพระราชประสงค์ในข้อนี้มา ถ้ามีข้อใดที่จะให้ผูกมัดเป็นทางราชการก็จะได้ส่งมาเป็นลายลักษณ์อักษร ม.ร.ว. สัมครสมาน กล่าวต่อไปว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่พอพระราชหฤทัยในการที่ได้นำบันทึกส่วนตัวที่มีไปยังพระยาราชวังสัน กับที่กรมราชเลขาณูการในพระองค์เสนอคณะรัฐมนตรีมาอ้าง และขอให้คณะผู้แทนรีบโทรเลขถามไปยังรัฐบาลว่าสำเนารายงานการประชุมสภาฯที่จะส่งมานั้นได้ส่งมาวันที่เท่าใด ขอให้ตอบทางโทรเลขอย่างช้าภายในวันเสาร์ที่ ๑๖ เดือนนี้ คณะผู้แทนได้ตอบว่าจะได้จัดการถามไปตามพระราชประสงค์ แต่ที่จะรับรองให้ทันในวันเสาร์หรือไม่นั้น ต้องที่สุดแล้วแต่กรุงเทพฯ จะโทรเลขมาเมื่อใด

(ลงนาม) ดิเรก ชัยนาม จดบันทึก

(สำเนา)

ที่ จ. ๑๐๐๑๕/๒๔๗๗ กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรื่องส่งสำเนารายงานประชุมสภาผู้แทนราษฎร

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี เรียน เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ

อนุสนธิหนังสือนายกรัฐมนตรีที่ จ. ๕๕๘๔/๒๔๗๗

ลงวันที่ ๒ เดือนนี้ว่าจะส่งสำเนารายงานประชุมสภาผู้แทน

ราษฎรเรื่องเกี่ยวกับการสละราชสมบัติมาให้ยื่น บัดนี้สภา

ผู้แทนราษฎรได้ส่งสำเนารายงานประชุม ฯ ซึ่งได้รับรอง

แล้วมายังนายกรัฐมนตรี ข้าพเจ้าจึงขอส่งมาพร้อมกับ

หนังสือนี้ ๑ ชุด.

ควรมีควรแล้วแต่จะกรุณา

(ลงนาม) หลวงชำนาญนิติเกษตร

ลงนามแทน

(สำเนา)

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร
ครั้งที่ ๑๖/๒๔๗๗ (สามัญ) สมัยที่ ๒
วันพฤหัสบดีที่ ๓๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗
ณพระที่นั่งอนันตสมาคม
เริ่มประชุมเวลา ๑๕.๓๗ นาฬิกา

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า วันนี้มีสมาชิกมาประชุม ๑๔๐ นาย เป็นองค์ประชุมแล้ว ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานจะแจ้งให้ที่ประชุมทราบ ไม่มี ก่อนที่จะดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระที่ ๒ รัฐบาลได้ขอให้เปลี่ยนระเบียบวาระการประชุมเป็นการด่วนและลับ จึงขออนุมัติต่อที่ประชุม

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า ข้าพเจ้าเห็นว่าสภา ฯ นี้ไม่ควรขัดข้องตามที่รัฐบาลได้เสนอขึ้นมา ควรจะให้เป็นไปตามรัฐบาลเสนอมานี้

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า ตามข้อเสนอของรัฐบาลนั้น ก่อนที่สภา ฯ นี้จะไม่ขัดข้องอย่างไรหรือไม่นั้น เรายังไม่ทราบว่ารัฐบาลขอเสนออะไร ขอเสนอปรึกษาอะไรเป็นการลับ และเรา

จะอนุญาตโดยเรายังไม่รู้จักข้อเสนอนั้น สภา ฯ นี้ยังไม่
ควรลงมติ

นายทองม้วน อรรถากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม
กล่าวว่า รัฐบาลจะเสนอเรื่องอะไรไม่ทราบ

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนครกล่าวว่า
เมื่อรัฐบาลเสนอเข้ามาว่าจะเป็นเรื่องลับแล้ว จะบอกเวลา
นี้ว่าเรื่องอะไร เรื่องนั้นก็ไม่ใช่ลับ ควรจะรอใจฟังรัฐบาล
ดูก่อนว่ารัฐบาลจะเสนออะไร เพราะฉะนั้นก็ควรเป็นลับ
ไปก่อน ควรจะรับรองญัตติของรัฐบาลในเวลานี้

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ขอให้เปลี่ยน
ระเบียบวาระเสียก่อน จะยอมหรือไม่ ถ้ายอมจะได้ขอให้
ประชุมลับ

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบล
ราชธานี กล่าวว่า ระเบียบการประชุมปรึกษาของสภา ฯ นั้น
มีอยู่ ๒ อย่าง อย่างหนึ่งจะต้องมีระเบียบวาระอยู่ก่อน และ
ดำเนินตามระเบียบวาระนั้น อีกอย่างหนึ่งมีญัตติด่วนเสนอ
ขอให้ปรึกษาเป็นการด่วนตามข้อบังคับว่า ญัตติขอให้
ปรึกษาการอันใดอันหนึ่งเป็นการด่วน ที่รัฐบาลขอเสนอ
มาว่าขอให้ปรึกษาการอันนั้นเป็นการด่วนและลับ แต่การ
นั้นเราไม่ทราบว่า เป็นเรื่องอะไร เราจะอนุมัติไปโดยไม่ทราบ

ว่าอะไรนั้น ย่อมผิดหลักกรรมตาแน่ ๆ

นายสรอย ฅล่ำปาง ผู้แทนราษฎรจังหวัดลำปาง กล่าวว่า เมื่อรัฐบาลเสนอมาว่าเป็นยุติคดีว่ามีข้อความลับแล้ว จะไปบอกได้อย่างไรว่าข้อความนั้นเป็นข้อความอย่างนั้น ๆ ถ้าบอกอย่างนั้นก็เสียเวลาที่ขอให้เป็นลับ เพราะฉะนั้นควรให้เป็นไปตามที่รัฐบาลขอ

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า การปรึกษาลับกับการบอกเรื่องนั้นเป็นคนละเรื่อง เดียวนี้เราบอกว่าจะปรึกษาเรื่องนั้นเป็นการลับไม่น่าจะเป็นการเสียหายอย่างไร และในระเบียบข้อบังคับเราก็มิว่าขอให้ปรึกษาเป็นการลับ แต่เรายังไม่รู้จะปรึกษาอะไรเป็นการลับ แต่เมื่อรัฐบาลเสนอมาว่าจะปรึกษาเรื่องนั้น ๆ เป็นการลับ เราก็ออนุมัติได้ แต่รัฐบาลจะเสนอมาว่าขอให้ปรึกษาลม ๆ แล้ง ๆ ข้าพเจ้าสงสัยเป็นนักหนาในข้อบังคับก็ไม่มี เมื่อรัฐบาลเสนอยุติคดีด่วน ที่นี้เราจะต้องมียุติคดีเสียก่อนว่าด่วนนั้นคืออะไร แล้วเราจะปรึกษาเป็นลับหรือไม่

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า เรื่องนี้ก็ไม่เป็นปัญหาอะไรนัก รัฐบาลขอเข้ามาว่าเป็นลับเมื่อสมาชิกขอให้เปิดเผยเช่นนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่สมควร

อย่างยิ่ง เมื่อเราไว้วางใจรัฐบาล รัฐบาลเสนออะไรจะเป็นลับ รัฐบาลก็จะต้องปิดเราจะมาเปิดกันอย่างไร จึงข้าพเจ้าขอเสนอว่าจะลงมติว่าจะควรประชุมลับหรือไม่

ขุนวรสิทธิ์ธรรณเวทย์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย กล่าวว่า ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่จำเป็น ให้รัฐบาลเสนอต่อที่ประชุมเห็นว่าเรื่องนั้นคือเรื่องอะไร ข้าพเจ้าขอบอกว่าเรื่องที่รัฐบาลขอปรึกษานั้นเป็นความลับ คือว่าลับทั้งเรื่องทีเดียว ถึงตัวเรื่องนั้นด้วย และที่สมาชิกผู้หนึ่งว่าถ้าอย่างนั้นจะปรึกษาลม ๆ แล้ง ๆ อย่างไรได้ ข้าพเจ้าขอแก้ว่าไม่ใช่ปรึกษาลมปรึกษาแล้ง ปรึกษาเรื่อง อีกข้อหนึ่งเรื่องทั้งเรื่องนั้นเราจะต้องสงวนเป็นความลับ ถ้าจะมาบอกเรื่องนี้ในที่ประชุมเสียก่อน เรื่องนั้นจะเป็นการลับอย่างไร เช่นกับว่าข้าพเจ้าขอปรึกษาเรื่องหนึ่งว่าจะไปปล้นบ้านไหนดี แล้วก็มาปรึกษาเสียก่อนจะเป็นความลับได้อย่างไร เป็นไปไม่ได้ ด้วยเหตุ นั้นข้าพเจ้าจึงเห็นว่าควรอนุมัติตามความประสงค์ของรัฐบาล ไม่จำเป็นจะต้องบอกด้วยว่าเรื่องอะไร

นายกรัฏมุนตรี กล่าวว่า รัฐบาลขอให้ประชุมลับตามข้อบังคับข้อ ๑๖

ร.ต. เนตร์ พูนวิวัฒน์ กล่าวว่า เพื่อให้เป็นไปตามข้อบังคับอันแน่แท้แล้ว ข้อ ๑๖ ปราบกฏชัดว่า รัฐบาลหรือสมาชิก

ไม่ต่ำกว่า ๑๕ คนย่อมร้องขอให้มีการประชุมลับได้ เมื่อสมาชิก ๑๕ คนลงชื่อขอให้เป็นการประชุมลับแล้ว ญัตติใด ๆ ที่เขาเสนอมาแม้จะไม่เป็นลับสภา ๆ นี้ก็ต้องประชุมลับ รัฐบาลเสนอขอให้ลับเช่นนั้นแล้ว เราข่อมเป็นที่เข้าใจว่า เรื่องนั้นรัฐบาลเห็นว่าสมควรเป็นลับ เมื่อฝ่ายบริหารเป็นผู้ควบคุมราชการแผ่นดินเห็นเป็นลับเพื่อประโยชน์แห่งแผ่นดินแล้ว สภา ๆ จึงได้ร่างข้อบังคับว่า แม้จะขอให้ เป็นลับ ก็ต้องให้เป็นลับ ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าไม่ควรจะมีการลงมติแต่อย่างหนึ่งอย่างใดเลย เพื่อให้ข้อบังคับนี้ศักดิ์สิทธิ์

นายทองอยู่ พุฒพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดธนบุรีกล่าวว่า
ขอรับรอง

ทำการแทนประธานสภา ๆ กล่าวว่า ข้าพเจ้าเห็นว่า คำร้องของรัฐบาลนั้นถูกต้องแล้ว ตามข้อบังคับข้อ ๑๖ เพราะฉะนั้นให้เป็นการประชุมลับได้ จึงเชิญท่านที่ไม่เป็นสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ออกไปจากห้องประชุม

(ต่อไปนี้เป็นรายงานการประชุมลับ)

รายงานการประชุมลับของสภาผู้แทนราษฎร
วันพฤหัสบดีที่ ๓๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า บัดนี้ขอเปลี่ยนระเบียบวาระให้ดำเนินการประชุมตามญัตติด่วนของรัฐบาล ท่านผู้ใดจะคัดค้านหรือไม่

นายกรัฐมนตรีกล่าวว่า ข้าพเจ้าขอเสนอเรื่องพระราชบัญญัติของพระมหากษัตริย์

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า มีท่านผู้ใดคัดค้านหรือไม่ในการที่รัฐบาลขอเสนอให้เปลี่ยนระเบียบวาระ เมื่อไม่มีผู้ใดคัดค้าน ข้าพเจ้าจะถือว่าที่ประชุมนี้อนุมัติ

นายกรัฐมนตรีกล่าวว่า ก่อนอื่นขอแสดงความเข้าใจกับท่านว่า รัฐบาลนี้เป็นรัฐบาลรักษารัฐธรรมนูญ และรักษาระบอบการปกครองซึ่งมีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ ขอท่านอย่าได้เข้าใจไปเป็นอย่างอื่นว่า รัฐบาลนี้จะทำลายล้างไม่ให้มีพระมหากษัตริย์ รัฐบาลยังคงยืนมั่นอยู่เสมอว่า ประเทศสยามต้องมีพระมหากษัตริย์และรัฐบาลจะกระทำทุกอย่างเพื่อรักษาระบอบการปกครองแบบนี้ไว้ บัดนี้จะได้ขอแถลงต่อท่านถึง เรื่องที่พระมหากษัตริย์องค์นี้ได้ทรงแสดง พระราชปรารภว่า จะไม่เสด็จกลับสู่พระมหานคร

เพราะมีข้อที่ทรงข้อพระทัยอยู่หลายประการ รัฐบาลก็ได้พยายาม เป็น อย่างดีที่สุดที่จะ กราบ บังคม ทูล ช้ แจง ข้อ ข้อ พระทัยให้กระจ่างแจ้ง . จนถึงได้ส่งคณะผู้แทนไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทณประเทศอังกฤษ เมื่อคณะผู้แทนได้มีโอกาศไปเฝ้าละเพาะพระพักตร์ในครั้งแรกแล้ว ผู้แทนได้รายงานมาว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะกลับสู่ประเทศสยามมากกว่าไม่กลับ . ข่าวนี้ก็เป็นที่ยินดีแก่รัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง ครั้นต่อมาคณะผู้แทนได้รายงานมาตั้งปรากฏในหนังสือลงวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ ความดังนี้ ข้าพเจ้าจะอ่านให้ฟัง

สำเนาที่ ก. ๒/๗๗ โฮเทลไฮด์ปาร์ก กรุงลอนดอน
วันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

เรียน พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี
ข้าพเจ้าและหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์พร้อมด้วยนายดิเรกชัยนาม ได้มาถึงลอนดอนเมื่อวันที่ ๗ เดือนนี้ รุ่งขึ้นวันที่ ๘ ได้ส่งหนังสือเรียนนายพลโท พระยาวิชิตวงศ์วุฒิไกร สมุหราชองครักษ์ และราชเลขาณุกการในพระองค์ประจำ

กระบวนเสด็จ ขอให้ให้นำความขึ้นกราบบังคมทูลว่า คณะผู้แทนขอพระราชทานพระราชวโรกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในวันที่ ๑๒ เดือนนี้ ในวันเดียวกันนั้นเอง พระยาวิชิตวงศ์ฯ ได้มีหนังสือตอบมาว่าได้นำความกราบบังคมทูลแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เฝ้าได้ในวันที่ ๑๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เนื่องจากคณะรัฐมนตรีได้ลงมติให้พระยาราชวังสัน อัครราชทูตสยามประจำกรุงปารีสสมทบไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทด้วยในครั้งนี้ พระยาราชวังสันจึงได้เดินทางมาถึงกรุงลอนดอนเมื่อวันที่ ๑๑ เดือนนี้

ครั้นวันที่ ๑๒ เดือนนี้ คณะผู้แทนรัฐบาลมีข้าพเจ้า หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์และ นายดิเรก ชัยนาม เลขานุการ พร้อมด้วยพระยาราชวังสันได้ออกเดินทางไปยัง Knowle, Cranleigh, Surrey ซึ่งเป็นที่ประทับเวลา ๑๕.๐๐ น. ถึงที่ประทับ นายพลโท พระยาวิชิตวงศ์ฯ ได้นำไปพักในห้องรับแขก แล้วพระยาวิชิตวงศ์ฯ ได้ขึ้นไปกราบบังคมทูล เวลา ๑๕.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออก ทรงทักทายกับผู้ที่ไปเฝ้าทุกคนแล้วเสด็จนำข้าพเจ้า หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์และพระยาราชวังสันไปยังห้องประทับส่วนพระองค์ ข้าพเจ้าได้นำหนังสือมอบฉันทะของรัฐบาลขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และได้ฟังพระราชกระแสและกราบบังคมทูลถวายความเห็น

และสนองพระราชบัญชาบางประการซึ่งปรากฏตามบันทึกย่อ
การเฝ้า ซึ่งได้แนบมาพร้อมกับหนังสือด้วยแล้ว

ครั้นวันที่ ๒๐ เดือนนี้ เวลา ๒๒.๑๑ น. พระยาวิชิตวงศ์ฯ
และ ม.ร.ว. สัมครสมาน กฤดากร ได้มาหาข้าพเจ้าและ
หลวงธำรง ฯ นำร่างพระราชบันทึกของพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวมามอบให้ ข้าพเจ้าและหลวงธำรง ฯ จึงได้แจ้ง
กับพระยาวิชิตวงศ์ฯ และ ม.ร.ว. สัมครสมานว่าจะได้พิจารณา
ร่างพระราชบันทึกดูก่อน และใครจะได้เฝ้าทูลละอองธุลี
พระบาทในวันอาทิตย์ที่ ๒๓ เดือนนี้ เพื่อกราบบังคมทูล
ถวายความเห็นในร่างพระราชบันทึกนั้น พระยาวิชิตวงศ์ฯ
และ ม.ร.ว. สัมครสมาน ตอบว่าเห็นจะไม่ขัดข้อง และจะ
ได้กราบบังคมทูลให้ทรงทราบต่อไป แล้วก็ลากลับไป ครั้น
วันที่ ๒๑ เดือนนี้เวลาบ่าย พระยาวิชิตวงศ์ฯ ได้โทรศัพท์
บอกมาว่า ม.ร.ว. สัมครสมานได้โทรศัพท์มาจาก Knowle ว่า
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้า ฯ ให้ถือเอาร่าง
พระราชบันทึกซึ่งพระราชทานมาแล้วนั้น เป็นพระราชบันทึก
ทางราชการ และจะได้ให้ ม.ร.ว. สัมครสมาน นำต้น
พระราชบันทึกซึ่งลงพระปรมาภิไธย แล้วมามอบให้ในคืน
วันนี้ ข้าพเจ้ากับหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ได้แจ้งให้พระยาราชา
วังสันทราบ เพื่อมาพบกับ ม.ร.ว. สัมครสมาน พร้อม

กันคนที่พัก ครั้นเวลา ๒๑.๓๐ น. พระยาวิชีวิต ฯ กับ ม.ร.ว. สัมครสมานได้มาถึง และได้้นำพระราชบันทึทซึ่งมีข้อความตรงกับร่างพระราชบันทึท ซึ่งพระราชทานมาก่อนแล้วให้แก่ข้าพเจ้า และแจ้งว่าโปรดเกล้า ฯ ให้ถือว่าฉบับนี้เป็นพระราชบันทึททางราชการ และได้ทรงลงพระปรมาภิไธยมาแล้ว ต้นพระราชบันทึทฉบับนี้ ข้าพเจ้าได้เก็บไว้และได้ส่งสำเนาพร้อมด้วยหนังสือนี้แล้ว แต่เพื่อให้ คณะรัฐมนตรีได้ทราบถึงสาระสำคัญของพระราชบันทึทเสียโดยด่วน จึงได้ร้องขอให้ ม.ร.ว. สัมครสมาน เก็บข้อความสำคัญในพระราชบันทึทเข้าไค้ดลับส่งมาทางราชเลขาณการในพระองค์กรุงเทพ ฯ ให้นำความขึ้นเรียนปฏิบัติคณะรัฐมนตรีต่อไป

เมื่อเหตุการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปตั้งนี้แล้ว หน้าที่ของข้าพเจ้าและคณะผู้แทน ก็คือรอฟังคำสั่งจากรัฐบาลต่อไป แต่ถึงอย่างไรก็ดี ข้าพเจ้าย่อมถือว่ากิจการที่ได้มอบหมายมานี้เป็นเรื่องอันสำคัญ และจะต้องพยายามทุกทางเพื่อให้สัมประสงค์ตั้งทางราชการมอบหมายมา ฉะนั้นจึงได้ตกลงว่าจะไปเฝ้าณวันที่ ๒๓ เดือนนี้ และเมื่อได้ผลอย่างไรจะได้เรียนปฏิบัติมาเพื่อประกอบความดำริของคณะรัฐมนตรีต่อไป.

ควรมีควรแล้วแต่จะกรุณา

(ลงนาม) เจ้าพระยาศรีธรรมาธิเบศ

เมื่อรัฐบาลได้รับพระราชบัญญัติแล้วก็เห็นว่ามามีทางที่จะ
ทำให้สำเร็จสมพระราชประสงค์ได้ จึงได้ตอบข้อของ
พระราชกฤษฎีกาไป ตั้งปรากฏอยู่ในคำตอบพระราชบัญญัติที่
ได้เสนอสภาผู้แทนราษฎรแล้ว

บัดนี้ได้ทรงพระราชทานไขความในพระราชบัญญัติฉบับใหม่
และทรงขอร้องให้นำพระราชบัญญัติขึ้นสู่สภาผู้แทนราษฎร
รัฐบาลจึงขอปฏิบัติตามพระราชประสงค์ และขอเสนอ
เรื่องเพื่อท่านสมาชิกจะได้อภิปรายในเรื่องนี้ และจะเห็น
สมควรประการใดก็สุดแท้แต่สภาผู้แทนราษฎร และเรื่องนี้
ได้ทรงขอให้รับจัดการโดยเร็วเป็นการด่วน เพราะฉะนั้น
จึงขอให้สภาผู้แทนราษฎรอภิปรายให้เสร็จไปในวันนี้ ต่อ
ไปนี้จะได้ให้ขุนสมาหารหิตะคดีอ่านพระราชบัญญัติให้ฟัง

ขุนสมาหารหิตะคดี รัฐมนตรี กล่าวว่ ข้าพเจ้าจะได้
อ่านพระราชบัญญัติฉบับนี้ แต่ว่าตามหนังสือในบันทึก
ได้มีอรรถกถาหลายฉบับ ฉบับเหล่านี้พร้อมทั้งบันทึก
เจ้าหน้าที่ของสภา ฯ จะได้แจกให้แก่ท่านในเวลาเดียวกัน
เพราะฉะนั้นการที่ข้าพเจ้าจะได้อ่านพระราชบัญญัติ [และ
เอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง] ขอให้ท่านได้โปรดดูตามไปด้วย.

* หมายเหตุ - ข้อความใน [] ทุกแห่งเป็นข้อความที่เติมขึ้น
เพื่อให้ท่านเข้าใจเรื่องได้อย่างชัดเจน

(สำเนา)

พระราชบัณฑิตข้อไขต่าง ๆ เพื่อเสนอต่อคณะรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร

๑. ก่อนอื่นหมด ข้าพเจ้าขอชี้แจงไว้เสียโดยชัดเจนว่าเมื่อพระยาพหลฯ และคณะผู้ก่อการ ฯลฯ ร้องขอให้ข้าพเจ้าคงอยู่ครองราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญนั้น ข้าพเจ้าได้ยินดีรับรองก็เพราะเข้าใจและเชื่อมั่นว่า คณะผู้ก่อการ ฯลฯ ต้องการจะสถาปนาการปกครองแบบ “ประชาธิปไตย” หรือ democratic government ตามแบบอย่างของประเทศอังกฤษ และประเทศอื่นซึ่งมีพระมหากษัตริย์ปกครองภายใต้อำนาจอันจำกัด โดยรัฐธรรมนูญ และมีรัฐสภาซึ่งประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งโดยแท้ ข้าพเจ้าเองได้สังเกตเห็นอยู่นานแล้ว ว่าเมื่อประเทศสยามได้มีการศึกษาเจริญขึ้นมากแล้ว ประชาชนคงจะประสงค์ที่จะให้เปลี่ยนแปลงการปกครองของบ้านเมืองเป็นแบบนี้ และตั้งแต่ข้าพเจ้าได้รับ สิบราช สมบัติจาก พระบาท สมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ข้าพเจ้าก็ได้คิดการที่จะบันดลให้การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปได้โดยราบรื่นที่สุดที่จะเป็นไปได้ - และได้กล่าวถึงความประสงค์นั้นโดยเปิดเผยหลายครั้งหลายหน โดยเหตุนี้ เมื่อคณะผู้ก่อการ ฯลฯ ร้องขอให้ข้าพเจ้าเป็นพระ

มหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้าจึงรับรองได้ทันที
โดยไม่มีเหตุข้อใจอย่างใดเลย

ครั้งเมื่อข้าพเจ้ากลับขึ้นไปกรุงเทพฯ แล้ว และได้
เห็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่หลวงประดิษฐ ๗ ได้ทำมาให้
ข้าพเจ้าลงนาม ข้าพเจ้าก็รู้สึกทันทีว่าหลักการของผู้ก่อ
การ ๗ กับหลักการของข้าพเจ้านั้นไม่พ้องกันเสียแล้ว เพราะ
ผู้ก่อการ ๗ มิได้มีความประสงค์ที่จะให้มีเสรีภาพในการเมือง
โดยบริบูรณ์ แต่หากต้องการให้มีคณะกรรมการเมืองได้แต่คณะ
เดียว ข้าพเจ้าเห็นว่าเวลานั้นเป็นเวลาฉุกเฉินและสมควร
จะพยายามรักษาความสงบไว้ก่อน เพื่อหาโอกาสผ่อนผัน
ภายหลัง และเพื่อมีเวลาสำเนียงฟังความเห็นของประ
ชาชนก่อน ข้าพเจ้าจึงได้ยอมผ่อนผันไปตามความประสงค์
ของคณะผู้ก่อการในครั้งนั้น ทั้งที่ข้าพเจ้าไม่ได้เห็นด้วยกับ
หลักการเหล่านั้นเลย

ครั้งต่อมาในระหว่างที่กำลังร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร
อยู่ ข้าพเจ้าก็ได้พยายามตักเตือนและโต้เถียงกับคณะ
กรรมการร่างรัฐธรรมนูญอยู่ตลอดเวลาว่าควรถือหลัก “demo-
cracy” อันแท้จริงจึงจะถูก ถ้ามิฉะนั้นจะเกิดทำให้มีความ
ไม่พอใจขึ้นแก่ประชาชน ซึ่งส่วนมากต้องการให้มีการ
ปกครองแบบ “democracy” อันแท้ มิฉะนั้นก็เป็นการ

เสียเวลา และเป็นการเสี่ยงภัยให้แก่ประเทศโดยใช่ที่
 ในเวลาที่ฐานะของบ้านเมืองตกอยู่ในขีดขับขัน และยากจน
 นอกจากนั้นข้าพเจ้ายังได้กล่าวความเห็นของข้าพเจ้าในข้อนี้
 โดยเบ็ดเสร็จ เมื่อข้าพเจ้าไปให้รางวัลแก่นักเรียนโรงเรียน
 วิชาวุฒวิद्याลัย ข้าพเจ้าได้เคยตักเตือนพระยามโน ฯ ไว้
 อย่างชัดเจน เพื่อให้เสนอคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
 ว่าการที่จะให้มีสมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่งคณะรัฐบาลเป็นผู้
 เลือกตั้งเองนั้น จะเป็นเหตุทำความไม่พอใจให้เกิดขึ้นได้
 และเป็นอันตรายแก่วิธีการปกครองแบบใหม่ซึ่งกำลังจะสถา
 ปนาขึ้น โดยหวังว่าจะเป็นกลางและจะนำความสุข
 ความเจริญมาสู่บ้านเมืองของเรา ความตักเตือนของข้าพเจ้า
 เหล่านี้ไร้ผล เพราะคณะผู้ก่อการ ฯ ยืนยันในความประสงค์
 ที่จะยึดอำนาจไว้ ในมือของคณะของตนให้จงได้ อย่างน้อย
 เป็นเวลา ๑๐ ปี ข้าพเจ้ารู้สึกในขณะนั้นว่า ถ้าจะโต้เถียง
 กันต่อไป การร่างรัฐธรรมนูญก็จะชักช้าไม่รู้จักแล้ว และ
 อาจเป็นการแตกหักร้ายแรงเสียกว่าที่จะยอมรับให้การเป็น
 ไปตามความประสงค์ของคณะผู้ก่อการ ฯ จึงได้ยอมให้เป็น
 ไปตามนั้น ต่อมาข้าพเจ้าก็ได้ยืนยันคำติเตียนหลักการอันนั้น
 ในรัฐธรรมนูญมากขึ้นทุกที และหลักการอันนี้เป็นเหตุให้
 มีคนไม่พอใจในคณะรัฐบาลเป็นอันมาก จนมีการเริ่มคิด

ที่จะล้มรัฐบาลเสียโดยพลการ เพื่อแก้ไขหลักการข้อนี้ ตั้งแต่ก่อนกระทำพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญและยังมีอยู่ เนื่อง ๆ ในกาลต่อมา การที่พระองค์เจ้าบรมเดชและพระยาศรีสิทธิสงครามหาพวกพ้องได้มากมายจนถึงกับได้ยกกองทหารมาประชิดพระนคร ทำให้เกิดมีการฆ่าฟันกันเองในระหว่างคนไทยก็ได้หยิบยกเอาการตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ขึ้นอ้างเป็นข้อสำคัญข้อหนึ่ง ที่เห็นควรทำลายรัฐบาลเสียโดยกำลัง และโดยผิดกฎหมายเพราะไม่มีทางอื่นที่จะทำได้ ความวิตกของข้าพเจ้าในเรื่องการตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ได้เป็นขึ้นจริงอย่างชัดเจนแล้ว ไม่มีทางสงสัยอีกได้ว่าเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้มีการระส่ำระสายขึ้นในบ้านเมืองและคงมีอยู่เนื่อง ๆ ข้าพเจ้าเชื่อแน่ว่า ตราบใดยังมีได้แก้หลักการอันไม่พึงประสงค์นี้เสีย ความสงบราบคาบอันแท้จริงจะมีไม่ได้เลย รัฐบาลจะต้องใช้วิธีการประหัดประหารและปราบปรามอย่างเข้มแข็งอยู่เรื่อยไป เป็นที่หวาดเสียวแก่ประชาชน ทำให้รู้สึกว่าการปกครองของบ้านเมืองไม่มีความมั่นคง ผลของการระส่ำระสายและหวาดกลัวเหล่านี้ทำให้เกิดความเสียหายแก่การค้าขายและความเจริญ ข้าพเจ้าได้คัดค้านหลักการอันนี้ตลอดมา และบัดนี้ข้าพเจ้ารู้สึกแน่ชัดแก้ไขว่าไม่ควรจะสนับสนุนให้หลักการอันนั้นคงเป็น

อยู่ต่อไป จำต้องขอให้เปลี่ยนแปลงแก้ไขหลักการอันนี้
 วิธีที่จะแก้ไขอย่างไรนั้นย่อมมีได้หลายทาง แต่ทางที่
 ดีที่สุดนั้น ก็ควรจะให้เป็นการเลือกตั้งอย่างใดอย่างหนึ่ง
 ความประสงค์ที่ให้มีสมาชิกประเภทที่ ๒ นั้น ข้าพเจ้าได้
 ยินกล่าวกันว่า เพราะประเทศเรายังไม่คุ้นเคยกับการปรึกษา
 ราชการในสภา ฯ จึงควรให้มีสมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่งเลือก
 ตั้งโดยคุณวุฒิที่เป็นผู้มีความรู้สูงหรือเคยชินกับการงานแผ่นดิน
 เพื่อเป็นผู้นำทางให้แก่สมาชิกประเภทที่ ๑ ที่ราษฎรเลือก
 ตั้งขึ้นมา หลักการอันนี้ก็พอพึงได้ ถ้าได้ทำกันตามนั้นจริง
 แต่เมื่อได้ตั้งกันขึ้นแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ กลับกลายเป็น
 เลือกตั้งแต่พวกที่อยู่ในคณะผู้ก่อการเป็นส่วนมาก และ
 ความจริงหาได้มีคุณวุฒิหรือความเคยชินกับการงานดีไปกว่า
 สมาชิกประเภทที่ ๑ เลย เมื่อการเป็นดังนี้ ก็จำเป็นอยู่เอง
 ที่จะมีผู้กล่าวว่าคณะรัฐบาลเลือกตั้งคนเหล่านั้น เพื่อความ
 ประสงค์ที่จะกุมอำนาจไว้ให้ได้เท่านั้น แม้ราษฎรจะเห็น
 ด้วยกับนโยบายของตนหรือไม่ก็ตามที่ ข้อความในมาตรา
 ๒ แห่งรัฐธรรมนูญก็เป็นหมันไปทันที เป็นการเขียนเพื่อ
 ตบตา เพื่อหลอกกันเล่นเท่านั้นเอง

ข้าพเจ้าเห็นว่าสมาชิกประเภทที่ ๒ นี้ ยังควรมีอยู่จริง
 แต่ควรกำหนดให้เป็นบุคคลที่มีอายุไม่ต่ำกว่า ๓๕ และเป็นผู้

ที่เคยชินกับการงานมาแล้ว เช่นรับราชการในตำแหน่งสูง ๆ เป็นต้น การเลือกตั้งนั้น ถ้าอย่าเป็นบุคคลคนใดคนหนึ่ง เลือกได้จะดี เพราะจะป้องกันไม่ให้มีเสียงได้ว่าเลือกพวก ฟ้อง เพราะฉะนั้นจำเป็นต้องให้ประชาชนเลือก หรือให้บุคคล ซึ่งเรียกว่ามีความรู้ "Intelligentsia" เลือก โดยกำหนดเอา การศึกษา หรือถ้าจะให้ง่ายที่สุดก็ให้บุคคลที่เป็นข้าราชการ หรือเคยเป็นข้าราชการ ชั้นสัญญาบัตร เป็นผู้เลือก เพราะ บุคคลที่ได้เป็นข้าราชการสัญญาบัตรโดยมากเป็นผู้ที่มีความรู้ และเคยชินกับการงาน จะเรียกว่าเป็น "Intelligentsia" ของประเทศสยามก็เห็นจะไม่สู้ผิดนัก ข้าพเจ้าเห็นว่าหน ทางนี้เป็นทางตัดข้อคฤหาและความไม่พอใจได้ แต่วิธีการ จะเป็นอย่างอื่นใดก็ตาม แล้วแต่ใครจะมีปัญญาหาทาง ถ้า มีทางดีกว่านี้ ข้าพเจ้าก็จะยินดีรับ ขอแต่ให้พ้นไปจากคำ ตีเตียนว่าเป็นการ "ตั้งพวก" เพื่อยึดอำนาจไว้ให้จงได้ เป็นการผิดหลักผิดทางของลัทธิ "democracy" โดยแท้

การเปลี่ยนแปลงอันนี้อาจมีการเถียงว่า "รอเอาไว้นจนหมดชีวิตของสภา ๆ นี้เสียก่อนเถิด จะได้เปลี่ยนพร้อม ๆ กับสมาชิกประเภทที่ ๑" ข้าพเจ้าเกรงว่าถ้ารอไปก็ไม่ได้ แก้ไข และจะต้องรอไปอีกเกือบ ๓ ปี ความไม่พอใจของ คนที่ไม่หมดสิ้นคงกรุ่นอยู่เรื่อย และเมื่อครบกำหนดก็อาจ

มีการผิดเพี้ยนกันไปอีกเรื่อย ๆ ถ้าเห็นว่าสมควรเปลี่ยน เพราะเป็นเหตุให้เกิดความไม่พอใจขึ้นจริง ๆ ก็ควรเปลี่ยน เสียเดี๋ยวนี้ทีเดียว จะได้เห็นความหวังดีของคณะผู้ก่อการ โดยชัดเจน เมื่อคณะผู้ก่อการได้ประกาศว่าจะขอพระราชทานให้เปลี่ยนการปกครองเป็นแบบรัฐธรรมนูญนั้น คนไทยที่มีความรู้ย่อมโหมทนาทั่วไป แต่เมื่อกลายเป็นยึดอำนาจกันเฉย ๆ ไม่ได้ทำให้มีเสรีภาพในการเมืองมากขึ้น ก็กลายเป็นของขมขื่นกลืนไม่ลง เพราะผลร้ายของการปกครองแบบ "absolute" มิได้เสื่อมคลายเป็นแต่เปลี่ยนตัวเปลี่ยนคณะกันเท่านั้น เสรีภาพกลับน้อยลงไปเสียอีก เพราะต้องระวังจับกุมผู้ไม่พอใจ และปิดปากผู้ที่กล่าวร้ายรัฐบาล สมบูรณาญาสิทธิราชของพระเจ้าแผ่นดินยังมีผู้นับถือเป็นส่วนมาก เพราะเคยชินมาแต่ปู่ย่าตายาย แต่สมบูรณาญาสิทธิของคณะ ย่อมไม่มีใคนับถือ มีแต่ต้องทนไป เพราะกลัวอาชญา และกลัวรถเกราะและปืนกล นำกลัวว่าความไม่พอใจจะมีอยู่เรื่อยไป ข้าพเจ้าต้องขอให้แก้ไข

ข้าพเจ้าได้พูดไว้นานแล้ว ว่าข้าพเจ้าจะยอมสละอำนาจของข้าพเจ้าให้แก่ราษฎรทั้งปวง แต่ไม่สมัครที่จะสละอำนาจให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือคณะใดคณะหนึ่ง เว้นแต่จะรู้แน่ว่าเป็นความประสงค์ของประชาชนอันแท้จริงเช่นนั้น

๒. เนื่องจากเหตุที่สภาผู้แทนราษฎรของเรายังไม่เป็น สภามีผู้แทนซึ่งราษฎรเลือกทั้งสิ้นนั้นเอง จึงมีผู้คิดเห็น ว่ามาตรา ๓๘ แห่งรัฐธรรมนูญนั้นยังไม่เหมาะ เพราะพระราช บัญญัติใดๆ ที่พระมหากษัตริย์ทรงคัดค้าน สภาฯ อาจยืนยัน ให้เป็นไปตามเดิมได้ โดยความเห็นข้างมากแม้แต่เสียงเดียว (Simple majority) ตามธรรมดากฎหมายหรือนโยบายใดๆ ที่พระมหากษัตริย์จะทรงคัดค้านนั้น คงจะต้องเป็นเรื่อง สำคัญมากและเกี่ยวกับการได้เสียของประชาชน หรือหลัก การอันสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้นจึงเห็นกันว่าก่อน ที่จะให้สภาฯ ลงล้างคำคัดค้านของประมุขของชาติได้ ควร จะต้องให้ปรากฏแน่ชัดว่าราษฎรมีความเห็นด้วยนโยบายหรือ กฎหมายนั้นจริง ๆ ในประเทศต่างๆ ย่อมใช้วิธีการต่างๆ กัน เพื่อสอบถามความเห็นของราษฎร อย่างที่ในประเทศสวิสส์มี การลงคะแนนทั้งประเทศ (Plebiscite) ในประเทศอื่นๆ อาจใช้วิธียุบสภาให้เลือกตั้งขึ้นมาใหม่ และโดยมากนั้น ถ้าให้โอกาสให้ประมุขของประเทศคัดค้าน (Veto) ได้แล้ว ก็มักจะต้องให้สภาลงมติมีเสียงข้างมาก ๒ ใน ๓ หรือ ๓ ใน ๔ แล้วจึงจะล้างเสียงคัดค้านของประมุขได้ (ดูตัวอย่างสห ชาติรัฐอเมริกา) ในประเทศสยามก็เช่นเดียวกัน มีผู้ ที่เห็นควรให้มีเสียงข้างมากอย่างน้อย ๒ ใน ๓ เพื่อล้างคำ

คัดค้านของพระมหากษัตริย์จึงจะควร การนับเอาเสียงข้าง
 มากเฉย ๆ (Simple majority) เช่นที่เป็นอยู่นี้ เท่ากับ
 ไม่ได้ถวายพระราชอำนาจในทางคัดค้านเลย และเมื่อสภาฯ
 มีสมาชิกซึ่งรัฐบาลเลือกตั้งขึ้นเองถึงครึ่งหนึ่งเช่นนี้ แปลว่า
 สภาฯ อาจลบล้างคำคัดค้านของพระมหากษัตริย์ได้โดยเสียง
 ของสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งจริง ๆ เพียง ๑ เสียง ซึ่ง
 แปลว่าสภาฯ อาจสนับสนุนนโยบายซึ่งราษฎรไม่ได้เห็นด้วย
 จริง ๆ หรือไม่ต้องการเลยจนนึกเดียว ถ้าจะให้เห็นว่าเอา
 เสียงราษฎรเป็นใหญ่จริง ๆ จะต้องให้มีเสียงข้างมาก ๓ ใน ๔
 เพื่อลบล้างคำคัดค้านจึงจะควร แปลว่าอย่างน้อยต้องให้มี
 เสียงสมาชิกที่ราษฎรเลือกจริง ๆ ครึ่งหนึ่ง เห็น ด้วย กับการ
 ลบล้างนั้น

โดยเหตุเหล่านี้ข้าพเจ้าเห็นควร แก่รัฐธรรมนูญในข้อนี้
 ให้เป็นว่า “ถ้าและสภาฯ ลงมติตามเดิมโดยมีเสียงข้างมาก
 ๓ ใน ๔ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด” ฯลฯ หรือจะเติมข้อ
 ความให้ได้ผลเช่นนั้นลงไปใน “บทเฉพาะกาล” ก็ได้ คือ
 ถ้าเลิกใช้บทเฉพาะกาลเมื่อไร ก็ให้เลิกข้อความนั้นได้
 เพราะถ้าสภาเป็นสภาที่ราษฎรเลือกเองทั้งหมดแล้ว ข้อ
 รังเกียจตามที่กล่าวแล้วข้างบนย่อมหมดไป ถึงกระนั้นก็ตี
 การเห็นยวรั้งการออก กฎหมาย หรือ ดำเนินนโยบายนั้นก็ยัง

ควรมีอยู่อย่างใดอย่างหนึ่งแม้ในประเทศอื่นๆ เขาก็เห็นความจำเป็นจึงมีสภาสูง (Senate) เพื่อเหนี่ยวรั้งเป็นต้น โดยฉะเพาะในประเทศสยามเรายังไม่คุ้นเคยแก่วิธีการปกครองอย่างใหม่นี้ ทำให้รู้สึกความจำเป็นในข้อนี้มากขึ้น

การที่ข้าพเจ้าร้องขอให้มีการเปลี่ยนแปลงในข้อนี้ ไม่ใช่เพราะข้าพเจ้าต้องการอำนาจ เพราะข้าพเจ้าเบื่อหน่ายต่อการเมืองเต็มที่ ที่ร้องขอให้แก้ก็เพราะข้อนี้เป็นข้อที่ทำให้คนไม่พอใจในรัฐธรรมนูญตามที่เป็นอยู่นี้ นอกจากนั้นข้าพเจ้ารู้สึกที่ข้าพเจ้าเป็นผู้ที่ต้องรับบาปรับความขัดทอดและรับผิดชอบโดยไม่มีอำนาจเลย จะเหนี่ยวรั้งการกระทำของรัฐบาลหรือของสภาฯ มิได้เสีย แต่ถ้ารัฐบาลทำอะไรที่ไม่ถูกใจคน ข้าพเจ้าก็ถูกติเตียนว่า “ทำไมปล่อยให้ทำไปได้ ทำไมไม่ห้าม” ซึ่งเป็นของที่น่ารำคาญเต็มทน และบางครั้งหนังสือพิมพ์ที่สนับสนุนรัฐบาลก็ชอบพูดขัดทอดด้วย เช่นว่า “ทรงเห็นด้วยและทรงยอมแล้ว” และเมื่อคัดค้านให้เป็นผลจริงๆ ไม่ได้แล้ว ยังขัดทอดกันอยู่อย่างนี้ ก็เป็นการหนักมือมาก

ถ้าไม่อยากจะถวายนอำนาจในการคัดค้านแก่พระมหากษัตริย์ให้มากขึ้น จะเปลี่ยนว่าถ้าพระมหากษัตริย์ทรงคัดค้านกฎหมายใดๆ แล้ว ต้องให้มีการเลือกตั้งกันใหม่ แล้ว

เปลี่ยน วิธืเรือกสมาชิคประเภทที่ ๒ หรือกำหนด วิธืการให้
 ราษฎรออกเสียงโดยตรงก็ดีเหมือนกัน แต่ถ้าปล่อยให้
 อยู่อย่างเดีวนี้ ย่อมมีเสียงอยู่ได้เสมอว่าการปกครองตาม
 ที่ เป็น อยู่เดีวนี้ เป็น ลัทธิ เผด็จการทาง อ้อม ๆ ไม่ใช่
 “democracy” จริง ๆ เลย

๓. ใน ๒ ข้อแรกนั้น ข้าพเจ้าได้ขอให้แก้ไขรัฐ
 ธรรมนูญ ซึ่งอาจกล่าวกันได้ว่า ไม่เป็นการสมควรก็ได้
 เพราะ ข้าพเจ้าได้ยิน ยอม ลงนาม ใน รัฐธรรมนูญ ให้ เป็น ไป
 ตามนั้น แต่ที่จริงนั้นข้าพเจ้าไม่ได้เห็นด้วยมาแต่ต้น และ
 ได้คัดค้านอยู่ตลอดเวลา แต่หากไม่เป็นผลจึงได้จำใจ
 ยอมไป มาบัดนี้มีโอกาสที่จะพูดอีกครั้ง ๑ จึงได้พูดไปตาม
 ใจคิด ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรทำอะไรครั้ง ๆ กลาง ๆ ถ้าจะ
 ดำเนินการปกครองตามแบบรัฐธรรมนูญก็ควรจะทำกันจริง ๆ
 หรือถ้าเห็นว่ายังไม่เหมาะ เวลาจะ ทำกัน อย่างอื่น ก็ควร ทำกัน
 จริง ๆ เหมือนกัน ไม่ใช่บุชารัฐธรรมนูญแต่ก็ไม่ทำตามหลัก
 การกันจริง ๆ ทำอะไรครั้ง ๆ กลาง ๆ ข้าพเจ้าไม่ชอบ

ต่อไปนี้ข้าพเจ้าจะขอให้รัฐบาลทำการตามหลักการของ
 รัฐธรรมนูญจริง ๆ คือทำตามมาตรา ๑๔ แห่งรัฐธรรมนูญ

ก. ให้เสรีภาพในการพูดการเขียนการโฆษณาจริง ๆ

ตามที่ เป็น มาแล้ว หนังสือพิมพ์ที่พูดอะไรไม่เป็นที่พอ

ใจของรัฐบาลก็ถูกปิด และหนังสือพิมพ์ที่คัดค้านนโยบายของรัฐบาลต้องเลิกพิมพ์ เช่นหนังสือพิมพ์เดลิเมล์ เป็นต้นต่อไปขอให้อนุญาตให้หนังสือพิมพ์ออกความเห็นได้จริงๆ และให้ตีขมนโยบายของรัฐบาลได้จริงๆ จะถูกปิดได้ต่อเมื่อยุ้งให้เกิดการจลาจลอย่างชัดๆ เท่านั้น เมื่อครั้งก่อนมีรัฐธรรมนูญ หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพกว่าเดี๋ยวนี้เป็นอันมาก ขอให้เลิกการจับกุมราษฎรโดยหาว่า “กล่าวร้ายรัฐบาล” เวลานี้ต้องระวังปากระวังคอกันเต็มที่โดยกลัวสิ่งที่เรียกกันว่า “โอบธุภัย”

เสรีภาพในข้อ ก. นี่ย่อมต้อง อยู่ภายใน กรอบ แห่ง รัฐธรรมนูญนั้นเป็นขอบเขตที่ควรวางไว้ได้

ข. ให้เสรีภาพในการประชุมโดยเปิดเผย และการตั้งสมาคม

ในเวลานี้ยังตั้งสมาคมการเมืองไม่ได้ ควรอนุญาตให้ตั้งได้ ถ้าวัตถุประสงค์ไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญและต้องไม่ให้ทหารบกทหารเรือ และตำรวจประจำการ เป็นสมาชิกสมาคมการเมือง

การประชุมนั้นเคยมีเรื่องแปลกๆ เช่นบุคคลบางจำพวกจะชวนเพื่อน ฝูงไปเลี้ยงอาหารกัน ก็มีการถูกตำรวจฟ้องและถูกห้าม จนเป็นการเกรงกลัวกันมาก เป็นการตัด

เสรีภาพและตัดความสุขของประชาชนบางจำพวก เห็นว่า
ควรเลิกการกระทำชนิดนี้

๔. ขอให้ยกเลิก พระราชบัญญัติ บังคับ รัฐธรรมนูญ
เพราะพระราชบัญญัตินี้มีวิธีการที่ขัดกับหลักเสรีภาพในร่างกาย
ของประชาชนเช่นบุคคลอาจถูกจับกุมเพราะมีข้อหาว่าคิดจะ
ทำลายรัฐธรรมนูญแล้วถูกนำตัวขึ้นให้คณะกรรมการที่ไม่ใช่ศาล
พิจารณาและกรรมกรนั้นอาจสั่งให้เนรเทศบุคคลเหล่านั้นไป
อยู่ในที่อันมีเขตต์จำกัด การกระทำเช่นนี้เป็น การตัดสิทธิ
ของพลเมืองในการที่จะต่อสู้ข้อหาของเจ้าหน้าที่ ถ้ามีเหตุที่
จะต้องชำระควรรชำระ โดยเปิดเผย ในศาลหลวง ให้
โอกาสให้จำเลยมีทนายว่าความและต่อสู้ความได้เต็มที่ ไม่
ใช่ตัดสิทธิกันอย่างงูบงิบซึ่งทำให้ เห็นว่ารัฐบาลอาจขาดความ
ยุติธรรม เป็นการกดขี่อย่างร้ายแรง

ข้อความต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพระราชบัญญัตินี้ จะคงใช้ต่อ
ไปก็ได้ แต่ควรออกเป็น พระราชบัญญัติ เพิ่มเติมแก้ไข
กฎหมายลักษณะอาชญา และจะคงใช้วิธีลงโทษให้ไปอยู่ใน
เขตต์พื้นที่จำกัดก็ได้ แต่การพิจารณาคดี ขอให้ เป็นไป
ในศาลหลวงเหมือนคดีชนิดอื่น ๆ

๕. ข้าพเจ้าเชื่อว่าความสงบราบคาบในบ้าน เมืองจะมี
มากขึ้น ถ้าหากได้มีการให้อภัยโทษแก่นักโทษการเมืองที่

ต้องถูกกักขังจำจอง หรือถูกลงโทษด้วยวิธีอื่น ๆ อยู่ในเวลานี้
ถ้ายังไม่ปล่อยนักโทษการเมืองกันเสียบ้าง คงจะมีผู้ที่คิดจะ
ยึดอำนาจเพื่อให้พวกนักโทษเหล่านั้นได้พ้นจากทุกข์เวทนา
ยิ่งทั้งไว้นานไป ก็จะต้องจับขังกัน เป็น จำนวนมาก ขึ้นทุกที่
เพราะฉะนั้นขอให้มีการให้อภัยโทษแก่นักโทษการเมืองตั้ง
ต่อไปนี้

ก. นักโทษประหารชีวิตให้เปลี่ยนโทษเป็นเนรเทศไป
อยู่ที่จำกัดตามแต่จะกำหนดให้ เป็นเวลา ๑๐ ปี (เอาบุตร
ภรรยาไปอยู่ด้วยได้)

ข. นักโทษจำคุกตลอดชีวิตให้ลดโทษเป็นอย่างเดียวกับข้างบนนี้ แต่ให้มีกำหนดเพียง ๕ ปี

ทั้ง ๒ ประเภทนี้ ถ้าผู้ใดเจ็บป่วยและนายแพทย์อันมี
ชื่อเสียงแนะนำให้รักษาตัวขณะที่ใด ๆ แล้ว ขอให้ผ่อนผัน
ให้รักษาตัวได้ตามคำแนะนำของนายแพทย์

ก. นักโทษอื่น ๆ ที่มีโทษต่ำกว่าที่กล่าวมาแล้ว ไม่ว่า
ประเภทใด และไม่ว่าถูกจับกุมไปในคราวใด ถ้าเนื่องจาก
โทษการเมือง ให้พ้นโทษไปทั้งสิ้น

๖. ข้าราชการที่ถูกปลดจากราชการโดยฐานถูกสงสัยว่า
จะมีความผิดทางการเมืองก็ดี หรือที่ถูกหาว่า "กล่าวร้าย
รัฐบาล" ถูกลงโทษและพ้นโทษไปแล้วก็ดี แต่ถูกตัดสิทธิ

ในการที่จะรับเบี้ยบำนาญ ข้าพเจ้าขอให้นำเงินบำนาญที่ได้รับ
 บำนาญตามที่เขาจะมีเกณฑ์จะได้ในวันที่ถูกปลดนั้น
 พวกข้าราชการที่ถูกปลดโดยเหตุข้างต้นนี้อาจมีใจแค้นเคือง
 รัฐบาลมาก และถ้าต้องอดอยากเพิ่มขึ้นอีกด้วยก็อาจมี
 ความคิดในทางไม่ดีได้มาก ควรตัดทางไม่สงบโดยเหตุนี้
 เสียโดยให้เขามีอะไรกินบ้าง

ครอบครัวของข้าราชการที่ต้องถูกลงโทษในการเมืองเห็น
 จะมีหลายร้อยหลายพัน ในระหว่าง ๒ ปีที่แล้วมานี้ ควรจะ
 มีใจกรุณาบ้าง เพราะคนเราก็มืดมัวด้วยกันทั้งนั้น

๗. ข้าราชการที่ยังถูกสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับ "การกบฏ"
 ครั้งใด ๆ ก็ตาม และที่กำลังจะฟ้อง หรือดำริจะฟ้องร้อง
 ต่อไป ขอให้งดการฟ้องร้อง จับกุมเสียในคราวที่จะให้
 อภัยโทษแก่ผู้มีโทษผิดทางการเมืองในคราวนี้ เพื่อล้างกัน
 เสียที ทั้งนี้เพื่อให้ข้าราชการหมดความร้อนใจร้อนตัว
 เรื่องราวที่เจ้าหน้าที่รวบรวมเพื่อจะฟ้องร้องควรทำลายกันเสีย
 ในครั้งนี้ ตั้งต้นกันใหม่ให้ขาว

๘. ขอให้รัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร ให้คำมั่นเป็น
 ลายลักษณ์อักษรแก่ข้าพเจ้าว่า จะไม่ตัดกำลังและตัดงบประมาณ
 ของทหารรักษาวังให้น้อยกว่าเท่าที่มีอยู่เวลานี้ เว้น
 แต่ข้าพเจ้าจะขอร้องเอง และจะลงให้ทหารรักษาวังอยู่ใน
 สถานะที่เป็นอยู่ณะบัดนี้โดยไม่มีเปลี่ยนแปลง

ขอให้รัฐบาลจ่ายอาวุธ และ ลูกกระสุนให้แก่กองร้อย
กองพันในกรมทหารรักษาวัง ให้มีเท่ากับกองร้อยกองพัน
ทหารราบอื่น ๆ

ในการที่ข้าพเจ้าร้องขอให้มณฑลทหารรักษาวังไว้ตาม เดิมนี้
ก็เพราะว่าบ้านเมือง ยังอยู่ใน เขตต์ เปลี่ยนแปลง ยังไม่มี
อะไรแน่นอน ความคิดความเห็นของคนและคณะต่าง ๆ
ยังพลุกพล่านเต็มที จึงอยากให้มีกรมทหารที่พอจะควบคุม
มิให้ยุ่งเหยิงในการเมืองได้ เอาไว้รักษาพระราชวัง และ
รักษาพระองค์โดยใกล้ชิดเท่านั้น เพื่อเป็นการอุ่นใจ สำหรับ
ข้าพเจ้าเองและเจ้านายพอสมควร

ถ้าหากเหตุการณ์ในบ้านเมืองสงบเรียบร้อย และการ
ปกครองแบบรัฐธรรมนูญเข้าสู่ฐานะปกติ และประชาชน
เคยชินและเข้าใจในวิธีการปกครองแบบใหม่นี้ดีแล้ว ก็อาจ
เปลี่ยนแปลงฐานะของกรมทหารนี้ไปได้บ้าง ตามแต่จะเห็น
สมควรในเวลานั้น

ข้อใจต่าง ๆ นี้ ถ้ารัฐบาลตกลงจะรับรองแล้ว ขอให้
เสนอสภา ฯ ให้ลงมติรับรองด้วยทุกข้อ

ข้อใจต่าง ๆ นี้ต้องให้ข้าพเจ้าพอใจว่าได้จัดการไว้เป็น
ไปตามที่ ร้อง ขอ จริง ๆ แล้ว ข้าพเจ้า จึง จะกลับ เข้าไป
ประเทศสยาม

(สำเนา)

ที่ จ. ๘๗๘๖ / ๒๔๗๗ สำนักนายกรัฐมนตรี วังปารุสกวัน

วันที่ ๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรื่อง ตอบพระราชบัญญัติกลางวันวันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

นายกรัฐมนตรี เรียง เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ

ด้วยตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชบัญญัติกลางวันวันที่ ๒๖ ธันวาคม ศกนี้ เรื่องเกี่ยวกับการครองราชสมบัตินั้น ข้าพเจ้าได้นำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้ว คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติให้ท่านกราบบังคมทูลชี้แจงตอบพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้วตามนัยแห่งบัญญัติที่แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้ และเมื่อมีพระราชกระแสรับสั่งมาประการใดแล้ว ขอท่านได้โปรดรายงานมายังข้าพเจ้าโดยด่วนด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ลงนาม) พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา

ข้อความทั่วไปในการตอบพระราชบัญญัติ

ก่อนที่จะได้พระราชทานพระราชบัญญัติฉบับลงวันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ นายกรัฐมนตรีได้รับหนังสือจาก อัครราชทูตสยาม ณ กรุงปารีส ลงวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๗ กับพระราชบัญญัติ ๒ ฉบับที่ได้พระราชทานให้แก่ อัครราชทูตสยาม ณ กรุงปารีส * เพื่อทรงใช้เป็นคนกลาง เพราะทรงปรารถนาว่าการที่จะพระราชทานตรงมายัง รัฐบาลนั้น จะหาทางไกล่เกลี่ยกันยาก

ในพระราชบัญญัติฉบับที่ ๑ นั้น ได้ทรงขอเรื่อง

๑. ให้งดไม่ว่ากล่าวในคดีกบฏสำหรับหม่อมเจ้าสุภสวัสต์ และนายทหารรักษาวัง

๒. งดการเลิกทหารรักษาวัง

๓. ให้งดการเปลี่ยนแปลงรูปโครงของกระทรวงวังใหม่ และตามพระราชบัญญัติฉบับที่ ๒ ทรงขอเรื่อง

๑. ให้ยอมตามข้อขอเรื่อง ๓ ข้อย ใน พระราชบัญญัติ ฉบับที่ ๑

๒. ให้บุคคลต่างๆ ใน รัฐบาลเลิกกล่าวร้ายทับถมการงานของพระราชวงศ์จักรี และของ รัฐบาลเก่า และขอให้ปราบ

* ดูเอกสารเหล่านี้ตั้งแต่หน้า ๑๓๓ ถึงหน้า ๑๕๕

ปรามผู้ที่ตู่ถูกพระราชวงศ์จักรีอย่างเข้มงวด

๓. แสดงความเคารพ นับถือใน องค์พระมหากษัตริย์
โดยชัดเจน

๔. พยายามระงับความไม่สงบต่าง ๆ โดยตัดต้นไฟ คือ

ก. ไม่ดำเนินโครงการเศรษฐกิจ แบบโซชะลิสต์
อย่างแรง

ข. ลดหย่อนผ่อนโทษนักโทษการเมือง

ในเรื่องนี้ไม่ว่ากล่าวหม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์ และนายทหาร
รักษาวังนั้น รัฐบาลได้จัดการมาแล้ว ดังปรากฏในหนังสือ
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัง
ที่ ว. ๖๖๘๘ / ๒๔๗๗ ลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม พ. ศ. ๒๔๗๗*
ข้อที่ทรงขอร้องอื่น ๆ นั้น รัฐบาลก็ได้จัดการตรงตามพระ
ราชประสงค์อยู่แล้วแต่เดิม ส่วนในเรื่องลดหย่อนผ่อนโทษ
นักโทษการเมืองนั้น ก็อยู่ในความดำริของรัฐบาลแล้ว

ครั้นอยู่ต่อมาก็ทรงโปรดเกล้า ฯ ให้ผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์เชิญพระราชกระแสมาว่า จะทรงสละราชสมบัติ
โดยรู้สึกแน่พระทัยว่า รัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรไม่ปรารถนาประนอมต่อพระองค์ พอใจที่จะขัดพระราช
ดำริเสียทุกอย่าง ดังปรากฏในหนังสือที่ ๖ / ๕๘ ลงวันที่ ๑๔

* ดูหน้า ๑๗๒

ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

นายกรัฐมนตรีจึงได้กราบทูลตอบผู้สำเร็จราชการตามหนังสือที่ ก.๖๕๕๔/๒๔๗๗ ลงวันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ ขอพระราชทานทราบพระราชประสงค์เป็นข้อๆ ไป และแสดงความจงรักภักดี ซื่อสัตย์สุจริต ต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และในคราวเดียวกันได้โทรเลขถึงอัครราชทูตสยาม ณ กรุงปารีสว่า ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงขอร้อง ๓ ข้อในพระราชบันทึกนั้น รัฐบาลพร้อมที่จะปฏิบัติตามพระราชประสงค์ ต่อมาผู้สำเร็จราชการมีลายพระหัตถ์ถึงนายกรัฐมนตรี (หนังสือที่ ๗/๕๕ ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗) นำส่งพระราชโทรเลขทรงขอพระราชทานหุทัยในพระราชบัญญัติที่ได้ทรงไว้ไว้ และได้มีข้อความเติมในพระราชโทรเลขว่า ถ้าคดีพระพิบูลย์ ไอศวรรย์นั้น กรมพระคลังข้างที่แพแล้วก็จะทรงสละราชสมบัติเช่นเดียวกัน

ต่อมา พระองค์ได้ทรงแพร่ข่าวในประเทศอังกฤษว่าจะทรงสละพระราชสมบัติ คณะรัฐมนตรีจึงได้ลงมติส่งผู้แทนไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท และพร้อมที่จะปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ ในพระราชบันทึกเดิม นอกจากนี้เรื่องเกี่ยวแก่อำนาจตุลาการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีจะส่งศาล

มิได้ เพราะเป็นการผิดต่อรัฐธรรมนูญ แล้วจะทำให้
ต่างประเทศขาดความไว้วางใจในศาล ซึ่งกระทบถึงสัญญาทาง
พระราชไมตรีโดยทั่วไป

เมื่อมีพระราชบัญญัติขึ้นมาใหม่เช่นนี้ จึงเห็นได้ว่า
ตามพระราชบัญญัติใหม่ เป็นข้อความที่ได้ทรงขอเพิ่มเติม
ขึ้นจากพระราชบัญญัติที่ได้พระราชทานมาก่อนที่แสดงพระ-
ราชประสงค์สละพระราชสมบัติ ย่อมจะเป็นข้อที่ทรงสั่งเกิด
ขึ้นในภายหลัง แม้กระนั้นก็ดี รัฐบาลสามารถที่จะปฏิบัติ
ให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ ได้ภายในกรอบแห่งรัฐธรรม-
นูญ นอกจากข้อความบางประการที่ทรงเข้าพระราชหฤทัย
ผิด จึงเห็นสมควรที่จะตอบทูลชี้แจงไปให้เข้าพระราชหฤทัย

ข้อสังเกตทั่วไปในพระราชบัญญัติฉบับที่ ๓

พระราชบัญญัติฉบับที่ ๓ นี้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญเป็นส่วน
ใหญ่ คือมีข้อความที่ทรงขอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ เพราะ
จะทรงกล่าวได้ว่า ได้คัดค้านอยู่ตลอดเวลา แต่หากไม่เป็น
ผลจึงได้จำยอมไปนั้น

ข้อนี้ รัฐบาลรู้สึกเสียใจ และประหลาดใจ เป็นอย่างยิ่ง
เพราะการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรนั้น อนุกรรมการร่าง
รัฐธรรมนูญได้แถลงต่อสภาฯ ว่า ได้ทำการติดต่อกับสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวตลอดเวลา จนถึงได้นำต้นร่างไปขอให้ทรง

แก้ไข ข้อใดที่ทรงขอให้แก้ไข คณะอนุกรรมการร่าง
รัฐธรรมนูญได้ปฏิบัติตาม ดังปรากฏในคำแถลงของพระยา
มโนปกรณ์นิติธาดา ซึ่งเป็นประธานอนุกรรมการร่าง
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม ว่า

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ

“อนึ่ง ข้าพเจ้าขอเสนอด้วยว่าในการร่างพระธรรมนูญ
นี้ อนุกรรมการได้ทำการติดต่อกับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ตลอดเวลา จนถึง อาจจะกล่าวได้ว่า ได้ร่วมมือกันทำ
ข้อความตลอดในร่างที่เสนอมานี้ได้ทุลเกล้า ฯ ถวายและ
ทรงเห็นชอบด้วยทุกประการแล้ว และที่กล่าวได้ว่าทรงเห็น
ชอบนั้น ไม่ใช่แต่เพียงทรงเห็นชอบด้วยอย่างข้อความที่
กราบบังคมทูลขึ้นไป ยิ่งกว่านั้น เป็นที่พอพระราชหฤทัย
มาก

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ

(ดูหนังสือรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ ๑
พ.ศ. ๒๔๗๖ หน้า ๓๕๘ - ๓๖๐)

นอกจากนี้ยังได้ยืม จากคำบอกเล่า ของผู้ที่ได้ไป เฝ้า
ทูลละอองธุลีพระบาทว่า ได้ทรงพอพระราชหฤทัยในรัฐ-
ธรรมนูญนั้นมาก

จึงเชื่อว่า ได้เป็นที่พอพระราชหฤทัยแล้ว จึงมิได้

ปรากฏว่าได้ทรงปฏิบัติกรอย่างใดที่จะค้ำรัฐธรรมนูญนั้น
 ครั้นมาบัดนี้ปรากฏขึ้นว่า มีข้อความบางอย่างที่ยังทรงขอ
 พระราชหฤทัยอยู่อีกก็จริงอยู่ แต่เห็นว่าเป็นเรื่องที่เข้า
 พระราชหฤทัยผิด ความจริงในทางปฏิบัตินั้น นับว่าได้เป็น
 ไปตามพระราชประสงค์ทุกประการแล้ว โดยไม่ต้องแก้
 รัฐธรรมนูญอันจะทำให้เสียความศักดิ์สิทธิ์ไปโดยไม่จำเป็น
 ดังจะกล่าวต่อไปนี้

๑. ในเรื่องวิธีการเลือกตั้งของสมาชิกประเภทที่ ๒ นั้น
 รัฐบาลได้กระทำตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕
 ซึ่งได้ประกาศก่อนมีการฉลองรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ร่าง
 พระราชบัญญัติฉบับนี้เมื่อก่อนที่จะได้นำขึ้นสู่สภาฯ ประชาน
 อนุกรรมการ คือ พระยามโนปกรณนิติธาดา ก็ได้้นำร่าง
 ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ทำการติดต่อกับพระมหากษัตริย์
 พระยามโนปกรณนิติธาดา ได้นำมาแจ้งต่ออนุกรรมการ
 ร่างรัฐธรรมนูญว่า ในหลวงทรงโปรดปรานร่างพระราชบัญญัติ
 นั้นมาก และรับสั่งว่าเป็นที่พอพระราชหฤทัย จะไม่ทรงขอ
 แก้แม้แต่ตัวอักษรแต่ตัวเดียว อันที่จริงวิธีการเลือกสมาชิก
 ประเภทที่ ๒ ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕
 นั้น เนื่องจากที่ได้ทรงพระราชปรารภในขณะที่ร่างรัฐธรรมนูญ
 อยู่ว่า การที่จะให้ผู้ที่สมัครเข้ารับเลือกเป็นสมาชิกประเภทที่ ๑

ต้องได้รับความเห็นชอบ (Approval) ของผู้ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในสมัยที่ ๑ ตามวิธีการในรัฐธรรมนูญชั่วคราวนั้น ทรงเห็นว่าไม่เหมาะสม เพราะสมาชิกประเภทที่ ๒ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งโดยพระราชกฤษฎีกาถึงครั้งหนึ่งแล้ว ควรให้สมาชิกประเภทที่ ๑ นั้นสมัครได้ โดยไม่ต้องมี Approval ดังนี้ อนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญก็ได้ยอมปฏิบัติตามพระราชประสงค์ ไม่ปรากฏเลยว่าได้ทรงขอรับรองให้วางวิธีการเลือกคัดสมาชิกประเภทที่ ๒ โดยวิธีอื่นนอกจากที่กล่าวมาแล้ว

ครั้นเมื่อทรงพระราชปรารภมิให้มีคณะกรรมการเมืองและให้เลิกคณะราษฎรตามพระราชหัตถเลขา ลงวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๕ (ภายหลังฉลองรัฐธรรมนูญ) จึงได้ทรงพระราชปรารภที่จะให้เลือกจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถต่างๆ ไปคือทรงหมายถึงข้าราชการชั้นสัญญาบัตรตามที่ปรากฏในพระราชบัณฑิตก รัฐบาลได้คำนึงถึงพระราชปรารภในข้อนี้ ฉะนั้นก่อนที่จะขอให้ทรงลงพระปรมาภิไธยในพระราชกฤษฎีกาตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ รัฐมนตรีหลายนายจึงได้นำรายชื่อไปทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงพระราชดำริ แต่มิได้ทรงทักท้วงประการใด และได้ทรงลงพระปรมาภิไธยให้ทีเดียว ในการเลือกตั้งนั้นเล่า รัฐบาลก็มีได้เลือกแต่ผู้ก่อการเท่านั้น จะเห็นได้ว่าในจำนวน

สมาชิกประเภทที่สอง ๗๘ คนนั้นมีผู้ก่อการเพียง ๔๗ คน และในส่วนตัวบุคคลก็ได้คัดเลือกเอาบุคคลที่เป็นชั้น สัญญาบัตร จะมีที่ไม่ใช่สัญญาบัตรอยู่หนึ่งคนคือนายมังกร สามเสน แต่ผู้นี้ก็เคยได้รับราชการในตำแหน่งยกกระบัตรเมืองมาแล้ว ซึ่งพอจะเทียบได้กับชั้นสัญญาบัตร ส่วนวิธีการที่จะให้ข้าราชการสัญญาบัตรเป็นผู้เลือกผู้แทนของตนนั้นเห็นว่า อาจทำให้ข้าราชการประจำแบ่งแยกออกเป็นพรรคพวกเพื่อทำการเมืองเช่นนี้ก็ได้อีก ซึ่งจักไม่เป็นผลอันพึงปรารถนาในทางราชการ กลับอาจมีผลอันไม่พึงปรารถนายิ่งขึ้นไปกว่าที่จะใช้วิธีการแต่งตั้งโดยพระราชกฤษฎีกาก็ได้

อันที่จริง เรื่องที่ เคยเป็นมาใน ขณะที่ยัง มี สมาชิกแต่ประเภทเดียวนั้น เมื่อทรงรังเกียจผู้ใด เมื่อทราบในพระราชอัชฌาศัยแล้ว ผู้นั้นก็ได้ลาออกจากสมาชิกภาพไปแล้ว หลายนาย

อนึ่งที่ ว่ากบฏหาพวกได้มากเพราะ หยิบยก เอาการตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ขึ้นอย่างนั้น ข้อนั้นเห็นว่า การที่พวกกบฏหาพวกได้มากนั้น เพราะใช้วิธีหลอกลวง ตั้งปรากฏในในสำนวนต่าง ๆ ที่ศาลพิเศษแล้ว

๒. ตามที่ทรงมีพระราชดำริจะให้แก้รัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ และทรงกล่าวถึงวิธีต่าง ๆ นั้น เห็นว่าวิธีอย่างประเทศ

สวิสส์ ซึ่งให้มีการลงคะแนนทั้งประเทศ (plebiscite) นั้น จะนำมาใช้ในประเทศสยามในเวลานี้ยังไม่ถนัด เพราะการศึกษาของเรายังไม่แพร่หลาย และราษฎรยังไม่สันตติเคยชินต่อการปกครองระบอบนี้ จึงควรเร่งวิธีนี้ไว้ก่อน

ส่วนวิธีที่ให้สภา ฯ ลงมติมีเสียงข้างมาก ๒ ใน ๓ หรือ ๓ ใน ๔ จึงจะลบล้างเสียงคัดค้านของประมุขได้นั้น ในเรื่องนี้เป็นเรื่องของสภา ฯ ส่วนทางรัฐบาลนั้นเห็นว่า ในทางปฏิบัติที่เป็นมาแล้วสำหรับพระราชบัญญัติที่ทรงคัดค้านนั้น บรรดาสมาชิกที่เป็นรัฐมนตรีและเลขาธิการรัฐมนตรีทั้งหมด ตลอดจนผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ บางคนที่ไม่ไปประชุม ก็ยังไม่ลงมติ (abstention) เสีย ตั้งจะเห็นได้จากผลแห่งการลงมติ คือ

ก. โวตพระราชบัญญัติอากรมฤตก สมาชิกมาประชุม ๑๓๖ (ประเภทที่หนึ่ง ๗๖ นาย ประเภทที่สอง ๖๐ นาย) หนึ่ง ไม่ออกเสียง ๑๒ เสียง ที่ออก ๑๒๔ ผู้ที่ออกเสียงให้ออก เป็นพระราชบัญญัติ ๘๕ ผู้ที่เห็นไม่ควรออกเป็นพระราชบัญญัติ ๓๕

ข. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขกฎหมายอาชญา สมาชิกมาประชุม ๑๔๐ (ประเภทที่หนึ่ง ๗๔ ประเภทที่สอง ๖๖) หนึ่ง ไม่ออกเสียง ๒๕ เสียง ที่ออก ๑๑๕ ผู้ที่ออกเสียงให้ออก

เป็นพระราชบัญญัติ ๓๕ ผู้ที่เห็นไม่ควรออกเป็นพระราช
บัญญัติ ๓๖

เมื่อตามผลแห่งการปฏิบัติที่แล้งมาได้เป็นดั่งที่ได้กราบ
บังคมทูลมาแล้ว จึงเห็นว่า การที่จะแก้ไขไปในทำนองนั้นก็
ไม่ได้ประโยชน์เท่าใดนัก ผลที่จะพึงได้รับจากการแก้ไขไม่คุ้ม
กับที่จะทำให้รัฐธรรมนูญเสื่อมความศักดิ์สิทธิ์

ยังคงเหลืออยู่กวีหนึ่งตามที่ได้ทรงรับสั่ง คือวิธียุบ
สภา ฯ ให้เลือกตั้งกันขึ้นมาใหม่ ซึ่งเป็นวิธีที่อาจกระทำได้
โดยไม่ต้องแก้รัฐธรรมนูญ คือโดยอาศัยบทบัญญัติใน
รัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ ในเรื่องนี้ก็ได้พิจารณาตามพระราช
กระแสสำหรับร่างพระราชบัญญัติที่ได้ทรงคัดค้านก่อนๆ แล้ว
แต่เห็นว่า การที่จะยุบสภา ฯ นั้นยังไม่สมควร เพราะความ
จำเป็นยังไม่ปรากฏและจะทำให้เป็นการเปลืองพระราชทรัพย์
โดยใช่เหตุ เพราะร่างพระราชบัญญัติทั้ง ๒ นั้น เป็น
เรื่องที่รัฐบาลอาจทำความพอ พระราชหฤทัยให้ตามข้อที่ทรง
คัดค้านนั้นได้ แต่ในกาลต่อไปเพื่อที่จะไม่ต้องแก้รัฐธรรมนูญ
จะโปรดให้ใช้วิธียุบสภา ฯ เนื่องด้วยพระราชบัญญัติที่ทรง veto
ก็ย่อมจะทรงทำได้ โดยโปรดเกล้า ฯ แจ้งพระราชประสงค์
ในการยุบสภามา ฯ ในพระราชหัตถเลขาที่ทรงคัดค้านนั้นด้วย

เมื่อมีวิธีการที่จะกระทำได้โดยมีต้องแก้รัฐธรรมนูญเช่น
นี้แล้ว จึงเห็นว่าไม่จำเป็นต้องแก้มาตรา ๓๕ แห่งรัฐธรรมนูญ
นี้ เพื่อยังความถาวรให้เกิดแก้รัฐธรรมนูญนี้จริงๆ เพราะ
เมื่อสิ้นระยะเวลาเฉพาะกาลแล้ว รัฐธรรมนูญที่ได้พระราช
ทานก็จะเป็นหลักถาวรยิ่งขึ้น

๓. ใน ข้อที่จะขอให้รัฐบาลทำการ ตามหลักการของ
รัฐธรรมนูญจริงๆ คือทำตามมาตรา ๑๔ แห่งรัฐธรรมนูญนั้น
รัฐบาลก็ได้ปฏิบัติอยู่แล้ว

ก. ให้เสรีภาพในการพูด การเขียน การโฆษณา จริงๆ
ข้อนี้รัฐบาลรับรองได้แน่ เพราะได้มีพระราชบัญญัติ
การพิมพ์ใหม่ เปิดโอกาสให้มีการอุทธรณ์คำสั่งพนักงานการ
พิมพ์ ได้อย่างเต็มที่ เป็นการเพิ่มสิทธิยิ่งกว่าพระราชบัญญัติ
เดิม

ตามที่ทรงยกตัวอย่างหนังสือพิมพ์เดลิเมล์นั้น หนังสือ
พิมพ์เดลิเมล์ ได้ยุ้งให้เกิดการจลาจลอย่างชัด จึงต้องถูก
ปิด กรรมการอุทธรณ์ได้วินิจฉัยขึ้นตามคำสั่งพนักงานการ
พิมพ์ และจะทรงเห็นได้ว่าตัวการสำคัญในหนังสือพิมพ์
เดลิเมล์ เช่น นายหลุย คีร์วัต และพระยาศรภักย์พิพัฒน์
ได้เป็นกบฏอย่างชัดๆ นอกจากนั้นเมื่อมีพระราชบัญญัติใหม่แล้ว
รัฐบาลมิได้ปิดหนังสือพิมพ์ใด ๆ และรัฐบาลต้องระมัดระวัง

ในการที่จะสอดส่องมิให้หนังสือพิมพ์ใช้เสรีภาพในการกล่าว
 กะทบกระเทือนถึงพระองค์ตั้งที่เป็นมาแล้ว ก็ได้จัดการปิด
 หรือฟ้องร้องผู้กระทำผิด

อนึ่ง ในเรื่องการกล่าวร้ายรัฐบาลนั้น ถ้าการกล่าวนั้น
 เป็นการกล่าวติชมตามธรรมดา ซึ่งไม่เป็นการผิดกฎหมาย
 อาชญาแล้ว ก็ไม่ทำการจับกุมนอกจากจะเป็นการกระทำผิด
 กฎหมายอาชญาซึ่งต้องว่ากล่าวไปตามระบิลเมือง

ข. ให้เสรีภาพในการประชุมโดยเปิดเผย และการตั้ง
 สมาคม

ข้อนี้รัฐบาลยังข้องใจ และที่ยังมิได้อนุญาตให้มีพรรค
 การเมือง ก็เพราะ คำนึงถึง พระราชหัตถ์เลขที่ ๒/๑๒๘ ลง
 วันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ถึงพระยามโนปกรณนิติธาดา
 ว่าไม่ทรงโปรดให้มีคณะกรรมการเมือง และทรงให้เลิกคณะราษฎร
 ในฐานะที่เป็นคณะกรรมการเมืองเสีย รัฐบาลในครั้งกระนั้นก็ได้
 ปฏิบัติตามแล้ว

ส่วนที่ทรงกล่าวว่ามีบุคคลบางจำพวกจะชวนเพื่อน ฝูงมา
 เดียงอาหารกันก็มีการถูกตำรวจฟ้องและถูกตำรวจห้าม ข้อ
 นี้คงจะมีคนกราบบังคมทูลความเท็จ เพราะไม่เป็นความ
 จริงเลย

๔. การที่จะให้ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญนั้นเห็นว่า วิธีการตามพระราชบัญญัตินั้นเป็นวิธีที่เบาที่สุด มิฉะนั้นก็ต้องตั้งศาลพิเศษและศาลทหารกันขึ้นเสมอเหมือนดังในต่างประเทศ วิธีการตามพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ เป็นวิธีป้องกันไว้ก่อนแก่ เพราะถ้าจะรอให้มีการแก้ คือเมื่อมีกบฏขึ้นแล้วก็จะทำให้เสียชีวิตของไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินไปโดยใช่เหตุ อนึ่งพระราชบัญญัตินี้เป็นที่พอใจของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าทำลายรัฐธรรมนูญ กล่าวคือมีจำเลยบางคนที่ได้ยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว ได้ขอร้องให้พิจารณาตามวิธีการของพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ ดังนี้ เป็นต้น

๕. ในเรื่องลดโทษให้ผู้ที่ถูกศาลพิพากษาในเรื่องกบฏนั้น รัฐบาลได้ดำริไว้แล้วว่า เมื่อศาลพิเศษได้พิจารณาคดีเสร็จสิ้นทุกสำนวนแล้ว ก็จะได้พิจารณาเทียบกับตัวอย่างที่เคยมาแล้ว และพิจารณาถึงความผิดมากและน้อย และความเสียหายซึ่งบุตรภรรยาของผู้ที่ต้องเสียชีวิตไปในการปราบกบฏนั้นด้วย เพื่อแสดงให้เห็นเจตนาดี รัฐบาลขออ้างว่าในชั้นหลังนี้ แม้ศาลพิเศษจะได้ตัดสินแล้วก็ตาม รัฐบาลก็ได้สั่งให้งดการถอดบรรดาศักดิ์ไว้ก่อน เพราะจะพิจารณาถึงการลดโทษพร้อมๆ กันกับสำนวนอื่นๆ ซึ่งศาล

พิเศษได้ตัดสินใจแล้ว (คำสั่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
ลงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๗ จำเลยมีจำนวน ๓๗ คน)

๖. ในเรื่อง เบี้ยบำนาญของข้าราชการที่ถูกปลดจากราชการโดยฐาน ถูก สงสัยว่าจะ มีความผิด ทาง การ เมือง นั้น เมื่อมีสิทธิตามเกณฑ์ ในพระราชบัญญัติเบี้ยบำนาญแล้ว ก็ ให้เบี้ยบำนาญทุกคน ทั้งต้องพิจารณาถึงเกณฑ์เรื่องอายุ และเวลารับราชการ ฯลฯ ส่วนผู้ที่ เป็นข้าราชการทหารนั้น มีการได้เบี้ยหวัด เมื่อยังไม่เข้าเกณฑ์ได้เบี้ยบำนาญก็ได้ ให้เบี้ยหวัดไปหมดทุกคน

๗. ข้าราชการที่ยังถูกสงสัยเกี่ยวข้องกับการกบฏนั้น เวลานี้ได้สั่งให้งดการฟ้องร้องนานแล้ว ส่วนผู้ที่อยู่ระหว่างคดีก็ต้องว่ากล่าวไปให้คดีถึงที่สุดเสียก่อน และในไม่ช้า ศาลพิเศษก็คงจะตัดสินใจให้เสร็จสิ้นไป

ส่วนการที่จะให้ทำลายเรื่องราวที่เจ้าหน้าที่รวบรวมเพื่อจะฟ้องร้องนั้น เห็นว่าจะทำลายเสียมิได้ เพราะเรื่องราวเหล่านี้ย่อมจะเกี่ยวข้องกับคดีอื่น ๆ

๘. ในเรื่องที่จะตัดกำลังและตัดงบประมาณของทหารรักษาวังนั้น เรื่องงบประมาณนี้เกี่ยวแก่สภาผู้แทนราษฎร รัฐบาลไม่มีความขัดข้องประการใดในกรณีที่จะคงให้ มีทหารรักษาวังไว้ตามเดิม ในเรื่องที่จะขอให้ทหารรักษาวังมีอาวุธ

เหมือนทหารราบทุกอย่างนั้น เห็นว่าตามประเพณีที่เป็นมาแล้ว ทหารรักษาวังห้ามอาวุธเช่นนั้นไม่ ในต่างประเทศก็ดุจกัน การที่จะเพิ่มอาวุธให้แก่ทหารรักษาวังเช่นนี้ มีข้อจะคำนึงถึงทหารบกทหารเรือทหารอากาศซึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นจอมทัพอยู่แล้ว ตลอดจนตำรวจซึ่งมีความจงรักภักดีอาจจะรู้สึกโหม่นสว่าพระมหากษัตริย์ ไม่ทรงไว้วางพระราชหฤทัยก็เป็นได้

๕. ข้อความข้างบนนี้เป็นข้อความประกอบการที่ผู้แทนของรัฐบาลจะกราบบังคมทูลพระกรุณา ในการชี้แจงข้อเท็จจริง เพื่อแก้ไขที่ยังเข้าพระราชหฤทัยผิดอยู่ และในการหาช่องทางที่จะจัดการให้เป็นที่พอพระราชหฤทัย ภายในขอบข่ายรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. ๒๔๗๕ เพื่อพระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัวจะได้เสด็จกลับ คั้น พระนครตามความปรารถนาอันจริงใจของรัฐบาล ตลอดทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และอาณาประชาราษฎร์ด้วย

ป.ล. ส่วนข้อ ๕ ที่ส่งมาโดยหนังสือที่ ก. ๓/๗๗ ลงวันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ เพิ่มเติมพระราชบันทึกว่า “ขอให้จัดการออกพระราชบัญญัติวางระเบียบการทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกา ฯ ล ฯ” นั้น ในร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา ซึ่งได้คัดสำเนาส่งมาโดยหนังสือ

ที่ จ. ๘๒๗๖./๒๔๗๗ ลงวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ ได้
 บัญญัติในเรื่องระเบียบการทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาขอพระราช
 ทานอภัยโทษไว้แล้วและได้ส่งสำเนาใหม่ หากว่าจะนับ
 เดิมจะศูนย์หายระหว่างทาง

(สำเนา)

ส่วนตัว

กรุงปารีส

ลับ

วันที่ ๒๖ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรียนเจ้าคุณ

ผมได้รับพระราชทานบันทึกเมื่อวันที่ ๒๐ เดือนนี้แล้ว
 จึงได้เรียนเสนอมาทงเมล์อากาศ รวมเอกสาร ๓ ฉบับ

พระราชบันทึกนี้ทรงทำพระราชทานผมเป็นส่วนตัว หา
 ได้เป็นทางราชการแท้ไม่ ที่ทรงทำเช่นนั้นก็เป็นเพราะว่า
 ผมเองกราบบังคมทูลขอให้พระองค์ท่านทรงใช้ผมเป็นคนกลาง
 สำหรับพูดจาในเรื่องนี้ ตั้งแต่ผมได้เรียนไว้แล้วในรายงานลับ
 ส่วนตัวฉบับก่อน ผมขอเรียนย้ำอีกว่า ในการที่ผมขอเป็น
 คนกลางนี้ ก็เพราะรู้สึกว่าการนี้ออกจะร้ายแรง และ
 ถ้าทำการโต้ตอบกันทางราชการแล้ว จะหาทางไกล่เกลี่ยกัน
 ยากกว่า แล้วถ้าหากพลาดพลั้งประการใด มันก็จะแตกหัก

กันอย่างแรง เมื่อเจ้าคุณได้พิจารณาและปรึกษาหารือกับผู้
สมควรแล้ว และจะตอบประการใดก็ได้ โปรดตอบมาทาง
ผมเป็นการส่วนตัว เมื่อได้ตกลงกันประการใดแล้วจึงควร
จะจัดทำความตกลงกันเป็นทางราชการต่อไป

ส่วนตัวผม ๆ ขอแสดงความรู้สึกและความเห็นเรียน
เจ้าคุณตั้งต่อไปนี้

๑. ในเรื่อง ม.จ. ศุภสวัสดิ์นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัว ทรงยืนยันว่าท่านทรงใช้เองเพื่อป้องกันพระองค์ท่าน
เพราะในเวลานั้นเหตุการณ์ยุ่งเหยิงกันไปทั้งนั้น ไม่ทรงทราบ
ว่าผู้ใดจะมีทางความคิดประการใด ถ้าไม่ทรงระวังตัวแล้ว
ผู้คิดร้ายต่อรัฐบาลหรือต่อพระองค์ท่านอาจจะจับพระองค์ท่าน
เป็น hostage ก็ได้ ส่วนความเห็นหรือหลักฐานที่รัฐบาลพึงมี
เกี่ยวกับการกระทำของหม่อมเจ้าองค์นี้ จะเป็นอย่างไรนั้นผม
ก็ไม่ทราบ แต่ถึงกระนั้น ผมใคร่จะหาหนทางไกล่เกลี่ย เนื่อง
ด้วย ม.จ. ศุภสวัสดิ์เป็นพระญาติที่ใกล้ชิดมาก และใน
ขณะที่ผมไปเฝ้า ก็รู้สึกอย่างแน่ชัดว่า เรื่อง ม.จ. ศุภสวัสดิ์
เป็นเรื่องที่พระองค์ท่านทรงใส่ใจมากอยู่ เพราะทรงถือว่าเป็น
เรื่องอันกระทบกระเทือนถึงพระองค์ท่านโดยตรง ดังนั้นแม้
ว่ารัฐบาลถือว่าเป็นเรื่องเด็ดขาดจะปล่อยไปไม่ได้จริง ๆ แล้ว
ก็เพียงให้พระองค์ท่านแนะนำให้หม่อมเจ้าองค์นี้ลาออกเสีย

และฝ่ายรัฐบาลก็จะไม่ยกขึ้นมากล่าวในคดีกบฏอีกต่อไปตาม
ที่ทรงขอ

ผมได้มาสังเกตเห็นว่า ข้อที่ ๑ นั้นมีลักษณะสำคัญมาก
กว่า ๒ ข้อหลังในพระราชบัญญัติ และการไกล่เกลี่ยดังกล่าว
นี้ ก็พอที่จะทำกันไปได้ โดยมีผลสำหรับทั้งสองฝ่าย

๒. การดำริเลิกทหารรักษาวัง ถ้าแม่ ม.จ. ศุภสวัสดิ์
ไม่มีหน้าที่ประจำอยู่ในทหารรักษาวังดังกล่าวแล้ว ผมก็เชื่อว่า
รัฐบาลคงจะไม่มีควมระแวงหรือเป็นห่วงเท่าใดนัก อนึ่ง
เรื่องพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงขอให้คงมีทหารรักษาวัง
อยู่ตามรูปเดิมในเวลาที่ไม่ปกติเช่นนั้น เมื่อปกติแล้ว
จึงค่อยคิดเลิกภายหลังก็ได้

๓. การเปลี่ยนแปลงรูปโครงของกระทรวงวัง เรื่องนี้ก็
เป็นเพียงข่าวลือ จะจริงเท็จมากน้อยเพียงไร ผมหาทราบ
ไม่แต่เท่าที่ทรงขอว่า เมื่อรัฐบาลจะแต่งตั้งข้าราชการในราช
สำนักนั้น ต้องได้รับคำยินยอมจากพระองค์ท่านเสียก่อนนั้น
ผมก็เห็นว่าเป็นหลักที่พอจะอนุโลมไปตามเหตุการณ์ได้

การที่ผมใคร่ขอเสนอความเห็นอย่างอะลุ่มอะหล่วยมา
ตามแนวที่กล่าวนี้ ก็มุ่งหมายอยู่อย่างเดียวกันว่า จะไม่ให้มีเรื่อง
แตกหักขึ้นในขณะนั้น เพราะปัญหาที่ทรงตั้งมานี้ก็ดูพอจะ
ไกล่เกลี่ยกันได้ ด้วยหากว่าถ้าพระมหากษัตริย์เกิดมาลา

ออกในปัจจุบันนี้แล้ว ความยุ่งเหยิงก็มีแต่จะทวีมากขึ้น
อันพึงจะนำมาแห่งภัยทั้งในภายในและจากภายนอกได้

ตลอดเวลาที่ผมได้เฝ้าในเรื่องนี้ทุก ๆ คราว ผมมีความ
รู้สึกตามกระแสพระราชดำรัสว่า พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวมีน้ำพระทัยฝักใฝ่อยู่ในความเจริญและความปลอด
ภัยของประเทศอยู่อย่างเต็มที่ และเต็มพระทัยที่จะช่วย
รัฐบาลให้ดำเนิน กิจการ ของ บ้านเมือง ให้ตลอดฝั่งไปโดย
สวัสดิภาพ หากว่ายังคงทรงรู้สึกพระทัยอยู่ว่ามีผู้สงสัยว่า
พระองค์ท่านมีพระราชประสงค์จะเอาอำนาจคืน และทำการ
โฆษณาใส่ร้ายต่อพระองค์ท่าน จึงทำให้ทรงท้อพระราช
หฤทัย

อย่างไรก็ดี ถ้าแม่เจ้าคุณให้ผมพยายามกราบบังคมทูล
ในเรื่อง ม.จ. ศุภสวัสดิ์นี้แล้วก็ขอได้โปรดโทรเลขมาให้ผม
ทราบ เพื่อจะได้จัดหาโอกาสไปเฝ้าโดยพลัน

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(ลงนาม) พระยาราชนิกูล

พระราชบันทึก ๑

ตามที่เสียงเล่าลือไปถึงเมืองไทยว่า ฉันจะไม่กลับนั้น มีเหตุผลอยู่บ้าง เพราะได้พูดกันขึ้นในเรื่องนี้เนื่องจากที่ได้ทราบข่าวคราวบางอย่างจากกรุงเทพฯ ฯ ชาวต่าง ๆ มีดังนี้

๑. รัฐบาลขอปลด ม.จ. ศุภสวัสดิ์ และนายทหารรักษาวังอีกหลายคนออกจากตำแหน่ง โดยหาว่ามัวหมองเกี่ยวกับการกบฏ เรื่องนี้เป็นกรณีพิพาทจากความตกลงที่ฉันได้ทำไว้กับพระยาพหล ฯ และพระยาพหล ฯ กับหลวงพิบูล ฯ ได้รับคำไว้ว่าจะไม่ทำอะไรกับนายทหารเหล่านั้น การที่เปลี่ยนไปเช่นนี้เป็นการกลับคำและไม่เชื่อคำพูดของฉันที่ได้ยืนยันว่านายทหารเหล่านี้ไม่ได้ติดต่อกับบรรดา แต่ที่ได้ติดต่อกับพระยาสุรพันธ์ ฯ และนายทหารที่เมืองเพชรบุรีจริง เพื่อเป็นการรักษาพระองค์ เรื่องนี้จำต้องขอให้รัฐบาลถอนคำขอปลดนายทหารเหล่านี้ และขอให้สัญญาว่าจะไม่รื้อฟื้นขึ้นมาเอาโทษภายหลัง ถ้าไม่ยอมในข้อนี้ฉันเห็นว่าเป็นการกระทบกระเทือนต่อตัวฉันมาก เท่ากับหาว่าฉันอุดหนุนบรรดาทั้งอัน และถ้าเป็นเช่นนั้นฉันควรลาออก

๒. มีข่าวว่าจะให้เลิกทหารรักษาวัง เรื่องนี้ฉันได้ขแจ้งหลายครั้งแล้วว่ายังไม่ยอมไม่ได้ เพราะเหตุการณ์ในบ้านเมืองยังไม่ปกติ ถ้าเรียบร้อยอย่างแน่นอนแล้วจะเลิกหรือ

เปลี่ยนรูปไปบ้างก็ควร ในเวลานี้ภายในทหารบกทหารเรือ ก็ยังมีแตกพวกแตกเหล่ากันอยู่บ้าง อาจตีกันขึ้นเมื่อไรก็ได้ ถ้าไม่มีทหารรักษาวัง ฉันรู้สึกว่าจะไม่มีความปลอดภัย เสียเลย เพราะฉะนั้นในขณะนี้ต้องขอให้คงมีทหารรักษาวัง ตามรูปเดิม และขอให้ยอมให้มีอาวุธพอสมควรทำการ ระวังรักษาได้ดีพอใช้ ทหารรักษาวังมีนิดเดียว จะรบกับ กองทัพบกทัพเรือทั้งหมดอย่างไรได้ ถ้าไม่ยอมในข้อนี้ ฉันต้องถือว่าฉันไม่ได้รับความไว้วางใจเลยจากรัฐบาล และ ถูกสงสัยว่าฉันจะต้องการเอาอำนาจคืนโดยกำลังเสมอ ถ้า เป็นเช่นนั้นแล้ว รัฐบาลควรจัดการถอดฉันเสียดีกว่า หรือ มิฉะนั้นฉันก็ควรลาออก

๓. มีข่าวว่าจะเปลี่ยนรูปโครงการใหม่ของกระทรวงวังใหม่ ให้เหมือนราชสำนักอังกฤษ เรื่องนี้ได้ยินว่ารัฐบาลจะเก็บ เป็นความลับ จนกว่าฉันจะกลับถึงกรุงเทพฯ แล้วจึงจะ ดำเนินการ ซึ่งเดาได้ว่าการเปลี่ยนเหล่านี้ คงจะเป็นไป ในทางที่ฉันจะไม่พอใจ จึงต้องรอให้ได้ตัวไปขังไว้ในเมือง ไทยเสียก่อน จึงจะดำเนินการในเรื่องนี้ ต้องขอให้รัฐบาล เลิกล้มความดำริ หรือมิฉะนั้นต้องส่งโครงการนั้นที่คิดจะ เปลี่ยนแปลงนั้นมาให้ทราบเสียก่อนฉันกลับ มิฉะนั้นจะไม่กลับ ฉัน จะไม่ยอมให้ถูกจับ ขัง เป็น เชลย หรือ เป็น ตัว ประกัน

(hostage) และขอบอกอย่างแน่ชัดว่า ถ้ารัฐบาลคิดจะดำเนินวิธีอย่างนี้แล้ว ฉันจะไม่ยอมเป็นอันขาด จะยอมตายดีกว่า ถ้ารู้สึกว่าจะถูกขังเมื่อใด จะลาออกทันที หรือพยายามหนี แต่จะไม่ยอมให้ขังไว้ทำเล่นตามชอบใจเป็นอันขาด คนใช้ใกล้ชิดจำเป็นต้องเป็นคนที่คุณไว้วางใจได้ และถ้าจะถูกห้อมล้อมไปด้วย spies หรือผู้คุมแล้วทนไม่ได้ เพราะฉะนั้นการตั้งแต่งข้าราชการในราชสำนัก ต้องได้รับการยินยอมของฉันก่อนเสมอ และขออย่าให้รัฐบาลมายุ่งเหยิงนัก

ใน ๓ ข้อนี้ ฉันขอให้รัฐบาลให้คำมั่น เป็นลายลักษณ์อักษร และลงนามรัฐมนตรีทุกคน ถ้าไม่ได้รับคำมั่นนี้ภายในเดือนพฤศจิกายนเป็นอย่างช้า จะถือว่ารัฐบาลประสงค์ให้ฉันลาออก และจะได้ส่งหนังสือลาออกจากตำแหน่งเข้าไปให้

(สำเนา)

เอกสารที่ ๒

พระราชบันทึก ๒

ฉันขอชี้แจงความคิดเห็นของฉันในเรื่องภาษีมฤตกโดยละเอียดและเพื่อที่จะให้เข้าใจเรื่องรอบคอบ จำต้องกลับไปย้อนไปเล่าเรื่องตั้งแต่ต้น ภาษีมฤตกนี้ นั้นมีความเห็นอยู่นาน

แล้ว ว่าเป็นภาษาที่ยังไม่ควรจะมีในประเทศสยาม เพราะอาจให้ผลร้ายมากกว่าผลดี และเหตุผลของฉันมีอย่างไร ฉันได้อธิบายให้ทราบแล้ว แต่ก่อนนั้นฉันเคยคิดว่าจะ Veto พระราชบัญญัติเสียทีเดียว และได้ทักท้วงในเรื่องพระราชบัญญัตินี้มาแต่ครั้งพระยามโนปกรณ ๗ เป็นนายกรัฐมนตรี ภายหลังฉันก็ได้อธิบายข้อขัดข้องต่างๆ ให้พระยาพหลฯ และ ม.จ. วรรณไวทยากร แต่ ม.จ. วรรณไวทยากร ร้องขอกับฉันว่าอย่าให้ Veto พระราชบัญญัตินี้เลย เพราะจะเก็บแต่เล็กน้อย และมีไว้เพื่อ social justice จะ veto พระราชบัญญัตินั้นจะทำให้เกิดเป็นการแตกร้าวกันขึ้นในระหว่างตัวฉันกับรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร จึงได้ตกลงใจว่าจะปล่อยทิ้งที่ไม่เห็นชอบด้วยเลย โดยหวังว่าภายหลังอาจเปลี่ยนแปลงได้แต่ฉันได้บอกกับ ม.จ. วรรณไวทยากร ว่าฉัน จำจะต้อง ขอให้ มีบทยกเว้น พระราชทรัพย์ ของ พระมหากษัตริย์ ฉะเพาะส่วนที่ได้รับต่อกันมาทางสืบสันตติวงศ์เสียจากภาษ่นี้ เพราะถ้าไม่มีข้อยกเว้นเช่นนั้นจะเป็นการลำบากอย่างยิ่ง เมื่อถึงเวลาจะต้องเก็บภาษี เพราะเป็นการยากที่จะแบ่งแยกว่าอะไรเป็นส่วนพระองค์ อะไรเป็นของแผ่นดิน ด้วยปนเปเช่นนี้มานานแล้ว นอกจากนั้นถ้าหากเก็บภาษีมรดกจากพระมหากษัตริย์ย่อมเป็นการทำลายฐานะ

ของพระองค์และต่อไปก็จะไม่สามารถดำรงพระเกียรติยศไว้ให้สมควรเป็นที่เชิดชูของชาติได้ ฉะนั้นไม่สามารถที่จะลงนามในพระราชบัญญัติใด ๆ ที่จะเป็นทางทำลายฐานะของพระมหากษัตริย์ต่อไปในภายหน้าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

ตามร่างพระราชบัญญัตินี้ที่ฉันได้เคยเห็นก็มีข้อบกพร่องอยู่แล้วบางประการ จะเต็มเข้าไปอีกสักอย่าง ๑ คือไม่น่าจะขัดข้อง ม.จ. วรรณไวทยากร ได้ตอบกับฉันว่าถ้าจะเต็มข้อความนั้นเข้าไป รัฐบาลคงจะยินดีจัดถวายได้ ครั้นต่อมาเมื่อพระราชบัญญัตินี้ได้นำเข้าปรึกษาในสภา ฯ แล้ว รัฐบาลก็หาได้จัดการอย่างใดที่จะเต็มข้อความที่กล่าวนั้นลงไม่ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องไม่ยอมให้ออนุมัติและส่งพระราชบัญญัตินี้กลับคืนไปยังสภา ฯ ในที่นี้ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงข้อโต้เถียงในระหว่างฉันกับรัฐบาลโดยละเอียด เมื่อนั้นไปถึงลอนดอนฉันได้ปรึกษาหมอความอังกฤษหลายคนในเรื่องนี้ ได้รับคำแนะนำว่า การที่จะปล่อยเรื่องนี้ไว้เป็นแต่เพียงคำสั่งของรัฐบาล ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้โดยง่ายนั้นยังไม่เป็นการเพียงพอ เพราะอาจมีการโต้แย้งในศาลหรือสั่งเลิกล้มเสียได้โดยง่าย แต่ถ้าหากว่าสภา ฯ ที่ได้สร้างพระราชบัญญัตินี้ขึ้นเอง ลงมติไว้ให้ชัดเจนว่าพระราชทรัพย์ส่วนที่กล่าวนั้นไม่จำเป็นต้องเสียภาษีมฤตกตั้งนี้ แม้จะไม่มียกเว้นเต็ม

ลงในพระราชบัญญัติเอง ก็อาจเป็นการผูกมัดและชัดเจนพอสมควรแก่การณ์ เมื่อฉันได้รับคำแนะนำเช่นนั้น จึงได้มีโทรเลขฉบับลงวันที่ ๑๐ พฤษภาคมนั้นไป ซึ่งฉันเห็นว่าเป็นการผ่อนผันคืออยู่แล้ว แต่โทรเลขฉบับนั้นฉันมิได้รับตอบแต่อย่างใดเลย จึงเข้าใจเสียว่าคงเป็นที่เข้าใจกันดีแล้ว

ฉันปลาตใจอย่างยิ่งที่สภาฯ ไม่ยอมลงมติตามที่ฉันร้องขอ เพราะถ้าตกลงกันหมดว่าจะไม่เก็บภาษีมรดกจาก crown property แล้วจะลงมติไว้เช่นนั้นให้ชัดเจนทำไม จึงทำไมได้ การทำเช่นนั้น ไม่เห็นเป็นข้อเสียหายอย่างไรแก่สภาฯ เลยเมื่อได้อ่านรายงานการประชุมของสภาฯ ในเรื่องนี้แล้ว ก็พอจะเดาได้ว่าสภาฯ ถู้อเอาเรื่องนี้เป็นเรื่องที่จะเอาชะนะคะคานกันเป็นส่วนตัวไม่ใช่เป็นเรื่องโต้เถียงกันทางหลัก ฉันได้เห็นข้อความในหนังสือพิมพ์ฉบับ ๑ ลงว่าในการที่ฉัน veto พระราชบัญญัตินี้ ก็เพื่อเป็นการลองกำลังระหว่างฉันกับรัฐบาล และชักชวนให้ผู้ที่อุดหนุนรัฐบาลเตรียมตัวที่จะเอาชะนะให้จงได้ ทั้งนี้ย่อมสื่อให้เห็นชัดว่าบุคคลบางจำพวก (ซึ่งเพื่อความสะดวกจะขอเรียกว่า “คณะราษฎร” ซึ่งถึงได้เลิกแล้ว ก็ยังมีอยู่) ถู้อว่าฉันเป็นข้าศึกตัวเอกของรัฐบาล และคณะราษฎร ความรู้สึกเช่นนั้นไม่เป็นของปลาตเลย และ

ฉันก็ได้บอกอยู่เสมอว่าจะต้องเป็นไปเช่นนั้นตลอดไป

ภายหลังที่ฉันได้ลงนามในรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ฉันได้เชิญพระยามโนฯ พระยาศรัวิสารฯ พระยาพหลฯ พระยาปรีชาชลยุทธ และหลวงประดิษฐฯ มาพบที่วังสุโขทัย และได้ชี้แจงในคราวนั้นว่าฉันได้กลับขึ้นมากรุงเทพฯ. เพื่อจะช่วยให้การเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นไปโดยเรียบร้อย แต่ฉันเห็นว่าถ้าฉันได้ลงนามในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จแล้ว และรัฐธรรมนูญแบบใหม่ได้ตั้งขึ้นโดยมั่นคงพอสมควรแล้ว ฉันเห็นว่าฉันได้ทำหน้าที่ของฉันบริบูรณ์แล้วและฉันอยากจะลาออก ทั้งนี้เพราะฉันเล็งเห็นอยู่แล้วว่า ถ้าอยู่ต่อไปอาจเป็นการลำบากและอาจเกิดความยุ่งยากต่าง ๆ ขึ้นได้ ตัวอย่างในพงษาวดารของโลกย่อมมีอยู่มากหลาย และจะเห็นได้โดยชัดว่าไม่มีพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ใดที่ทรงอำนาจสมบูรณ์ญาสิทธิราชแล้วถูกลดอำนาจลงโดยการกบฏที่จะทรงดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์อยู่ได้ตลอดไป เพราะถึงแม้พระองค์จะทรงยินยอมโดยดีและไม่มีพระประสงค์ที่จะได้อำนาจสมบูรณ์กลับคืน ก็ยังต้องมีผู้อื่นที่ไม่พอใจในการเปลี่ยนแปลงนั้น คิดการที่จะเปลี่ยนแปลงให้กลับเป็นอย่างเดิมอยู่เสมอ และทำให้เกิดการระแวงสงสัย และบาดหมางกัน ระหว่าง อำนาจที่เกิด

ขึ้นใหม่กับอำนาจเก่าที่ถูกล้มลง ผลสุดท้ายพระเจ้าแผ่นดิน
เหล่านั้น ก็ต้องถูกปลงพระชนม์เสียบ้าง ต้องถูกอยู่ใน
คุกขังบ้าง หรืออย่างใดก็ต้องถูกเนรเทศไปเสียจากประเทศ
ฉันยังนึกไม่ออกเลยว่ามีรายใดที่จะเรียบร้อยอยู่ได้ตลอด

ส่วนในประเทศสยามนั้น ตั้งแต่ก่อนที่ฉันได้ลงนาม
ในรัฐธรรมนูญฉบับถาวรแล้ว ก็มีบุคคลต่าง ๆ พยายามทำ
การติดต่อกับฉันเพื่อให้สนับสนุนในการที่จะเข้ายึดอำนาจ
เพื่อถวายพระราชอำนาจคืนบ้าง เพื่อสร้างรัฐธรรมนูญตาม
ทางเห็นชอบของเขาบ้าง โดยมากฉันไม่ได้ตอบพวกเหล่านั้น
และบางรายก็ได้ตอบว่า ฉันมีหวังอยู่ว่าจะมีรัฐธรรมนูญที่
เป็นที่พอใจของชาวสยามทั่วๆ ไปได้ การณ์ก็สงบมาได้
จนได้ช่วยกันสร้างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรสำเร็จขึ้น ซึ่ง
คนโดยมากก็รับกันว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่อาจใช้ได้ดี เมื่อ
ได้ทำพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับถาวรแล้วนั้น ใครๆ
ก็รู้สึกมีความหวังว่าความยุ่งเหยิงต่าง ๆ ในประเทศสยามจะ
เป็นอันถึงที่สิ้นสุดลงในคราวนั้น ฉันเองก็มีความหวังเช่น
นั้น และยิ่งได้มีการขอพระราชทานขมาโทษในการที่คณะ
ราษฎรได้ออกประกาศอันรุนแรงนั้นแล้ว* ก็ยิ่งทำให้ฉันหวัง

* การขอพระราชทานขมาโทษของคณะราษฎร ได้ปรากฏใน
ราชกิจจานุเบกษาฉบับลงวันที่ ๓๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ดังต่อไปนี้

ว่าฉันกับคณะราษฎรจะปรองดองกันได้ต่อไป นำเสียใจ
 อย่างยิ่งที่ความหวังเหล่านั้นมิได้เป็นไปสมหมาย อีกไม่
 ช้าก็เกิดมีความเห็น แตกต่างกันขึ้นในระหว่างบุคคลในคณะ
 รัฐบาลเอง และในสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากเค้าโครงการ
 เศรษฐกิจของหลวงประดิษฐฯ จนถึงกับต้องมีการปิดสภา ฯ
 และงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา ในขณะนั้นฉันก็รู้สึกทันที
 ว่า ประเทศสยามจะหนักกรรมตาของการปฏิวัติหาได้ไม่
 เหตุการณ์จะต้องดำเนินไปเหมือนอย่างประเทศอื่น ๆ ตั้งแต่
 นั้นข่าวเรื่องการไม่สงบต่างๆ ก็หนาหูขึ้นทุกวัน แล้วความไม่
 สงบต่างๆ ก็เกิดมีขึ้นต่าง ๆ ตามที่ทราบกันอยู่แล้ว ตัวฉัน

ข่าวในพระราชสำนัก

วันพุธที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ เวดบาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกพระดำเนินนักจิตรถดาวโหฐาน พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้คณะผู้ก่อการ เปลี่ยนแปลง การปกครองเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้ธูปเทียน ขอพระราชทานขมาโทษ

เองก็ต้องตกอยู่ในที่ลำบากอย่างที่สุด เพราะคณะราษฎรก็
มีความระแวงสงสัยอยู่เรื่อยว่าคงจะอยากได้อำนาจกลับคืน
และสนับสนุนให้คนคิดล้มรัฐบาล ส่วนพวกที่เกลียดชัง
รัฐบาลและกลัวว่าประเทศสยามจะเป็นคอมมิวนิสต์ ก็โกรธ
เคืองฉันว่าไม่ช่วยเหลือให้พวกเขายึดอำนาจให้ได้ แม้ใน
เวลานี้ก็ยังเป็นเช่นนี้อยู่ ใคร ๆ ก็ยอมทราบกันทั้งนั้น เมื่อ
ความระแวงสงสัยเกิดขึ้นทางฝ่าย ๑ อีกฝ่าย ๑ ก็ต้องระวังตัว
และระแวงสงสัยเช่นเดียวกัน ฉันเสียใจที่จะต้องบอกตาม
ตรงว่าฉันไม่สามารถที่จะไว้ใจคณะราษฎรได้ และคณะราษฎร
ก็คงไม่ไว้ใจฉันเช่นเดียวกัน และฉันเห็นว่าเป็นการยาก
อย่างยิ่งที่จะแก้ไขเป็นอย่างอื่น และเมื่อการกบฏซึ่งพระ
องค์เจ้าบรมวงศ์เธอเป็นหัวหน้าเกิดขึ้นแล้ว ก็ทำให้ฐานะของ
ฉันลำบากยิ่งขึ้นอีกหลายเท่า และเพิ่มความระแวงสงสัย

คำกราบบังคมทูลของ

ผู้เริ่มก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

การที่ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายได้เริ่มทำการเปลี่ยนแปลงการ
ปกครองครั้งนี้ ก็ด้วยมุ่งหวังประโยชน์แก่ชาติ โดยเห็นด้วยเกล้าด้วย

ขึ้นอีก ตั้งปรากฏในเสียงหนังสือพิมพ์บางฉบับ และวิธีปฏิบัติของคณะรัฐบาลเองก็มีหลายอย่างหลายหน ในระหว่างที่นั้นออกมาเสียจากประเทศสยามแล้ว ก็ยังมีบุคคลต่างๆ คิดการล้มรัฐบาลอยู่เนืองๆ และเมื่อมีขึ้นคราวใดก็ร้องกันว่าเป็นพวก Royalist หรือพวกที่คิดจะล้มล้างรัฐธรรมนูญ เป็นผู้ทำเสมอ ซึ่งอาจเป็นความจริงบ้างก็มีและไม่จริงเลยก็มี แต่อย่างไรก็ดี ถ้าเกิดมีบุคคลหมุ่ใดไม่พอใจในรัฐบาลขึ้นด้วยเหตุใด ๆ ก็ดี คงจะถูกซัดทังสิ้นว่าจะล้มล้างรัฐธรรมนูญ หรือถวายพระราชอำนาจคืน แปลว่าต้องกะทบกระเทือนถึงตัวฉันทุกครั้งไป โดยเหตุนี้แทนที่พระมหากษัตริย์จะเป็นกลาง และอยู่นอกเหนือการเมืองได้กลับกลายเป็นต้นเหตุต้นไฟของการพิพาทกันในทางการเมือง ซึ่งกระหม่อมว่าทุก ๆ ประเทศที่เป็นเอกราชก็มีธรรมนูญการปกครองกันทั่วไปแล้ว หากประเทศสยามได้มีกับเขาบ้างก็จะได้เป็นโอกาสให้ราษฎรเป็นจำนวนมากได้มีส่วนช่วยเหลือใ้ฝ่าละอองธุลีพระบาทในราชการแผ่นดินเต็มกำลัง ความสามารถจริง ๆ การได้เป็นไปโดยเรียบร้อยด้วยประการทั้งปวง ก็เนื่องด้วยใ้ฝ่าละอองธุลีพระบาทได้ทรงตั้งพระราชหฤทัยดีต่อประชาชนชาวสยาม และทรงพระกรุณาช่วยเหลือดั่งเดิมทุกประการ ตลอดจนพระราชทานอภัยโทษแก่

เป็นของไม่พึงประสงค์อย่างยิ่ง และทำให้เป็นการลำบาก
ที่จะมี constitutional monarchy ได้จริงๆ ถ้าเหตุการณ์
ยังเป็นไปอยู่อย่างนี้เรื่อย ๆ ฉันมีความสงสัยอย่างยิ่งว่าจะเป็น
การดีสำหรับประเทศหรือที่จะให้ฉันดำรงตำแหน่งเป็นประมุข
ของประเทศต่อไป การที่ประมุขของประเทศและรัฐบาล
และสภาผู้แทนราษฎร มีความระแวง สงสัย แก่กัน อยู่เสมอ
และอาจมีข้อแตกร้าวกันต่อไปนั้นเป็นการดีหรือ ถ้าฉันลา
ออกจากตำแหน่งเสียแล้ว ให้สภาฯ เลือกเจ้านายพระองค์
ใดพระองค์หนึ่ง แล้วแต่จะเห็น คั้วรขึ้น เป็นพระมหากษัตริย์
แทนจะไม่ได้ดีกว่าหรือ ถ้าทำตามที่ว่านี้ จะได้ผลดีดังต่อไปนี้

ขุนสมาหารहितะคดี รัฐมนตรี อ่านต่อไปว่า

๑. จะไม่มีใครคิดที่จะ “ถวายเป็นพระราชอำนาจคืน”
เพราะฉะนั้นจะไม่ต้องมีข้อระแวงสงสัยเลย ว่าสมบูรณา
ญาสิทธิราชจะเกิดขึ้นตัวขึ้นได้

พวกข้าพระพุทธเจ้าโดยพระราชกำหนดนิรโทษกรรมนั้นด้วย พระมหา
กรุณาธิคุณ ^{๒๕} ทรงหย่อมตรหั้นที่อยู่แก่ใจพวกข้าพระพุทธเจ้าแล้ว.

การที่พวกข้าพระพุทธเจ้าได้ประกาศกล่าวขอ ความในวันเบียดเบียน
แปด ด้วยถ้อยคำอันรุนแรง กระทบ กระเทือนถึงใต้ฝ่าละอองธุลี
พระบาทและพระบรมวงศานุวงศ์ ก็ด้วยมุ่ง ถึงผลดีเร็วทันที่ที่เห็น ได้เป็น

๒. ความระแวงสงสัยและข้อบาดหมางๆ ระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาลและสภาฯ ก็หมดไป เพราะพระมหากษัตริย์องค์ใหม่ จะเป็นผู้ที่รัฐบาลและสภาฯ แต่งตั้งขึ้น น่าจะกลมเกลียวกันได้

ทางเสียหายนี้อยู่ได้ทางเดียว ที่ยังอาจมีผู้คิดที่จะล้มพระมหากษัตริย์องค์ใหม่เสีย และขอให้ฉันทกลับขึ้นครองตำแหน่งตามเดิม แต่ถ้าหากฉันได้ประกาศไว้เสียโดยชัดเจนว่าจะไม่ยอมรับขึ้นครองตำแหน่งใหม่อีกเป็นอันขาด ผู้ที่จะคิดการเช่นนั้น ก็อาจท้อถอยไป

ถ้าจะยังมีใครคิดล้มรัฐบาลอยู่อีก โดยไม่เห็นด้วยหรือไม่พอใจในวิธีดำเนินการของรัฐบาล การกระทำเหล่านั้นจะไม่กระทบกระเทือนถึงองค์พระมหากษัตริย์

ใหญ่ ส้มเต๋จพระมหากษัตริราชในพระบรมราชวงศ์จักรีตลอดจนพระบรมวงศ์านุวงศ์หลายพระองค์ได้ทรงมีล้นเกล้าความเจริญมาสู่ประเทศสยามตามกาลสมัย มีต้นได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พวกราชพระพุทธรเจ้ามาเฝ้าทอดระของชุดพระบาท ราชพระพุทธรเจ้าทรงหลายจึงขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาส นกราบบังคมทูลขอพระราชทานอภัยโทษอีกครั้งหนึ่งเป็นคำรบสองในถ้อยคำที่ได้ประกาศไป

การจะควรประการใดสุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมขอเดชะ

ทางต่างประเทศ ฉันเห็นว่าไม่มีหนทางที่จะเข้ามา
ยุ่งเหยิงอย่างไรเลย ถ้าทำดังนี้ ตรงกันข้าม ถ้าพระมหากษัตริย์
กับรัฐบาลและสภา ๆ วิวาททะเลาะกันจนถึงกับเกิดการรุนแรง
ขึ้น หรือความไม่สงบมีอยู่เรื่อยๆ ไม่รู้จักจบ นั้นแหละ
อาจเป็นเหตุให้ต่างประเทศเขายื่นมือเข้ามายุ่งเหยิงได้ ฉัน
มีความเห็นอย่างนี้มานานแล้ว และได้อธิบายให้รัฐมนตรี
บางคนฟังก็มี แต่โดยมากไม่มีใครยอมคิดเห็นพ้องกับฉัน
ก็เพราะเหตุที่สำคัญอย่างเดียว คือไม่มีใครแน่ใจว่าจะควร
เลือกเจ้านายพระองค์ใดขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ต่อไป

ทางที่จะเลือกได้มีดังนี้

๑. พระองค์เจ้าอนันทมหิตล ซึ่งอ้างได้ว่าเป็นไปตาม
ตามกฏมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบสันตติวงศ์ ทางนี้มีผลดี

พระราชดำรัสตอบ

ในการที่ผู้เริ่มก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
ทุกเด้า ๆ ถวายดอกไม้ธูปเทียนเพื่อขอพระราชทานอภิเษก

ข้าพเจ้าขอขอบใจท่านทั้งหลายเป็นอย่างยิ่ง ในการที่ได้มาทำ
พิธีขอขมาต่อตัวข้าพเจ้าและพระราชวงศ์จักรีในวันนี้ การกระทำของ
ท่านในวันนี้ทำให้รู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่ง ไม่ใช่ยินดีที่ท่านมาขอขมา
แก่ตัวข้าพเจ้าโดยเฉพาะ เพราะข้าพเจ้าเองก็ให้อภิเษกแก่ท่าน
ทั้งหลายมานานมาแล้ว เพราะเข้าใจในความประสงค์ของท่านดี ท่าน

อยู่มาก คือเป็นทางที่ตรงตาม legality แต่เสียที่ยังเป็นเด็ก
 แม้การเป็นเด็กนั้นเองก็อาจเป็นของดี เพราะถ้ามีการอะไร
 ผิดพลาดไป ก็ไม่กระทบกระเทือนถึงองค์พระมหากษัตริย์
 ไม่มีใครขัดท้อไปถึงซึ่งจะเป็นของดีมาก ข้อสำคัญอยู่ที่การ
 เลือกผู้สำเร็จราชการ ซึ่งฉันเห็นว่าถ้าเจ้าฟ้ากรมพระนริศ ฯ
 หรือทูตกระหม่อมหญิงวไลย องค์ใดองค์ ๑ ทรงดำรงตำแหน่ง
 นี้แล้ว จะเป็นที่เคารพนับถือแก่คนทั่วไป และไม่น่าจะเป็น
 ศูนย์กลางแห่งการแตกร้างกันระหว่างคณะการเมืองต่างๆ ด้วย

๒. พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ ซึ่งอาจยินดียอมรับตำแหน่ง
 และฉันได้ทราบแน่นอนว่ามีความคิดความเห็นอยู่หลายอย่าง
 ในทางที่จะทำให้พระมหากษัตริย์ กับ คณะราษฎร หมด ข้อ
 บาดหมางกันได้ และดำเนิน Policy บางอย่างที่จะเป็นที่
 กระทำการในคราวนี้เพื่อหวังประโยชน์ต่อชาติจริง ๆ ข้าพเจ้าได้ตั้งใจ
 ช่วยเหลือท่านให้ท่านทำการเป็นผลสำเร็จเรียบร้อยดีอย่างที่คิดว่าจะเป็น
 ได้ โดยที่ข้าพเจ้ามีความเห็นใจในความคิดของท่านข้อที่ข้าพเจ้าตั้งใจ
 มากนั้น คือ ในคำขมานั้นท่านได้กล่าวถึงสมเด็จพระมหากษัตริราช
 และเจ้านายในพระราชวงศ์จักรี ว่าได้ทรงมีส่วนในการนำความเจริญ
 มาสู่ประเทศสยามด้วยหลายพระองค์ด้วยกัน ซึ่งเป็นความจริง ใน
 คำประกาศวันที่ ๒๔ มิถุนายน นั้น ข้อความที่ทำให้ข้าพเจ้าเอง
 และสมาชิกของพระราชวงศ์จักรีรู้สึกโศกโศกอย่างยิ่ง คือ ในข้อที่ทำ

พอใจของคณะราษฎร เช่นจะยกสมบัติของพระคลังข้างที่ให้
 รัฐบาลและขอเงินก้อนประจำปีแทน จะเลิกทหารรักษาวัง
 และยอมให้รัฐบาลตั้งข้าราชการในราชสำนักตามใจ วิธีการ
 เหล่านี้ล้วนเป็นของที่ฉันเองยอมไม่ได้ และจะต้องวิวาทกับ
 รัฐบาลอีกต่อไปอย่างแน่นอนเว้นแต่รัฐบาลจะผ่อนผันตาม
 ทางเสียนั้น เห็นจะไม่ต้องอธิบาย เพราะใคร ๆ ก็นึก
 เห็นได้

ในสองทางที่จะเลือกได้นี้ ฉันพร้อมที่จะสนับสนุนโดย
 เต็มที่ แล้วแต่รัฐบาลและสภาฯ จะเลือกทางไหน

ถ้าหากจะให้ฉันดำรงตำแหน่งต่อไป ต้องขอให้

๑. เลิกความระแวงสงสัย และยอมตามข้อขอร้อง
 ๓ ข้อที่ได้เขียนไว้ต่างหากแล้ว

ให้เข้าใจว่าพระราชวงศ์จักรีไม่ได้ทำประโยชน์ให้แก่ประเทศสยาม
 อย่างหนึ่งอย่างใดเลย ข้อนี้ทำให้ฉันมาซิกในพระราชวงศ์จักรีทั่วไป
 โทมฉันน้อยใจและแค้นเคืองมาก เมื่อท่านได้กล่าวแก้ไขในฉันท
 ข้าพเจ้าหวังว่าจะเป็นผลดีมานไม่ตรีระหว่างพระราชวงศ์จักรีกับพวก
 ท่านและราษฎรทั่วไปให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ อันที่จริงเจ้านาย
 ในพระราชวงศ์จักรีทุกพระองค์ย่อมทรงถือว่าเป็นหน้าที่ของพระองค์ที่
 จะทำอะไรให้เป็นประโยชน์แก่บ้านเมือง จึงได้ทรงรับราชการใน
 กระทรวงต่าง ๆ ทุกพระองค์ตามแต่จะทำได้ แต่ตามวิสัยธรรมดา

๒. ให้บุคคลต่าง ๆ ในรัฐบาล เลิกกล่าวร้ายทับถม
 การงานของพระราชวงศ์จักรี และของรัฐบาลเก่าและขอให้
 ปรานีปรามผู้ที่ดูถูกพระราชวงศ์จักรีอย่างเข้มงวด

๓. ต้องแสดงความเคารพนับถือในองค์พระมหากษัตริย์
 โดยชัดเจน

๔. พยายามระงับความไม่สงบต่าง ๆ โดยตัดต้นไฟ
 ซึ่งฉันเห็นว่ามียู่ ๒ อย่างดังนี้

ก. ความกลัวว่ารัฐบาลจะดำเนินโครงการเศรษฐกิจ
 แบบ Socialist อย่างแรง

ของคนแต่ละตระกูลอันใหญ่ก็ย่อมมีอำนาจมีความสามารถยิ่งหย่อนกว่า
 กันเป็นธรรมดาและย่อมมีทำการพลาดพลั้งบ้าง ข้าพเจ้าเชื่อว่าถ้าเจ้า
 นายจะได้ทรงทำการพลาดพลั้งไปบ้างก็มีใช้โดยอคติ โดยเหตุนี้เมื่อ
 ท่านได้กล่าวแก้ไขในวันนี้ และท่านมีความรู้ดีกว่าพระราชวงศ์จักรี
 ได้ทรงทำประโยชน์ให้แก่ประเทศของเราเช่นนี้ ก็ย่อมจะต่างความ
 โทมนต์ทั้งหลายทั้งปวงของข้าพเจ้าเองและพระราชวงศ์จักรีได้
 นอกจากนั้นข้าพเจ้ามีความยินดีมากที่ท่านได้คิดมาทำพิธีชมาวัน
 นี้เอง โดยที่ข้าพเจ้าไม่ได้ร้องขออย่างหนึ่งอย่างใดเลย การที่ท่านทำเช่น
 นี้ย่อมเป็นเกียรติยศแก่ท่านเป็นอันมาก เพราะท่านทั้งหลายได้แสดง
 ว่ามีธรรมะในใจและเป็นคนที่สุจริตและใจเป็นหนักแน่น คือ เมื่อท่าน

ข. ความแค้นเคืองในเรื่องนักโทษการเมืองถูกลงโทษอย่างรุนแรง จึงหวังจะทำการเพื่อช่วยเหลือพวกเหล่านั้น ถัดลดหย่อนผ่อนโทษเสียบ้าง ไม่พยายามมาดร้ายกันเกินไป น่าจะระงับความคิดในการก่อการกำเริบได้บ้าง

ฉันเห็นว่า ถ้าตัดต้นไฟแห่งความไม่สงบ ๒ อย่างนี้เสียแล้ว จะทำให้เกิดมีความเรียบร้อยในบ้านเมือง เพราะความจริงไม่มีใครต้องการที่จะเห็นสมบูรณาญาสิทธิราชกลับรู้อีกว่าได้อะไรที่เกินไปพาดพิงไปบ้าง ท่านก็ยอมรับผิดโดยดีและโดยเปิดเผย การกระทำเช่นนั้นเป็นของที่ทำยาก และต้องใจเป็นนักเดงจริง ๆ จึงจะทำได้ เมื่อท่านได้ทำพิธีเช่นนั้น ในวันนี้ก็แสดงให้เห็นชัดว่า การใด ๆ ที่ท่านได้ทำไปนั้นท่านได้ทำไปเพื่อหวังประโยชน์แก่ประเทศแท้จริง ท่านได้แสดงว่าท่านเป็นผู้มีน้ำใจกล้าหาญทุกประการ ท่านกล้ารับผิดเมื่อรู้อีกว่าตนได้ทำการพาดพิงไป ดึงนเป็นการที่ทำให้ประชาชนรู้สึกไวใจในตัวท่านยิ่งขึ้นอีกเป็นอันมาก ในข้อนี้ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีเป็นอันมาก

เพราะฉะนั้นในที่สุดนี้ ข้าพเจ้าขอให้พรแก่ท่านทั้งหลายขอจงเจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณทุกประการ มีกำลังกาย กำลังน้ำใจ เพื่อจะสามารถทำการงานให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศของเราสืบไป.

มีชีวิตขึ้นใหม่ และฉันก็ไม่ต้องการ ความไม่สงบที่เป็นมาแล้ว และจะมีต่อไปเกิดจาก ๒ เหตุนี้มากกว่าอื่น

ถ้ารัฐบาลทำให้ฉันเข้าใจอยู่เสมอว่าต้องการตัวฉันกลับเข้าไปเพื่อเป็น “ตัวประกัน” hostage เท่านั้น ฉันย่อมเห็นว่าเป็นการไม่ปลอดภัยแก่ตัวฉันอย่างยิ่ง และฉันย่อมพยายามหลีกเลี่ยงฐานะอันร้ายแรงนั้น

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ขออนุญาตให้หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ชี้แจงในเรื่องที่ไปเฝ้า

ทำการแทนประธานสภา ฯ อำนวยดี

หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ทรงกล่าวว่า ในพระราชบันทึกฉบับนี้มีข้อความอ้างถึงการที่คณะรัฐมนตรีได้มอบให้ข้าพเจ้าไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในเรื่องพระราชบัญญัติอากรมฤคก ข้อความมีอยู่ตอนหนึ่งว่า ได้ทรงพระราชปรารภกับข้าพเจ้าว่าควรจะมีบทบัญญัติในร่างพระราชบัญญัติเพื่อยกเว้นว่า พระมหากษัตริย์ไม่ต้องเสียดอกฤคกนี้ ข้อความนี้ข้าพเจ้ามีความเสียใจที่เข้าพระราชหฤทัยผิดไป ข้อความที่ได้ทรงพระราชปรารภกับข้าพเจ้า และที่ข้าพเจ้าได้กราบบังคมทูลนั้นเกี่ยวกับหลักการ หลักที่ว่าพระมหากษัตริย์

ไม่ต้องทรงเสียอาการตก แต่ส่วนแบบหรือวิธีนั้นหาได้
 เป็นประเด็นที่ได้พูดกันไม่ และเมื่อข้าพเจ้าได้กลับมาแล้ว
 ข้าพเจ้าก็ได้รายงานต่อคณะรัฐมนตรีในหลักเกณฑ์และได้
 วางเรียงถ้อยคำเป็นตัวบทขึ้น คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติและ
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเองก็ได้ทรงอนุมัติในถ้อยคำ
 หรือหลักเกณฑ์ที่วางไว้นั้น ตั้งสภาผู้แทนราษฎรได้ทราบ
 แล้ว ปัญหาที่แตกต่างกันนั้น ไม่ใช่ว่าอยู่ในหลักการหรือ
 หลักเกณฑ์ที่ว่าพระมหากษัตริย์ไม่ต้อง คือพระราชมรดก
 ไม่ต้องเสียอาการตก ในข้อนี้ทางฝ่ายรัฐบาลกับพระมหา
 กษัตริย์ได้มีความเห็นพ้องต้องกันตามที่ได้มอบหมายข้าพเจ้า
 ไปเฝ้า และข้อแตกต่างอยู่ที่วิธีการหรือแบบที่ว่าควรจะ
 เป็นบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินั้นหรือไม่ ในข้อนี้ความ
 เห็นของข้าพเจ้าก็ได้เสนอทางรัฐบาลแล้วว่าไม่ควรจะบรรจุ
 ในพระราชบัญญัตินั้น แต่ถ้าจะทำก็เป็นพระราชบัญญัติทั่ว
 ไปว่าด้วยคราวนี้ปรอปปอเรตี ซึ่งรัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการ
 ขึ้นแล้ว เพราะฉะนั้นข้อความที่แตกต่างกันก็มีอยู่นิดเดียว
 ตามพระราชบัญญัติกันว่าข้าพเจ้าได้กราบบังคมทูลว่ารัฐบาลคง
 จะยินดีให้บทบัญญัติเช่นนั้น แต่อันที่จริงที่ข้าพเจ้ากราบ
 บังคมทูลนั้น เชื่อว่ารัฐบาลคงจะยินดีรับหลักการที่พระมหา

กษัตริย์จะไม่ต้องเสียอาการตก ซึ่งข้าพเจ้าก็ได้กลับมา
รายงานต่อคณะรัฐมนตรีในขณะนั้น และหลักเกณฑ์ที่ได้
เรียงขึ้น ถ้อยคำเป็นต้นบททีเดียว คณะรัฐมนตรีก็ได้อนุมัติ
และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็พอพระราชหฤทัยและพระ
ราชทานราชานุมัติแล้ว

ขุนสมาหารहितะคดี รัฐมนตรีกล่าวว่า บัดนี้จะได้อ่าน
ต่อหน้า ๑๗ หน้า ๑๗ นี้เป็นโทรเลขของอัครราชทูตกรุง
ปารีสได้โทรเลขถึงคณะรัฐมนตรี

TELEGRAM

(Copy)

No. 38/13728

From: The Siamese Minister, Paris. To State Councillor

Sent from: Paris Received at: Foreign Office, Bangkok.

Date: 31 st Oct. 1934 at 12.15 o'clock.

Date: 1 st. Nov. 1934 At 11.20 o' clock.

Foreign Office, Bangkok.

CONFIDENTIAL.

The Assistant Private Secretary of His Majesty
the King informed me that His Majesty has not yet
given instructions regarding the memorandum. His

Majesty desires to wait a definite information from Bangkok regarding the newspaper report concerning His intention to abdicate Stop.

If you think of sending (a) State Councillor to meet His Majesty, in case Luang Damrong Navasvasti not designated I beg to suggest that he should be allowed to accompany.

RAJAWANGSAN.

ใจความสั้น ๆ ในข้อนี้คือ ว่าพระมหากษัตริย์ไม่ได้
 สั่งเกี่ยวแก่พระราชบัณฑิตอย่างไร อยากราบเสี้ยมของ
 หนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวกับการลาออกของพระองค์ และแนะนำ
 นำมาว่าถ้ารัฐบาลจะส่งผู้ใดไปเฝ้า ขอแนะนำว่าให้เอาหลวง
 ชำรงนาวาสวัสดิ์รวมไปคนหนึ่ง

[ต่อไปนี้รัฐบาลได้อ่าน

๑. ภายหลังผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ที่ ๖ /๕๘
 ลงวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

๒. หนังสือนายกรัฐมนตรี ที่ ก. ๖๕๕๔ /๒๔๗๗ ลง
 วันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

๓. ลายพระหัตถ์ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ที่ ๗/๕๕
ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗
ซึ่งได้ปรากฏแล้วข้างต้นในหน้า ๑ ถึงหน้า ๗]

[รัฐบาลได้กล่าวต่อไปอีกว่า]

ได้มีคำบันทึกของรัฐบาลตอน ๑ ที่ว่าเกี่ยวกับรายงาน
การประชุม - คือคัดมาจากรายงานการประชุมดังนี้

คัดจากหนังสือรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยที่ ๑
พ.ศ. ๒๔๗๕

คำแถลงประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรสยาม

ฯลฯ

ฯลฯ

ฯลฯ

อนึ่งข้าพเจ้าขอเสนอด้วยว่า ในการร่างพระธรรมนูญ
อนุกรรมการได้ทำการติดต่อกับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดเวลา
จนถึงอาจกล่าวได้ว่า ได้ร่วมมือกันทำ ข้อความตลอดใน
ร่างที่เสนอมานี้ ได้ทุลเกล้าฯ ถวายและทรงเห็นชอบด้วย
ทุกประการแล้ว และที่กล่าวได้ว่าทรงเห็นชอบนั้น ไม่

ไว้แต่เพียงทรงเห็นชอบด้วย อย่างข้อความที่ กราบ บังคมทูล
 ขนไป ยิ่งกว่านั้น เป็นที่พอพระราชหฤทัยมาก บัดนี้
 ข้าพเจ้าขอโอกาสกล่าวถึงข้อความในรัฐธรรมนูญนี้บ้าง เพียง
 เป็นข้อความนำ ความ คิด ของ ท่านทั้งหลายที่จะไป พิจารณา
 และจะได้มาโต้เถียงกันในวันหน้า

๑๓๓

๑๓๓

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร
 ครั้งที่ ๒ / ๒๔๗๗ (วิสามัญ) สมัยที่ ๒
 วันเสาร์ที่ ๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗
 ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม
 เริ่มประชุมเวลา ๑๕.๐๐ น.

ประธานสภา ฯ กล่าวว่ บัดนี้สมาชิกมาประชุม
 ๑๒๕ ท่าน เป็นองค์ประชุมแล้ว ตามระเบียบวาระที่หนึ่ง
 เรื่องพระราชบัญญัติอากรมฤตกและการรับมฤตกที่ต้องนำกลับ
 เข้ามาสู่สภา ฯ นี้อีกครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้าเข้าใจว่า สมาชิก
 ทั้งหลายคงทราบจากบันทึก ของรัฐบาลที่ได้ แจก ไปให้แล้ว
 ปัญหาที่เราจะพิจารณากันตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ ก็มีอยู่

เพียงว่า ตามที่พระมหากษัตริย์ ทรงขอเพิ่มเติม ใน เรื่อง พระราชทรัพย์ ให้แยกออกเป็นพระราชทรัพย์ ส่วนพระองค์ นั้น เราจะเพิ่มเติมหรือไม่ ในการลงมติท่านว่าให้ออกเสียงโดยวิธีลับและเรียกชื่อ ก่อนที่จะพิจารณาเรื่องนี้ ข้าพเจ้าใคร่จะให้ระลึกถึงหลักอันหนึ่งว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ ไม่ใช่ปัญหาระหว่างรัฐบาลกับสภา ฯ เป็นปัญหาในระหว่างพระมหากษัตริย์กับสภา ฯ ที่ข้าพเจ้าไม่พูดว่าระหว่างพระมหากษัตริย์กับคณะรัฐมนตรีนั้น เพราะคณะรัฐมนตรีเป็นหน้าที่รับสนองในเรื่องทรงเช่นเท่านั้น เพราะฉะนั้นหลักอันนี้เราควรจะเอาเป็นหลักประกอบการพิจารณาไว้ด้วย ท่านผู้ใดมีความข้องใจที่จะขอคำอธิบายจากรัฐบาลประการใด หรือจะถามประการใดเพื่อจะให้ทราบก่อนที่จะลงมติก็เชิญ

๑ ล ๑

๑ ล ๑

๑ ล ๑

ประธานสภา ฯ กล่าวไว้ จำนวนสมาชิกตามเสียงที่เรียกชื่อมาลงคะแนนรวมทั้งหมด ๑๓๖ ท่าน ลงเบี่ยงขาว ๘๘ ท่าน เบี่ยงเขียว ๓๕ ท่าน ไม่ออกเสียง ๑๒ ท่าน เป็นอันว่ายื่นตามมติเดิม ต่อไปนี้จะพิจารณาตามบันทึกของรัฐบาลหน้าที่ ๒ วรรค ๒ นับจากข้างท้ายขึ้นมา ท่านจะเห็นได้ว่า คณะรัฐมนตรีได้พูดแสดงความ ประสงค์ ใน อัน ที่จะ

แสดงความมัน เพื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงมันพระทัยไว้
หลายสถาน

๑๓๑

๑๓๑

(สำเนา)

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร
ครั้งที่ ๒๕ / ๒๔๗๗ (วิสามัญ) สมัยที่ ๒
วันเสาร์ที่ ๒๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๗
ณพระที่นั่งอนันตสมาคม
เริ่มประชุมเวลา ๕.๓๐ น.

ประธานสภาฯ กล่าวว่าวันนี้มีสมาชิกมาประชุม ๑๔๐ คน
เป็นองค์ประชุมแล้ว บัดนี้จะได้ขอให้ท่านลงมติก่อนขอ
ให้รับรองรายงานการประชุม การรับรองรายงานการประชุม
นี้มีบางท่านว่ายังไม่พร้อมที่จะได้อ่าน เพราะฉะนั้นจะรับรอง
เวลาบ่าย เมื่อวานนี้เราพิจารณากันถึงเรื่อง พระราชบัญญัติ
๓ ฉบับ ซึ่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์มิได้ลงพระนาม
และสภาฯ ได้พิจารณาใหม่ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ ได้
เสร็จสิ้นการอภิปรายลงไปแล้ว ที่เลื่อนมาวันนี้ก็มีแต่เพียง

จะลงมติเท่านั้น การลงมติตามมาตรา ๓๕ นี้

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า ก่อนแต่ที่สภาฯ นี้จะลงมติ ข้าพเจ้าขอความกรุณาถาม เจ้าคุณมานะ ฯ ซึ่งเป็นผู้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ว่า ตามมาตรา ๓๕ แห่งรัฐธรรมนูญนั้น สภาฯ จะลงมติใหม่ขึ้นตามร่างเดิมได้หรือไม่ขอ

ประธานสภาฯ กล่าวว่า เรื่องนี้ปิดอภิปรายแล้ว

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า มิได้ ข้าพเจ้าขอถาม.....

ประธานสภาฯ กล่าวว่า ปิดอภิปรายแล้ว ในรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ นี้คือได้เปิดโอกาสให้ เพราะเหตุว่าในฐานะที่กรุงสยามนี้ อำนาจออกนิติบัญญัติมีอยู่ในพระมหากษัตริย์กับสภาฯ และเป็นสภาฯ เดียว เพราะฉะนั้นเมื่อได้ส่งขึ้นไปตามมาตรา ๓๕ นี้ยังไม่ทรงเห็นชอบด้วยก็คืนมา และสภาฯ นี้ได้ปรึกษากันใหม่ ตามที่ปรึกษากันใหม่ ก็ปรึกษากันว่าชอบด้วยเหตุผลหรือไม่ ท่านจะต้องพิจารณาเหตุผลก็ได้พิจารณาอภิปรายกันมากแล้ว ท่านจะลงมติอย่างนั้นก็สุดแล้วแต่ใจของท่าน คือส่งขึ้นมาให้โอกาสพิจารณาอีกหนหนึ่ง และการพิจารณาในรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ ว่าปรึกษาใหม่และออกเสียงลงคะแนนลับ ถ้า

สภา ฯ ลงมติตามเดิมไปก็ให้นำพระราชบัญญัติขึ้นทูลเกล้า ฯ
ถวายอีกครั้งหนึ่ง ถ้าไม่ลงมติรับรองก็เป็นอันตกไป ถ้า
ลงมติรับรองก็ถวาย กันไปอีกหนึ่ง ได้ความ ชัด แล้ว
เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจะขอให้ลงมติโดยออกคะแนนลับ โดย
วิธีเรียกชื่อ ผู้ใดเห็นว่าควรจะลงมติดังตามร่างเดิมให้ลง
เบ็ชขาว ผู้ใดไม่เห็นด้วยให้ลงเบ็ชสีน้ำเงิน ข้าพเจ้าขอ
ซ้ำให้เข้าใจกันว่า ถ้าผู้ใดเห็นว่าควรยื่นมติตามเดิมให้ลง
เบ็ชขาว ผู้ใดไม่เห็นด้วยให้ลงเบ็ชสีน้ำเงิน

เลขาธิการสภา ฯ อ่านรายชื่อสมาชิก

ประธานสภา ฯ ได้ตั้งให้ขุนครุการพิจิตร นายจิ่ง จริงจิตร
นายเจือ ศรียาภัย นายแฆ ยูนิพันธ์ นายแฆ วัฒนลักษณ์
นายเจียน กาญจนพันธ์ เป็นกรรมาธิการนับคะแนนเสียง

ประธานสภา ฯ กล่าวว่ ผลของการลงมตินี้ เบ็ชขาว
๗๕ เบ็ช เบ็ชสีน้ำเงิน ๓๖ เบ็ช เป็นอันว่าสภา ฯ ลงมติ
ตามเดิม เพราะฉะนั้นจะได้ให้นำร่างพระราชบัญญัติทั้ง
๓ ฉบับขึ้นทูลเกล้า ทูล กระหม่อม ถวาย อีก ครั้ง หนึ่ง ตาม
รัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕

[ต่อไปนี้เป็นหลักฐานประกอบบันทึกตอบของรัฐบาล]

คำสั่งที่	วัน, เดือน, ปี	ถึง	ตำแหน่งหน้าที่และนามหนังสือพิมพ์	ความผิดที่ถูกลง	กำหนดการลง	กำหนดการลง
๑๘/๗๖	๑๘ ต.ค. ๗๖	นายทองอยู่ สุขจอมสิน	เจ้าของหนังสือพิมพ์ ไทยเมือง	ลงข้อความในตอนที่กองการโฆษณาห้ามลง นับว่าฝ่าฝืนคำสั่งอาศัย ม. ๑๘ จึงถอนใบอนุญาต	ไม่มีกำหนด	
๑๘/๗๖	"	นายจรัส วงศาโรจน์	บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ไทยเมือง	"	"	
๒๐/๗๖	๑๗ ต.ค. ๗๖	นายนิยม กั้นแดนกับ	เจ้าของหนังสือพิมพ์ความเห็นราษฎร	ไม่ส่งต้นฉบับข่าวสารการเมืองให้กองการโฆษณาตรวจความคำสั่งรัฐบาล	"	
๒๑/๗๖	"	ร.อ. ช่วง สุขะเสวต	บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ความเห็นราษฎร	"	"	
๒๒/๗๖	๑๘ ต.ค. ๗๖	กรรมการบริษัทสยามฟิวเจอร์จำกัด	เจ้าของหนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมต	ไม่ส่งรูปถ่ายให้กองการโฆษณาตรวจก่อนนำลง	ไม่มีกำหนด	
๒๓/๗๖	"	ม.ล. ฉายน อิศรศักดิ์	บรรณาธิการหนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมต	"	"	
๒๔/๗๖	"	กรรมการบริษัทสยามฟิวเจอร์จำกัด	เจ้าของหนังสือพิมพ์เสรีภาพ	"	"	
๒๕/๗๖	"	นายสมท พิวิไช	บรรณาธิการหนังสือพิมพ์เสรีภาพ	"	"	
๒๖/๗๖	"	นาย ต. บุญเทียม	เจ้าของหนังสือพิมพ์หลักเมือง	"	"	
๒๗/๗๖	"	นายฉิม สันฐานาวา	บรรณาธิการหนังสือพิมพ์หลักเมือง	"	"	
๒๘/๗๖	๒๔ ต.ค. ๗๖	นายกิมเส็ง ประสงค์พิศ	เจ้าของหนังสือพิมพ์เดลิเมตประเทศ	ลงเรื่องการอุทธรณ์ขอพวกกฎหมายที่หน้าบริหารวิเทศ ๒ กองร้อย	"	
๒๘/๗๖	"	นายถกถ เวียงสุข	บรรณาธิการหนังสือพิมพ์เดลิเมตประเทศ	"	"	
๓๐/๗๖	๑๓ พ.ย. ๗๖	เจ้าของและบรรณาธิการ	หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมต	ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งถอนขาดให้ออกลงวันที่ ๑๐ พ.ย. ๗๖	"	
๓๑/๗๖	๑๔ พ.ย. ๗๖	ม.จ. พังศรจา รุจวิธ	เจ้าของและบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ทวาราวดี	เห็นสมควรจะปิดหนังสือพิมพ์ฉบับนี้เสีย จึงสั่งยึดใบอนุญาต	ไม่มีกำหนด	

ถอนใบอนุญาตเป็นเจ้าของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๖

คำสั่งที่	วัน, เดือน, ปี	ถึง	ตำแหน่งหน้าที่และนามหนังสือพิมพ์	ความผิดที่ถูกลง	กำหนดการลง	กำหนดการลง
๒/๔๑๕๖	๑๖ ก.ค. ๗๗	เจ้าของบรรณาธิการและพิมพ์โฆษณา	หนังสือพิมพ์เสรีภาพ	องภาคต่อและให้ถือข้อความเดิมเป็นทางจงใจให้ผู้อื่นเข้าใจว่ารัฐบาลดำเนินการไปในทางคอมมิวนิสต์มีหลักการเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ และวิธีดำเนินการของรัฐบาลอาศัย ม. ๑๘ พ.ร.บ. การพิมพ์ ๗๖ จึงถอนใบอนุญาต		

หน้าว่าง

(สำเนา) ที่ ๒/๑๒๘ สวณไกลกังวล หัวหิน
วันที่ ๓๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

ถึง พระยามโนปกรณนิติธาดา

ตามที่มีบุคคลได้ตั้งสมาคม คณะการเมือง และขอ
อนุญาตตั้งขึ้นอีกนั้นข้าพเจ้ามีความวิตกเป็นอันมาก ด้วย
เกรงว่าจะเป็นที่กระทบกระทั่งอันถึงความสงบสุขของประ
ชาชน เพราะถึงหากว่าคณะกรรมการเมืองต่าง ๆ จะมีความ
ปรารถนาอันดี เพื่อดำเนินตามแบบไพรัชประเทศหลาย
ประเทศ ที่มีคณะกรรมการเมืองต่างคณะสำหรับจะให้ต่างเห็นแย้ง
ซึ่งกันและกัน ให้ได้เลือกฟังความเห็นจากบุคคลในคณะ
ต่าง ๆ และไม่ให้คณะใดทรงอำนาจสิทธิขาดแต่คณะเดียว
ดังนั้นก็ดี แต่ประเทศทั้งหลายเหล่านั้นได้ใช้วิธีปกครองแบบ
รัฐธรรมนูญมานาน จนประชาชนพลเมืองส่วนมากเข้าใจ
ในหลักและวิธีการเมืองโดยกว้างขวางแล้ว จึงได้สามารถ
มีคณะกรรมการเมืองต่างคณะขึ้นได้โดยไม่มีอันตราย สำหรับ
ประเทศสยามซึ่งพึงจะมีรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ ยังหาถึงเวลา
สมควรที่จะมีคณะกรรมการเมืองเช่นเขาไม่ ด้วยประชาชนส่วน
มากยังไม่เข้าใจวิธีการปกครองแบบรัฐธรรมนูญเสียเลย เมื่อ
เกิดมีคณะกรรมการเมืองขึ้นแข่งกันกันเช่นนี้ ก็จะเข้าใจผิดไป
ว่าเป็นการตั้งหมู่ตั้งคณะ สำหรับเป็นปฏิบัติหักล้างอำนาจ

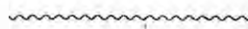
ซึ่งกันและกัน ผลที่สุดอาจเป็นเหตุชวนให้เกิดวิวาทบาดหมางกันขึ้นได้อย่างรุนแรง จนถึงเป็นภัยแก่ความสงบสุขของประเทศ หรืออย่างน้อยก็จะทำให้เกิดความหวาดหวั่นในหมู่อาณาประชาราษฎร อันเป็นสิ่งไม่พึงปรารถนาอย่างยิ่ง

คณะกรรมการเมืองจะทำประโยชน์จริงให้แก่ประชาชนได้ ก็เมื่อประชาชนมีความเข้าใจในวิธีการปกครองแบบรัฐธรรมนูญแล้ว ข้าพเจ้าจึงเห็นว่า ในเวลานี้อ่าให้มีสมาคมการเมืองเลยจะดีกว่า แต่โดยเหตุที่บัดนี้รัฐบาลได้ยอมอนุญาตให้มีสมาคมคณะราษฎรเสียแล้ว จึงเป็นการยากที่จะกีดกันห้ามหวงมิให้มีคณะกรรมการเมืองขึ้นอีกคณะหนึ่งหรือหลายคณะได้ อย่างดีที่สุดข้าพเจ้าเห็นว่าสมควรที่จะเลิกสมาคมคณะราษฎรและคณะอื่นที่เดี๋ยว แล้วรัฐบาลควรจัดการทำการเผยแผ่การศึกษาวิธีการปกครองแบบรัฐธรรมนูญ โดยพยายามหาวิธีให้ความเข้าใจเรื่องวิธีการปกครองแบบ นั้นให้แพร่หลายแก่ราษฎรทั่วไป นอกจากนั้นสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรทั้งในเวลานี้และต่อไปข้างหน้า จนกว่าจะพ้นเขตต์สมัยใช้บทเฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญ ก็ควรจะไว้ตัวเป็นกลาง Independent ไม่มีความผูกพันกับคณะกรรมการเมืองใด ๆ สมาชิกประเภทที่ ๒ ที่จะได้ตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญนั้น ควรเลือกจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถทั่ว ๆ ไป และ

ให้มีความสามารถจริงที่จะบำเพ็ญกรณีย์ของตนในทางที่จะ
ช่วยประคับประคองสมาชิกประเภทที่ ๑ ที่จะเลือกขึ้นมาจาก
ราษฎรตามความประสงค์แห่งรัฐธรรมนูญ ถ้าทำได้ตั้งนี้
ข้าพเจ้าเชื่อว่าจะเป็นการช่วยการศึกษาของพลเมือง ตาม
นโยบายของรัฐบาล ทั้งช่วยบำรุงสามัคคีธรรมและสันติภาพ
ของประเทศสยามให้เจริญมากขึ้น

ตามความเห็นของข้าพเจ้าทั้งนี้ ถ้าท่านเห็นสมควรจะ
เผยแผ่แก่ผู้ใดหรือจะพิมพ์ออกโฆษณาก็ได้ไม่ขัดข้อง

(พระปรมภิไธย) ประชาธิปก พร.

ปีก ๑๙๖ เรื่อง ๔	ที่ ๑๑๘๓๘/๗๗	ศาลาว่าการกลาโหม
ฉบับ ๒๒๒		พระนคร
กรม. กระทรวง	วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๗	
กลาโหม	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม	เรียน
ถึง นายกรัฐมนตรี	นายกรัฐมนตรี	
เรื่อง ขอพระบรม	ด้วยคดีอาชญากรรมระหว่างอัยการศาล	
ราชานุญาตถอด	พิเศษโจทก์ นายร้อยเอก หลวงวิศิษฐ์	
นายทหารที่ต้อง	เสนี (เทียม วิบูลยานนท์) กับพวกรวม	
หาว่ากบฏ	๓๗ คนจำเลย ต้องหาว่าเป็นกบฏ ศาล	

๓๗ นาย	พิเศษได้พิพากษาให้จำคุก นายร้อยเอก
เวช ว่าง	หลวงสิงหนาทธีรณการ (เพ็ง สิงห์เรศร์)
๒๔ พ.ย. ๓๓	นายร้อยเอก หลวงไต้พลรบ (เชื้อ สุกระ-
หลวงพิบูลสงคราม	มุล) นายร้อยเอก ขุนพงศ์สุรกาจ (พงษ์
ตรวจ	สุวรรณกาญจน์) นายร้อยตรีกรี พิมพกร
๓ พ.ย. ๓๓	คนละ ๑๖ ปี นายร้อยโท เกื้อ จันทรวิจ
สาข เขียน	นายร้อยตรีอื่น สุวรรณจล คนละ ๑๕ ปี
พ.อ. พระนรินทร์	นายร้อยเอก หลวงวิศิษฎ์เสนีย์ (เทียบ
สงคราม เจ้ากรม	วิบูลยานนท์) นายร้อยเอก หลวงราวี-
เสมียนตรา	ไพริน (ภู รังคะวิภา) นายร้อยเอก หลวง
ลงนามแทน ปลัด	เรื่องยุทธเวท (ดาวเรือง หิรัญญะเวช)
กระทรวง	นายร้อยเอก หลวงราญอรพิล (เหรียญ
๒๖ พ.ย. ๓๓	ศัพทเสน) นายร้อยเอก ขุนสันนิทรวร-
ให้ระงับไว้ก่อน	ยุทธ (สันนิท วาระรังสี) นายร้อยโท ขุน
หลวงพิบูลสงคราม	ระงับรณการ (รอด สุวัฒน์ประ) นาย
๒๖ พ.ย. ๓๓	ร้อยโท ขุนนิติการราว (นิติ ยนเปี่ยม)
แล้วนำเสนออีก	คนละ ๑๔ ปี นายร้อยเอก หลวงโหม-
น.	หักบังจันึก (ต้อง ตาบองครักษ์) นาย
๒๗ พ.ย. ๓๓	ร้อยเอก ขุนศีลปี่สุรพล (สิน งามพล)
รอไว้จนกว่าจะ	นายร้อยโท ขุนเศรษฐพลบริหาร (น้อม

ตัดสินแล้วเสร็จ (เศรษฐจันทร์) นายร้อยโท จัด นุตทัศน
 ทุกเรื่องจึงรวบรวม นายร้อยโทกลอน สัทธิเวท นายร้อยโท
 รายงานไป เห็น สุโพด พินธุโยธิน นายร้อยตรีประนอม
 ว่าไปโฆษณา ศิลากร นายร้อยตรีทิน บุนนาค นาย
 สำหรับคำตัดสิน ร้อยตรีสมบุญ รุ่งแสง นายร้อยตรี เพรา
 นั้นทำได้ พวงนาค นายร้อยตรีถวิล ตูลวรรชนะ
 พระยาศักดา นายร้อยตรีประสิทธิ์ มณีโชติ นายร้อย
 ดุลยฤทธิ ตรีสุวรรณ วายวานนท์ นายร้อยตรี เต็ม
 พระประกาศ พลวิเศษ นายร้อยตรีเสงี่ยม ฌน่าน
 นายร้อยตรีจำเริญ ตูวินันท์ นายร้อยตรี
 อร่าม ศุขะทัต นายร้อยตรีจ้านงค์ วรรณะ-
 ศร คนละ ๑๒ ปี นายร้อยโท ประวัติ
 รูปะสุต ๑๐ ปี นายร้อยโท ขุนศิริวัฒนชัย
 (ทองหล่อ สิริวัฒนกุล) นายร้อยโท ขุน
 ทวยหาญหักศึก (ผิว หิรัญยชาติ) นาย
 ร้อยโท ขุนเสริมศรกรรม (เสริม สุวัณณะ-
 โชติ) นายร้อยโทปิ่น สมิตะมาน นาย
 ร้อยโทจรูญ มหานิรันดร์ คนละ ๕ ปี
 เพราะฉะนั้น จึงเรียนไป เพื่อให้นำ
 ความขุ่นกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระ

ราชทานพระบรมราชานุญาต ถอดผู้
กล่าวนามมาแล้วออกเสียจากยศ และ
บรรดาศักดิ์และประกาศในราชกิจจานุเบก
ษาต่อไป

ได้แนบประวัติย่อตามที่กรมเลขาธิการ
คณะรัฐมนตรีต้องการ ๒ ฉบับไปพร้อม
กับหนังสือ^๔นี้แล้ว

ควรมีควรแล้วแต่จะกรุณา
(ลงนาม) นายพันเอก หลวงพิบูลสงคราม
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

(สำเนา) ที่ ๕๗๘๐ รัับวันที่ ๒๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

ลับ ที่ ๘๑/๑๘๑๐

สำนักงานเลขานุการรัฐมนตรี ฯ

กระทรวงวัง

วันที่ ๒๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรื่องขอยกโทษนายทหารรักษาวัง ๓ นายซึ่งมีมลทินเกี่ยวข้อง
กับการกบฏ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัง เรียบ เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

เนื่องจากหนังสือของท่านที่ ว. ๔๘๔๒/๒๔๗๗ ลงวันที่ ๔ กันยายน ศกนี้ เดือนขอทราบพระราชกระแสเรื่องการลงโทษนายทหารรักษาวัง ๓ นาย ซึ่งต้องหาว่าเกี่ยวข้องกับ การกบฏ และข้าพเจ้าได้ตอบมาโดยหนังสือที่ ๗๒/๑๕๓๔ เดือนเดียวกัน ความว่าได้รับตอบจากราชเลขานุการใน พระองค์ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะได้พระราชทาน กระแสพระราชดำรัสตอบในเรื่องนี้ มาโดยอัครราชทูต สยามณกรุงปารีสนั้น

บัดนี้กาลล่วงเลยมาพอสมควรแล้ว ข้าพเจ้าก็ยังมีได้ รับพระราชทานกระแสพระราชดำรัสตอบประการใด จึงขอ เรียนมาให้ทราบว่า นายทหารทั้ง ๓ นี้เป็นนายทหารที่กอบ ด้วยความจงรักภักดีในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท และเป็น ผู้ทมิหน้ารักษาพระองค์โดยใกล้ชิด เป็นที่ไว้วางพระราช หฤทัย และไม่เคยปรากฏความบกพร่องเหลวไหลมาแต่ก่อน ข้าพเจ้า เห็นว่า นายทหารทั้ง ๓ นี้ควรได้รับ ความกรุณาให้ ปราศจากโทษอันเกี่ยวแก่ความมัวหมองที่แล้งมาได้ เมื่อ มีพระราชกระแสโปรดเกล้า ฯ ประการใด จึงควรให้เป็น ไปตามนัยแห่งพระราชกระแส นั้น

ขอแสดงความนับถือ

(ลงนาม) เจ้าพระยาวรรพศรี

(สำเนา)

ลับ

ท.ว. ๖๖๘๕/๒๔๗๗

กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

วันที่ ๒๖ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรื่องการลงโทษนายทหารรักษาวัง ๓ นายที่มีมลทินเกี่ยวข้อง
กับการกบฏ

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี เรียบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัง

หนังสือที่ ๘๑/๑๘๑๐ ลงวันที่ ๒๓ เดือนนี้ ว่าการลง
โทษนายทหารรักษาวัง ๓ นาย คือนายร้อยเอก หลวง
สรสุรการ นายพันตรี จมื่นรณภพพิชิต และนายพันโท
หม่อมเจ้าสุภสวัสดิวศ์สนิท ที่มีมลทินเกี่ยวข้องกับการกบฏ
ซึ่งกระทรวงวังแจ้งมาว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะได้
พระราชทานพระราชดำรัสตอบในเรื่องนี้มาโดยอัครราชทูต
สยามนครุงปารีสนั้น บัดนี้กาลล่วงเลยมานานเกินสมควร
แล้ว ยังมีได้รับพระราชทานพระราชกระแสพระราชดำรัส
ตอบประการใดและเห็นว่านายทหารทั้ง ๓ นายนี้ เป็นนาย
ทหารที่กอบด้วยความจงรักภักดีในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท
และเป็นผู้นำที่รักษาพระองค์โดยใกล้ชิด เป็นที่ไว้วาง
พระราชหฤทัยกับไม่เคยปรากฏความบกพร่องเหลวไหลมา
แต่ก่อน จึงควรได้รับความกรุณาให้ปราศจากโทษ อัน

เกี่ยวแก่ความมัวหมองที่แล้งมาได้ เมื่อมีพระราชกระแส
โปรดเกล้า ๆ มาประการใด จึงควรให้เป็นไปตามนัยแห่ง
พระราชกระแสนั้น คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติ
เมื่อวันที่ ๒๔ เดือนนี้ ว่าให้งดดำเนินการเรื่องนี้ไว้
จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ควรมีควรแล้วแต่จะโปรด
(ลงนาม) หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์

(สำเนา)

ที่ จ. ๘๒๗๖/๒๔๗๗ กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
วันที่ ๒๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗
เรื่อง คณะรัฐมนตรีแก้ไขร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาชญา เกี่ยวกับการพระราชทานอภัยโทษ
ผู้ช่วยเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เรียน เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ
ด้วยคณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติแก้ไขร่างประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา เกี่ยวกับการพระราชทาน
อภัยโทษ ดังร่างที่แก้ไขที่แนบมาพร้อมกับหนังสือ
จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ควรมีควรแล้วแต่จะกรุณา
(ลงนาม) หลวงชำนาญนิติเกษตร

มาตรา ๒๖๓ ผู้ต้องคำพิพากษาให้รับโทษอย่างใด ๆ หรือผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับ เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว มีอำนาจ ทูลเกล้า ๆ ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ขอรับพระราชทานอภัยโทษ

เรื่องราวเช่นนี้ให้ยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันคดีถึงที่สุด

ถ้าผู้ถวายเรื่องราวต้องขังหรือจำคุก จะยื่นเรื่องราวต่อ พระท่ามะรงเรือนจำก็ได้ เมื่อรับแล้วให้พระท่ามะรงรับส่ง ไปยังรัฐมนตรี นั้นโดยทันที

เป็นหน้าที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์พร้อมทั้งความเห็นว่าจะควรพระราชทานอภัยโทษหรือไม่

ในกรณีซึ่งไม่มีผู้ใดถวายเรื่องราว ถ้ารัฐมนตรีใดจกแล้ว เห็นเป็นการสมควรตามความยุติธรรม จะถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์ให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษานั้นก็ได้

ถ้าไม่มีพระบรมราชวินิจฉัยตกมายังรัฐมนตรีภายในกำหนดสองเดือนนับแต่วันทรงรับเรื่องราว ให้ถือว่าเรื่องราวนั้นตกไป

ต่อไปนี้เป็นหนังสือหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าเรื่องงบประมาณกระทรวงวัง ทางฝ่ายคณะรัฐบาลก็ยังได้ระลึกลงถึงหนังสือหลักฐานฉบับนี้อยู่ ดังต่อไปนี้

(สำเนา) ที่ ๑/๑๓ กรมราชเลขาในการในพระองค์
วันที่ ๒๑ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๕
เรียน มหาอำมาตย์โท พระยามโนปกรณ์นิติธาดา เสนาบดี
กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

ด้วยอธิบดีกรมพระคลังข้างที่ได้ทูลเกล้า ฯ ถวายงบประมาณใน พระราชสำนัก ซึ่งได้ตัด ทอน ลง และ ปรับใหม่ สำหรับ พ.ศ. ๒๔๗๕ ปรากฏว่า ขาดเงินเป็นจำนวน ๑๘๖,๖๒๔ บาท

ความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว มีพระราชกระแสโปรดเกล้า ฯ ให้เรียนมายังท่านว่า ในปีนี้จะได้ทรงพยายามใช้จ่ายเงินตามที่กระทรวงพระคลังมหาสมบัติจะทูลเกล้า ฯ ถวายได้ แต่แม้ได้ตัดลงไปมากแล้ว ก็ยังทำงานงบประมาณให้เป็นดุลยภาพไม่ได้ สำหรับปีนี้ จะโปรดเกล้า ฯ ให้หาเงินอื่นมาใช้ส่วนที่ขาดไป เพื่อเป็นการช่วยรัฐบาลแต่สำหรับศกหน้า ทรงขอทำความเข้าใจไว้ว่ารัฐบาลจะถวายเงิน ๓ ล้านบาท มิฉะนั้นก็ไม่พอ จะต้องตัดทอนกันอีกมาก

จนเกือบจะทรงรู้สึกว่า ไม่ทรงสามารถรักษาพระเกียรติยศ
อันควรของพระเจ้าแผ่นดินสยามไว้ได้ ถ้าจะต้องตัด
ลงอีกแล้ว ก็เป็นวิบัติเสียเลยบางที่จะดีกว่า ตัดเงินได้
ทั้ง ๓ ล้านบาท ถ้าจะคงมีพระเจ้าแผ่นดินไว้ ต้องถวาย
ความสะดวกให้ทรงสามารถรักษาฐานะได้

(ลงพระนาม) วิบูลย์สวัสดิวงศ์
ราชเลขาธิการในพระองค์

ขุนสุคนธ์วิเศษศึกษากร รัฐมนตรี กล่าวว่่า ต่อไปนี้เป็น
ไขความในพระราชบัญญัติ คือพระราชบัญญัติครั้งหลังที่สุด
ที่จะได้แจกให้ท่าน สำหรับสำเนาคำแปลพระราชโทรเลข
นั้นได้อ่านไปเมื่อกันแล้ว นี้ท่านจะเพาะไขความในพระราช
บัญญัติครั้งหลัง

๑๗๗

(สำเนา)

ที่ ๘๒๑/๒๐๕๐

กรมราชเลขาณุกการในพระองค์

วันที่ ๒๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรื่อง แปลโทรเลขของเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ

ราชเลขาณุกการในพระองค์ เรียบ เลขธิการคณะรัฐมนตรี

หนังสือที่ ก. ๕๔๕๖/๒๔๗๗ ลงวันที่ ๒๕ เดือนนี้ ขอ

ให้แปลโทรเลขเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ ฉบับลงวันที่ ๒๕
เดือนนี้ เป็นภาษาไทย นั้น

ข้าพเจ้าได้จัดการแปลส่งมา พร้อมกับ หนังสือนี้แล้ว
แต่ขอเรียนว่าเนื่องด้วยต้องทำการแปลเป็นเวลากระชั้นหัน
เพื่อให้ทันกำหนดเวลาประชุมของคณะรัฐมนตรี คำแปล
บางคำอาจคลาดเคลื่อนผิดพลาดไปได้บ้าง อนึ่งโทรเลข
ฉบับนี้ก็เป็นโทรเลขของเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศส่งผ่าน
กรมนี้เท่านั้น มิใช่เป็นพระราชโทรเลข ดังนั้น เพื่อป้องกัน
มิให้บกพร่องมากไป จึงเห็นว่าน่าจะถวายให้หม่อมเจ้าวรรณ
ไวทยากร วรวรรณ ที่ปรึกษาราชการของสำนักงานนายก
รัฐมนตรี ทรงช่วยตรวจแก้ไขเสียอีกชั้นหนึ่งก็ดูจะเป็นการ
สมควร

ในโอกาสนี้ขอได้เติมคำว่า "only" ลงระหว่างคำ "that"
และ "officials" ที่หน้า ๒ บรรทัดที่ ๖ ในต้นฉบับคำแปล

๑๗๘

ซึ่งเสนอนายกรัฐมนตรี มาโดยหนังสือที่ ๘๑๓/๒๐๗๘
ลงวันที่ ๒๖ เดือนนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมายังท่าน
(ลงพระนาม) อาทิตย์

คำแปล

เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ ทูลราชเลขาณุกการในพระองค์
กรุงลอนดอน กรุงเทพฯ ฯ

๒๕ มกราคม ๑๙๓๕, ๒๐. ๕๕. ๒๖ มกราคม ๒๔๗๗, ๑๔. ๕๐

ทูล ราชเลขาณุกการในพระองค์ กรุงเทพฯ ฯ

โปรดเสนอข้อความดังต่อไปนี้ ให้แก่นายกรัฐมนตรี
ข้าพเจ้าได้ลงนามรับรองบันทึกแต่เพียงฉบับเดียวเท่านั้น
และให้ถือฉบับนี้ฉบับเดียวที่เป็นบันทึกอันถูกต้อง
ข้าพเจ้าไม่มีความประสงค์จะพูดโต้เถียงในเรื่องต่าง ๆ ที่
ข้าพเจ้าขอมาให้มากมายและข้าพเจ้าขอยืนยันคำพูดทุกคำ
ที่ได้ส่งมาให้แล้ว ข้อความดังต่อไปนี้ จะช่วยขยายข้อความ
บางประการให้แจ่มแจ้งขึ้นอีก

๑. ข้าพเจ้าไม่ได้คัดค้าน เป็นลายลักษณ์อักษรต่อวิธีการที่จะเลือกสมาชิกประเภทที่ ๒ ดังที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติเลือกตั้งผู้แทนราษฎร เพราะว่า

ก. พระยามโน ฯ ได้สัญญาแก่ข้าพเจ้าว่าอันบัญชีรายนามผู้ที่เสนอให้เป็นสมาชิกนั้น จะส่งมาให้ข้าพเจ้าล่วงหน้าเป็นเวลานาน ก่อนที่จะตราขึ้นเป็นพระราชกฤษฎีกา

ข. และว่าจะเสนอรายชื่อมากกว่าจำนวนสมาชิกที่ต้องการตั้ง เพื่อข้าพเจ้าจะได้มีโอกาสเลือกได้บ้าง และรับจะพิจารณาคำทักท้วงของข้าพเจ้า

ค. กับว่าอันบัญชีรายนามนั้นจะได้ทำขึ้นให้ตรงต่อหลักการซึ่งข้าพเจ้าได้วางไว้ให้แล้วให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

จริงอยู่อันข้อสัญญาต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว มิได้ทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรเลย ครั้นเมื่อถึงเวลาที่จะเสนอนามสำหรับเลือกตั้ง พระยามโน ฯ ก็ได้ออกจากตำแหน่งหน้าที่ ไป แล้ว โดยถูกรัฐประหาร ข้าพเจ้าได้ร้องขอหลายครั้งหลายหนว่า อันบัญชีรายนามผู้ที่ได้รับเลือกตั้งนั้น ควรเสนอมาให้ข้าพเจ้าโดยเร็วที่สุดที่จะทำได้ แต่อันที่จริงบัญชีรายนามนี้ได้ส่งมาให้ข้าพเจ้าในตอนกลางคืนก่อนวันซึ่งได้กำหนดไว้สำหรับเป็นวันเปิดสภาผู้แทนราษฎร ความจริงประมาณเพียง ๑๒ ชั่วโมง ก่อนที่จะถึงเวลาเริ่ม

การพิธีเปิดสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น การที่ทำเช่นนั้นเห็น
ได้ชัด ๆ ว่ามุ่งหมายที่จะให้ข้าพเจ้าจำต้องเซ็นอนุมัติรายนาม
นั้นไปอย่างหลับหูหลับตา จะแสดงความขัดข้องประการใด
ก็คงจะทำให้การเปิดสภาผู้แทนราษฎรล่าช้าไปอีก และ
อย่างไรก็ดีคงจะไม่เป็นผลประการใดเลย

การที่จะบ่อนกัมนิให้ข้าราชการ ประจําการไปเกี่ยวข้องกับ
กับการเมืองนั้น เป็นสิ่งที่พึงประสงค์และทำได้โดยง่าย คือ
โดยวางไว้เสียว่า ข้าราชการนอกประจําการเท่านั้น ที่อาจ
เข้าเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ส่วนข้าราชการ
ประจําการนั้น ก็มีสิทธิที่จะออกเสียงเลือกสมาชิกประเภท
ที่ ๑ อยู่แล้ว ข้าพเจ้าขอว่าอันสมาชิกประเภทที่ ๒ นั้น
ควรให้ข้าราชการทั้งหมด ไม่ว่าจะประจําการอยู่หรือนอก
ประจําการก็ตาม เป็นผู้เลือก ทั้งนี้มีไว้เพื่อที่จะทำให้
ข้าราชการ ประจําการทั้งหลาย มีความคิดไปในทาง การเมือ
ยิ่งไปเสียกว่าที่เป็นอยู่ณบัดนี้ นอกจากนั้นวิธีการนี้ จะมีผล
อันพึงประสงค์อย่าง ยิ่งในอันที่จะ กันข้าราชการ ประจํา การ
ออกเสียจากวงการเมือง

การที่พวกกบฏสามารถหาสมัครพรรคพวกสนับสนุนการ
กระทำของเขาได้ โดยการหลอกลวงนั้น อาจเป็นได้ สมาชิก
ในคณะรัฐบาลน่าจะทราบที่อยู่ว่า อันวิธีการชนิดนี้พวก

นักการเมืองอื่น ๆ ในประเทศสยามได้เคยนำไปใช้เป็นผลดี
 อย่างยิ่งมาแล้วด้วย แต่อย่างไรก็ดีก็เป็นความจริงที่ความไม่
 พอใจในวิธีเลือกผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ อันนี้ ได้เพิ่ม
 จำนวนพรรคพวกและผู้เห็นชอบด้วยให้ แก่พวกกบฏหลาย
 คน

๒. ตรายใดที่ยังคงให้สมาชิกประเภทที่ ๒ มีอยู่ ตาม
 ความเห็นของข้าพเจ้า วิธีการซึ่งเหมาะสมที่สุดในอันที่จะ
 ลงมติไม่เห็นชอบด้วยกับคำ ทักท้วงของ พระมหากษัตริย์นั้น
 มีอยู่เพียงวิธีเดียวกล่าวคือ ควรให้มีเสียงข้างมากที่ไม่เห็น
 ด้วยเป็นจำนวนเศษสามส่วนสี่ ถ้าหากใช้วิธียุบ (สภา) แล้ว
 ก็จักต้องให้เป็นไปเอง และจักต้องเพิ่มความในรัฐธรรมนูญ
 ไว้ว่า ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ทรงทักท้วงพระราชบัญญัติ
 ฉะนั้นสภาผู้แทนราษฎรเป็นอันต้องยุบไปเอง
 ในคราวเดียวกัน ทั้งนี้ต้องเป็นไปโดยมิต้องอาศัยความ
 ยินยอมของรัฐมนตรีผู้หนึ่งผู้ใดในอันที่จะรับสนองพระบรม
 ราชโองการ

ข้าพเจ้าได้เคยขอให้ยุบสภาผู้แทนราษฎรแล้ว แต่
 รัฐบาลก็ไม่ยินยอม และก็คงเป็นเช่นนี้แทบทุกคราวไป
 ถ้านำวิธีนี้มาใช้แล้ว สมาชิกประเภทที่ ๒ ก็ควรที่จะ
 เลือกตั้งกันใหม่เหมือนกัน

การที่ข้าพเจ้าขอมาตั้งนี้ ก็เพื่อจะรักษาหลักไว้ มิใช่ เพื่อที่จะให้การทักท้วงพระราชบัญญัติของข้าพเจ้า เป็นผล ทุกคราวไป ถ้าข้าพเจ้าแน่ใจได้ว่า นโยบายอันใดเป็นความ ประสงค์อันแท้จริงของราษฎรส่วนมากแล้ว ข้าพเจ้าก็จะ ไม่ขัดขวางนโยบายอันนั้นเลย

๓. ก. ถ้าลักษณะการณ์เช่นนี้รัฐบาลได้ปฏิบัติไปแล้ว เรื่องนี้ก็เป็นอันตกไปเองในตัว

พึงสังเกตว่า อันบทแก้ไขประมวลกฎหมายลักษณะ อาชญา พ.ศ. ๒๔๗๐ มาตรา ๔ วรรค ๑ (ค) ซึ่งได้ประกาศ ใช้เป็นกฎหมายในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชนั้น ณบัดนี้ขัด กับความต้องการของรัฐบาลซึ่งตั้ง อยู่ในระบอบ รัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุที่มาตรานี้อาจแปลความไปในทำนองหนึ่ง ซึ่งถึง แก่จะจัดตั้งคณะพรรคการเมืองและทำการเผยแพร่หลักการใด ที่เป็นปฏิบัตย์ต่อรัฐบาลใด ซึ่งกำลังมีอำนาจอยู่แทบไม่ได้ เลย ผู้หนึ่งผู้ใดที่จัดตั้งคณะขึ้นตั้งนี้อาจถูกจำคุกตามมาตรา นี้ ดังเช่นคดีพระยาเทพหัสดินเป็นต้น ถ้าหากตั้งใจจริงๆ ในอันที่จะปกครอง ประเทศให้ ถูกต้องตามหลัก แห่งประชา ธิปไตยแล้ว เป็นการสมควรแล้วมิใช่หรือที่จะเปลี่ยนแปลง ลักษณะการณ์เช่นนี้เสีย

ข. ข้าพเจ้าชอบที่จะให้ คณะพรรคการเมืองขึ้น จัดหมาย

ของข้าพเจ้ามาถึงพระยามโน ๆ นั้น ได้เขียนไปในคราวที่
 รัฐบาลในครั้งกระนั้นไม่ยอมอนุญาตให้คณะชาติตั้งขึ้น ข้าพเจ้า
 จึงแนะนำไปว่า ถ้าคณะชาติไม่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งขึ้น
 แล้ว ก็ควรที่จะเลิกล้มคณะราษฎรเสียเหมือนกัน อัน
 ที่จริงอาจแก้ได้ว่า สำหรับการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรครั้ง
 แรกนั้น ไม่พึงประสงค์ที่จะให้มีคณะพรรคการเมือง ข้าพเจ้า
 เห็นว่า ณบัดนี้ถึงเวลาแล้วที่จะอนุญาตให้คณะพรรคการเมือง
 จัดตั้งขึ้นโดยเปิดเผย หากไม่แล้วก็คงจะจัดตั้งขึ้นโดย
 ทางลับ ๆ และคงจะมีความประสงค์และความมุ่งหมายไป
 ในทางเข้ายึดอำนาจโดยใช้กำลังในเมื่อวิธีการอันถูกต้องตาม
 กฎหมาย ไม่มีทางที่จะเอามาใช้ได้เสียแล้ว ถ้าหากไม่
 อนุญาตให้มีหนทางอันถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อคัดค้าน
 การกระทำของรัฐบาลเสียเลย จุดประสงค์ในอันที่จะมี
 การปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญก็ย่อมสูญหายไปหมด
 ที่เดียว

การเปลี่ยนแปลงในบทรัฐธรรมนูญ ซึ่งข้าพเจ้าได้ขอ
 มานั้น ก็มีผลกระทบกระเทือนเพียงข้อที่เป็นบทเฉพาะ
 กาล เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงไม่เห็นเหตุว่า ทำไม
 ความศักดิ์สิทธิ์แห่งรัฐธรรมนูญ จึงจะถูกกระทบกระเทือน
 ไปด้วย

ในตัวของรัฐธรรมนุญเองก็มีวิธีการให้แก้ไขได้อยู่แล้ว ฉะนั้นรัฐธรรมนุญจึงไม่เป็นที่ต้องสักการะจนถึงกับเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ทำไมจึงจะต้องปล่อยให้ลักษณะการณ์อันไม่น่าพึงพอใจให้คงอยู่ต่อไป การที่จะเคารพบูชารัฐธรรมนุญด้วยรูปเทียมนั้น และโดยไม่ปฏิบัติตามความมุ่งหมาย และความประสงค์อันแท้จริงของรัฐธรรมนุญนั้น ก็เท่ากับเป็นการเล่นตลก

๔. วิธีการอันดีเยี่ยมในอันที่จะป้องกันมิให้เกิดการกบฏขึ้นได้นั้น ก็โดยดำเนินการปกครองอย่างดีและโดยกำจัดข้อไม่พอใจต่างๆ เสีย มิใช่โดยวิธีปราบปราม กฎหมายใหม่นี้ ไม่ให้ความยุติธรรม ซึ่งเป็นหน้าที่ของศาล ซึ่งจะต้องจัดการไป อันที่จริงไม่จำเป็นเลย ที่จะหันเข้าใช้ศาลพิเศษทุกรายไป ความจริงศาลชนิดนี้ไม่ควรที่จะตั้งขึ้นเลย นอกจากในเวลาที่ถูกฉ้อโกงจริงๆ

ข้าพเจ้าไม่รังเกียจหลักการแห่งพระราชบัญญัตินี้ แต่ข้าพเจ้ารังเกียจวิธีพิจารณาคดีโดยคณะกรรมการ

๕. ข้าพเจ้าไม่เห็นชอบด้วยกับการยกโทษอย่างครึ่ง ๆ กลาง ๆ การยกโทษนั้นจะไม่มีผลดีประการใด นอกจากจะยกโทษอย่างเต็มที่ ข้าพเจ้าขอยืนยันความเห็นอันนี้ของข้าพเจ้า

๖. ถ้าหากได้จัดการไปตั้งนี้แล้วก็ไม่มีอะไรจะกล่าวอีกต่อไป แต่เท่าที่ข้าพเจ้าเข้าใจ ข้าพเจ้าได้ยินข่าวว่ามีข้าราชการ บางคนได้ถูกไล่ออก หรือ ถูกปลดจาก ตำแหน่งหน้าที่ในฐานะถูกสงสัยโดยมิได้มีการไต่สวนประการใดเลย ถ้าหากยังมี เรื่องดังที่ได้กล่าวข้างบนนี้อยู่ รัฐบาลจงแจ้งความตั้งใจอันที่จะให้บำนาญหรือบำเหน็จ และอนุญาตให้เขา ยื่นขอบำเหน็จบำนาญ^๕ทางกระทรวงทบวงการต่าง ๆ

๗. ขอให้ดูโทรเลขลงวันที่ ๗ ของข้าพเจ้า ถ้าหากจะมีการยกโทษกันโดยทั่วไปแล้ว ก็ดูเป็นการเสียเวลาเปล่า ๆ ในอันที่จะดำเนินคดีซึ่งอยู่ในระหว่างพิจารณาต่อไป ข้าพเจ้าไม่บังคับในข้อนี้ ถ้าจะไม่มีกรฟ้องกล่าวโทษกันอีกต่อไป

๘. ข้าพเจ้าไม่เคยเป็นอย่างอื่น นอกจากจอมทัพแห่งกองทัพบกและกองทัพเรือ แต่ถึงกระนั้นก็ดีก็ได้มีการรัฐประหาร โดยทหารเป็นผู้กระทำถึง ๒ ครั้ง มีการกบฏอย่างใหญ่โดยกองทัพบกครั้งหนึ่งและอย่างเล็กน้อยโดยกองทัพเรือครั้งหนึ่ง นอกจากนั้นยังมีข่าวลือข่าวนำหวาดเสียวถึงว่าอาจมีการสู้รบขึ้นระหว่างกองทัพบกกับกองทัพเรือและจนกระทั่งในระหว่างหมวดหมู่ต่าง ๆ ในกองทัพทั้งสองนี้ หากสิ่งเหล่านี้ได้เกิดขึ้นอีกจริงๆ แล้ว พวกทหารก็จะมัวพะวงแต่ในการสู้รบระหว่างกันเองมากกว่าที่จะมาคอยระวังรักษาตัว

ข้าพเจ้า เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงใคร่ที่จะได้ ความคุ้มครอง
จากกองทหารสักกองหนึ่ง ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการแก่งแย่ง
ทั้งหลาย เพื่อเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงได้ขอ ร้องมาใน เรื่องกรม
ทหารรักษาวัง

ถ้าหากและเมื่อกองทัพบกและกองทัพเรือ กระทำการ
ตามหน้าที่ของตนจริงๆ คือ ในฐานะที่เป็นผู้รักษาความสงบ
และรักษาความปลอดภัยของประชาชาติ และไม่เข้ามายุ่งกับ
การเมืองแล้ว เมื่อนั้นก็เป็นเวลาอันควรที่จะลดกำลังกรม
ทหารรักษาวังมา ทำหน้าที่ เพียงเป็น เครื่องประดับ เกียรติยศ
หรือเป็นแต่เพียงตำรวจรักษาการภายในพระราชวัง

๕. อัน บทร่าง มาตรา ๒๕๓ ใน ประมวลวิธี พิจารณา
กฎหมายอาชญาณ์นั้น มิเป็นการตรงกันข้ามกับคำขอของ
ข้าพเจ้าในเรื่องนี้ไปหมดทีเดียวหรือ และเป็น การตัดสิทธิ
ซึ่งราษฎรมีอยู่ก่อนยิ่งขึ้นไปอีกมิใช่หรือ ร่างมาตรานี้ ข้าพเจ้า
ยอมรับไม่ได้เลยทีเดียว

ข้าพเจ้าขอให้ส่งคำขอของข้าพเจ้า ซึ่งมีอยู่ในฉบับนี้ที่
ของข้าพเจ้าพร้อมกับคำอธิบายเพิ่มเติมดังที่ได้กล่าวมาแล้ว
เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรโดยพลัน และส่งคำตอบไปยัง
ข้าพเจ้าโดยเร็วที่สุดที่จะเร็วได้

(ลงนาม) ศรีธรรมมาธิเบศ

นายกรัฐมนตรีกล่าวว่า ข้าพเจ้าขอชี้แจงความใน
พระราชบันทึกฉบับหลังที่ขุนสุคนธ์ ฯ ได้อ่านให้ฟังเมื่อตะก
นี้ให้ท่านสมาชิกทราบดังนี้

ตอบพระราชบันทึกไขความ

ลงวันที่ ๒๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

ที่ทรงรับสั่งว่าได้ลงพระนามรับรองบันทึกแต่ฉบับเดียว
นั้นเป็นการจริง ส่วนบันทึกที่ส่งผ่านทางพระยาราชาวังสัน
แม้จะไม่ได้ทรงลงพระนามก็ดี แต่ก็ยังเป็นพระราชประสงค์
โดยแท้ ซึ่งเมื่อรัฐบาลได้ทราบพระราชอัชฌาศัยก็ได้ปฏิบัติ
ตามพระราชประสงค์ เว้นแต่เรื่องพระพิบูลย์ ไอสวรรค
ซึ่งทรงรับสั่งว่าถ้าศาลตัดสินให้พระพิบูลย์ ไอสวรรค
จะไม่ทรงกลับประเทศสยาม และรัฐบาลไม่อาจที่จะบังคับ
ศาลได้ นอกจากจะปรากฏในพระราชบันทึกที่ส่งผ่านทาง
พระยาราชาวังสันแล้ว ยังปรากฏในสำเนาโทรเลขที่ราช
เลขานุการในพระองค์ ได้ส่งมาให้รัฐบาลด้วย

ต่อไปนี้จะได้ขอแถลง ให้แจ่มแจ้งถึงข้อความที่ได้ทรง
พระราชทานเพิ่มเติมมาคือ

๑. พระยามโนปกรณนิติธาดา ได้สัญญาไว้ว่ากระไรนั้น
 รัฐบาลไม่อาจที่จะทราบได้เลย พระยามโนปกรณนิติธาดา
 ได้ปิดบังความจริงที่ได้ทราบบังคมทูลไว้ รัฐบาลเพิ่งทราบ
 โดยพระราชบัณฑิตไขความฉบับหลังนี้เอง

ส่วนรายงานสมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่งได้นำทูลเกล้า ฯ
 ถวาย รับสั่งว่า ๑๒ ชั่วโมงก่อนเริ่มพิธีเปิดสภาผู้แทนราษฎร
 นั้น ความจริงเป็นดังนี้

ในระหว่างที่เกิดกบฏ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 ได้เสด็จไปประทับที่สงขลา รัฐบาลได้พยายามกราบบังคมทูล
 ขอให้รับทรงกลับสู่พระนคร เพื่อที่จะได้พระราชทานความ
 เห็นในการเลือกสมาชิกประเภทที่ ๒ แต่พระองค์ก็หาได้เสด็จ
 กลับไม่ คงเสด็จกลับมาถึงกรุงเทพฯ ฯ ในวันที่ ๕ ธันวาคม
 พ.ศ. ๒๔๗๖ ซึ่งรุ่งขึ้นก็จะเริ่มการเปิดพิธีสภาผู้แทนราษฎร
 รัฐบาลก็มีได้นิ่งนอนใจ จึงขอพระราชทานโอกาสให้ได้
 เข้าเฝ้าเพื่อทูลเกล้า ฯ ถวายรายงานสมาชิกประเภทที่ ๒
 ก็โปรดเกล้า ฯ ให้เข้าเฝ้าได้ต่อเมื่อเวลาค่ำ และขณะที่เฝ้า
 นั้นเองรัฐบาลได้ทูลเกล้า ฯ ถวายรายงานสมาชิกประเภทที่ ๒
 ซึ่งรัฐบาลได้คัดเลือกรายการการสัญญาบัตร หรือเทียบ
 สัญญาบัตร ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนบันทึกฉบับก่อน
 อีกประการหนึ่ง ขอไขความว่า ในขณะที่เกิดกบฏนั้น

ยังไม่มีสมาชิกประเภทที่ ๒ เลย มีแต่สมาชิกประเภทเดียว
กบฏจะมาถึงสมาชิกประเภทที่ ๒ ใครอยู่

๒. การที่จะให้สภาผู้แทนราษฎรต้องยุบไปเองโดยเหตุ
ที่พระมหากษัตริย์ทรงทักท้วงพระราชบัญญัติฉบับใดลงมานั้น
เห็นว่าตามระบอบรัฐธรรมนูญทำเช่นนั้นไม่ได้ ส่วนที่ได้เคย
ทรงขอให้ยุบสภาผู้แทนราษฎร และรัฐบาลไม่ยินยอมนั้น
ข้อนี้ก็ไต่กราบทูตไปแล้วในครั้งก่อนว่า รัฐบาลยังไม่เห็น
เป็นการสมควร จึงมิได้ยุบ

ตามที่รัฐบาลได้ตอบพระราชบัณฑิตกไปนั้น ก็ได้พยายาม
หาหนทางที่จะให้เป็นไปโดยไม่ต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญ

๓. ก. รัฐบาลได้ตกลงไว้แล้วว่า จะตั้งกรรมการขึ้น
พิจารณาเสาะหาบทกฎหมายที่ออกในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช
ซึ่งขัดต่อระบอบรัฐธรรมนูญ

ข. ตามที่ทรงรับสั่งว่า ได้ทรงส่งจดหมายถึงพระยา
มโนปกรณ์นิติธาดาให้เลิกล้มคณะราษฎร เพราะรัฐบาล
ในครั้งนั้นไม่ยอมอนุญาตให้คณะชาติตั้งขึ้น ความข้อนี้
พระยามโนปกรณ์นิติธาดา จะกราบบังคมทูลไว้อย่างไรก็ยังไม่
ทราบไม่ได้ แต่ความจริง เรื่องนี้รัฐบาลพระยามโนปกรณ์
นิติธาดาได้นัดประชุมผู้ก่อการขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ
ทั้งหมด ที่ประชุมส่วนมากเห็นควรให้ตั้งคณะชาติ และยัง

ไม่ทันที่รัฐบาลจะดำเนินการอย่างไร ก็มีพระราชหัตถเลขาถึงพระยามโนปกรณนิติธาดาตั้งได้กล่าวแล้ว ขอนี้หลวงวิจิตรวาทการ เลขานุการคณะชาติในเวลานั้นย่อมทราบได้ดี

ที่ทรงรับสั่งมาว่า การขอเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญก็เพียงกะทบกระเทือนเพียงบทะเลาะพาะกาล ไม่ทำให้ความศักดิ์สิทธิ์แห่งรัฐธรรมนูญกระเทือนไปด้วย ที่จริงได้ทรงขอแก้บทถาวรว่าด้วย “ วิโต ” ด้วย และแม้บทะเลาะพาะกาลก็สำคัญเหมือนกัน เพราะการที่บทะเลาะพาะกาลนั้นก็เพื่อจะประทับประคองให้ความเรียบร้อยใน สมัยหัวต่อหัวเดียว เช่นนี้ได้เป็นไปโดยราบรื่น เพื่อความศักดิ์สิทธิ์แห่งรัฐธรรมนูญถาวรนั่นเอง ฉะนั้นถ้าไม่จำเป็นแล้วก็ไม่ควรแก้รัฐธรรมนูญไม่ว่ามาตราใด ๆ

๔. การพิจารณาโดยคณะกรรมการนั้น ได้พิจารณาตามทำนองลูกขุน (jury) คือถือความบริสุทธิ์ใจเป็นใหญ่ ไม่ใช่ในถ้อยคำสำนวน เพราะเป็นที่ทราบอยู่ว่าผู้ที่คิดก่อการเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญนั้น ย่อมจะทำลายหลักฐานที่เป็นเอกสาร เพื่อความสงบเรียบร้อย จึงควรบ่วงกันไว้ดีกว่าแก้ นอกจากนั้น กรรมการก็ต้องตั้งจากผู้พิพากษาทั้งนั้น

๕. ขอนี้จะไม่ขอเพิ่มเติมประการใด สุดแต่แต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะวินิจฉัย

๖. การที่รัฐบาลจะแจ้งความตั้งใจในอันที่จะให้บ้านาญหรือบำเหน็จตามสิทธิที่เขามีได้ตามกฎหมายนั้น รัฐบาลรับทำได้

๗. เรื่องที่จะให้งดการฟ้องร้องว่ากล่าวคดีที่ยังอยู่ในระหว่างพิจารณานั้นก็ ต้องว่ากล่าว กันต่อไปให้เสร็จสำนวนเสียก่อน จึงพิจารณาว่าจะกรุณาแก้จำเลยอย่างไรรวมกันไปกับคดีที่ได้ตัดสินแล้ว

๘. เรื่องทหารรักษาวังซึ่งทรงพระราชประสงค์ให้มีอาวุธเขียงทหารราบทั้งหลายนั้น เมื่อเสด็จกลับสู่พระนครแล้ว รัฐบาลจะได้จัดการถวายตามพระราชประสงค์

๙. ในเรื่องร่างมาตรา ๒๖๓ แห่งประมวลวิธีพิจารณากฎหมายอาชญาณันที่ว่าตรงกันข้ามกับคำขอของพระองค์และเป็นการตัดสิทธิซึ่งราษฎรมีอยู่ก่อนนี้ รัฐบาลมองไม่เห็นว่าจะเสียหลักยุติธรรมอย่างไร เพราะราษฎรก็มีสิทธิทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาตลอดจนญาติและผู้มีส่วนได้เสียก็มีสิทธิทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษเช่นเดียวกัน มีข้อที่แตกต่างอันสำคัญอยู่ก็คือ ตามพระราชประสงค์นั้น เมื่อทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาขึ้นไปแล้วจะปฏิบัติตามคำพิพากษา

ไม่ได้เลย. ไม่ว่าเวลาจะล่วงผ่านไปนานสักเท่าใดแต่ตาม
ร่างมาตรานี้ได้กำหนดเวลาไว้ว่า ถ้าไม่พระราชทานวินิจฉัย
ในฎีกา เมื่อล่วงพ้นกำหนดแล้วก็ถือเสมือนได้ทรงปฏิเสธ
ไม่พระราชทานอภัยโทษและ ปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ ตั้งนี้
ปัญหาอยู่ที่ว่าจะควรกำหนดเวลาหรือไม่กำหนดเท่านั้นรัฐบาล
เห็นควรกำหนดเวลา ถ้าเวลาในร่างประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาอาชญาไม่พอจะขยายให้ยาวออกไปอีกก็ได้

ในที่สุด ข้าพเจ้า ขอ แกลง ต่อ สภาผู้แทนราษฎร ว่า
รัฐบาลนี้จะรักษาระบอบรัฐธรรมนูญไว้ให้มั่นคง คือการ
ปกครองโดยมีพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ และขอ
ให้เชื่อมั่นว่า รัฐบาลจะไม่เปลี่ยนรูปการปกครองเป็นแบบ
ประชาธิปไตยโดยไม่มีพระมหากษัตริย์ เท่าที่ได้กราบบังคม
ทูลตอบพระมหากษัตริย์ไปนั้น ก็เพราะเห็นว่า ข้อความที่
ทรงขอร้องมาเป็นการขัดต่อการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ
และทรงเข้าพระราชหฤทัยผิดไปเท่านั้น มิได้มีความมุ่งหมาย
เป็นอย่างอื่นเลย

หลวงวิจิตรวาทการ กล่าวว่า เมื่อในบันทึกของรัฐบาล
ได้อ้างถึงชื่อของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอโอกาสแกลงรายงาน
ต่อสภา ฯ นี้ว่า ข้อความที่ในบันทึกของรัฐบาลได้กล่าวมา
นั้นเป็นความจริง เรื่องการตั้งคณะชาติไม่ได้ทำโดยสุ่มสี่

สุ่มห้า ก่อนที่จะเริ่มตั้งคณะชาติข้าพเจ้าได้มาปรึกษาหารือ
 คุณหลวงประดิษฐ ๗ ขื่อนคุณหลวงประดิษฐ ๗ จะเป็นพะยาน
 ข้าพเจ้า เมื่อได้ปรึกษาแล้วหลวงประดิษฐ ๗ เป็นผู้มีความ
 เห็นว่าคณะชาติควรได้ตั้งขึ้น แล้วต่อมาข้าพเจ้าจึงได้ทราบ
 ว่าได้มีการประชุมผู้ก่อการ เสียงข้างมากเห็นว่าควรให้
 คณะชาติตั้งขึ้น เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วข้าพเจ้าจึงได้ยื่นคำขอ
 ตั้งคณะชาติ ไม่ใช่ว่าได้ทำไปโดยหักหาญอย่างหนึ่งอย่างใด
 เลย และมีเหตุที่น่าจะเรียนให้ทราบว่า คณะราษฎรใน
 เวลาที่ตั้งเป็นสมาคมขึ้นนั้น ไม่ได้เลือกเจ้าคุณมโน ๗ เป็น
 นายก กลับเลือกเจ้าคุณนิติศาสตร์ ๗ เป็นนายก เจ้าคุณ
 มโน ๗ จึงได้พยายามที่จะล้มคณะราษฎรเสีย เมื่อข้าพเจ้า
 ได้ยื่นคำขอตั้งคณะชาติไปแล้ว พระยามโน ๗ เรียกข้าพเจ้า
 ไปบอกว่า เลิกคณะชาติเสียเถอะ แล้วจะล้มคณะราษฎร
 ให้ ข้าพเจ้าก็ตอบว่านั่นไม่ใช่เรื่องของข้าพเจ้า เรื่องของ
 ข้าพเจ้ามีอยู่อย่างเดียวที่ว่าจะตั้ง คณะชาติ ในการที่พระยา
 มโน ๗ จะให้ถอนคำขอแล้วไปล้มคณะราษฎรนั้น ข้าพเจ้า
 ไม่ยินดีด้วย แต่เมื่อจะตั้งคณะชาติแล้ว รัฐบาลไม่ยอม
 ก็ตั้งไม่ได้โดยุเอง ข้าพเจ้าขอสนับสนุนคำอ้างของรัฐบาลที่
 ว่าผู้ก่อการในวันที่ ๒๔ มิถุนายนส่วนมากเห็นด้วย และ
 โดย ฉะเพาะ หลวงประดิษฐ ๗ เองได้แสดง ความเห็น แก่

ข้าพเจ้าว่าคณะชาติควรได้ตั้งขึ้น ข้าพเจ้าขอแสดงให้ท่าน
ทั้งหลายทราบว่า รัฐบาลแถลงมานั้นเป็นความจริง

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า นายไต้ ไต้เสนอ
ญัตติด่วนขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปถึงเรื่องรัฐบาลแถลงการ
เกี่ยวกับ พระราช บันทึก ของ พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว
เป็นการด่วนในวันนี้ มีผู้รับรองถูกต้องแล้ว จึงขอ
อนุมัติต่อที่ประชุมนี้ให้เปิดอภิปรายตามข้อที่นายไต้ ขอมมา

นายทองอยู่ พุฒพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี กล่าว
ว่า ก่อนที่จะเปิดอภิปรายทั่วไปนี้ ข้าพเจ้าอยากจะตั้งข้อ
พิจารณาสักข้อหนึ่งว่าเรื่องพระราชบันทึกนี้มีจำนวนมากมาย
หลายหน้า การที่สมาชิกได้ฟังมาแล้วก็ฟังไปอย่างนั้นยังไม่
ทราบซึ่งในหัวใจ ถ้าหากว่าร่างพระราชบันทึกนี้ให้สมาชิก
สภา ฯ นำไปตรึกตรองที่บ้านสักคืนหนึ่งก่อนแล้วนำมาโต้เถียง
อภิปรายกันใหม่จะดีมาก มิฉะนั้นแล้วลานहुลานตามาก
ทีเดียว อีกอย่างหนึ่งเวลานี้ก็ได้เวลาแล้ว เพราะฉะนั้น
ข้าพเจ้าขอเสนอให้หยุดพัก

ร.ท. ทองดำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี
กล่าวว่า ข้าพเจ้าเห็นด้วยตามรัฐบาลพูดมา เพราะเมื่อ
ก่อนที่จะประชุมเรื่องนี้ รัฐบาลได้แถลงแล้วว่าให้พิจารณา
กันในวันนี้ ไม่มีผู้ใดคัดค้านเลย

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานีกล่าวว่า ข้าพเจ้าขอปิดประชุมไปถึง ๒ ทุ่ม แล้วก็จะกันถึงรุ่งสว่างก็เอา ขอกลับไปกินข้าวเสียก่อนสองทุ่ม มาใหม่

นายกรัฐมนตรีก่อนกล่าวว่า ได้สั่งเขาให้มีการขายอาหารที่นั่นแล้ว

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า ก่อนที่จะได้จัดการอย่างใดไปตามที่วานั้น ข้าพเจ้าขออนุมัติเสียก่อนว่าจะได้ เปิดอภิปรายทั่วไปหรือไม่และจะได้ซักถามรัฐบาล เป็นปัญหาที่จะพูดกัน พูดกันแล้วจึงค่อยรับประทาน

นายกรัฐมนตรีก่อนกล่าวว่า ในกรณีที่เปิดอภิปรายทั่วไปนั้น รัฐบาลไม่ขัดข้อง

ขุนวรสิทธิ์ ตรีคุณเวทย์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคายกล่าวว่า ข้าพเจ้าเกิดความสงสัยอยู่ข้อหนึ่ง จึงขอเสนอในที่ประชุมนี้ว่า สภาฯ นั้นหน้าที่ที่จะวินิจฉัยพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหรือไม่ ข้าพเจ้าได้ไตร่ตรองดูตามข้อบังคับของสภาฯ ก็ดี ตามรัฐธรรมนูญก็ดี ไม่เห็นมีเลย ที่จะให้วินิจฉัยข้อชนิดนี้ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอฟังความเห็นของที่ประชุมเสียก่อน และเพื่อให้แน่ใจ

ว่าสภา ฯ นั้นหน้าที่ที่จะวินิจฉัยหรือไม่ในเรื่องที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะลาออก ในเรื่องนี้เท่าที่กล่าวมาแล้วก็ดี

ด. ยู่เกียง ทองลงยา ผู้แทนราษฎร จังหวัด กาญจนบุรี กล่าวว่่า ข้าพเจ้าเข้าใจว่าสภา ฯ นั้นหน้าที่ที่จะวินิจฉัยว่าการที่มีพระราชประสงค์มายังสภาผู้แทนราษฎรโดย การผิดรัฐธรรมนูญนั้น สภา ฯ นี้จะยอมได้หรือไม่

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่่า ขอให้ตกลงก่อนว่าจะควรอนุญาตให้เปิดอภิปรายหรือไม่ ตามที่มีสมาชิกผู้หนึ่งได้ขอมา

ขุนวรสิทธิ์ธรรณเวทย์ ผู้แทนราษฎร จังหวัด หนองคาย กล่าวว่่า คือว่าก่อนที่เราจะลงมติตั้งที่ท่านประธาน ฯ ว่านั้น ควรจะต้องอภิปรายกันเสียก่อนว่า สภา ฯ นั้นหน้าที่ที่จะวินิจฉัยหรือไม่ ถ้าหากว่าสภา ฯ นี้ไม่มีหน้าที่ที่จะวินิจฉัยแล้วก็ไม่น่าจะลงมติอย่างที่ว่าแล้ว ข้าพเจ้าคิดว่าถ้าจะให้ดีแล้ว ควรจะเชิญเสด็จท่านบรรณ ฯ ทรงอธิบายสักหน่อยว่าสภา ฯ เรามีหน้าที่ที่จะวินิจฉัยหรือไม่

ขุนสมานหารहितะคดี รัฐมนตรี กล่าวว่่า ข้าพเจ้าขอกล่าวในนามของสมาชิกเพื่อทำความเข้าใจกันว่า ปัญหาที่เข้ามาสู่หน้าเราในบัดนี้เป็นปัญหาในรูปร่างอย่างไร ข้าพเจ้าเห็นว่าที่สมาชิกเสนอเข้ามาขอเปิดอภิปรายทั่วไปนั้น เป็น

การถูกต้องแล้ว เพราะเหตุว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่พระมหากษัตริย์ได้กล่าวถึงการกระทำของรัฐบาลนานาประการ และอีกประการหนึ่ง เป็นการนอกเรื่องซึ่งข้าพเจ้าอยากจะกล่าวว่าเป็นพระราชประสงค์อันอาจจะถูกต้องตามที่สมาชิกกล่าวว่า เป็นพระราชประสงค์นั้นถูกต้อง ตามที่ท่านกล่าวว่าเป็นพระราชประสงค์นั้น ทางที่เข้ามาได้นั้น ข้อบังคับและรัฐธรรมนูญเราไม่เปิดโอกาส แต่ว่าเป็นบุญหนักหนาที่พระราชประสงค์นี้ได้มีผล โดยมีสมาชิกผู้หนึ่งได้ขอเปิดอภิปรายทั่วไป การเปิดอภิปรายทั่วไปนั้นเป็นการถามการกระทำของรัฐบาลซึ่งพระมหากษัตริย์ได้กล่าวว่า รัฐบาลทำไมถูกต้องอย่างไร ในเมื่อเปิดการอภิปรายนี้เสร็จแล้ว ถ้าสมาชิกเห็นว่าการกระทำของรัฐบาลนั้นเป็นการไม่สมควร สมาชิกโหวตไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้ทีเดียว ถ้าการกระทำของรัฐบาลนั้นเป็นการถูกต้องแล้ว ในข้อบังคับของเราที่ให้ผ่านไปได้ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าที่สมาชิกเสนอมานั้นก็เป็นการดีหนักหนาเพื่อเรื่องนี้จะได้เป็นเรื่องชาวสภาในรัฐบาล และบางที่จะเป็นเรื่องที่พระมหากษัตริย์ได้สมพระราชประสงค์ และเป็นเรื่องที่สมาชิกได้สงสัยอยู่แล้ว จะได้เข้าใจสิ้นสงสัยทีเดียว และผลแห่งการเข้าใจนี้จะดำเนินได้ ๒ ทาง คือว่าถ้ารัฐบาลทำไมถูกต้องไม่

ไว้วางใจ เมื่อรัฐบาลทำถูกแล้วก็ผ่านไป แม้ข้าพเจ้าจะมีส่วนเป็นรัฐบาลในที่นี้ แม้ว่ารัฐบาลทำผิดก็ขอให้โอด และข้าพเจ้าจะได้หกคะเมนตามไปด้วย

ขุนวรสิทธิ์ธรรณเวทย์ ผู้แทนราษฎร จังหวัดหนองคาย กล่าวว่่า ถ้าหากว่าสมาชิกคนใดคนหนึ่งเป็นผู้เสนอขึ้น คือว่าเสนอให้เปิดอภิปราย ใน เรื่อง นโยบาย แล้ว ก็ถูกตาม ที่ รัฐมนตรีได้อภิปราย แต่เรื่องนี้รัฐบาลเป็นผู้นำพระราช บันทึกมาขอให้สภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัย สภา ฯ มีหน้าที่ จะ ต้อง วินิจฉัย พระราช บันทึก และตอบ พระราช บันทึกด้วย หรือไม่นั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่มีข้อบังคับที่จะให้ทำเช่นนั้น ถ้า แม้เห็นว่าสมาชิก คน ใด คน หนึ่ง ต้องการ ให้ เปิดอภิปราย ใน นโยบายแล้ว เรื่องนั้นก็ชอบ แต่ในเรื่องนี้รัฐบาลขอว่า ให้ช่วยพิจารณาถึง พระราช บันทึก และ ตอบ พระราช บันทึก ต่างหาก

ขุนสมาหารหิตะคดี รัฐมนตรี กล่าวว่่า ข้าพเจ้าขอ เรียนต่อเพื่อนสมาชิกที่รักของข้าพเจ้าว่า ที่รัฐบาลว่าไป เป็นคั้งเป็นแควและบางที่มีเพื่อน ของข้าพเจ้าอ่านมาหลาย กัณฑ์นั้นเป็นการแถลงเท่านั้น รัฐบาลได้มาแถลงให้สภา ฯ ฟังว่ารัฐบาลได้ทำอะไรไปแล้วในเรื่องที่เกี่ยวกับนโยบายของ รัฐบาล ที่นี้มีสมาชิกที่ยังไม่เข้าใจซึมทราบดีก็อาจจะขอให้

เปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อจับผิดและชี้แจงในเรื่องนี้ แล้ว
ก็หาทางโหวตไปได้ ๒ ทาง ข้าพเจ้าเข้าใจว่าท่านคงพอใจ
รัฐบาลแถลงไม่ใช่ขอให้ทราบเท่านั้น รัฐบาลแถลงไม่ใช่ขอ
เพราะรัฐบาลอยู่ในความควบคุมของสภา ฯ เมื่อมีเรื่องอันใด
ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญรัฐบาลก็อาจมาแถลงให้สภา ฯ ทราบได้

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นผู้เสนอตามที่รัฐมนตรีผู้หนึ่งได้
กล่าว ขอรับรองว่า ข้าพเจ้ามีความมุ่งหมายเช่นนั้น แต่ว่า
เพื่อที่จะให้เรียบร้อย และเพื่อจะให้คนอื่น ๆ ที่อาจจะไม่
เข้าใจอีกพูดมากไป ข้าพเจ้าขอฟังท่านที่ปรึกษาของรัฐบาล
ช่วยอธิบายเรื่องนี้

นายกรัฐมนตรี ขออนุญาตต่อประธานสภา ฯ ให้หม่อมเจ้า
วรรณไวทยากร วรวรรณ ทรงแถลง

ทำการแทนประธานสภา ฯ อนุมัติ

หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ทรงกล่าวว่า ตาม
ความเห็นของข้าพเจ้าก็เห็นพ้องด้วยกับท่านรัฐมนตรีชี้แจง
เมื่อกัน การใด ๆ ที่รัฐบาลปฏิบัติไปและในกรณีการ
ปฏิบัติเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ก็ย่อมมีนโยบายหรือวิธีดำเนิน
การอย่างหนึ่ง ซึ่งรัฐบาลได้แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎรแล้ว
เพราะฉะนั้นเมื่อสภา ฯ ได้แถลงเสร็จแล้วก็ย่อมเป็นสิทธิ

ของท่านสมาชิกผู้ใดผู้หนึ่งที่จะเสนอญัตติขอเปิดอภิปราย
ในข้อนโยบาย คือวิธีที่รัฐบาลได้ดำเนินการไปกับพระมหา
กษัตริย์ตั้งได้แถลงมาแล้วนั้น บัดนี้ก็เป็นหน้าที่ของสภาฯ
ที่จะลงมติปัญหาเบื้องต้นว่าจะเปิดอภิปรายในวันนี้หรือไม่
เมื่อลงมติในขั้นนี้แล้วก็เปิดอภิปรายในเรื่องการติดต่อระหว่าง
รัฐบาลกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นเจ้าของญัตตินี้ ข้าพเจ้าได้ฟังคำ
แถลงของรัฐบาลมาแล้วรู้สึกว่าเป็นเรื่องลับและสำคัญ
ยิ่ง และตามหลักฐานที่อ่านมานั้นก็จะเห็นว่าถ้าทำกันใน
วันนี้ไม่แล้วและเลื่อนไปอาจจะนำความไม่สงบมาสู่ประเทศ
ได้ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอเสนอว่าให้ทำกันให้เสร็จใน
วันนี้ คือจะกินข้าวทันทีหรือไม่ก็เอา

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า เพราะฉะนั้นข้าพเจ้า
จะให้ลงมติว่าจะอนุญาตให้เปิดอภิปรายหรือไม่ ท่านผู้ใด
เห็นว่าควรเปิดอภิปรายได้ โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือพร้อมเพรียงกัน เป็นอันว่าที่ประชุมนี้
อนุมัติให้เปิดอภิปรายได้

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า ต่อไปนี้สมควรพักรับประทานอาหารเสียก่อน หรือจะ

ถามรัฐบาลในข้อสำคัญไว้ก่อนแล้วจะพักก็ตามใจ

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่าจะพักเสียก่อนก็ได้ ตามใจ

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่าจะมีความประสงค์
พักสักเท่าใด เวลานี้ ๑๘.๒๐ นาฬิกา พักจนถึง ๑๙.๐๐
นาฬิกาจะพอหรือไม่ เพราะฉะนั้นให้พักครึ่งชั่วโมงถึงเวลา
๑๙.๐๐ นาฬิกา พักได้

พักประชุมเวลา ๑๘.๒๐ นาฬิกา

เริ่มประชุมใหม่เวลา ๑๙.๒๕ นาฬิกา

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่าจะ ขำพเจ้าขอเปิด
ประชุมต่อไป

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าว
ว่า เรื่องที่รัฐบาลแจ้งให้ทราบนี้ ขำพเจ้าได้รับทราบแล้ว
แต่เรื่องรัฐบาลเสนอเป็นญัตติ คือคำ.....

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่าจะ ไม่ใช่รัฐบาลเสนอ
เป็นญัตติ มีสมาชิก ๑ นาย เป็นผู้เสนอ

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่าจะ
ก่อนที่สมาชิกเสนอเข้ามานั้น อยากจะทราบว่าเท่าที่รัฐบาล
เสนอเข้ามานั้น จะให้สภา ฯ วินิจฉัยอย่างไร หรือจะให้
วินิจฉัยว่ารัฐบาลทำกับพระมหากษัตริย์นั้นถูกต้องแล้ว หรือ
ที่กษัตริย์ทำนั้นถูกต้องหรืออย่างไร ซึ่งรัฐบาลเสนอเข้ามา

นั้น จึงเป็นที่สงสัยอยู่ว่า ตามที่รัฐบาลเสนอนั้นประสงค์อะไร หรือจะบอกให้ทราบเท่านั้น หรืออะไรอีก

นายเลียง ไชยกาล ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่ ในเรื่องนี้เมื่อปรากฏเข้ามาในสภา ฯ ข้าพเจ้าก็เห็นว่า เป็นเรื่องที่ ถ้าจะเทียบกับเรื่องอื่น ๆ ก็จะสามารถเทียบได้ว่าเป็นเรื่องภูเขา เรื่องอื่นเป็นเรื่องจอมปลวก ปัญหาที่ส่งมา สภา ฯ คงจะสังเกตว่าเราจะขบกันวันสองวันไม่ได้ ถึงอย่างไรก็ดี ข้าพเจ้าเข้าใจว่าเรื่องนี้รัฐบาลได้กระทำมาตั้งแต่ต้นมือจนมาถึงบัดนี้ จึงได้เสนอเข้ามา สภา ฯ ไม่ทราบถึงความมุ่งหมายอันแท้จริง ซึ่งรัฐบาลจะให้ขบอย่างละเอียด มีอะไรบ้างเป็นประการต้น นอกจากนี้ข้าพเจ้าเองมีความเห็นว่า ในฐานะที่เป็นแต่เพียงสมาชิกซึ่งรู้เหนือรู้ใต้ได้น้อยที่สุด จะให้ความเห็นไปอย่างไร โดยมากข้าพเจ้าเชื่อมั่น ๆ ว่าจะเป็นการเห็นที่คลาดเคลื่อนและขาดเหตุผล เพราะเหตุว่าเราเพิ่งจะมารู้เรื่องกันในวันนี้เท่านั้นเอง และยิ่งกว่านั้น รัฐบาลให้เราทราบทั้งหมดหรือว่าแต่บางส่วน ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม โดยสิ่งเหล่านี้ในฐานะที่เวลานี้เป็นงานที่สภา ฯ ได้ติดต่อกับการภายนอก เพราะฉะนั้น ฉะนั้นเฉพาะภายในสภา ฯ สมาชิกกับรัฐบาลหรือสมาชิกฝ่ายหนึ่ง ต่อฝ่ายหนึ่งนั้น เราพบว่าเป็น ๒ พวกโดยเฉพาะในเรื่อง

นี้เราก็เรียกว่า สภา ๆ เราทั้งหมดเป็นปาร์ตี้อันเดียวกันเป็นงานส่วนรวมซึ่งจะให้ทำอะไรต้องพร้อมเพรียงกัน ประองคองกัน ก็ไม่เห็นมีอะไรที่เราจะพูดกันมาก ถ้าพูดกันไปแล้วก็จะได้เหตุผลที่ไม่ถูก โดยเหตุที่ว่าเรารู้ข้อเท็จจริงได้น้อย ด้วยเหตุนี้ไหน ๆ รัฐบาลก็กระทำมาตั้งแต่ต้นมืออย่างละเอียดใครจะให้รัฐบาลทำความเข้าใจอย่างละเอียดต่อสภา ๆ ว่าควรอย่างไร ในฐานะที่เราเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เราก็ยอมเห็นอย่างนั้นด้วย

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นผู้ที่ขียนญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไป ข้าพเจ้าขอประทานเรียนว่าเท่าที่รัฐบาลได้แถลงมานี้ เป็นปัญหาสำคัญสำหรับประเทศ นี้เป็นอันหนึ่งที่ข้าพเจ้าอยากจะขอฝากท่านสมาชิกไว้ เพราะฉะนั้นเลื่อนไปไม่ได้ ต้องว่ากันวันนี้ วันนี้เป็นอันว่าต้องว่ากันให้เด็ดขาด ข้อสำคัญที่ควรจะต้องพูดกันก็คือว่า สิ่งที่เราจะต้องนึกคือแนวข้อแถลงที่รัฐบาลว่ามานั้น โดยมากเป็นข้อที่พระมหากษัตริย์ได้กล่าวโทษว่า รัฐบาลนี้ทำอะไรไม่ต้องพระราชประสงค์ ยิ่งกว่านั้น ยังเป็นการขัดกับนโยบายเหตุที่เปิดอภิปรายนั้น เพื่อที่จะให้สมาชิกคนหนึ่งคนใดที่ข้องใจได้รู้ได้ว่ากันให้ขานนี้ เป็นข้อสำคัญที่ข้าพเจ้าหวังจะให้เป็นการอภิปรายทั่วไป

เพราะฉะนั้น ก่อนอื่นข้าพเจ้าขอเรียนสมาชิกทุกคนให้ทราบไว้ว่า รัฐบาลนี้ก็คือสมาชิกสภา ฯ ส่วนหนึ่งซึ่งเรามอบหมายให้ไปบริหารราชการแผ่นดินแทนเรา ตามนโยบายซึ่งเราได้ไว้วางใจให้กระทำ อันเป็นการสำคัญ เพราะฉะนั้นถ้าพระมหากษัตริย์ว่ารัฐบาลอย่างไร ก็ว่าสภา ฯ นั้นเอง คือสมาชิกของสภา ฯ หรือผู้ทำการฝ่ายบริหารราชการแผ่นดินตามนโยบายซึ่งได้รับความไว้วางใจของสภา ฯ นี้เอง เพราะฉะนั้นปัญหาที่เหลืออยู่ก็คือ ข้อกล่าวหาเหล่านั้น มีข้อใดที่ข้องใจเรา ที่เรารู้สึกว่าเราได้พิจารณาให้กระจ่างเสร็จแล้ว เราจึงวินิจฉัยว่าข้อเหล่านั้นควรจะผ่านหรือไม่ ถ้าเราเห็นว่ารัฐบาลได้ทำถูกต้องแล้วสมกับเหตุผลแล้ว สมแก่เกียรติยศ สมแก่นโยบายที่รัฐบาลจะต้องบริหารประเทศตามสมควรแก่เหตุผลแล้ว ก็ปล่อยให้ผ่านไป นี่เป็นปัญหาข้อสำคัญ ตามบันทึกนี้ยืดยาวมาก ข้าพเจ้าขอให้รัฐบาลมัดปัญหาเหล่านั้นเป็นข้อ ๆ เพื่อจะเปิดอภิปรายต่อไป ขอความกรุณาให้ปัญหาข้อ ๆ ซึ่งพระมหากษัตริย์ได้ตั้งมา

ร.ต. ถัด รัตนพันธ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดพัทลุงกล่าวว่า ก่อนอื่นข้าพเจ้าขอเรียนต่อที่ประชุมว่า ปัญหาอันนี้เป็นปัญหาภายนอกอย่างที่คุณแทนอุบล ฯ คนหนึ่งได้เสนอมมาแล้ว แต่ปัญหาภายนอกนั้น จะนับว่าเท่ากับเป็นปัญหาจอมปลวกก็ได้

อย่างไรก็ตามขอให้สำเร็จในคืนวันนี้ ตามที่ผู้แทนจังหวัด
พระนครได้เสนอมามาเมื่อคืนเราจะให้สิ่งเหล่านี้เลื่อนไปไม่ได้
เราจะต้องทำทุกเขาให้เป็นจอมปลวก หรือทำให้เป็นพื้น
แผ่นดินให้ได้ เพราะฉะนั้นที่จะให้เลื่อนไปในวันอื่นนั้น
ไม่ได้เป็นอันขาด ตามความเห็นที่ผู้แทนจังหวัดพระนคร
ได้เสนอมามาแล้วนั้น ข้าพเจ้าขอรับรอง และขอให้เสร็จใน
คืนนี้

ขุนสมาหารหิตะคดี รัฐมนตรี กล่าวว่า คำแถลงของ
รัฐบาลนั้น ถ้าจะย่อปัญหาเป็นข้อ ๆ แล้ว เพื่อจะช่วยให้
ที่ประชุมสะดวก จะขอเรียนว่ามีใจความสั้น ๆ ดังนี้คือ
๑. การเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่สอง ๒. การแก้รัฐธรรมนูญ
มาตรา ๓๕ ๓. เสรีภาพในการพูด การเขียน การโฆษณา
๔. เสรีภาพในการประชุม ๕. ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกัน
รัฐธรรมนูญ ๖. ลดโทษพวกกบฏ ๗. เบี้ยบำนาญเกี่ยวกับ
ข้าราชการที่ถูกปลดในเหตุที่สงสัยเกี่ยวแก่กบฏ ๘. งดฟ้อง
ผู้ถูกสงสัยในเรื่องกบฏ ๙. ตัดงบประมาณกระทรวงวัง
๑๐. วางระเบียบการทูลเกล้า ๆ ถวายฎีกา. นี้เป็นใจความ
ย่อ ๆ เพื่อเตือนความจำ ความละเอียดอย่างไรมีอยู่ในนี้
แล้ว แต่ที่ข้าพเจ้าแยกกันแท้ที่จริงบางข้ออยู่ในข้อใหญ่
เช่นเรื่องเสรีภาพในการประชุม ซึ่งรวมไว้เป็นข้อเดียวกัน

แต่ได้แยกออกไปเป็น ก.ข.ค. ข้าพเจ้าอยากจะช่วยที่
ประชุมนี้ ถ้าจะเห็นด้วยตามที่เสนอการปรึกษาเป็นข้อ ๆ
ก็จะสะดวกมาก

ร.ท. ทองคำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีน
บุรี กล่าวว่าข้าพเจ้ามีความเห็นไปอีกอย่างหนึ่ง เพื่ออยาก
จะตัดปัญหาไปให้สิ้นเชิง และไม่อยากจะให้อภิปรายกัน
ไปมาก เพราะการอภิปรายกันไปมาก ไม่ต้องสงสัย ความ
กะทบกระเทือนจะต้องมีขึ้นแน่ ๆ ที่เดียว ข้าพเจ้าอยากจะ
ขอร้องเรียนให้ท่านสมาชิกคิดดู . . . ที่ว่าในระหว่างเรื่อง
พระมหากษัตริย์กับรัฐบาลที่ได้โต้ตอบกันไปมาเช่น นั้นแล้ว
ขอให้ท่านสมาชิกคิดว่า จะตกลงกันได้หรือไม่ แต่ตาม
ความเห็นของข้าพเจ้า เห็นว่าจะตกลงกันไม่ได้เลยก็เมื่อ
ตกลงกันไม่ได้แล้ว ขอให้คิดดูว่าจะเอาอย่างไรกันแล้ว
รัฐบาลก็ได้บอกแล้วว่า ประเทศสยามจะต้องมีพระมหา
กษัตริย์ ข้าพเจ้าก็รับรองคนหนึ่งว่าต้องมีพระมหากษัตริย์
ตามความเห็นของข้าพเจ้าเห็นว่า ในหลวงของเราไม่มา
แน่ ๆ เราควรจะปรึกษาอะไรเป็นการก้าวหน้าของเราต่อไป
เราจะเลือกเอาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ใด องค์หนึ่ง
ดีกว่า เพราะเรื่องนี้อาจจะให้เสร็จไป ถ้าจะขึ้นอภิปราย
แล้วเหตุกะทบกระเทือนจะต้องมีขึ้นแน่ ๆ ที่เดียว ข้าพเจ้า

พูดอย่างนี้ คือให้ผ่านไปแล้วก็แล้วกัน ข้าพเจ้าอยากจะขอ
ถามรัฐบาลเสียก่อนว่า ข้าพเจ้าได้ยื่นข่าวสำหรับข้าพเจ้า
เข้าใจว่า อาจจะเป็นข่าวจริง ว่าใน หลวงได้ส่ง ทนาย
ต่างประเทศ เพื่อจะเป็นผู้แทนพระองค์มาขายทรัพย์สินสมบัติ
ส่วนพระองค์จริงหรือไม่ ขอให้รัฐบาลตอบก่อน

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า เรื่องนี้รัฐบาลไม่ทราบ

ขุนเสนาบดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่า
ปัญหาทั้ง ๑๐ ข้อ ที่ท่านรัฐมนตรีผู้หนึ่งชี้แจงเมื่อกัน รัฐบาล
ได้ตกลงไปแล้วหรือจะยอมแก้ไขเพียงไรหรือไม่ หรือจะ
ปฏิเสธทุกข้อ ขอให้ชี้แจง เพื่อข้อความเข้าใจใน ๑๐ ข้อ
ที่ชี้แจงมานี้

ขุนสมาหารหิตะคดี รัฐมนตรี กล่าวว่า ที่ข้าพเจ้าให้
หัวข้อเมื่อกัน ข้อที่ ๔ เสรีภาพในการประชุม ขอต่อไปว่า
และการตั้งสมาคมการเมือง อ่านได้ความว่า เสรีภาพในการ
ประชุมและเสรีภาพในการตั้งสมาคมการเมือง และอยาก
จะขอกว่าในนามของ สมาชิกเพื่อช่วยเหลือที่ประชุมนี้ให้
สะดวก คือข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่ารัฐบาลคงจะไม่ขัดข้องที่
จะตอบ แต่ถ้าวรัฐบาลจะบอกไปที่ละข้อ บางทีความจำของ
พวกเราจะคลาดเคลื่อน เพราะฉะนั้นขออ้อนวอนผู้เสนอ
ญัตติว่า ให้ปรึกษาเป็นข้อๆ ควรได้รับการพิจารณาว่า ข้อนี้

จะพิจารณาอย่างไร ดังนั้นจะสะดวกกว่า

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎร จังหวัดพระนคร
 กล่าวว่า ความจริงใจของข้าพเจ้า มีความเห็นทำนองคล้ายกับ
 ท่านสมาชิกผู้หนึ่ง คือนายร้อยโททองคำ คือว่า เมื่อได้อ่าน
 บันทึกดูแล้ว เพราะเหตุที่ข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่าเพื่อนสมาชิก
 นั้นจะมีความเห็นอย่างนั้นหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อที่จะให้เห็นว่า
 สภา ฯ เราเมื่อได้รับคำแถลงการณ์อะไรมาแล้ว ขอได้รับความ
 ความพิจารณาโดยรอบคอบ ดูเหมือนว่าสภา ฯ เรา จะถูก
 กล่าวหาว่า ทำอะไรไม่เป็น หรือไม่ทำอะไรได้สมตามฐานะ
 เพราะฉะนั้นจึงได้ขอให้เปิดอภิปรายเช่นนี้ ข้อเท็จจริง
 โดยมากรัฐบาลได้แถลงมาแล้ว บางข้อขัดเหลือเกิน
 ข้าพเจ้าเข้าใจว่าสมาชิกโดยมากคงเข้าใจแล้ว เพราะฉะนั้น
 เมื่อตั้งหัวข้อแล้ว จะได้พูดกันเป็นข้อ ๆ เมื่อข้อไหนพอใจ
 แล้วก็ผ่านไปเดี๋ยวนี้เรา ว่ากันในคำแถลงการณ์ของรัฐบาล
 นั้นเอง รัฐบาลได้ทำอะไรและมีผู้กล่าวหาว่าอะไร ถ้าความ
 จริงอันใดพอใจแล้วก็ผ่านไป อันใดอยากจะทำอยากจะทำ
 คำนึงกัน ถ้าอย่างนั้นจะเร็วเข้า เพราะฉะนั้นถ้าข้อใดที่เรา
 พอใจแล้วก็ผ่านไป ข้าพเจ้าจะชักตัวอย่าง เช่นว่า การเลือก
 ตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ เท่าที่พระมหากษัตริย์ทรงทักท้วงมาแก่
 รัฐบาล ตั้งที่ใดซึ่งแจ่มแจ้งมา อธิบายมา ถ้าเราพอใจแล้วก็ผ่าน

ไป การแก้รัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ เมื่อเราไม่อยากจะแก้ ก็ให้ผ่านไป และเสรีภาพในการโฆษณากฎหมายนี้เราออกเอง สภา ฯ เราออก อย่างเช่น พระราชบัญญัติการพิมพ์เราพอใจแล้ว ไม่ต้องพูดอะไรกันอีก หมด ๑๐ ข้อแล้ว ก็แปลว่าได้วินิจฉัยแล้ว เหตุฉะนั้นข้าพเจ้าอยากจะเริ่มต้นด้วยปัญหาข้อ ๑ การเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ เมื่อพวกเราจะถามรัฐบาลหรือพอใจแล้วก็ผ่านไป ข้าพเจ้าขอเสนอว่าอย่างนี้ จะเห็นด้วยหรือไม่ เอาแต่ข้อที่ติดใจมาพูดกัน

ด. เทียม ศรีพิสิฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครปฐม กล่าว
ว่า ในการที่รัฐบาลได้เสนอญัตตินี้เป็นพิเศษกว่าทุก ๆ คราวเท่าที่ได้เคยมีมาในสภา ฯ นั้นรัฐบาลเสนอญัตติ ก็คือได้ชี้แจงความเป็นไปต่าง ๆ ซึ่งรัฐบาลติดต่อบรรหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาล หรือได้ติดต่อบรรหว่างพระมหากษัตริย์กับสภาผู้แทนราษฎรทั้งรัฐบาลด้วย ในข้อนี้รัฐบาลก็ได้แถลงต่อที่ประชุมเป็นเอกฉันท์แล้วว่า รัฐบาลนี้จะต้องให้มีพระมหากษัตริย์ คือรัฐบาลนี้ได้มีความเคารพต่อพระมหากษัตริย์เป็นเอกฉันท์กันทีเดียว เพราะฉะนั้นก็ไม่มีปัญหาอะไรที่เราจะพูดอย่างอื่น นอกไปจากที่ว่าประเทศสยามเราจะต้องมีพระมหากษัตริย์ ตามความมุ่งหมายความจำนงของรัฐบาล ส่วนสมาชิกเท่าที่ข้าพเจ้าได้เคยได้ยินมาตั้งแต่ต้น

เปิดสภาฯ จนบัดนี้ ก็ไม่มีสมาชิกคนไหนคนใดสำแดง
 ความเกลียดชังต่อพระมหากษัตริย์ โดยฉะเพาะอย่างยิ่ง ตัว
 ข้าพเจ้าเองรู้สึกเคารพในพระมหากษัตริย์เป็นอันมาก และ
 สมาชิกอื่น ๆ ก็เหมือนกัน เพราะฉะนั้นตลอดทั้งรัฐบาล
 และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุก ๆ ท่าน เป็นผู้ที่เคารพ
 พระมหากษัตริย์อยู่แล้วด้วยความมั่นคง ถ้าหากว่าในเรื่อง
 นี้ เราจะถกเถียงกันไป ก็จะเกิดคิดเห็นไปว่า พระมหา
 กษัตริย์กับรัฐบาล จะมีน้อยอะไรกันไปอย่างใดอย่างหนึ่งก็
 เป็นได้ คือเรียกว่าความเข้าใจผิดอาจจะมีในบุคคลเราทุกๆ
 ท่านก็เป็นได้ คือมนุษย์เราไม่ใช่บรรลุโสดาบัน คือเรียก
 ว่าความเข้าใจผิด ข้าพเจ้าทราบว่าจะมีความเข้าใจผิด
 ต่อกันมา จะเป็นในระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาลหรือ
 พระมหากษัตริย์กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะฉะนั้น
 ตามความเห็นของข้าพเจ้าเห็นว่าในเรื่องนี้เราควรจะให้พระ
 มหากษัตริย์ของเราพักผ่อน พระอิริยาบถอยู่ที่ต่างประเทศไป
 ตามเดิมก่อน ถึงอย่างไรก็ดีในเวลาพระมหากษัตริย์ของ
 เรา ซึ่งเป็นที่เคารพยิ่งของพวกเรา คงจะมีพระทัยหงุดหงิด
 เป็นแน่ ถึงแม้ว่ารัฐบาลหรือสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎร
 จะมีความตั้งใจให้พระมหากษัตริย์ของเรากลับสู่พระมหานคร
 ในเวลานี้ท่านคงไม่กลับแน่ เพราะฉะนั้นเราควรให้ท่าน

พักผ่อนอริยาบถอยู่ก่อน เราไม่ควรที่จะรบกวนพระทัยของท่านต่อไป เวลานี้เรามีผู้สำเร็จราชการแผ่นดินอยู่แล้ว และกิจการบ้านเมืองของเราได้ผ่านไปด้วยความเรียบร้อย ถ้ามีสิ่งหนึ่งสิ่งใดซึ่งมีการขัดข้องอยู่บ้าง เราก็ปฏิบัติไปตามกฎหมายก็แล้วกัน ปล่อยให้พระมหากษัตริย์ท่านพักผ่อนอยู่ที่ต่างประเทศ คอยดูใจรัฐบาลตลอดจนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเร่อีกต่อไป

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่ ถ้าประธาน ฯ ปล่อยให้พุดพุ่มเฟื่อยเช่นนั้น เห็นว่าคงสว่างแน่ ข้าพเจ้าจะเป็นลมตาย ที่นี้ขอให้พุดในเรื่อง ข้าพเจ้าขอวิงวอนท่านสมาชิกผู้นั้นด้วยว่า เรากำลังมืดเข้ามาแล้ว ท่านก็จะคลายออกไป ข้าพเจ้ามิเป็นลมตายในที่นี้หรือ ขอวิงวอนท่านด้วยความเคารพ มิใช่จะอวดดีมิได้ ปัญหาที่พุดมานี้เห็นด้วยหรือไม่ ควรจะว่าเป็นเรื่อง ๆ จะได้เร็วเข้า

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ขอให้อภิปรายกันเป็นข้อ ๆ ไป

ด. เทียม ศรีพิสิฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครปฐม กล่าวว่ ในการที่ท่านรัฐมนตรีผู้หนึ่งได้เขียนมาเป็นข้อ ๆ นั้นเป็นแนวซึ่งข้าพเจ้าพุด เกี่ยวกับนโยบายซึ่งติดต่อกับรัฐบาล...

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า เพื่อจะให้รวดเร็ว

ขึ้น ให้เร็วขึ้น ข้าพเจ้าใคร่จะเสนอให้อภิปรายตามนี้.....

ด. เทียม ศรีพิสิฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครปฐม กล่าว
ว่า ไม่มีอะไรอื่นนอกจากว่าเราจะควรผ่านไปในเรื่องนี้

นายมนูญ บริสุทธี ผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณบุรี
กล่าวว่าเรื่องนี้รัฐบาลได้แถลงให้เราทราบถึงกิจการที่ได้ปฏิบัติ
ไปแล้ว มีสมาชิกผู้หนึ่งได้เสนอญัตติขอให้เปิดอภิปราย
ทั่วไปขึ้น ต้องจัดว่าสมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ซึ่งมีความคิดเห็น
ในการเปิดอภิปรายในเรื่องนี้ เพราะฉะนั้นสมาชิกผู้นั้นก็ควร
ที่จะเป็นผู้นำในการที่จะเปิดอภิปราย สมาชิกผู้นั้นมีความ
คิดเห็นอย่างไรในการที่รัฐบาลติดต่อกับพระมหากษัตริย์นั้น
ชอบหรือไม่ชอบอย่างไร ข้าพเจ้าขอให้ท่านประธาน ฯ เชิญ
ผู้นั้นอภิปรายเสียก่อน

ร.ต. ถัด รัตนพันธ์ รับรอง

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร
กล่าวว่า การที่ข้าพเจ้าขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปนั้น ก็เพื่อ
จะให้โอกาสแก่สมาชิกทุกคนได้อภิปรายกัน มิใช่ว่าถึง
ปัญหาทุก ๆ ปัญหาตั้งที่ข้าพเจ้าได้เข้ามาแล้ว ไม่จำเป็นว่า
ข้าพเจ้า จะต้องมีความเห็นแย้งกับรัฐบาลหรือไม่เห็นด้วย
หรือกิจการที่รัฐบาลได้ทำไป การเปิดอภิปรายทั่วไปไม่ใช่
หมายจะเพาะตัวข้าพเจ้า หมายถึงทั่วไป เพื่อให้โอกาส

ทุก ๆ ฝ่ายได้ทำงานในหน้าที่ให้สมบูรณ์เท่านั้น เมื่อปัญหาเข้ามาแล้ว เราเป็นผู้แทน เป็นผู้ที่วินิจฉัยว่าของเหล่านั้นรัฐบาลได้ทำไปถูกต้องหรือไม่ กับปัญหาที่พระมหากษัตริย์ประสงค์ให้สภา ฯ ได้วินิจฉัย เราก็ได้ทำงานในทางวินิจฉัยให้แล้ว ในเรื่องที่แถลงนั้นเป็นเรื่องที่พระมหากษัตริย์ต้องการให้สภา ฯ วินิจฉัย ที่ข้าพเจ้าเสนอ ไม่จำเป็นที่ข้าพเจ้าจะมีความเห็นหรือสงสัยอะไรก็ได้ เพราะฉะนั้นปัญหาที่ท่านรัฐมนตรีตั้งมา ๑๐ ข้อนี้ ข้าพเจ้าขอประทานเสนอต่อที่ประชุมเห็นว่าเห็นด้วยหรือไม่ เป็นปัญหาที่ต้องตรงกับที่รัฐบาลเสนอมาหรือไม่ ถ้ารับกันว่าหัวข้อทั้ง ๑๐ ข้อนี้เป็นเรื่องที่ต้องอยู่แล้ว จะได้รวบรัดเข้า ขอประทานได้รับข้อเสนอนี้เสียก่อนว่า ที่ประชุมนี้จะเห็นด้วยหรือไม่

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอให้อภิปรายในเรื่องเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒

นายพิภ ฌสงขลา ผู้แทนราษฎร จังหวัด อุดรธานี กล่าวว่า ข้าพเจ้าสงสัย ถ้าหากว่าจะให้มีอภิปรายเป็นข้อ ๆ อภิปรายไปเพื่ออะไรกัน อภิปรายเพื่อให้ลงมติ หรือไม่ใช่เป็นเรื่องลงมติเลย เมื่ออภิปรายกันไปเสร็จแล้ว จะไปลงเอยกันอย่างไร ในข้อต่าง ๆ เหล่านั้น เพราะไม่มีการลงมติเป็น เรื่องเกี่ยวกับที่ว่าใน เมื่อสมาชิกผู้หนึ่งเสนอให้มี

การเปิดอภิปรายขึ้นเช่นนี้ ก็เพราะเหตุว่ามีการไม่ปรองดอง
ระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาล การพิจารณาจะต้อง
ประกอบด้วยพระมหากษัตริย์และรัฐบาล รัฐบาลดำเนิน
กิจการอะไรลงไปอย่างเรียบร้อยหรือไม่ บัดนี้เกิดมีเรื่อง
ระหองระแหงขึ้นระหว่างรัฐบาลกับพระมหากษัตริย์เช่นนี้ ทำ
ให้รู้สึกในความไม่ไว้วางใจรัฐบาล หรือในความรู้สึกที่ว่า
ถ้าหากว่ารัฐบาลได้ปฏิบัติผิดอะไรไป ความไม่ปกติสุข ความ
ไม่เรียบร้อยก็จะเกิดขึ้น การที่เสนอญัตตินี้ก็เพื่อให้สมาชิก
วินิจฉัยว่า กิจการที่รัฐบาลปฏิบัติไปนั้น ถูกหรือไม่ ก่อนอื่น
อย่างไรก็ดี ประเทศเราจะต้องมีกษัตริย์ จึงขอถามรัฐบาลว่า
รัฐบาลมีวิธีการเพื่อที่จะให้พระเจ้าอยู่หัวองค์นี้ เสด็จมาสู่
ประเทศสยามอย่างใดหรือไม่ จะมีวิธีอย่างใดบ้างหรือไม่

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎร จังหวัดพระนคร
กล่าวว่า ขอได้โปรดให้ตั้งปัญหาเสียก่อนว่า คำแถลงการณ์
ของรัฐบาลที่แถลงมาให้เราฟังนั้น อยู่ในหัวข้อ ๑๐ ข้อ
ที่กล่าวนี้หรือไม่ เมื่อรับว่าอยู่ใน ๑๐ ข้อนี้แล้ว เราจะ
ได้ว่าเป็นข้อ ๆ เช่น ปัญหาที่อยู่ว่ารัฐบาลแถลงการณ์เล่า
เรื่องให้ฟังว่า พระมหากษัตริย์ประสอ์จะลาออกก็เพราะ
ไม่พอใจรัฐบาล พระมหากษัตริย์ต้องการให้เอาเรื่องของ
ท่านเข้าสภา ๆ เพื่อให้สภา ๆ วินิจฉัย ถ้าแม้ว่าเพียง

เท่านั้นเรานឹងจับไม่ได้จนกว่าจะได้เปิดการอภิปราย เมื่อเปิดการอภิปรายแล้ว สภา ฯ จะได้วินิจฉัยว่าฝ่ายใดถูกฝ่ายใดผิด เรามั่นใจที่วินิจฉัยรัฐบาลของเรา เราจะวินิจฉัยว่ารัฐบาลของเราทำถูกหรือไม่ ถ้าแม้ว่าข้อแถลงของรัฐบาลนั้นเคลียร์ (Clear) คือเข้าใจแล้ว เราก็ผ่านไป เมื่อบทยืดพอใจเราแล้วก็ผ่านไป ถ้าไม่พอใจเราจะทำอะไรต่อไปนั้นเป็นปัญหาที่จะต้องพูดกัน เมื่อหมด ๑๐ ข้อแล้ว เมื่อเห็นว่าการที่รัฐบาลทำไปถูกต้อง นั่นก็เป็นอันเสร็จ แล้วก็ไปเป็นอันหมดไป จึงเห็นว่าหัวข้อที่รัฐมนตรีฝ่ายรัฐบาลได้ตั้งขึ้นถูกกับเรื่องหรือไม่ ถูกกับเรื่องที่แถลงยืดยาวนั้นหรือไม่ ถูกกับเรื่องหรือไม่ เดียวก็เสร็จ ถ้าเราไม่มีข้อสงสัย

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่ ใน การ ที่ ท่าน สมาชิก จะ อภิปราย เป็น ข้อ ๆ นั้น นั้น รัฐบาล ไม่ ขัด ข้อง แต่ ทว่า การ ลง มติ ไป อย่าง ใด อย่าง หนึ่ง นั้น รัฐบาล ขอ ให้ รวม ลง มติ

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่ ข้าพเจ้าขอแสดงความเข้าใจกับสมาชิกด้วยว่า สำหรับญัตติขอเปิดอภิปรายชนิดนี้ ในการลงมตินั้นเราจะได้ร่วมกันในตอนที่เรียบร้อยที่ เคยทำมาแล้ว คือว่าจะให้ผ่านไปหรือไม่ไว้วางใจ แต่ในวิธีการเราอาจจะลงมติได้ ถ้าหากว่าในวิธีการเช่นมีผู้เสนอญัตติ เช่น ผู้แทนราษฎรได้เสนอมาเมื่อกี้ เราจะ

ได้ปรึกษาเป็น ๑๐ ข้อ ในที่นี้เราลงมติกันได้ เพราะใน
 วิชาการ แต่ถ้าจะแยกประเด็นเป็นประเด็นย่อยมาลงมตินั้น
 ไม่ชอบด้วยข้อบังคับของเรา เพราะฉะนั้นตามที่รัฐบาล
 เสนอนั้นก็ถูกต้องแล้ว

ร.ต. สอน วงษ์โต ผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยนาท กล่าวว่า
 เนื่องจากสมาชิกผู้หนึ่งได้เสนอว่าจะขอให้อภิปรายกันเป็น
 ข้อ ๆ ตามที่ท่านรัฐมนตรีได้แยกไว้ ๑๐ ข้อนั้น ในเรื่องนี้
 ข้าพเจ้าขอคัดค้าน ถ้าจะอภิปรายเฉพาะเป็นข้อ ๆ แล้ว
 ข้าพเจ้าเชื่อว่า ๓ วันก็คงไม่เสร็จในเรื่องนี้ ที่นี้ข้อสำคัญ
 ที่เราจะต้องวินิจฉัยกันว่า การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้า
 อยู่หัวมีคำขอมาในครั้งนี้ กับการปฏิบัติการของคณะรัฐบาล
 ที่เราไว้วางใจให้ปฏิบัติให้บริหารราชการแผ่นดิน เวลานี้
 มีข้อที่เราจะวินิจฉัยอย่างไร สำหรับความเห็นของข้าพเจ้า
 เห็นว่า ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงทักท้วง
 มาโดยคำขอนั้น โดยส่วนมากถ้าจะพูดอ้างโดยความจริง
 ใจแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไม่ต้องการที่จะกลับ
 ประเทศสยาม นี่ข้าพเจ้าพูดโดยความจริงใจ คำขอชนิดนี้
 คือแปลว่า คำขอชนิดที่ทรงไม่ต้องการที่จะกลับประเทศ
 สยาม เพราะเหตุที่คำขอนี้ ถ้าหากว่าคณะรัฐมนตรีและผู้
 แทนราษฎรนี้ได้ให้ไปแล้ว ได้ให้โดยคำขอทุกข้อทุกกระทง

แล้ว ข้าพเจ้าเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น ที่
เปลี่ยนมาคณะราษฎรที่เปลี่ยนแปลงแล้วนั้น แปลว่าไม่สม
ประสงค์เลย

ทำการแทนประชาชนสภา ฯ กล่าวว่า ขอให้อภิปราย
เสียก่อน ที่ท่านอภิปรายนั้นยังไม่เข้าในเรื่อง จะอภิปราย
ทั่วไปว่าที่รัฐบาลทำนั้นควรหรือไม่

ร.ต. สอน วงษ์โต ผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยนาท กล่าวว่า
ประเดี๋ยวข้าพเจ้าจะอภิปรายรวมทั้งหมด คือว่าจะผ่านไป...

ทำการแทนประชาชนสภา ฯ กล่าวว่า ขอให้ท่านฟังก่อน
ข้าพเจ้าใครจะให้ที่ประชุมทำความตกลงก่อน เราจะอภิปราย
กันเป็นข้อ ๆ หรือจะไม่ปรึกษา.....

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎร จังหวัดพระนคร
กล่าวว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้เสนอญัตตินี้ ข้าพเจ้าได้ฟังบันทึก
ของรัฐบาลแล้ว ความรู้สึกอันแท้จริงของข้าพเจ้า ข้าพเจ้า
ไม่มีความสงสัยในรัฐบาลนี้เลย การกระทำที่ข้าพเจ้าได้
ฟังแล้ว ข้าพเจ้าก็พอใจ ข้าพเจ้าไม่มีอะไรจะถาม ถ้ามี
อะไรจะถามก็มีอยู่แต่เพียงว่า ถ้าแม้ว่าสมาชิกส่วนมาก
ไม่พอใจจะซักถามหรือไม่ดีใจในข้ออะไร เราก็ไม่จำเป็น
จะว่ากัน ๑๐ ข้อ แต่ถ้าหากว่ามีปัญหาที่จะว่าไปเพื่อให้เป็น
ระเบียบเรียบร้อยเท่านั้น แต่ท่านสมาชิกส่วนมากเข้าใจ

บันทึกแล้วก็พอใจแล้ว ไม่จำเป็นจะต้องตั้งปัญหากันเลย
วิธีนี้จะพอใจสมาชิกหรือไม่ก็ไม่ทราบ ข้าพเจ้าขอเสนอว่า
ถ้าแม้ว่าจะไม่ปรึกษากันเลยก็เอา ขอให้ลงมติสั้น ๆ ก่อน
ว่าจะปรึกษาเป็นข้อ ๆ หรือไม่ปรึกษากันเลย

หลวงวรินทร์ปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
ข้าพเจ้าเห็นว่าในปัญหาเหล่านี้ ถ้าหากว่าเราจะไม่พิจารณา
อะไรกันเลยแล้ว เราจะมานั่งประชุมกันทำไม เราต้อง
ปรึกษาเป็นข้อ ๆ ไปตามข้อหา และตามข้อแก้ของคณะรัฐ
มนตรี ถ้าเมื่อเราพิจารณาเห็นว่าคณะรัฐมนตรีไม่ผิดเลย
ก็จะได้ลงมติให้ผ่านไป ถ้าหากว่าเราจะทำการรุงบงบให้เสร็จ
ไปข้าพเจ้าไม่เห็นชอบ ข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะทำให้ชาว
สะอาดที่สุด เพราะเป็นเรื่องสำคัญ ท่านจะคิดว่าไม่ใช่เรื่อง
สำคัญหรือ เช่นรัฐบาลเสนอญัตติควนให้สภาฯ นี้ พิจารณา
ไม่ใช่มาให้เราช่วยว่าถูกต้องแล้ว ซึ่งข้าพเจ้าไม่เห็นชอบ
เลย ถึงแม้ว่าข้าพเจ้าจะเคารพหรือเชื่อในคณะรัฐมนตรีนี้
ก็ตาม ข้าพเจ้าก็จำเป็นต้องพิจารณาโดยละเอียดรอบคอบ
ไม่เช่นนั้นข้าพเจ้าจะไม่ยอมให้ผ่านไปเป็นอันขาด

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า
เรื่องนี้ดูที่สมาชิกอภิปรายว่า รัฐบาลกับพระเจ้าอยู่หัวไม่
ลงกันยังไม่ถูก แท้จริงตามบันทึกไม่ใช่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระเจ้าอยู่หัวว่ารัฐบาลอย่างเดียว ว่าถึงสภา ฯ ด้วย รวม
 ความว่าเราสภา ฯ เข้ากับรัฐบาลมาทำงุบงิบกัน เรื่องเป็น
 อย่างนี้ จึงควรที่จะวินิจฉัยต่อไป ส่วนสมาชิกเสนอว่าจะ
 พิจารณาเป็นข้อ ๆ นั้นก็ควรอยู่ เรื่องทั้งหมดเคยผ่านสภา ฯ
 มาแล้วทั้งนั้น สภา ฯ ให้มติแล้วทั้งนั้น เป็นความจริงตั้ง
 รัฐบาลแถลงมา ข้าพเจ้าเห็นว่าดีอยู่แล้ว นี้เราจะมาพิจารณา
 จะต้องซ้ำอีกนั้นควรแล้วหรือ.

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎร จังหวัด พระนคร
 กล่าวว่า ขอได้โปรดลงมติเพื่อให้เป็นที่แน่นอน ไม่ต้อง
 ทุ่มเถียงกันว่าเราจะต้องตั้งปัญหา ๑๐ ข้อนี้หรือไม่ ขอ
 ประธานเสนอให้ลงมติทีเดียว

หลวงวรนิติปรีชา รับรอง

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า มีผู้เสนอขอให้
 ลงมติในวิธีการแล้ว ท่านจะคัดค้านหรือไม่

ร.ท. ทองดำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีน
 บุรี กล่าวว่าตามที่ท่านผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนครเสนอ
 มานั้น ข้าพเจ้าชอบใจทีเดียวเพื่อสิ้นเข้า ข้อ ๑ การที่
 รัฐบาลทำอย่างนั้นถูกหรือไม่ ประเดี๋ยวเดี๋ยวก็เสร็จ

ร.ต. ถัด รัตนพันธ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดพัทลุง กล่าวว่า

การตบโต๊ะไม่มีในข้อบังคับ มีแต่ยื่นและยกมือเท่านั้น
เพราะฉะนั้นท่านประธานควรจะห้ามเสียบ้าง

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดเห็นว่า
ควรจะพิจารณาเป็นข้อๆ

พระพิณิจนากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าได้ยกมือก่อนที่จะท่านได้สั่งให้หยุดพัก

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ไม่เห็นท่าน
พระพิณิจนากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าได้ยกมือขออนุญาตพูดก่อนที่จะท่านประธานได้
สั่งให้หยุดพักไปรับประทานอาหารแล้ว แต่ว่าข้าพเจ้า
ไม่ได้สำเร็จตามความประสงค์ และเมื่อได้เข้ามาแล้ว
ข้าพเจ้าก็ได้ยกมือเป็นหลายหน ตั้งมีพะยานหลายๆ คน
แต่ก็ไม่ได้พูด อยู่หนึ่งจนเข้าคุณนายกกรุณาแล้ว ข้าพเจ้า
เป็นผู้ทำอะไรทำจริงทุกครั้ง และในครั้งนั้นข้าพเจ้าเห็นว่า
คิดว่าเป็นครั้งสำคัญมากในชีวิตของสภา ฯ เรา ตั้งแต่เปิด
สภา ฯ เราก็ไม่เคยมีการชนิดนี้ การที่เราจะมาทำงุบงิบ
การที่ไม่ให้พูด ตัดเสรีภาพ อะไรนั้น ในรัฐธรรมนูญของ
เราว่า สมาชิกพูดอะไรก็พูดได้ เหตุใดจะมาบอกว่าต้องพูด
อายโน่นอายนี้ ขอสักที่เถิดท่านประธานที่เคารพ ข้าพเจ้า
ขอวิงวอนว่าขอให้ข้าพเจ้าพูดในวันนี้ให้เต็มที่ และข้าพเจ้า

พูดนี้ไม่ใช่ว่าจะเป็นผู้ที่จัดในการระเบียบหรืออะไร แต่ที่จริง
ข้าพเจ้าไม่ประสงค์ที่จะให้ล่วงเวลาอะไรเลย แต่ว่าอดไม่ได้
บางคราวข้าพเจ้าเห็นว่าปล่อยให้ผู้อื่นทักท้วงดีกว่า ข้าพเจ้า
รู้สึกว้าข้าพเจ้าเป็นผู้ที่ชรา และมีอายุมากเพราะฉะนั้นความ
จำเขาดีกว่า แต่ข้าพเจ้ามีความสงสัยเป็นอันมากที่เรากระทำ
ไปในวันนี้ทำถูกหรือไม่ ขอให้ท่านพลิกดูข้อบังคับ ซึ่ง
ยุติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปในข้อนโยบายต้องมีสมาชิกครบ
รองไม่ต่ำกว่า ๑๕ คน

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า เรื่องนี้ได้ผ่าน
ไปแล้ว

พระพิณิจชนาการ ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า
ข้าพเจ้าได้ยกมือแล้ว ท่านไม่ให้ข้าพเจ้าพูด ข้าพเจ้าก็
ต้องนั่ง ไม่เป็นไร

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า เรื่องนี้ได้ลงมติ
ไปแล้ว ข้าพเจ้าได้แจ้งให้ท่านทราบแล้วว่ายุตินี้ต้องมีผู้
รับรองถูกต้องแล้ว ถ้าท่านไม่เชื่อก็โปรดคุณ.

เลขาธิการสภา ฯ อ่าน หนังสือเสนอยุติขอให้เปิด
อภิปรายทั่วไปของนายไต้ ฯ

สภาผู้แทนราษฎร

วันที่ ๓๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรียนประธานสภาผู้แทนราษฎร

ข้าพเจ้าขอเปิดอภิปรายทั่วไปถึงเรื่องที่รัฐบาลแถลงการณ์เกี่ยวกับพระราชบัญญัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นการด่วนในวันนี้.

ขอได้โปรดอนุญาตตามขอด้วย.

แล้วแต่จะกรุณา

(ลงนาม) นายไต้ ปณิกบุตร ผู้เสนอ

พระยาวิเศษสิงหนาท สร้อย ฦคำปาง ขุนครุการพิจิตร
หลวงศรีประกาศ นิตินิสรต ร.ต. สอน วงษ์โต ขุนวรสิษฐ์ ฯ
พระยาประเสริฐสงคราม หลวงวิจิตรวาทการ พระยา
สมันตรัฐบุรินทร์ ประจวบ บุนนาค พระยาสารคาม ต้ว
ลพานุกรม ร.อ. วัน รุยากร ร.น. ขุนพิเคราะห์คดี หลวง
เดชาดิวงษ์ หลวงศรีเขตรัตนนคร ผู้รับรอง.

ขุนเสนาสัสดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่
ที่จริงข้าพเจ้าก็ขอสนับสนุนในเรื่องที่ผู้แทนราษฎรจังหวัด
พระนครเสนอ แต่ว่าเรื่องมาก่อนที่ข้าพเจ้าจะสนับสนุนขอ
เรียนเสียก่อนว่า เป็นครั้งสำคัญที่สุดที่เกี่ยวกับชีวิตจิตใจ
ของประเทศนั้นประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งเกี่ยวกับชีวิต

จิตต์ใจของสมาชิกทั้ง ๒ ประเภทด้วย อย่างไรก็ตามก็ดีขอความ
กรุณาแก่รัฐบาลได้แถลงเป็นข้อ ๆ ว่า ข้อไหนที่ว่รัฐบาล
จัดไปแล้ว สมาชิกก็จะได้ไม่พูดให้เป็นความฟุ่มเฟือยไป ถ้า
ข้อไหนจัดการไปโดยไม่ชอบก็จะให้อภิปรายกัน นี่ข้าพเจ้า
เห็นว่าไม่เป็นธรรมดาเลย คล้ายกับว่าสมาชิกจะทำไป ข้อถูก
ข้อผิดลงมติไปใช้ไม่ได้ ขอประทานเฉพาะข้อที่ไม่ถูกเท่านั้น

นายกรัฐมนตรีกล่าวว่า ข้าพเจ้าก็ไม่รู้ว่าจะแถลงอย่างไร
จะให้ละเอียดละเอียดได้ถูกใจหมดทุกคน เท่าที่แถลงไปนั้น
ก็เป็นความจริงใจอยู่แล้ว ถ้าท่านสงสัยอย่างไร สมาชิก
ควรซักถาม ได้ถามหรือว่ากันไปให้ขาว อันนี้แหละข้าพเจ้า
ผู้เป็นหัวหน้าของรัฐบาลก็อยากจะแสดงความบริสุทธิ์ให้แล
เห็นได้ทั่ว ๆ กันอย่างนี้

นายมิ่ง เลาห์เรณู ผู้แทนราษฎรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอถามรัฐบาลว่าในบันทึกตามพระราช
ประสงค์นั้น รัฐบาลนี้ได้มองเห็นทางอย่างไรที่จะปฏิบัติ
ได้ โดยไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ ได้หรือไม่

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าขอประทานเรียนซ้ำอีกครั้งหนึ่งว่ายังไม่ได้มติ
แน่นอนว่าหัวข้อ ๑๐ ข้อที่จะถามดังนี้ เป็นที่พอใจของที่
ประชุมหรือยัง มิฉะนั้นปัญหาจะไม่ลงเอย ถ้าไม่มีมติปัญหา

ให้เข้าเรื่องเข้าราวแล้ว ขอประทานได้โปรดกรุณา มีผู้
รับรองแล้ว มติของข้าพเจ้า ใครเห็นด้วยโปรดรับรอง
มีสมาชิกยกมือรับรอง

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดเห็นว่า
ควรจะพิจารณาเรื่องนี้ เป็นข้อ ๆ ๑๐ ข้อตามที่รัฐมนตรี
เสนอ โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๘๒ นาย

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดเห็นว่า
ควรจะพิจารณาโดยวิธีอื่น ๆ โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๒ นาย เป็นอันว่าที่ประชุมนี้ให้พิจารณา
เป็นข้อ ๆ

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า เพราะฉะนั้นขอ
ให้พิจารณาถึงเรื่องการเลือกตั้งประเภทที่ ๒

นายฮั่ว ตามไท ผู้แทนราษฎรจังหวัดกำแพงเพชร กล่าวว่า
ก่อนที่จะเปิดการอภิปรายเป็นข้อ ๆ ซึ่งข้าพเจ้าก็เห็นพ้อง
ด้วย ข้าพเจ้าใคร่จะขอเรียนถามท่านเจ้าคุณนายกรัฐมนตรี
ว่า คำแถลงการณ์ของนายก ฯ ซึ่งตอบพระบรมราชวินิจฉัยนั้น
ได้ตอบไปยังพระมหากษัตริย์หรือเปล่า

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ข้าพเจ้าแถลงให้สภา ฯ ทราบ
ว่า คำตอบพระราชบัณฑิตก็ใจความนั้นยังไม่ได้ส่งไป

ร.ต. สอน วงษ์โต ผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยนาท กล่าว
 ว่า การเลือกสมาชิกประเภทที่ ๒ สำหรับการอภิปรายใน
 ข้อ ๑ นี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าตามรัฐธรรมนูญของเราที่ได้รับ
 พระราชทานมาแล้วนั้น และการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้า
 อยู่ได้ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับนี้
 ว่า ให้มีสมาชิกประเภทที่ ๒ ในบทยะเพาะกาลอยู่ในชั่ว
 ๑๐ ปี หรือเมื่อพลเมืองมีการศึกษาแล้วเกินกว่ากึ่งของ
 จำนวนพลเมืองนั้น ในเรื่องนั้นก็ได้ผ่านไปแล้ว และการที่
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทักท้วงมาว่าการเลือกตั้งสมาชิก
 ประเภทที่ ๒ ในครั้งเลือกกันนี้มีระยะเวลาเพียง ๑๒ ชั่วโมง
 ตามที่รัฐบาลแถลงมาแล้วนั้นเป็นการที่ฉุกละเอินเพราะเกิด
 กบฏซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงอยู่ห่างไกลกับ
 รัฐบาล ไม่สามารถที่จะส่งไปได้ แต่ว่าอย่างไรก็ดีพระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ได้ทรงอนุญาตข้อนั้นแล้ว และมา
 ทรงทักท้วงในเวลาขึ้น ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นสิ่งที่จะต้องเป็น
 ไปไม่ได้ตามคำทักท้วงนั้น เพราะเหตุว่าพระองค์ได้ทรง
 ลงพระปรมาภิไธยมาแล้วและอีกประการหนึ่ง รัฐธรรมนูญ
 บทยะเพาะกาลของเราก็ได้มีปรากฏอยู่แล้ว ซึ่งเราจะ
 เปลี่ยนแปลงไม่ได้จนกว่าจะถึงสมัยที่กำหนดไว้ เพราะ
 เหตุฉะนั้นในปัญหาเลือกสมาชิกประเภทที่ ๒ นี้ไม่มีปัญหา

อะไรที่จะโต้เถียงกัน เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะ
ผ่านอภิปรายได้ ไม่มีปัญหาอย่างไรเลย

นายเขียน กาญจนพันธ์ รับรอง

ขุนพิเคราะห์คดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดชุนันท์ กล่าวว่า
การที่เราจะมาทำกันในเรื่องนั้น เป็นเรื่องสำคัญที่สุด ซึ่ง
เราจะต้องพิจารณากันไปจนถึงที่ท่านสมาชิกผู้แทนราษฎรจังหวัด
พระนครว่าให้เรากระทำเป็นข้อ ๆ นั้นข้าพเจ้าก็เห็นด้วย ที่
จะรวบรวมปัญหาให้สั้นเข้าไป ข้อที่ว่าในเรื่องว่าการตั้ง
สมาชิกประเภทที่ ๒ ถูกต้องตามนัยแห่งข้อบังคับของสภา ฯ
หรือไม่ที่ปัญหา.....

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ขอให้อภิปราย
เฉพาะการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒

ขุนพิเคราะห์คดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดชุนันท์ กล่าวว่า
ข้าพเจ้าจะอภิปรายในข้อนี้ การเลือกตั้งในข้อนี้พระมหา
กษัตริย์ได้ทรงบัญญัติเสธมาว่าได้รับเพียงภายในระยะเวลา ๑๒
ชั่วโมง แล้วท่านทรงเซ็น ตามที่รัฐบาลได้อ่าน เสนอใน
สภา ฯ แต่ข้าพเจ้าเข้าใจแล้วว่าสิ่งที่ทรงเซ็นไปนั้นย่อมจะ
ปฏิเสธไม่ได้ คือด้วยเหตุว่า ข้าพเจ้าจะยกตัวอย่างเช่น
ข้าพเจ้ายืมเงินหมื่นบาท ให้ข้าพเจ้าเซ็นไปภายใน ๑๒ ชั่วโมง
แล้ว ตามกฎหมายเบ็ดเสร็จก็ว่าให้ปฏิเสธในเวลาสมควร

แล้วทำไมท่านไม่ปฏิเสธในเวลาสมควรนี้ไม่ใช่ข้าพเจ้า
 จำพลาดเอามาพูด ข้าพเจ้าจำได้ ในลักษณะสัญญาข้าพเจ้า
 เคยชนะความมาหลายรายแล้ว ถึงแม้ว่าระยะเวลา ๑๕
 วันหรือ ๒๐ วัน ก็เรียกว่าเป็นเวลาอันสมควร นี่ท่านมา
 ปฏิเสธคำของท่าน ทำไมถูกต้องตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕
 ข้าพเจ้าก็ไม่เห็นด้วย เป็นข้อสำคัญอยู่ว่าประเทศของเรา
 เป็นประชาธิปไตย คือประชาธิปไตยมีพระเจ้าอยู่หัวอยู่ได้
 รัฐธรรมนูญ ที่นี้เราจะควรผ่อนผันสั้นยาวให้แก่พระมหากษัตริย์
 อย่างไรอย่างใดพวกเราคิดว่าจะผ่อนผันอย่างไร จะปฏิบัติอย่างไร
 พระมหากษัตริย์ขอมารเราอาจจะแก้ไขได้ในข้อบังคับนั้น
 เพราะเราเป็นสภาแผ่นดิน เราเป็นผู้ควบคุมการแผ่นดิน
 เราเป็นผู้ควบคุมรัฐบาล เราเป็นผู้ควบคุมพระมหากษัตริย์
 เราควรจะแก้ไขอย่างไรให้เรียบร้อยกันได้ ให้ยุติกันที่
 อย่าให้นานาชาติมาดูถูกว่าพวกเรากับพระมหากษัตริย์
 แยกกันเป็นข้อใหญ่ พลเมืองอาจจะเห็นว่าเราแตก
 ร้าวกันได้ ข้าพเจ้าเห็นว่าสภา ฯ ของเรามีสมาชิกสองร้อยกว่าคน
 เราจะเอาชนะแก่ใคร เพราะฉะนั้นเราควรจะใกล้ชิด
 รัฐบาลกับพระมหากษัตริย์ เราควรจะหาหนทางให้
 เป็นผลสำเร็จซึ่งข้าพเจ้าขอกราบเรียนว่าข้าพเจ้า
 เจตนาดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และ

รัฐธรรมนูญยิ่ง

ร.ต. ถัด รัตนพันธ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดพัทลุง กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอกล่าวสั้น ๆ ว่า ตามรัฐธรรมนูญมีว่าสมาชิกประเภทที่ ๒ นั้น พระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงตั้ง นี้พระมหากษัตริย์ก็เป็นผู้ทรงตั้ง พระมหากษัตริย์ก็รับอยู่แล้วว่าเป็นผู้ทรงตั้งจริง ที่นี้จะป็นด้วยเรื่องอะไรก็ตามที่แก้ว่าอย่างนั้น ๆ อย่างนี้ ๆ ข้าพเจ้าไม่ทราบ แต่เมื่อรัฐธรรมนูญก็บอกว่าทรงตั้งแล้ว และทรงเซ็นแล้วทำไมจะต้องมาอย่างนี้ไม่เป็นปัญหาเลย ควรผ่านไปได้

ขุนชำนาญภาษา รับรอง

นายบุญสิริ เทพาคำ ผู้แทนราษฎรจังหวัดแม่ฮ่องสอน กล่าวว่า การเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ เกี่ยวกับการที่เราจะแก้ไข เกี่ยวกับการแก้ไข การแก้ไขรัฐธรรมนูญ เราทำได้ ๒ ทาง ทางหนึ่งมาจากคณะรัฐมนตรี ทางที่ ๒ มาจากสมาชิกเป็นผู้เสนอ โดยมีผู้รับรองถูกต้องแล้ว แต่ตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็มีอยู่ว่า ประเภทที่ ๒ นั้นอยากจะได้จากข้าราชการอันแท้จริง คือให้ข้าราชการเป็นคนเลือกกันขึ้นมาแต่เท่าที่ท่านได้กล่าวในพระราชบันทึก ท่านกล่าวว่าประเภทที่ ๒ โดยมากเป็นพวกก่อการ เพราะฉะนั้นท่านเกรงว่ามติที่ได้ลงไป เกรงว่าจะไม่เป็น

มติอันแท้จริงคือเกี่ยวกับพวกพ้อง เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าสรุป
 ความในพระราชบัญญัติได้แล้วว่า ท่านมีพระราชประสงค์จะตั้ง
 สมาชิกประเภทที่ ๒ สมาชิกประเภทที่ ๑ คือ ผู้แทนราษฎร
 ซึ่งราษฎรได้เลือกมา ประเภทที่ ๒ คือจากพวกข้าราชการ
 แต่ตามที่ข้าพเจ้าได้ยินได้ฟังผู้ที่มีความรู้ได้กล่าวให้ข้าพเจ้า
 ฟังคือที่ต่างประเทศมีสภา ๒ สภา คือสภาสูง และสภา
 ราษฎร แต่ท่านไม่อยากจะแยก ท่านให้อยู่ในสภาเดียวกัน
 คือให้คิดคำนึงเอง เพราะฉะนั้นตามที่พระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัวทรงกีดกันมานั้น ข้าพเจ้าก็เห็นพ้องด้วย คือ
 ให้มีข้าราชการและราษฎรเป็นผู้แทน เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว
 มติอะไรลงไปก็ไม่มีใครติฉินนินทาได้ว่า เอาพวกพ้องเป็น
 ใหญ่ เพราะฉะนั้นในการที่จะผ่านไปในครั้งนี้ ข้าพเจ้า
 ขอวิงวอนต่อท่านทั้งหลายผู้ค้ำว่า ขอให้ถกเถียงกันมาก ๆ
 หน่อย

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
 ว่า สำหรับปัญหาอันนี้ ตามคำที่พระราชบัญญัติและคำแถลง
 การณ์ของรัฐบาลนั้น ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการเลือกตั้ง
 ประเภทที่ ๒ ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นเรื่องที่ทำมาแล้วตามรัฐธรรมนูญ
 สมาชิกประเภทที่ ๒ มีแต่ในบทณะเพาะกาลเท่านั้น
 คือในระหว่างเวลาดั้งแต่ใช้รัฐธรรมนูญจนถึง ๑๐ ปี แต่การ

เลือกตั้งนั้นตั้งครั้งเดียวตลอดบทตะเพาะกาล เพราะฉะนั้น
 เดียวนี้การตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ได้ตั้งมาโดยถูกต้องตาม
 รัฐธรรมนูญแล้ว ล่วงมา ๑ ปีแล้ว ๒ สมัยแล้ว นี่เป็นสมัย
 ที่ ๒ ตามพระราชบัญญัติเป็นทำนองว่าจะให้เปลี่ยนใหม่
 แก่ใหม่ ทำได้หรือไม่ ตามรัฐธรรมนูญของเราทำได้หรือไม่
 ถ้าไม่แก้รัฐธรรมนูญ เราเห็นเป็นอย่างยิ่งว่าเราจะไม่ยอม
 แก่รัฐธรรมนูญของเราอย่างรูปที่ทำอยู่นี้ มีปัญหาว่าถ้าเรา
 จะต้องแก้รัฐธรรมนูญไปหลายรูป เรามักความเห็นอย่างไร
 ถ้าแม้ว่าจะเห็นไปตามพระมหากษัตริย์จะต้องเลือกใหม่ ตั้ง
 ใหม่ ทำได้หรือไม่ ทำได้โดยวิธีใด เพราะว่าการเลือกตั้ง
 สมาชิกประเภทที่ ๒ นี้ ตั้งคราวเดียวตามบทตะเพาะกาล
 ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าปัญหาที่ควรพูดในที่นี้ว่าผิดรัฐธรรมนูญหรือ
 ไม่ ถ้าหากว่าตามคำแถลงการณ์ของรัฐบาลที่แถลงมาผิด ข้อ
 ที่พระราชบัญญัติที่ตั้งเป็นข้อสงสัยมานั้น เรามักความเห็น
 อย่างไร สำหรับข้าพเจ้าเห็นว่าตามคำแถลงการณ์นั้นขัด
 อยู่แล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่าตามบทตะเพาะกาลเราตั้งครั้งเดียว
 เลือกอีกไม่ได้ เพราะฉะนั้นข้อบัญญัติที่ทรงมีความเห็นนั้น
 เราจึงไม่สามารถจะปฏิบัติไปได้ ข้าพเจ้าเห็นว่าตามที่สมาชิก
 ประเภทที่ ๒ มีอยู่ในสภา ฯ นี้ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญแล้ว

เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าถ้าใครมีความเห็นด้วยก็ผ่านไป
ข้าพเจ้ามีความเห็นอย่างนี้

นายเลียง ไชยกาล ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี
กล่าวว่า ในเรื่องการจัดสมาชิกประเภทที่ ๒ ข้าพเจ้าขอ
คัดค้านผู้แทนราษฎรจังหวัด พระนคร สักหน่อย คือตาม
พระราชประสงค์มีว่าอยากจะให้ตั้งใหม่ โดยวิธีนั้นปัญหา
ว่าจะทำได้หรือไม่ ข้าพเจ้าอยากจะตอบว่าทำได้โดยแก่
รัฐธรรมนูญ แต่ว่าในเรื่องนี้ข้าพเจ้าอยากจะกล่าวว่าพระ
มหากษัตริย์ก็นับหรือเรียกว่าคนภายนอก คือไม่รู้อะไรจริง
อะไรมากนัก ข้าพเจ้าตอบเอาเอง เข้าใจว่าสมาชิกประเภท
ที่ ๒ เข้ากับรัฐบาล ที่แท้ไม่ใช่อย่างนั้น ข้าพเจ้าเองเคย
สังเกตซึ่งมีการโวหารระหว่างรัฐบาลกับผู้แทนราษฎร ผู้แทน
ราษฎรนั่นเองยกมือช่วยรัฐบาล เพราะฉะนั้นในข้อหานี้จะ
แก้ไขหรือไม่แก้ไขก็ไม่มีปัญหาอะไร

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราช
ธานี กล่าวว่า ปัญหาในเรื่องนี้ รัฐบาลได้แถลงนโยบาย
ในเรื่องการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ เรามืออยู่ว่ารัฐบาลทำ
ไปแล้ว ใครจะคัดค้านบ้าง สมาชิกทั้งหลายมาสนับสนุน
ทั้งนั้น เมื่อเป็นเช่นนั้นจะเอามาติอะไร ข้าพเจ้าคิดว่าเมื่อ
รัฐบาลทำชอบแล้ว ใครจะคัดค้านก็ว่าไป ถ้าจะมาอภิปราย

สนับสนุนแล้ว ข้าพเจ้าคิดว่าทั้งสภา ฯ นี้จะอภิปรายสนับสนุนทั้งนั้น ไม่มีประโยชน์อะไรเราจะพูดได้วันยังค่ำในข้อเดียวกันเท่านั้น ที่นี้เราจะมี การลงมติกันได้อย่างไร ในการที่มีแต่สนับสนุน เพราะฉะนั้นในการที่สมาชิกที่อภิปรายขอให้ยื่นขึ้นโดยจะเพาะผู้คัดค้านเท่านั้น ส่วนผู้ที่อยากจะสนับสนุนก็ขอให้สงบสติอารมณ์ของท่านไว้ก่อน อย่าเพิ่งแสดงความสนับสนุนในญัตติขณะนี้เลย เว้นแต่มีผู้คัดค้านขึ้นก่อน เมื่อเราไม่มีผู้คัดค้านแล้ว เราจะมีแต่สนับสนุนฝ่ายเดียวหาชอบด้วยวิธีการไม่ ข้าพเจ้าก็ไม่อยากจะพูดอะไรให้มากนัก เพราะว่าถ้าพูดไปก็จะเป็นอย่างที่ข้าพเจ้าเคยพูดในสิ่งที่ไม่เข้าหูคนนัก เพราะฉะนั้น จึงของดไม่กล่าวอะไรอีก

พระยาอภิบาลราชไมตรี กล่าวว่ ข้าพเจ้าได้ฟังการอภิปรายของท่านสมาชิกทั้งหลายเมื่อกัน ยังรู้สึกว่ท่านเอาคำเลือกตั้งมาปนกันเสียหมด คำ “เลือก” คำหนึ่ง คำ “ตั้ง” คำหนึ่ง ตามที่ข้าพเจ้าเข้าใจ ตามรัฐธรรมนูญ ในรัฐธรรมนูญมาตรา ๖๕ อนุมาตรา ๒ ท่านจะแลเห็นว่าสมาชิกประเภทที่ ๒ ได้แก่ผู้ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงตั้งขึ้น ไม่มีคำว่า เลือก ในมาตรา ๑๖ แห่งรัฐธรรมนูญ เราจะเห็นว่าสมาชิกผู้แทนราษฎร ประกอบด้วย สมาชิกซึ่งราษฎร

เป็นผู้เลือกตั้งขึ้น เพราะฉะนั้นในการเลือกตั้งสมาชิก
ประเภทที่ ๒ นั้น ใครเป็นผู้เลือก ใครเป็นผู้ตั้ง ต้องแยก
ปัญหาเรื่องนั้นก่อน จะแยกกันได้หรือไม่ได้ข้าพเจ้าเข้าใจว่า
แยกกันได้ การเลือกตั้งนั้นข้าพเจ้าเข้าใจว่าอยู่ในหน้าที่
ของรัฐบาล ส่วนการตั้งนั้นตามรัฐธรรมนูญอยู่ในหน้าที่
ของพระมหากษัตริย์ ข้าพเจ้าเข้าใจอย่างนี้ ท่านทั้งหลาย
จะเข้าใจเพียงใดนั้นก็แล้วแต่

ขุนวรสิทธิ์ธรรณเวทย์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย
กล่าวว่า บางทีข้ออภิปรายของเราจะเลยข้อบังคับไปหรือ
เลยรัฐธรรมนูญไปเสียแล้วก็ไม่ได้ ข้าพเจ้าเห็นว่าอย่างนี้
ตามข้อบังคับที่ให้เปิดอภิปราย ผู้เสนอจำจะต้องรู้เสียก่อน
แล้วว่ารัฐบาลทำอะไรไปไม่ดี จึงได้มาขอบอกให้ที่ประชุม
ทราบ เพื่อให้มีมติเป็น ๒ อย่าง คือว่า อย่างหนึ่งไม่ไว้วางใจ
อีกอย่างหนึ่งให้ผ่านไป แต่ว่าถ้าผู้เสนอนั้นอภิปรายแล้ว
ที่ประชุมไม่เห็นด้วยก็เป็นอันว่าให้ผ่านไป ถ้าที่ประชุม
เห็นด้วยในทางไม่ดีแล้ว ก็แน่นอนเป็นอันว่าต้องไม่ไว้วางใจ
เพราะฉะนั้นการอภิปรายของเราจะต้องเป็นไปว่า ถ้ารัฐบาล
ทำไปไม่ดีไม่ชอบ ถ้ารัฐบาลทำไปดีแล้วก็ไม่ต้องอภิปรายใน
ข้อนั้น เพราะฉะนั้นถ้าผู้เสนอเสนอว่ารัฐบาลทำไปไม่ดี
แต่ความจริงท่านทำไปดีแล้ว และจะขอลงมติไม่ไว้วางใจ

เราก็ไม่ลงให้ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นด้วยกับสมาชิกผู้หนึ่ง
ที่เสนอว่าควรจะอภิปรายไปในทางค้านคือในทางฝ่ายที่ว่าทำ
ไม่ได้นั้นจึงจะถูก ส่วนที่ว่าทำได้แล้วนั้น ไม่จำเป็นเลย
อีกข้อหนึ่งข้าพเจ้านึกแปลกใจว่าในข้อนี้ท่านผู้เสนอยังไม่ได้
ชี้ให้เห็นเลยว่ารัฐบาลทำไปไม่ชอบเลย แล้วเหตุไฉนเลย
รัฐบาลจึงได้แถลงว่าข้าพเจ้าได้ทำไปอย่างนั้น ๆ ตั้งแต่ต้นจน
ปลาย ข้าพเจ้านึกปลาตใจเหลือเกิน เพราะฉะนั้นการ
อภิปรายต่อไปควรเป็นในทางฝ้ายค้าน ถ้าหากว่าไม่มีข้อ
เช่นนั้นแล้ว ก็ควรจะไม่อภิปรายดีกว่า ข้าพเจ้าเองไม่
ทราบ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงไม่อภิปรายในเรื่องนี้

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ในเรื่องนี้รัฐบาลไม่ต้อง การที่
จะนำเรื่องเสนอแต่ที่ว่าพระมหากษัตริย์ต้องการ รัฐบาล
เป็นรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถ้าเมื่อผู้เป็น
ประมุขต้องการเช่นนั้นแล้ว เราขัดขืน เราไม่นำเสนอก็
เท่ากับเราปิดบังอำพรางแปลเป็นอะไรต่ออะไรไว้ เพราะ
ฉะนั้นเราจึงนำเสนอ และเราร้องให้สภา ฯ ฟังว่าได้กระทำ
เป็นอย่างไร ๆ แต่ว่าเราไม่ต้องการบอกว่าจะอภิปรายหรือไม่
อภิปราย แต่ที่ว่าเมื่อท่านสมาชิกผู้หนึ่งยื่นเป็นญัตติขึ้นให้
เปิดอภิปรายทั่วไป คือเมื่อฟังเสียงของรัฐบาลแล้วเป็นที่
พอใจก็ดี หรือไม่เป็นที่พอใจก็ดี เขาก็อยากจะให้รู้ว่า

คนไข้ของเขาหรือคนที่รับผิดชอบในเรื่องนี้ได้กระทำการถูกต้องหรือไม่ ถ้าเมื่อทำการไม่ถูกต้องก็แก้เสีย ถ้าเมื่อทำการถูกต้องก็ให้ผ่านไป อย่างนี้เท่านั้นเอง

ร.ท. ทองดำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี กล่าวว่า ตามที่ท่านผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบล ผู้แทนหนองคาย และตลอดจนเจ้าคุณนายก ฯ ได้อภิปรายมาเป็นการชัดเจนเหลือเกิน เพราะฉะนั้นถ้าจะอภิปรายต่อไปก็ไม่มีประโยชน์เลย แล้วถ้าเพื่อที่เราได้ลงมติแล้วว่า ๑๐ ข้อที่ข้อหนึ่ง รัฐบาลก็ควรจะต้องแถลงเสียก่อนว่า ข้อหนึ่งในหลวงทรงว่ามาอย่างนั้น ๆ แล้วรัฐบาลตอบไปว่าอย่างนั้น ๆ เป็นการง่ายเหลือเกิน แล้วเราก็นั่งฟังว่ารัฐบาลตอบถูกต้องหรือไม่ ถ้าทำเช่นนั้นมีคนเห็นด้วยทั้งนั้น

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ท่านที่จะพูดขอให้พูดในการที่ท่านไม่เห็นพ้องด้วย ฉะเพาะไม่เห็นด้วยในการที่รัฐบาลได้ทำไป เพื่อให้สั้นเข้า

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า ตามที่มติว่า เราตั้งปัญหาแล้ว ข้าพเจ้าได้เคยแถลงในฐานะที่เป็นเจ้าของญัตตินี้ว่า สำหรับข้อ ๑ การเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ และข้อต่อไป ท่านประธานควรควบคุมทั้ง ๑๐ ข้อ ขอให้อภิปรายกันแต่ในเชิงคัดค้านอย่างเดียว

เมื่อได้อภิปรายข้อ ๑ แล้ว ถ้าไม่มีผู้ใดคัดค้านก็ให้ลงมติ
ดำเนินการเป็นข้อ ๆ ไป

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าขอถามรัฐบาลว่าตามข้อสังเกตหรือข้อสงสัย
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ว่ารัฐบาลเลือกแต่เฉพาะ
พวกพ้องนั้น มีความจริงเพียงไรหรือไม่

นายกรัฐมนตรีกล่าวว่า ข้าพเจ้าได้ชี้แจงแล้วว่ามิจำนวน
เท่าไร ท่านคงจะแลเห็นได้แล้วว่า จำนวนผู้ที่ก่อการเท่าไร
หรือผู้ที่ไม่ใช่เป็นข้าราชการ นั้นมีหรือไม่ หรือผู้ที่เป็น
ข้าราชการชั้นสัญญาบัตรนั้นมีหรือไม่ หรือไม่มี นี้ปรากฏอยู่
แล้วอย่างชัดเจน

นายเลียง ไชยกาล ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี
กล่าวว่า ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรจะมีอะไรอีก เพราะเรารู้
กันอยู่แล้ว การเลือกสมาชิกประเภทที่ ๒ จะไปเลือกเอา
คนอื่นนั้นดูเหมือนจะทำได้ เพราะฉะนั้นไม่จำเป็นจะ
ต้องพูดถึงปัญหาที่จะพูดถึงเรารู้กันอยู่แล้ว

พ.ร.ต. พระยาสุรยุทธเสนี ร.น. รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
เศรษฐการกล่าวว่า เพื่อกันความสงสัยของสมาชิกบางท่าน
ในข้อนี้ ข้าพเจ้าขอเรียนให้สมาชิกทราบทั่วกันว่า ใน

เวลาเริ่มก่อการนั้น ข้าพเจ้าถูกจับด้วยซ้ำ แต่บัดนี้ข้าพเจ้า
เป็นสมาชิกประเภทที่ ๒

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ปัญหาตอนนี้ก็เห็น
จะหมดไปได้

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราช
ธานี กล่าวว่า ข้าพเจ้าตั้งใจว่าจะไม่พูดแล้ว พอดีเมื่อมี
สมาชิกผู้หนึ่งพูดถึงคำว่า ตั้ง กับ เลือก ทำให้ข้าพเจ้า
สงสัยในเรื่องนั้นขึ้นมาทันที จริงอยู่คำว่า เลือก กับ คำ
ว่า ตั้ง เราจะมาปนกันไม่ได้ แต่ที่เราใช้ศัพท์ต่าง ๆ กัน
นั้น คือคำว่า รับเลือกตั้ง หมายความว่าราษฎรไม่มีสิทธิ
บริบูรณ์ที่จะตั้งใครคนใดคนหนึ่ง เป็นแต่กฎหมายให้อำนาจ
เท่านั้นเอง ถ้าเมื่อผู้ใดมีอำนาจที่จะตั้งแล้ว เราไม่ใช่วิธี
ว่าเลือกตั้งเลย เราใช้แต่ว่าตั้งเท่านั้นเอง นี่เป็นตัวหนังสือ
แต่ความจริงก็คือการเลือกตั้ง นั่นเอง เช่นเจ้าเมืองจะตั้ง
คนใดคนหนึ่งเป็นนายอำเภอ เขาก็ต้องเลือกเพื่อน เสีย ก่อน
แล้วเขาจึงตั้ง แต่เราไม่ได้ว่าเลือกตั้งเป็นนายอำเภอ แต่
เราใช้ว่าตั้งเป็นนายอำเภอ ที่นี้ปัญหาอยู่ที่ว่า พระบาท
สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว ทรง ตั้ง สมาชิก ประเภท ที่ ๒ ตาม ตัว
หนังสือจริงอยู่เป็นผู้ทรงลงพระปรมาภิไธยเท่านั้น แต่ตาม
นิตินัยแล้วควรจะให้โอกาสเลือกด้วย แต่ที่เกิดข้อบกพร่อง

เรื่องนี้ คง จะเป็นอยู่ที่การเจรจาระหว่าง เจ้าคุณ มโน ๆ กับ
ในหลวง ไม่ได้มีเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ แต่ปัญหาที่
จะแก้ นั้น ข้าพเจ้าไม่อยากจะเสนอความเห็นในที่นี้

นายเลียง ไชยกาล ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี
กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอเรียนทำความเข้าใจสักหน่อย เพราะ
เมื่อ กั้น ท่านรัฐมนตรี เศรษฐการ ยืนยันว่าไม่ เป็น ความ จริง
เพราะท่านเองไม่ได้เป็นผู้ก่อการ นี้มีหลักอย่างหนึ่ง ข้าพเจ้า
ขอแก้ในข้อนี้ว่า มีหลักอยู่อย่างหนึ่ง คือหลักทุกอย่าง
ต้องมีข้อยกเว้น ท่านอาจมีความสามารถเป็นพิเศษก็ได้

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ผ่านไป ข้อ ๒ เกี่ยว
กับการแก้รัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕

นายเนย สุจิมา ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าว
ว่า การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงขอแก้รัฐธรรมนูญ
มาตรา ๓๕ นั้น ก็แปลว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว....

หลวงวรินทร์ปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
ว่า ขอประทานโทษ ข้าพเจ้า ยังไม่ได้ยอมให้ผ่านไป
สำหรับข้อ ๑

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าได้ให้ผ่าน
ไปแล้ว

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้ามีความขឹងใจที่จะถามรัฐบาลอีก ดูเหมือนไม่
ควรจะผ่านไปให้เร็วนัก

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า เชิญถาม

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าขอถามว่า ได้เสนอรายชื้อไปกี่มากน้อย

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า เราได้เสนอรายชื้อไปเท่า
จำนวนที่มีอยู่ที่ต้องพระราชประสงค์นั้น แล้วก็เพราะมัน
จวนเจียนเวลา ๑๒ ชั่วโมง แต่โดยเหตุอะไรจึงไม่เสนอ
ก่อนนั้น ข้าพเจ้าก็ได้แถลงการณ์แล้วว่า ท่านยังไม่มา
จากสงขลา น้อย่างนี้ แล้วนอกจากนั้นเรื่องอื่นเรารู้ไม่ได้ก็มี
คือพระยามโน ฯ เขาไปพูดอะไรไว้เราก็ไม่รู้ได้

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าขอเรียนถามต่อไปว่า เหตุใดจึงไม่เสนอเพื่อ
เลือกบ้าง ทำไมจะต้องเสนอเท่าจำนวนที่ทรงตั้ง

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า แต่ก่อนนี้ข้าพเจ้าก็ไม่ใช่
นายกรัฐมนตรี ข้าพเจ้าเพิ่งมาเป็นนายกเมื่อเขายกกันขึ้น
นี้แหละ เพราะฉะนั้นจะไปรู้ได้อย่างไรว่า เขาสัญญาว่า
อย่างไรกัน ส่งไปอย่างนี้แหละ คนไหนที่ท่านไม่พอ

พระทัย เราก็เอาออกให้ แล้วจะเอาอะไรกันอีก ที่
ข้าพเจ้ารู้สึกเพราะว่าหนังสือที่เก็บอยู่ในลิ้นชักยังเหลืออยู่ ก่อน
นี้ไม่รู้เรื่อง

นายเนย สุจิตมา ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าว
ว่า สำหรับหมายเลข ๑ ถ้าจะอภิปรายต่อไปแล้ว ข้าพเจ้า
มีความเห็นว่า เราควรอภิปรายแต่เพียงในข้อที่ว่า การตั้ง
สมาชิกประเภทที่ ๒ นั้นผิดด้วยเรื่องอะไร ข้าพเจ้าเห็นไม่
ควรถามนอกเรื่องนอกราว และถ้าผิดแล้วจะควรแก้อย่างไร

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าถามนี้ไม่ได้ถามนอกเรื่องเลย มีในบันทึกที่
รัฐบาลส่งมาเท่านั้นเอง ในเรื่องนี้แท้ๆ ถ้าไม่ยินดีจะให้
ข้าพเจ้าพูด ข้าพเจ้าก็ยินดีจะนั่ง ข้าพเจ้าขอเรียนถาม
เจ้าคุณนายก ฯ ว่าจะให้ข้าพเจ้าเรียนถาม เรื่องนี้ต่อไปหรือ
อย่างไร

นายกรัฐมนตรีก้าวว่า ข้าพเจ้าพอใจทุกอย่าง ใน
เรื่องที่พูดแล้วข้าพเจ้าก็ไม่ได้เกรี้ยวกราด ตอบกับท่านโดย
ดี เพราะฉะนั้นอย่าทำคุณเฉียวไปนักเลย

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่าจะขอให้ผ่านไป ข้อ
ที่ ๒ เกี่ยวกับการแก้รัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าเห็นว่าก่อนจะผ่านไป หากจะเป็นมติว่าไม่มีใคร
ข้องใจถึงได้ผ่าน มิฉะนั้นจะเป็นปัญหาอีก คือว่าข้าพเจ้า
เห็นว่าข้าพเจ้าเป็นผู้เสนอญัตตินี้ เพราะฉะนั้นขอพูดสัก
หน่อยว่า ปัญหา^{นี้}เข้ามาสู่สภา ฯ เพราะกษัตริย์ทำนอง
ฟ้องสภา ฯ ว่ารัฐบาลทำผิดอย่างไร เมื่อเราได้อภิปรายกัน
แล้วปรากฏว่ารัฐบาลผิด เราก็ลงมติไม่ไว้วางใจให้รัฐบาล
นี้ออก นี่เป็นปัญหาที่เราจะต้องทำ เราจึงต้องว่ากันไปเป็น
เรื่อง ๆ ถ้าหากว่าเราพอใจแล้ว ไม่มีข้อติดใจแล้วขอให้
เป็นมติผ่านขอให้ว่ากันเป็นอัน ๆ ไป มิฉะนั้นจะไม่แล้ว

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า
ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับท่านสมาชิกกล่าวเมื่อกี้^{นี้} ข้าพเจ้าขอ
เสนอให้ลงมติว่าควรจะผ่านไป

นายบุญศิริ เทพาคำ ผู้แทนราษฎรจังหวัดแม่ฮ่องสอน
กล่าวว่า ปัญหาเรื่อง^{นี้}ข้าพเจ้าก็มีความข้องใจอยู่ คือข้าพเจ้า
ได้ฟังปัญหาฝ่ายเดียว ทางรัฐบาลยังหาได้ชัดเจนไม่ คือตาม
พระราชประสงค์ของในหลวงที่มีมานี้ คือเกี่ยวแก่การแก้
รัฐธรรมนูญแล้วให้เลือกสมาชิกประเภทที่ ๒ ในใหม่นั้น สำหรับ
รัฐบาลจะทำได้หรือไม่ หรือจะคัดค้านอย่างไร ข้าพเจ้าอยาก
จะฟัง

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า รัฐบาลเป็นแต่คนใช้ เป็นแต่ผู้ที่ทำงานให้แก่สภา ฯ เพราะฉะนั้นเรื่องรัฐบาลไม่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลไว้ซึ่งอำนาจของสภา ฯ นี้

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอกราบเรียนเจ้าคุณนายกรัฐมนตรีว่า ข้าพเจ้าไม่ได้ฉุนเฉียวประการใด

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า นอกเรื่อง

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า นอกเรื่องอย่างไร

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ขอให้พูดกับประธาน ใครจะข้องใจในเรื่องนี้อีก

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า ข้าพเจ้าซักถามอะไรในเรื่องนี้ก็เพื่อจะให้เรื่องมันขาว ไม่ใช่ว่าจะมีความประสงค์อะไรดอก ข้าพเจ้าต้องการให้ขาว ไม่ต้องการให้ผ่านไปได้โดยไม่มีใครซักถามอะไรเลย ไม่ใช่ว่าจะมีความประสงค์อะไรขอให้สมาชิกประเภทที่ ๒ โปรดอย่าเข้าใจผิด ถ้าท่านไม่ชอบข้าพเจ้าขอท่านโปรดทำอะไรข้าพเจ้าตามความชอบใจของท่านเถิด ตามที่ข้าพเจ้ากราบเรียนถามนายกรัฐมนตรีเห็นว่าไม่เป็นการสมควร

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า จริง ๆ ข้าพเจ้าไม่รู้จริง ๆ เพิ่ง
รู้เรื่องในบันทึกนี้เพราะเหตุว่าเวลาที่ไปเฝ้า ข้าพเจ้าก็ไม่ได้
ไปเฝ้ากับพระยามโน ๆ ทุกครั้งทุกคราว เป็นต้นว่าบางครั้ง
ถ้าเรียกก็ไป เพราะฉะนั้นจะไปรู้อย่างไรได้

นายทองม้วน อัคราทร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม
กล่าวว่า ตามที่รัฐบาลได้ปฏิบัติไปนั้น ข้าพเจ้าก็ไม่ปฏิเสธ
หรือคัดค้านประการใด แต่ข้าพเจ้าได้ยินเสียงภายนอกมา
ว่าสมาชิกประเภทที่ ๒ นั้น เป็นเสียงฝ่ายรัฐบาล และการ
ลงมตินั้นเป็นมติที่ไม่บริสุทธิ์ทั้งนั้นเรื่องนี้รัฐบาลได้ทราบอย่าง
ไรหรือไม่

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า เรื่องนี้ข้าพเจ้าไม่ทราบ แต่
ท่านเป็นสมาชิกรั้งในที่นี้แล้ว ท่านก็ย่อมแลเห็นแล้วว่า
เป็นอย่างไร เพราะฉะนั้นความในใจก็อยู่ในใจทุกคนแล้ว
ว่าเป็นอย่างไร ข้าพเจ้าไม่ต้องแสดง

หลวงโกวิทอภัยวงศ์ กล่าวว่า ข้าพเจ้าเองเป็นสมาชิก
ประเภทที่ ๒ ความจริงไม่อยากจะพูดในเรื่องนี้ แต่อยากจะ
ปรับความเข้าใจกันเสียว่า ถ้าเราดูตามตัวนี้แล้ว ความจริง
มีผู้ก่อการเพียง ๔๗ คน แล้วก็คนอื่นอีก ตามข่าวเล่าลือ
คนเราถ้าเกลียดกันก็พยายามหาอะไรเหม็น ๆ บ้ายกันเสมอ
ความจริง ถ้าพูดกันแล้ว ประเภทที่ ๑ ก็ดี ประเภทที่ ๒ ก็ดี

ซึ่งเรามานั่งทำงานกันอยู่ในที่นี้ ความต้องการก็เพื่ออยากจะ
 ใ้ประเทศบ้านเมืองเจริญขึ้นไป ไม่ใช่มีฉะเพาะแต่ประเภท
 ที่ ๑ ซึ่งราษฎรเลือกตั้งขึ้นมา ประเภทที่ ๒ ก็มีเหมือนกัน
 ความจริงเราจะไปเข้ากับรัฐบาลทำไมไปเพื่อประโยชน์อะไร
 เพราะฉะนั้นเมื่อคณะรัฐบาลคณะนี้ทำไม่ได้ เราก็เอาออก
 ข้างไปเจ้าเชื่อว่าสมาชิกประเภทที่ ๒ ทุกคน มีใจไม่ยิ่งหย่อน
 กับทางโน้นดอก คือเราต้องเห็นความลำบากยากแค้นของ
 ฝ่ายราษฎรโดยทั่วไปเหมือนกัน เพราะเราถือว่าเราเข้ามาใน
 นี้เรามาทำหน้าที่ให้ราษฎร บางที่ท่านอาจจะไม่เข้าใจว่าเหตุใด
 เราถึงยกมือให้รัฐบาล จะให้อะเกนสท์กันไปที่ทุกที่ไม่ได้
 ถึงประเภทที่ ๑ เอง บางที่เมื่อเขาวินิจฉัยในปัญหาข้อนั้นแล้ว
 รัฐบาลแถลงมาพอใจเขาก็สนับสนุนรัฐบาล ท่านจะเห็น
 ว่าสมาชิกประเภทที่ ๒ นี้อยู่ทางนี้ก็มี อยู่ทางโน้นก็มี ฉะนั้น
 อยู่ที่น้ำใจ การที่เราจะทำงานให้ประเทศบ้านเมืองเจริญ เรา
 ไม่ใช่มาถ่วง ท่านเจ้าคุณนายตนเอง บางที่ข้าพเจ้าก็เถียงกับ
 ท่านเหมือนกัน ความเจริญเราอยากจะให้เจริญด้วยกันใคร
 จะไปยิ่งหย่อนกว่ากัน เพราะฉะนั้นการที่เขาเกลียดเรา เขาก็
 พยายามจะหาความเราเสมอและมันอยู่ที่เรา เราจะใจแข็ง
 พอหรือไม่ เราจะโอนเอียงไปตามเขาหรือไม่ หูเราเขา
 หรือไม่ เท่านั้นเอง

หลวงประดิษฐมนูธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กล่าวว่า เรื่องสมาชิกประเภทที่ ๒ นี้ ในชั้นต้นข้าพเจ้าก็ไม่อยากจะพูดให้มาก เพราะข้าพเจ้าเป็นสมาชิกประเภทที่ ๒ อยู่ แต่เห็นว่าเรื่องสมควรจะนำเอาประวัติแห่งการที่มีสมาชิกประเภทที่ ๒ มาแถลงต่อสภา ฯ เพื่อให้ความกระจ่างแจ้งขึ้น เพราะปัญหาสมาชิกประเภทที่ ๒ นี้ไม่ใช่เกิดขึ้นในครั้งนี้ ครั้งกำลังร่างรัฐธรรมนูญอยู่ ปัญหานี้ก็ปัญหาสำคัญใหญ่ยิ่งเหมือนกัน ท่านจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวนั้น ได้มีบทบัญญัติไว้ว่า เรามีสมาชิกซึ่งผู้รักษาพระนครตั้งไว้ส่วนหนึ่ง และสมาชิกที่เรียกว่าประเภทที่ ๑ นั้นแทนที่จะสมัครรับเลือกตั้งตามชอบใจ เราได้วางกำหนดลงไปว่า จะต้องได้รับความเห็นชอบของสมาชิกซึ่งผู้รักษาพระนครตั้งไว้เสียก่อนจึงจะไปสมัครรับเลือกตั้งได้ ข้อนี้ได้ทราบจากพระยามโน ฯ ว่าพระมหากษัตริย์ไม่ทรงพอพระทัย การร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรนั้น พระยามโน ฯ ได้เคยแถลงต่อสภา ฯ แล้วว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงร่วมด้วย ข้าพเจ้าไม่อยากจะทั้บถมคนที่ล้มแล้ว แต่ในทันทีขอภัยที่จะนำมากล่าวอีกเพื่อประกอบประวัติศาสตร์เท่านั้นเอง เจ้าคุณมโน ฯ ได้มาบอกว่า ในหลวงท่านบอกว่าถ้าเราไม่ยอมในเรื่อง แอปโพรวัล (Approval) นั้นแล้วจะทรงลาออกขอให้เลิกเรื่อง

แอบโปรวัล (Approval) เจ้าคุณมโน ๆ เสริมท้ายว่า เธอจะกลัวอะไรเพราะประเภทที่ ๒ พวกเราเลือกตั้งได้เอง คือว่าเราได้เสียงตั้งครั้งหนึ่งไว้แล้ว หากอีกเสียงเดียวในหมู่สมาชิกประเภทที่ ๑ ไม่ได้หรือ เป็นอันเข้าใจกันดังนี้ คือการที่มีสมาชิก ประเภทที่ ๒ ตั้งโดย พระราช กฤษฎีกานั้น ได้แลกเปลี่ยนกันกับการเลิกแอบโปรวัล (Approval) เจ้าคุณมโน ๆ ท่านจะไปตกลงกับพระมหากษัตริย์ไว้อย่างไรก็ไม่ทราบ แต่ตกลงกับผู้ก่อการนั้นเป็นอีกอย่างหนึ่ง อนึ่งที่พระมหากษัตริย์ทรงรับสั่งว่า รัฐบาลได้นำราชข้อสมาชิกประเภทที่ ๒ ไปทูลเกล้าถวาย ๆ พระองค์ล่องหน้า ๑๒ ชั่วโมงนั้น เรื่องนี้ข้าพเจ้ายังจำได้ว่าเวลานั้นเราก็ได้ร่อนอร่อนใจกันอยู่ที่ไม่เสด็จกลับ แล้วสภา ๆ จะเปิดไม่ได้ และเมื่อเข้ามา เราก็พยายามเข้าเฝ้าโดยเร็วที่สุดที่จะเร็วไว้ เพื่อให้ทรงตั้งและมีเวลาโต้เถียง พระองค์มาถึงในวันที่ ๕ เวลา ๑๐ หรือ ๑๑ นาฬิกา ซึ่งเราไปรับที่ท่าราชวรดิษฐ์ และพระองค์ได้ทรงนัดให้ไปเฝ้าเวลาค่ำ

ร. ท. ทองคำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี กล่าวว่ามีสมาชิกบางท่านข้องใจในเรื่องพวกของในหลวงก็มีเหมือนกัน เรื่องพวกนี้ข้าพเจ้าอยากจะพูดด้วยน้ำใสใจจริง ว่าคนไหนไม่ถือ พวกเป็นไม่มี ในพระราช

มันก็ก็ยังบอกว่าคนที่อยู่ในพระราชสำนักของฉันทัน ๆ ต้องไว้ใจ น้อย่างนี้แท้ ๆ ที่เดียว แล้วข้าพเจ้าขอถามท่านสมาชิกทุกคนว่ามีคนไหนบ้างที่ไม่รักพวก ถ้าท่านเป็นผู้ก่อการ ท่านจะใช้เจ๊กที่เมืองจีน หรือท่านจะใช้ฝรั่ง หรือท่านจะใช้ชาวนา ข้าพเจ้าคิดว่าต้องใช้คนที่ท่านรู้จัก เพราะฉะนั้นที่กล่าวเรื่องพวกนี้ ข้าพเจ้าร้อนใจ พระมงกุฎเกล้า ๆ ท่านก็ได้รับสั่งไว้ว่า คนใด ถ้าไม่ถือพวกคนนั้นก็ไม่ใช่คน นี่จริง ๆ ถ้ามได้ที่เดียว

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่
ข้าพเจ้าขอเรียนถามหลวงประดิษฐี่ ๆ ตั้งต่อไปนี้ว่าทำไมเราจึงได้เสนอชื่อไปแต่เพียง ๗๘ ชื่อเท่านั้น จะตอบได้หรือไม่

หลวงประดิษฐี่มธุธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กล่าวว่ ท่านย่อมทราบแล้วว่า ถ้าหากว่าท่านจะอ่านตัวบทว่าในชั้นต้นพระมหากษัตริย์ทรงประกาศพระราชกฤษฎีกาตั้งสมาชิกขึ้นตามรัฐธรรมนูญ ในการนั้นเราก็ร่างกฤษฎีกาไป ท่านก็คงทราบได้ว่ในการร่างพระราชบัญญัติก็ไม่มีบทบัญญัติเพื่อเหลือเพื่อขาด สภาฯ ลงมติในร่างพระราชบัญญัติเท่าไร เราก็พูดเกล้าถวาย ๆ เท่านั้น เพราะฉะนั้นพระราชกฤษฎีกาก็เช่นเดียวกัน เราจะร่างพระราชบัญญัติเพื่อเหลือเพื่อขาดพูดเกล้าถวาย ๆ ได้อย่างไร

นายเนย สุจิมา ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า ปัญหาเรื่องตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ตามที่พระมหากษัตริย์ทรงจัดข้อนี้ ข้าพเจ้าขอเสนอให้ผ่านไป

มีผู้รับรองหลายท่าน

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า มีสมาชิกเสนอขอให้ลงมติและมีผู้รับรองถูกต้องแล้ว

นายทองม้วน อัครถาวร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม กล่าวว่า ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นสมาชิกแห่งสภา ฯ นี้ข้าพเจ้าเองก็รู้สึกว่าการพินิจในรัฐบาลนี้เป็นอย่างดี และได้เคารพในพระมหากษัตริย์ ในขั้นต้นรัฐบาลนี้ได้แถลงนโยบายนี้ต่อสภา ฯ ว่าจะรักษาความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาลและระหว่างสภาผู้แทนราษฎร

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ขอให้อภิปรายเฉพาะในเรื่องนี้เถอะมิฉะนั้นจะไม่รู้จักจบจักสิ้น ขอให้อภิปรายเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ นี้

นายทองม้วน อัครถาวร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม กล่าวว่า คือเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ นี้เองแหละ คือข้อหนึ่ง การเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ถ้าหากว่าเราปฏิบัติไปอย่างไรก็คงจะเป็นผลว่ารัฐบาลจะอยู่ต่อไปหรือไม่อยู่เท่านั้น เกี่ยวกับเป็นเรื่องสำคัญระหว่างพระ

มหากษัตริย์กับรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร ในข้อนี้ข้าพเจ้า
 อยากจะย้อนถามในการที่จะรักษาสามัคคีธรรมระหว่าง คณะ
 รัฐบาล พระมหากษัตริย์ และสภาผู้แทนราษฎร ในเรื่องการ
 เลือกลงสมาชิกประเภทที่ ๒ นี้ จะให้ความสัมพันธ์ระหว่าง
 บุคคลทั้ง ๓ นี้ คณะนี้เป็นไปโดยดีได้อย่างไร

นายเลียง ไชยกาล ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี
 กล่าวว่า มีผู้เสนอให้ลงมติหรือให้ผ่านไปแล้ว ทำไมอนุญาต
 ให้พูดอีก

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดเห็นว่าควร
 จะอภิปรายต่อไปในข้อ ๑ โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือขึ้น ๑ นาย

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดเห็นว่าควร
 ให้ผ่านไปได้ โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือขึ้น ๕๕ นาย เป็นอันว่าผ่านไป

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ต่อไปนี้ขอให้
 อภิปรายถึงการแก้รัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราช
 ธานี กล่าวว่า มติควรเป็นว่ามติปีดอภิปราย ไม่ใช่มติให้
 ผ่านไป

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าถือว่าเป็น
วิธีการ

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราช
ธานี กล่าวว่า คือต่อไปที่ผ่านไปแล้วก็แล้วกัน คือต่อไป
ไม่ใช่เสนอให้ผ่านไป แต่ว่าต้องเสนอขอให้ปิดอภิปราย
ข้าพเจ้าต้องการเช่นนั้น ขอให้รักษาข้อบังคับ

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ถูกแล้ว ความ
มุ่งหมายก็เช่นนั้น

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับสมาชิกผู้นั้น คือผ่านไปนั้นไปถูก
กับภาษารัฐธรรมนูญเข้า เราควรให้ผ่านไป เมื่อเราร่วมกัน
หมดแล้ว ๑๐ ข้อ

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าขอประธานทำความเข้าใจสักหน่อยว่า ข้าพเจ้า
ไม่ได้คัดค้านสมาชิกประเภทที่ ๒ ข้าพเจ้าเป็นแต่เพียงทำ
ความเข้าใจเท่านั้น เพราะฉะนั้นขอท่านสมาชิกผู้เสนอได้
โปรดเข้าใจด้วย

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดจะอภิปราย
ข้อ ๒ นี้ คือการแก้รัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕

นายเนย สัจจิม่า ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าว

ว่า โดยฉะเพาะก็คือมาตรา ๓๕ นี้ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย เพราะ
เหตุว่าพระมหากษัตริย์จะทรงสมบูรณาญาสิทธิราชอีก

ขุนเสนาสัสดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่
ข้าพเจ้าได้ฟังสมาชิกผู้หนึ่งกล่าวว่า ถ้าเห็นด้วยรัฐบาลแล้ว
ก็ไม่ต้องพูด ข้าพเจ้าเห็นว่าจะทำเช่นนั้นไม่ได้ ไม่มีเหตุผล
อะไรที่จะแสดงให้ที่ประชุมนี้ทราบ สำหรับรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๓๕ นี้ข้าพเจ้าขอแสดงให้เห็นว่าปัญหาข้อ ๒ นี้
ข้าพเจ้าขอสนับสนุนว่าเป็นบทบัญญัติพิเศษ และเป็นสิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์แห่งสภาผู้แทนราษฎร ถ้าหากว่าเราจะไปแก้ไข
มาตรานี้แล้ว ความศักดิ์สิทธิ์จะไม่มีเลย เท่ากับว่าตัดเอา
หัวใจของรัฐธรรมนูญออกไปเสียทีเดียว ถ้าจะเทียบให้เห็น
อย่างเด่นชัดแล้ว ถ้าตามความเห็นของข้าพเจ้าแล้ว ถ้า
แก้อย่างที่พระมหากษัตริย์ต้องการเท่าที่ท่านขอมาแล้ว ก็
เท่ากับว่ารัฐธรรมนูญมีอยู่ครึ่งซีกเท่านั้นเอง หรือครึ่งเดียว
เท่านั้นเอง อำนาจก็ตกอยู่กับพระมหากษัตริย์เป็นส่วนมาก
และอีกประการหนึ่ง ยังมีเหตุผลต่อไปอีกว่าเรากำลังมี
รัฐธรรมนูญใหม่ ๆ แล้วจะมาแก้ไขกันเสียอย่างนี้ ความ
กะทบกระเทือนก็จะมึ้นขึ้นได้ด้วยประการทั้งปวง แต่ความ
ประสงค์สำคัญก็คือตัดหัวใจเสียทีเดียว เมื่อเราจะให้ ก็เท่า
กับไม่มีรัฐธรรมนูญ ที่ว่าสมาชิกประเภทที่ ๒ ไม่ดี หรือ

ประเภทที่ ๑ ไม่ได้ ข้าพเจ้าเห็นว่าดีด้วยกันทั้งนี้ที่เข้ามา
 นิ่งนั้นก็เพราะประเภทที่ ๒ หรือผู้ก่อการเป็นผู้ก่อขึ้น เพราะ
 ฉะนั้นจะไปตัดเสียไม่ได้ ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยเลยที่จะ
 อนุญาตให้ตัด

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
 ว่า ตามความเห็นส่วนตัวของข้าพเจ้า ๆ เห็นว่ารัฐธรรมนูญ
 เราอาจจะแก้ไขได้ในเมื่อมีความจำเป็น แต่ไว้ในมาตรา ๓๕
 นี้จะมีความจำเป็นอย่างไรก็แล้วแต่ที่ประชุม ถ้าหาก
 ว่าเราจะว่ารัฐธรรมนูญเป็นของศักดิ์สิทธิ์ไม่อาจแก้ไขได้นั้น
 ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย เพราะเหตุใด เพราะเหตุว่าในรัฐธรรมนูญ
 นี้บัญญัติว่าวิถีทางจะแก้ไขก็มีอยู่ ไม่ใช่ไม่มี ถ้าหากว่าเรา
 ไม่ยอมให้แก้ไขก็ต้องบอกว่าไม่ยอมให้แก้ไข แต่ในบัด
 นี้รัฐธรรมนูญก็ไม่มีเช่นนั้น เพราะฉะนั้นปัญหาที่ว่าเราควร
 จะแก้ไขรัฐธรรมนูญได้หรือไม่นั้น ในข้อนี้ข้าพเจ้าเห็นว่า
 แก้ไขได้ แต่มีความจำเป็นอย่างไรหรือไม่ แล้วแต่
 ท่านจะอภิปรายกันไป สำหรับตัวข้าพเจ้าจะเป็นผู้นั่งฟัง

ร.ต. สอน วงษ์โต ผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยนาท กล่าวว่า
 ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ นี้ ที่จริงท่านสมาชิกผู้เสนอนั้น
 ว่าแก้ไขได้ ตามที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแก้ไขนั้นแก้ไขได้
 ถ้าเมื่อรัฐบาลร้องขอ หรือมีสมาชิกเสนอและรับรองขึ้นมา

นั้นไม่มีปัญหา แต่ที่นั่นมีปัญหาว่า ตามพระราชบัญญัติของ
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีมานั้น ว่าควรจะผ่อนผัน
 ประการใดนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าตามแบบรัฐธรรมนูญแล้ว
 คือถือเอาเสียงข้างมาก ถือเอาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 ส่วนข้างมากเป็นมติที่ชอบ แล้วถ้าหากว่าจะให้พระราช
 อำนาจตามพระราชบัญญัติแล้ว ถ้าหากว่าจะให้พระมหากษัตริย์
 ทรงวีโต (Veto) ในพระราชบัญญัติหรืออย่างหนึ่งอย่างใด
 แล้วให้เป็นการยุบสภา ฯ แล้ว ถ้าอย่างนั้นเป็นการที่ว่า
 รัฐธรรมนูญของเรามาตรา ๒ ที่ว่า อำนาจอธิปไตยย่อมมาจาก
 ปวงชนชาวสยามเป็นอันใช้ไม่ได้ เป็นอันกลับเป็นอย่างเดิม
 เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าอยากจะฟังเสียงผู้ค้านว่าควรจะแก้ไข
 ตามพระราชบัญญัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหรือไม่
 ถ้าผู้ใดเห็นว่ามิชอบหรืออันหนึ่งอันใดที่ควรจะแก้ไขอย่าง
 หนึ่งอย่างใดแล้ว ข้าพเจ้าอยากจะฟังเสียง ถ้าหากว่ามี
 เหตุผลอันดีข้าพเจ้าก็จะยอมยกมือให้ แม้ว่าข้าพเจ้าจะยัง
 ไม่เห็นด้วยในชั้นนี้ก็ตาม แต่หากว่าจะไม่ให้ข้าพเจ้าสนับสนุน
 ในทางที่ข้าพเจ้าเห็นชอบแล้ว ข้าพเจ้าไม่ยอมในข้อนี้
 ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะสนับสนุน หรือจะเสนออย่างหนึ่งอย่างใด
 ได้ การค้านหรือการสนับสนุนเป็นสิทธิของสมาชิกที่จะทำได้

เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่า มาตรา ๓๕ นี้ไม่ควรจะแก้ไขต่อไป

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าเข้าใจความประสงค์ของท่านผู้ที่แถลงนี้ว่ามีสิทธิที่จะสนับสนุนหรือคัดค้านได้ แต่เพื่อเห็นแก่เวลาของสภาฯ ข้าพเจ้าจึงวอนว่า ขอให้อภิปรายเฉพาะกรณีที่คัดค้าน ไม่ใช่ตัดสิทธิ ขอวิงวอนให้เป็นอย่างนั้นเพื่อเห็นแก่เวลาของที่ประชุม

นายทองม้วน อัครถาวร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม กล่าวว่า ในเรื่องนี้ข้าพเจ้ายังไม่มีความเห็น ในข้อ ๒ นี้ก็เป็นไปในทำนองเดียวกันกับในข้อ ๑ แต่ข้าพเจ้าได้ถามรัฐบาลแล้ว รัฐบาลก็ยังไม่ตอบ ในเรื่องนี้ข้าพเจ้าขอถามรัฐบาลว่า รัฐบาลมีสิทธิ ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๖๓ ว่า ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ท่านว่าต้องมาจากรัฐมนตรีทางหนึ่ง อย่างนี้รัฐบาลมีนโยบายอย่างไรในมาตรา ๖๓

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า รัฐบาลจะรักษาความสัมพันธ์คือในระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาลอย่างดีที่สุด แต่ว่าไม่เกินขอบข่ายรัฐธรรมนูญไป

นายมงคล รัตนวิจิตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวว่า นโยบายเป็นของสภาฯ คือว่าสภาฯ มอบหมายให้รัฐบาลไปทำ เพราะฉะนั้นสภาฯ เป็นผู้

ควบคุมนโยบาย แล้วอีกประการหนึ่งรัฐบาลจะแก้ไขได้แล้ว รัฐบาลก็คงไม่นำมาสู่สภา ฯ อย่างนั้น คงจะแก้ไขไปเลย เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอช้อมกับสมาชิกว่าเราเองรวมกันเป็น ผู้รักษานโยบาย เรามอบให้รัฐบาลไปทำ เมื่อรัฐบาลไปทำ ไม่ถูกไม่ต้อง ไม่ตรงกับที่เรามอบหมายให้ไปทำ จัดเอา ขึ้นมา ข้าพเจ้ายกมือคนหนึ่งละ ถ้าหากว่ารัฐบาลมีทางที่ ระแก้ไขได้ เขาก็เสนอญัตติแก้ไขขึ้นมาแล้ว นี้ไม่ได้ เสนอญัตติขึ้นมา ก็แปลว่าเขาไม่มีทาง จึงเสนอขอความ วินิจฉัยของสภา ฯ ขอให้สภา ฯ นี้วินิจฉัยว่าจะเอาทางไหน ที่พูดนี้ ข้าพเจ้า อยาก จะช้อม กับสมาชิกใน สภา ที่เป็นเพื่อน สมาชิกคนหนึ่ง เพื่อเห็นแก่เวลาของสภา ฯ ถ้าล่วงเกินไป ก็ขอประทานโทษ

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรแก้ไขเวลานี้ ข้าพเจ้าขอลงมติให้ ปิดอภิปราย

ขุนสุคนธ์วิเศษศึกษากร รัฐมนตรี กล่าวว่า เพื่อแก้ไขข้อ ข้องใจของสมาชิกในข้อที่ว่ารัฐบาลมีนโยบายอย่างไร ซึ่งว่า ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมให้มาจากคณะรัฐมนตรีทางหนึ่ง และ มาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทางหนึ่ง นั้น หวังว่าสมาชิก จะได้ทราบว่ากฎหมายนี้ พระราชบัญญัตินี้ รัฐธรรมนูญนี้

ได้สร้างขึ้นไว้แต่ก่อน โดยณะเพาะรัฐบาลนี้เป็นผู้รับสนอง ตามพระราชบัญญัติตามบทกฎหมาย และซึ่งสมาชิกทุก ๆ คนก็ได้เข้ามาโดยรัฐธรรมนูญนี้ เหตุใดเล่าจึงได้ให้ตัก หน้ารัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอ ก็ เพราะเหตุว่า คณะรัฐมนตรีก็ดี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็ดี เป็นส่วนหนึ่งของสภาผู้แทนราษฎรนี้ คณะรัฐมนตรี นี้อย่างน้อยใน ๑๕ นายต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็เมื่อคณะรัฐมนตรีและ สมาชิกสภา ผู้แทน ราษฎรเป็น ส่วน หนึ่งของสภาผู้แทนราษฎร. มีสิทธิในการออกเสียงในการ ประชุมในสภา ๆ นี้ตามกฎหมายนี้จึงบัญญัติว่า ญัตติขอ ขอแก้ไขเพิ่มเติมนั้นจะต้องมาจากคณะรัฐมนตรี มาจาก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่ใช่คนอื่นนอกจากที่ได้มีสิทธิ ในสถานี่ ๆ นี้

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า เมื่อไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดกล้าที่จะเปิดฉากในมาตรานี้ ข้าพเจ้าก็ ยินดีที่จะเปิด คือว่าตามความเห็นของข้าพเจ้า ข้าพเจ้า เห็นว่า การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงวีโต (Veto) กฎหมายใด ๆ ลงมานั้น และการที่สภา ๆ ของเราจะมติ ให้คงตามเดิมหรือว่าจะแก้ไขอย่างไรนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่า ไม่ควรจะเป็นซิมเปิล แมยอริตี (Simple Majority) อย่าง

ที่ในหลวงทรงทักท้วงมา ข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะเป็นเสียง ๒ ใน ๓ หรือ ๓ ใน ๔ ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรจะเป็น มติธรรมดา เพื่อจะแสดงให้เห็นว่ามาตรา ๓๕ นี้สำคัญ ไม่ใช่เป็นการไม่สำคัญ เพราะเราอาจจะชงกันได้เพียงคะแนน ๑ คะแนนเท่านั้น มติเช่นนี้ควรจะชงกันถึง ๒ ใน ๓ หรือ ๓ ใน ๔ ตามที่ทรงทักท้วงมา ข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะเป็นเช่นนั้น

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎร จังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่่า ข้าพเจ้าใคร่จะมีความเห็นอะไรบางอย่างเล็กน้อยในเรื่องนี้ คือ ก่อนที่พระมหากษัตริย์ที่จะทรงใช้พระราชอำนาจวีโต (Veto) ตามมาตรา ๓๕ นี้ เนื่องจากรัฐธรรมนูญเราได้บัญญัติไว้ให้มีสภาผู้แทนราษฎรสภาเดียว ไม่มี ๒ สภา ๆ อย่างในต่างประเทศ ถ้าเรามี ๒ สภา ๆ แล้วอำนาจวีโต (Veto) ของพระมหากษัตริย์อาจจะไม่เกิดเลยก็ได้ อย่างถ้าสภาสามัญทำอะไรบกพร่องไป สภาสูงก็มีอำนาจจะแก้ไขข้อบกพร่องเช่นนั้นได้ แต่เมื่อเรามีสภาเดียวเช่นนั้น สภา ๆ เราได้กระทำอะไรบกพร่องไป เมื่อเราปรากฏข้อบกพร่องเช่นนั้น อย่างปรากฏว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทักท้วงมาเช่นนั้นก็คล้าย ๆ กับว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทำหน้าที่คล้าย ๆ กับสภา ๆ สูง คือ

สภาขุนนางในประเทศอื่นเหมือนกัน การที่มีสภาฯ เดียวนี้
 ในสมัยนี้ก็นับว่าจำเป็นสำหรับบางคน และไม่จำเป็นสำหรับ
 บางคนก็ได้ แต่ข้าพเจ้าจะไม่ขอออกความเห็นในเรื่องนี้
 ถ้าเรามีสภาเดียวเช่นนี้ ก็จำเป็นที่จะให้อำนาจวีโต (Veto)
 ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นไปพอควร ถ้าเรา
 มีเสียงมติชนะกันเพียงคะแนนเดียวเท่านั้น ถ้าเราจะเอา
 เสียงของ พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว ด้วยก็ จะเป็น เสียง
 ก้ำกึ่งกัน ซึ่งประธานจะต้องตัดสิน เมื่อเป็นเช่นนั้น เรา
 จะแก้ข้อบกพร่องได้อย่างที่สมาชิกสกลนครเสนอว่า ควร
 จะเป็นเสียงข้างมาก ๒ ใน ๓ หรือ ๓ ใน ๔ แต่การจะแก้
 ได้เพียงใดหรือไม่ ข้าพเจ้าก็ไม่อยากจะมีความเห็น แต่
 ข้าพเจ้าอยากจะกราบเรียนสมาชิกทั้งหลายว่า ถ้าเราจะมีทาง
 ปรานีประนอมได้มากที่สุดที่จะทำได้ แม้จะแก้รัฐธรรมนูญ
 บ้าง เราก็ควรจะทำ สภาฯ เราเท่าที่แล้มาแล้วเท่าที่เกิดเหตุ
 อย่างนั้นขึ้น ซึ่งสภาฯ เราเดินสายตั้ง ซึ่งไม่เดินสายปรานี
 ประนอม ซึ่งข้าพเจ้าได้พูดขึ้นในชั้นนั้นไว้แล้วว่า เราควร
 จะปรานีประนอมมากกว่าอย่างอื่น แต่ที่นั่นเรื่องมาใหญ่โต
 เช่นนี้แล้ว สภาฯ นี้จะแก้ไขอย่างไร ข้าพเจ้าไม่อยาก
 จะมีความเห็น แต่ข้าพเจ้ามีความเห็นไว้แล้วว่า ถ้าเราทำ
 อย่างปรานีประนอมที่สุด นั่นจะเป็นของดี

ร.ต. เนตร์ พูนวิวัฒน์ กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอกล่าวว่า สมาชิกอย่าลืมว่าการแก้รัฐธรรมนูญมาตรานั้น ไม่ได้เอาเสียงมติ ๒ ใน ๓ อย่างเดียว ท่านขอให้ยุบสภา ฯ ด้วยเมื่อ วิโตมา การยุบสภา ฯ นั้น ข้าพเจ้าเสียตายนั้กที่จะได้เห็น ท่านสมาชิกประเภทที่ ๑ หอบกะเป๋ากลับบ้านปีละหลาย ๆ ครั้ง เสียเงินปีละหลาย ๆ แสนบาท ซึ่งเงินนั้นเป็นของประชาชนของเรา ข้าพเจ้าขอค้านว่ายังไม่ควรแก้เป็นอันขาด

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า เรื่องนี้ข้าพเจ้าก็ได้เสนอให้ลงมติ มีผู้รับรองแล้วว่าควรให้ ปิดอภิปรายได้

ขุนสุคนธ์วิทศึกษากร รัฐมนตรี กล่าวว่า ความจริงเท่าที่ได้มีสมาชิกเสนอว่า ในเรื่องการขอแก้รัฐธรรมนูญนั้น ทำได้ตามรัฐธรรมนูญ ก็ไม่มีใครคัดค้าน เพราะว่าตาม มาตรา ๖๓ มีอยู่ว่าทำได้ชัดเจนแล้ว ก็เหตุใดเล่าการขอแก้ นั้นจึงไม่เป็นไปตามบทแห่งรัฐธรรมนูญนี้ นั่นเป็นประการ ที่ควรจะได้คิดในข้อที่ในหลวงได้ทรงขอมาในประการต้นนั้น ก็เกี่ยวกับว่าจะขอให้ยุบสภา ฯ ในเมื่อ วิโต (Veto) ซึ่ง รัฐบาลได้แถลงแล้วว่า ไม่อาจทำได้ เพราะเหตุเช่นนั้น ยังไม่สมควรจะกระทำ ในพระราชบัญญัติฉบับหลังนั้นก็ได้นั้นว่า นอกจากวิธีการที่ต้องการเสียง ๓ ใน ๔ นั้น ใน

กรณีที่ให้ยุบสภา ฯ นี้จะต้องเป็นไปเอง คือไม่ยอมให้
 รัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งได้รับสนองการกระทำเช่นนั้น ข้าพเจ้า
 คิดว่าจะเป็นการกระทำที่ผิดแบบ ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕
 เราก็มียู่ว่า พระมหากษัตริย์ ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจจะยุบ
 สภา ฯ ได้ จะให้มีการเลือกตั้งสมาชิกมาใหม่ภายใน ๙๐
 วัน นี้ถ้าหากเกิดการแก้ไขแล้วโดยยุบสภา ฯ ตามมาตรา
 ๓๕ นี้แล้ว ข้าพเจ้าคิดว่าสภาพของสภาผู้แทนราษฎรนั้น
 ต้องตายไปตามการยุบนั้น ฯ ซึ่งไม่มีการรับรองและไม่มีการ
 เลือกตั้งใหม่ ซึ่งน่าจะเข้าใจเช่นนั้น และยังมีสมาชิก
 บางคนอาจจะเข้าใจผิดไปว่ารัฐบาลนี้ไม่ได้พยายามจะปราณี
 ประนอมกับพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถ้าหาก
 ว่าได้อ่านทวนความในพระราชบันทึก ตั้งแต่ฉบับที่ ๑ ที่ ๒
 จนถึงฉบับสุดท้าย จะเห็นว่าบันทึกฉบับที่ ๑ ขอให้ไม่
 ว่ากล่าวคดีกบฏ เช่นหม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์ ฯ เป็นต้น ถ้า
 เมื่อเช่นนั้นในข้อนี้ รัฐบาลก็ได้พยายามปฏิบัติและถึงดการ
 พ้องจนเดี๋ยวนี้ ข้อ ๒ ที่ว่าขอให้งดเลิกทหารรักษาวังซึ่ง
 รัฐบาลก็ได้แสดงให้เห็นว่าจะเลิกประการใดเลย แล้ว
 ทุก ๆ ข้อรัฐบาลก็ได้ทำความปราณีประนอมแล้ว แต่การ
 นั้นยังไม่เป็นที่พอพระราชประสงค์ จึงได้เสนอบันทึกเพิ่ม
 เต็มอีก ๑๐ ข้อ ตามที่เรากำลังเถียงกันเดี๋ยวนี้ จึงเห็น

ได้ว่ารัฐบาลนี้ได้ทำความปรานีประนอมกับพระองค์เป็นอย่างดี แต่ไม่มีทางที่จะทำได้จึงได้ตกลงมาเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยในที่นี้ว่าเราควรจะทำอย่างไร

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่่า เมื่อคืนมีผู้เสนอให้ปิดอภิปราย ผู้ใดรับรอง

นายบุญสรี เทพาคำ ผู้แทนราษฎรจังหวัดแม่ฮ่องสอน กล่าวว่่า ก่อนอื่นข้าพเจ้าขอเรียนให้ท่านทั้งหลายทราบว่า ก่อนที่จะกล่าวต่อไปนี้ ขอขย่ำนึกว่่าข้าพเจ้านิยมในการปกครองราชาธิปไตย ความประสงค์อันแรงกล้าของข้าพเจ้ามีความนิยมในระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างยิ่ง ถ้ามีฉะนั้นแล้วข้าพเจ้าจะไม่สมัครเป็นผู้แทนราษฎรเป็นอันขาด.....

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่่า ขอให้พูดในเรื่องนี้เถอะ

นายบุญสรี เทพาคำ ผู้แทนราษฎรจังหวัดแม่ฮ่องสอน กล่าวว่่า คือข้าพเจ้ากล่าวนี้เพื่อกันความเข้าใจผิดของคนทั้งหลาย สำหรับมาตรา ๓๕ นี้ ข้าพเจ้าขอเสนอว่่าไม่ทำประโยชน์ให้แก่พระมหากษัตริย์อะไรที่มากนักน้อยเลย คือมาตรา ๓๕ กล่าวถึงปัญหาที่ พระราชบัญญัติใด ๆ ที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงคัดค้านแล้ว เราจะต้องปรึกษากันใหม่อีกครั้งหนึ่ง แต่โดยมากสมาชิกเราสงวนเกียรติยศของ

สภา ฯ มากเกินไปกว่ารัฐธรรมนูญ คือว่าถ้าเราจะแก้ก็เกรง
 จะเสียเกียรติยศของสภา ฯ ดังที่เป็นมาแล้วทั้ง ๒ เรื่อง
 เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจะขอกล่าวเสียว่ามาตรา ๓๕ นั้น ไม่ได้
 ให้ผลประโยชน์แก่พระมหากษัตริย์มากแม้แต่เล็กน้อย แต่
 ตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ท่าน
 ขอมหาข้าพเจ้ามีความเห็นว่ามากเกินไป คือขอให้มีการยุบ
 สภา ฯ ด้วยการยุบสภา ฯ เลยนั่น ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นการหมด
 เบื้องมากไม่ใช่ของเล่น ๆ แต่ว่าการที่ท่านทรงระแวงมา
 เพราะเห็นว่ามีประเภทที่ ๒ ซึ่งเป็นผู้ก่อการอยู่หลายท่านแล้ว
 ก็ตามเสียงส่วนข้างมากตามที่ข้าพเจ้าเคยได้ยินมากล่าวกัน
 ว่า ถ้าหากว่าผู้ก่อการยังมีอยู่ตราบใด มติอันแน่นอนจริงๆ
 จะหาได้ยาก เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว ข้าพเจ้าก็ร้อนใจแทน
 คือเกรงจะเสียเกียรติยศของสมาชิกไป แต่ถ้าหากเราจะ
 แก้แล้ว ก็แก้เพียงว่ามติที่จะคัดค้านพระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัวเช่นนั้นขอให้เป็น ๒ ใน ๓ ข้าพเจ้าเห็นว่าถ้าเรา
 ได้กระทำตามทุกอย่างนี้แล้ว การสัมพันธ์ระหว่างบุคคลชั้น
 สูงกับสภา ฯ เราก็คงจะไม่กระทบกะเทือนจนเกินไป ทาง
 แก้เช่นนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าเรามีอำนาจจะทำได้ทั้งสองทาง
 เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอสนับสนุนสมาชิกจังหวัดสกลนครที่มี
 ความเห็นว่าควรให้แก้

ด. ยู่เกียง ทองลงยา ผู้แทนราษฎรจังหวัดกาญจนบุรี กล่าวว่่า ข่าพเข้าไม่เห่นควรให้แก่เป็นอันขาด ตามแบบ รัฐสภา ฯ ของประเทศอังกฤษนั้น เขาใช้เสียงข้างมาก แต่อย่างเช่นสวีทเซอร์แลนด์นั้น ท่านหาได้ทรงเข้าพระทัย ไม่ เมื่อสภา ฯ สวิทเซอร์แลนด์ได้ลงมติไว้ใจแล้ว เมื่อ ราษฎรไม่พอใจแล้วก็ให้ยื่นคำคัดค้านได้ในจำนวน ๖๐,๐๐๐ คนหาได้อย่างที่ทรงเข้าพระทัยไม่

นายทองม้วน อัครถากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม กล่าวว่่า ในเรื่องมาตรา ๓๕ นี้ ข่าพเจ้าก็เห่นไปในทาง ที่ว่ายังไม่ควรแก่ไข ตามรัฐธรรมนูญทั้งหมดซึ่งข่าพเจ้า ได้อ่านแล้ว หัวใจทั้งหมดคืออยู่ที่มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ เท่านั้น ถ้าหากว่าเราจะแก่ไขแล้ว ก็หมายความว่าอำนาจ ที่หลายยกให้แก่พระมหากษัตริย์นั่นเอง แต่ในที่ซึ่งสมาชิก ได้กล่าวว่่า การแก่ไขรัฐธรรมนูญเป็นนโยบายของสภา ฯ หรือความคิดของสมาชิกเท่านั้น ก็ไม่เป็ความจริงเสมอไป นโยบายนั้นอาจจะเกิดจากเสียงรัฐบาลก็ได้ เหตุนี้ข่าพเจ้า จึงได้ถามนโยบายของรัฐบาล เพื่อสภา ฯ นี้จะได้ทราบ นโยบายของรัฐบาล และข่าพเจ้าก็หวังที่จะฟังคำตอบของ รัฐบาลโดยชัดแจ้ง

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ข้าพเจ้าตอบแล้วว่าไม่สมควร
จะแก้

ร.ต. สอน วงษ์โต ผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยนาท กล่าว
ว่า สำหรับการแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ นี้ ได้มีการ
อภิปรายมากแล้ว เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอให้ลงมติว่าควร
ปิดอภิปราย

มีสมาชิกรับรอง

ขุนเสนาสัสดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่า
เรื่องนี้ข้าพเจ้าขอคัดค้านว่าอย่าเพิ่งลงมติ เพราะเกี่ยวกับ
ชีวิตจิตใจของสภา ฯ ของเราและพระมหากษัตริย์ เรื่อง
นี้ ถ้าหากว่าเราไม่แก้แล้ว ตามความเห็นของข้าพเจ้าเห็น
ว่าไม่ควรแก้ แต่ขอให้สมาชิกอภิปรายกันเสียก่อน

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าจะให้ลง
มติ เวลานั้นมี ๒ ทาง เมื่อส่วนใหญ่เห็นอย่างไรจะได้ปฏิบัติ
ไปตามนั้น ท่านผู้ใดเห็นว่าควรปิดอภิปราย โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๖๔ นาย

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดเห็นว่า
ควรให้อภิปรายกันต่อไป โปรดยกมือขึ้น.

มีสมาชิกยกมือ ๑๒ นาย เป็นอันว่าที่ประชุมนี้ให้ปิด
อภิปรายสำหรับข้อ ๒

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ขอให้ท่านอภิปรายต่อไปในข้อ ๓ และข้อ ๔ รวมกัน เกี่ยวกับ เสรีภาพในการพูด การเขียน การโฆษณา การประชุม การตั้งสมาคมการเมืองด้วย

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า ในข้อที่ลงมติกันไปแล้วนั้น ข้าพเจ้าขอเสนอให้สภาฯ นี้ทราบว่า การที่เราทำปัญหาสำคัญๆ แล้วเราก็เสนอให้ลงมติเร็วๆ เช่นนี้ เราจะได้มติที่แท้จริงได้อย่างไร ข้าพเจ้าสงสัยเหลือเกินไม่ทราบว่าท่านจะรีบร้อนไปไหน ถ้าท่านไม่พอใจจะอยู่ที่นี้ก็เชิญกลับบ้านเสียดีกว่า

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าเสียใจว่าพูดไม่ได้ในเรื่องนี้ ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติไปตามเสียงส่วนใหญ่ของที่ประชุมแล้ว ข้าพเจ้าขอให้อภิปรายต่อไปในข้อที่ ๓

นายทองม้วน อรรถากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม กล่าวว่า ในข้อ ๓ นี้ ตามที่รัฐบาลไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิมีเสียงในการพูด การเขียนได้เต็มขั้นนี้ แต่ความจริงสภาฯ ของเราก็ได้ออกพระราชบัญญัติการพิมพ์หรือพระราชบัญญัติอื่น ๆ ไปอีกโดยอาศัยอำนาจของสภาฯ นั้นเอง แต่ทว่าตามความเห็นของข้าพเจ้าแล้วเห็นว่ายังไม่ได้เปิดโอกาสเต็มที่เลย หากมีเสียงอะไรขึ้นนิดหน่อย

ก็คอยแต่กลัวผิด เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วเมื่อมีทางที่ถูกในทาง
ที่เป็นไปก็ไม้อาจจะทำความเจริญแก่ประเทศได้ เพราะทุกๆ
คนเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบในประเทศของตนทุกๆ คน เป็น
คนมีสิทธิรักประเทศและจำเป็นจะต้องหาหนทางให้ความก้าวหน้า
ในประเทศและชาติให้เจริญยิ่งขึ้น แต่ที่นี้ถ้าหากเราจะมาปิด
ปากกันจนเกินควรหรือเท่าที่ข้าพเจ้าได้สังเกตดูก็จะยิ่งหนัก
ไปยิ่งกว่าสมัยก่อนเสียอีก ในเรื่องการเขียนนี้ เหตุนี้ตามที่
พระมหากษัตริย์ทรงทักมานั้นข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นความจริง เป็น
ส่วนมาก อีกประการหนึ่งในกฎหมายอาชญามาตรา ๑๐๔
ซึ่งใช้อยู่เวลานี้ก็เป็น การปิดในทางการเมือง และลัทธิสั่ง
สอนหรือแสดงความเห็นอื่นๆ อีกอย่างนี้เป็นต้น กฎหมาย
ชนิดนี้ ถ้าหากว่ายังมีอยู่ต่อไปแล้วเป็นการขัดขวางความ
เจริญของประเทศอย่างแท้จริง เหตุฉะนั้นแหละ ข้าพเจ้า
จึงเห็นว่ารัฐบาลควรอย่างยิ่งที่เดียวที่จะจัดการเปิดโอกาสหรือ
เสนอนโยบายเข้าสู่สภา ฯ ให้ราษฎรทุก ๆ คนซึ่งมีส่วนได้
ส่วนเสียซึ่งความรับผิดชอบในประเทศได้ออกความเห็นหรือ
แสดงลัทธิเสนอต่อรัฐบาลได้อย่างจุใจของเขา มิฉะนั้นแล้ว
การที่ปกครองแบบประชาธิปไตยก็จะไม่ได้เป็นไป สมความ
มุ่งหมายโดยแท้

ร.ท. ทองคำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอเตือนสมาชิกสักหน่อยว่า เสรีภาพในการพูดที่ดี ในการโฆษณาที่ดี ต้องอยู่ในกฎหมาย แล้วกฎหมายใครเป็นผู้ออก สภา ฯ เราเป็นคนออก กฎหมายในเรื่องการพิมพ์เราเองออกรัฐบาลได้ปิดโรงพิมพ์หรือจะทำอะไร ๆ ที่ปิดปากพวกนั้น รัฐบาลไม่ได้ทำอะไรนอกกฎหมายเลย ถ้ารัฐบาลทำอะไรนอกกฎหมายแล้วเกิดเรื่องอะไรมาหนักต่อนักทั้งนั้น เราจะไปดูเขาเขียนเล่นตามใจ ไม่มีกฎหมายบังคับเลยไม่ได้เลยเป็นอันขาด

นายกรัฐมนตรี้ กล่าวว่า รัฐบาลได้แถลงการณ์ไว้ข้อ ๓ ก. แล้วว่า รัฐบาลได้ตกลงไว้แล้วจะตั้งกรรมการขึ้นพิจารณาสะสางบทกฎหมายที่ออกในสมัย สมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งขัดต่อระบอบรัฐธรรมนูญ

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า ในข้อนี้ข้าพเจ้าอยากจะขอฝากความสังเกตไว้ในการตั้งกรรมการนั้น ควรจะมีประชาชนรวมด้วย คือทางสภา ฯ รวมด้วย ข้าพเจ้าฝากไว้ท่านจะรับได้หรือไม่ขอได้โปรดแถลง

นายกรัฐมนตรี้ กล่าวว่า ได้

ร.อ. ชุนนินทร์ชัย กล่าวว่า เมื่อพูดถึงเสรีภาพในการเขียน การโฆษณานี้ ข้าพเจ้าจึงใคร่จะเสนอต่อสภา ฯ เสียสัก

น้อยในฐานะที่ข้าพเจ้าได้ทำงานในหน้าที่เลขานุการนายก ฯ มีเรื่องหนึ่ง หนังสือพิมพ์ลงโฆษณาว่าสมเด็จพระมาตุจฉา จะเสด็จไปบังคอง ข้าพเจ้าพบแล้วแต่ไม่กล้าถาม ถ้าถาม เข้าไปจะเป็นการละลาบละล้วงเกินไป เผอิญกระทรวงวัง ได้ให้เลขานุการมาถามว่าไม่เห็นหรือ สมเด็จพระมาตุจฉา ทรงกริ้วมากในเรื่องนี้ แล้วในวันนั้นเองข้าพเจ้าได้มีหนังสือ ต่วนไปยังสำนักงานโฆษณากระจายข่าวต่วนและบอกหนังสือ พิมพ์ที่วันนั้นมาและให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยว่า กล่าว การเขียนและการโฆษณาที่ห้ามนั้น จะพอใจคน ทุก ๆ คนหรือไม่ การพิจารณาขอให้ท่านมองดูที่ข้าพเจ้า เสนอนด้วย

นายทองม้วน อัดถากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม กล่าวว่ ในเรื่องเสรีภาพในการเขียนการโฆษณา ข้าพเจ้า ไม่ได้ปฏิเสธว่าบุคคลต้องอยู่ภายใต้กฎหมายที่จะพูดหรือจะ เขียนก็ตาม ข้าพเจ้าไม่ได้ปฏิเสธ แต่ทว่ารัฐบาลก็ได้แสดง มาแล้วว่าจะตั้งกรรมการขึ้นก็เป็นที่ยินดีของข้าพเจ้าแล้ว

นายฮั่ว ตามไท ผู้แทนราษฎรจังหวัดกำแพงเพชร กล่าว ว่า ตามข้อ ๓ และข้อ ๔ ในเรื่องเสรีภาพในเรื่องการโฆษณา กัด การเขียนกัด ข้าพเจ้าเห็นว่าพลเมืองก็ได้รับสิทธิอยู่ บ้างแล้ว แต่ในการตั้งสมาคมการเมืองซึ่งไม่มีกฎหมายจำกัด

เสรีภาพเลยตามรัฐธรรมนูญอนุญาตให้ตั้งได้ แต่ทำไม
รัฐบาลไม่ให้ตั้ง ข้าพเจ้าใคร่จะเรียนถามรัฐบาลในการตั้ง
สมาคมการเมือง

ขุนสุคนธ์วิเศษศึกษากร รัฐมนตรี กล่าวว่า ฉะเพาะ
ข้อที่สมาชิกสงสัย และถามนี้ขอให้เราว่าในข้อ ๔ ที่ จะถึงนี้
แต่ว่าโดยฉะเพาะรัฐบาลที่แถลงว่าจะรับไปทำให้เรียบร้อย
นั้นขอซ่อมความเข้าใจกับสมาชิกอีกข้อหนึ่งว่า พฤติการเท่า
ที่เป็นอยู่ในเวลานั้น รัฐบาลได้ปฏิบัติภายใต้กฎหมาย
และได้กระทำไปภายใต้กฎหมาย มีข้อที่น่าคิดก็คือว่าแม้
ในการแก้ต่อไปนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเองก็ได้
ทรงขอมตามบันทึกฉบับที่ ๒ ว่า ถ้าอยากให้พระองค์อยู่
แล้วอย่าให้ว่ากล่าวร้ายทั้บมการงานของราชวงศ์จักรี หลั้ก
การแก้าคูถูกไม่ได้ ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นเพื่อนสมาชิกคน
หนึ่งขอพูดฝากความรู้สึกไว้ว่าการขอให้แก้ที่ให้ได้ผลอย่าง
หนึ่ง ในทำนองเดียวกันก็มีคำขอด้วยว่าให้เลิกทำอย่าง
นั้นก็ เป็นเรื่องที่จะต้องฝากความสังเกตไว้ด้วย

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าขอถามรัฐบาลว่ารัฐบาลมีนโยบายที่จะแก้ไข
กฎหมายลักษณะอาชญามาตรา ๑๐๔ หรือไม่ เพราะมีหลาย
ข้อหลายกระทงที่ขัดเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญในมาตรา ๑๐๔ นี้

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า มาตรา ๑๐๔ อยู่ในร่างที่จะพิจารณาด้วย

ขุนวรสิทธิ์ธรรณเวทย์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย กล่าวว่า ข้าพเจ้าได้ฟังสมาชิก ๒-๓ ท่านมีความเข้าใจในเรื่อง กฎหมายเก่า ๆ ครั้ง ระบอบ ราชาธิปไตยว่าไม่ดี และขัดรัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้าคิดว่าก็เมื่อกฎหมายใดขัดกับรัฐธรรมนูญแล้ว กฎหมายนั้นก็ใช้ไม่ได้อยู่แล้ว ทำไมจึงจะต้องมีข้อปรารภอีก อีกประการหนึ่งถ้าท่านทั้งหลายได้อ่านหนังสือพิมพ์วันนีศาสอุทธรณ์ ได้อธิบายสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมาตรา ๑๐๔ แจ่มแจ้งทีเดียว เพราะฉะนั้นกฎหมายใดที่เป็นกฎหมายที่ขัดด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว กฎหมายนั้นก็ใช้ไม่ได้ เกือบจะว่าไม่มีข้ออะไรมาแก้ไขอีก เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าไม่น่าจะต้องวิตกกังวลถึงข้อนี้เลย

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า รัฐบาลเห็นว่าไม่ขัดกับตัวบท แต่ว่าขัดกับระบอบรัฐธรรมนูญ

ขุนพิเคราะห์คดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุษัณธ์ กล่าวว่า ถ้าพูดถึงเรื่องสิทธิและเสรีภาพนี้ ในเวลาที่ออกพระราชบัญญัติ การพิมพ์ข้าพเจ้าได้เคยพูดมาครั้งหนึ่ง เรื่องเสรีภาพบางที่สมาชิกทั้งหลายอาจเข้าใจผิดไปบ้าง คือสิทธินี้ อย่างหนึ่ง เสรีภาพนี้ อย่างหนึ่ง ภารดรภาพ สมภาพ หรือเสมอภาค

นั้นอย่างหนึ่ง สิทธิในร่างกายในเคหะสถาน กฎหมาย
 มาตรา ๑๔ คุ่มครองเราแล้ว และเมื่อใครมาลักทรัพย์
 เรา กฎหมายก็ลงโทษให้แล้ว ที่นี้สิทธิในการแสดงความ
 เห็น ถ้าเราแสดงไปในนโยบายอันเป็นสาธารณประโยชน์
 เป็นคนแก่ชาติ ถ้าหากว่าเราแสดงไปจะต้องให้เกิดกระด้าง
 กระเดื่อง นี้ข้าพเจ้าก็เห็นเหมือนกัน คือในข้อนี้แหละ
 พวกเราซึ่งเป็นสมาชิกสภาฯ แผ่นดินจะต้องมีกฎหมายบังคับ
 ว่า ใครกล่าวอย่างนั้นไม่ได้ การแสดงความคิดเห็นอย่างนั้น
 ที่จะเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่ชาตินี้ก็ในเวลาอันสมควรที่คุ่ม
 ครองประเทศชาติของเราเอง ถ้าพูดถึงสิทธิอื่นๆ แล้ว เรา
 ก็มีสิทธิเป็นทหาร มีสิทธิในการศึกษา ท่านจะไปเรียน
 ภาษาอังกฤษอะไรก็ได้ทั้งนั้น ถ้าท่านไม่เรียนเลย นั้น
 รัฐบาล มีความมุ่งหมายที่จะให้ท่านเทียมอารยะประเทศเขา
 การเปิดนั้นต้องดูว่าชะนิตใจจึงจะชอบด้วยระบอบรัฐธรรมนูญ
 ของเรา ซึ่งจะไม่เป็นภัยแก่พลเมือง การพูดอะไรซึ่งไม่
 ทำให้ผู้อื่นกระด้างกระเดื่อง พูดเพียงเท่านั้นใครๆ ก็พูดได้
 ข้าพเจ้าเคยเป็น นักเรียน กฎหมาย มา ข้าพเจ้าพูดได้
 ทั้งหมด ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินทรงทักท้วงมาว่าสิทธิควรตั้ง
 สมาชิกหรือสิทธิตั้งพรรคการเมืองเป็นข้อๆ นี้ จึงจะควร
 แก่ไข สภาฯ จึงลงมติกันได้ว่าจะเปิดเพียงแค่นี้ เมื่อ

คนอื่นมาฟังก็ไม่ว่าจะเปิดสิทธิหรือเสรีภาพให้โฆษณาแล้ว
 แสดงความเห็นชักชวน พวกเรานี้ว่าระบอบรัฐธรรมนูญไม่ดี
 ต้องล้มรัฐบาล เรามาตั้งตัวเป็นกษัตริย์เถอะ ตกลงใครๆ
 ก็ประกาศได้ เราต้องจำกัดว่าต้องไม่เป็นภัยแก่ประเทศ
 ชาติ ท่านเอ่ยว่าสิทธิและเสรีภาพใครๆก็เอ่ยได้ ข้าพเจ้า
 อยากจะฟังนัก ขอให้สมาชิกประเภทที่ ๑ หรือสมาชิก
 ประเภทที่ ๒ แยกมา ข้าพเจ้าอยากจะฟัง

นายทองม้วน อัครถาวร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม
 กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอขบใจสมาชิกที่ทักท้วงในข้อต่างๆ แต่บาง
 ข้อข้าพเจ้าก็ขอคัดค้าน ในข้อนี้ข้าพเจ้าขอยกกฎหมายลักษณะ
 อาชญามาตรา ๑๐๔ ข้อ ง. หรือข้อ ค. ข้อ ง. มีว่า เพื่อจะกวน
 ให้เกิดขึ้นซึ่งความเกลียดชังระวางคนต่างชั้นก็ดี อย่างนี้เป็นต้น
 ความจริงกฎหมายก็ได้ยกเลิกตามรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว เพราะ
 ว่าคนทุกคนไม่มีต่างชั้นกันเสียแล้วในเวลานี้ เท่ากันหมด
 แต่ทว่า กฎหมายที่เราจะแก่นั้นควรแก้ไขชัดเจนว่า ยกเลิก
 หรือตั้งขึ้นใหม่ โดยเป็นเชิงปัญหากฎหมายซึ่งจะเป็นการ
 ลำบากแก่ศาลในการที่จะตีความ แต่ในข้อนี้มีปรากฏชัด
 เช่นนี้ก็ควรยกเลิกแต่ทว่ามีบางท่านเช่นรัฐมนตรีผู้หนึ่ง คือ
 พระยาสุริยา ฯ ท่านกล่าวไว้ในหนังสือเศรษฐกิจการเมือง
 ข้าพเจ้าขอเรียนให้ที่ประชุมนี้ฟังดังนี้ เมื่อคิดถึงความคิด

ของรัฐบาลประชาธิปไตยเช่นนี้แล้ว ก็น่าจะเป็นที่น้อย
 ใจว่าเจ้านายของไทยที่ได้สะสมทรัพย์สินขึ้นไว้ ได้นับเป็น
 จำนวนล้าน ๆ ขึ้นไปนั้น มิได้คิดถึงคุณของปวงชนราษฎร
 ผู้เสียภาษีเลย มีทรัพย์สินเท่าใดก็รวบรวมส่งออกไปฝากไว้
 นอกประเทศทั้งสิ้น ดูเหมือนว่าตั้งใจจะสงเคราะห์คนต่างด้าว
 มากกว่าจะสงเคราะห์คนชาติเดียวกัน เมื่อความจริงเป็น
 เช่นนี้ รัฐบาลก็น่าจะเกณฑ์เอาทรัพย์สมบัติของเจ้านาย
 เหล่านี้มาช่วยใช้หนี้เสียบ้าง อย่างน้อยก็เพียงอัตราที่ตั้ง
 เป็นเกณฑ์ไว้ ข้างบนถ้าครั้งเดียวไม่พอ เพียงก็ต้อง เก็บกัน
 เป็นครั้งคราวต่อไปอีก ลักษณะคำพูดเช่นนี้เป็นการผิดต่อ
 กฎหมายลักษณะอาชญาจริง ๆ แต่แท้จริงรัฐบาลก็ไม่ได้จัดการ
 กับพระยาสุริยา ๆ อย่างไร ข้าพเจ้าจึงเห็นว่ารัฐบาลออก
 จะบกพร่องในข้อนี้อยู่บ้าง

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
 ว่า กฎหมายใด ๆ ที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้ามีความเห็น
 ว่ากฎหมายนั้นเป็นโมฆะ และเข้าใจว่ารัฐบาลคงจะมีความ
 เห็นเช่นเดียวกัน แต่ว่าในกฎหมายที่ใช้อยู่ทุกวันนี้ ยัง
 มีหลายบทหลายมาตราที่ขัดกับรัฐธรรมนูญ แต่เรายังหาได้
 แก้ไขไม่ จะว่าเมื่อขัดกันเป็นโมฆะใช้ไม่ได้นั้นก็ถูก แต่
 เมื่อเรายังไม่ได้แก้ไข เราจะให้กฎหมายที่ยังไม่ได้แก้ไข

คงอยู่อย่างไร เราควรจะแก้ไขให้ถูกต้องไม่ดีกว่าหรือ เรา
ควรจะตัดออกที่ขัดกับรัฐธรรมนูญให้หมดทีเดียว แล้วเราจะ
ได้เข้าใจว่าไม่มีอะไรมาปนเปกัน แล้วและใครก็จะรู้ว่า
อะไรเป็นโมฆะ และอะไรไม่เป็นโมฆะ

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า คนละปัญหาเสีย
แล้ว ไปกันใหญ่เสียแล้ว พูดเรื่องเสรีภาพในการเขียน
ในการโฆษณาเถิด

นายฮั่ว ตามไท ผู้แทนราษฎรจังหวัดกำแพงเพชร กล่าว
ว่า ในเรื่องเสรีภาพ การตั้งสมาคมซึ่งข้าพเจ้าได้เรียน
ถามรัฐบาลเมื่อกั้นยังหาได้รับตอบไม่ เพราะตามรัฐธรรมนูญ
ก็ห้ามไม่ให้อำนาจในการตั้งสมาคมการเมือง สมาคมการ
เมืองที่ได้ขออนุญาตแล้วล้มเลิกไปเพราะเหตุอะไร รัฐบาล
ยังหาได้ตอบไม่

นายกรัฏมมนตรี กล่าวว่า คือที่แล้วมาการที่ไม่มีสมาคม
การเมืองนั้นก็โดยคำนึงถึงพระราชหัตถเลขาซึ่งได้อ่านให้ฟัง
มาแล้ว สำหรับเวลานี้ผู้ใดจะตั้งสมาคมก็ ขออนุญาตได้
ส่วนวัตถุประสงค์จะเป็นอย่างไรนั้นก็ต้องแก้ไขกฎหมายใน
เรื่องนี้ก่อน

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีผู้ใดมี
ความประสงค์จะพูดข้าพเจ้าจะได้ผ่านไป

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่ ในเรื่องเสรีภาพ ๓ อย่าง ๔ อย่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงขอมานี้ มีเสรีภาพในการพูด การเขียน การโฆษณา กับเสรีภาพในการประชุมนี้ ว่าที่จริงสภา ฯ เราได้ออกพระราชบัญญัติการพิมพ์ไปแล้ว แต่มีเสียงที่ข้าพเจ้าใคร่จะขอทราบเรียนต่อสภา ฯ นี้ว่า หนังสือพิมพ์เขามักจะพูดว่า เสรีภาพหนังสือพิมพ์มันน้อยซึ่งต่างกับสมัยก่อน แล้วประชาชนมักจะพูดว่าเสรีภาพการพูด การเขียนมันน้อยกว่าสมัยก่อน เสรีภาพในการประชุมโดยเปิดเผยก็น้อยกว่าสมัยก่อน แต่ว่าพระราชบัญญัติการพิมพ์เราก็ได้แก้ไขปรับปรุงดีกว่า แต่ว่าการพูดเช่นนี้อาจจะมีผู้จงเกลียดจงชัง ข้าพเจ้าขอเรียนในที่ประชุมนี้ทราบไว้แต่เพียงว่าได้มีคำกล่าวร้ายดังเช่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทักท้วงมาจริง ส่วนเสรีภาพในการตั้งคณะพรรคการเมืองนั้น ข้าพเจ้าคิดว่าตามรัฐธรรมนูญก็ให้ทำขึ้นอยู่แล้ว ชอบที่จะตั้งได้ แต่การที่รัฐบาลไม่อนุญาตก็เพราะขัดกับพระราชหัตถเลขา เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ตั้งคณะพรรคการเมืองขึ้นได้เช่นนี้ก็ไม่น่าที่รัฐบาลจะขัดข้องอย่างหนึ่งอย่างใดเลย

ร.อ. ชุนนิรันดรชัย กล่าวว่ เนื่องด้วยท่านประธาน ฯ

ได้ปล่อยให้ออกล้นออกทางเป็นเหตุให้กระทบกระเทือน เช่นที่
 สมาชิกได้กล่าวถึงเจ้าคุณสุริยานุวัตร ซึ่งความจริงเรื่องอื่น
 อาจจะมีอีก ท่านยกเอาเรื่องของเจ้าคุณสุริยานุวัตรมาพูด
 คล้าย ๆ ท่านจะมีเรื่องส่วนตัวหรืออะไร หรือท่านอาจได้
 รับคำสนับสนุนจากผู้ใดให้มาพูดเรื่องนี้ การปิดหนังสือพิมพ์
 นั้นปิดเพราะเหตุใด โดยมากท่านจะเห็นได้จากหลักฐาน
 ที่รัฐบาลส่งมาว่าปิดมาจากสมัยเดิมอันหนึ่ง และปิดต่อ ๆ
 มาอีกอันหนึ่ง การปิดนั้นโดยมากปิดเพราะมีหนังสือพิมพ์
 ที่ลงข่าวซึ่งเกี่ยวกับเป็นการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ เป็น
 การหมิ่นพระบรมวงศานุวงศ์บ้าง ดังนั้นรัฐบาลจึงรับจัดการ
 ปิดเป็นพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 ซึ่งบอกมาแล้วว่าจะต้องเคารพสักการะท่าน ให้เป็นที่
 ประจักษ์ตาแก่ประชาชน อนึ่งมีผู้กล่าว ซึ่งข้าพเจ้ารู้สึกกระทบ
 กระเทือนที่พูดถึงผู้ที่ก่อการบ้าง สมาชิกประเภทที่ ๒
 บ้าง อย่าว่าข้าพเจ้าลำบากท่านเลย ข้าพเจ้าผู้เสียสละทำ
 ทุกสิ่งทุกอย่างให้ท่านได้มานั่งในที่นี้ ในที่สุดก็ถูกจับถูกกระตุ่น
 โน่นกระตุ่นนี้ ข้าพเจ้าได้นั่งมานานแล้ว ข้าพเจ้าขออภัย
 ท่านด้วยในที่นี้

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า พูดถึงเรื่องการตั้งสมาคมที่จริง
 สมาคมคณะกรรมการเมืองนั้นยังไม่มีผู้ใดขอตั้ง แต่ที่ว่าถ้าเพื่อ

หากว่ามีผู้ใดขอตั้งขึ้นแล้ว ก็เห็นว่าควรจะต้องเพียงสมาคม
ก่อน แต่ว่าเมื่อได้แก่กฎหมายให้เป็นที่ยอมรับแล้ว ก็จะได้
• ได้มีสมาคมพรรคการเมือง เมื่อเช่นนั้นก็ทำไปซี

หลวงโกวิทอภัยวงศ์ กล่าวว่า เรื่องตั้งสมาคมนี้ ความ
จริงตามความเห็นส่วนตัวของข้าพเจ้า เห็นว่าเราควรจะต้อง
เราควรจะมีขึ้น เราจะต้องมีสมาคมการเมือง แต่ที่วันนี้แหละ
ปัญหาเรื่องสมาคมเป็นมีด ๒ คมอยู่ เพราะฉะนั้นอยากจะ
ให้เพื่อนสมาชิกที่เราช่วยทำงานอยู่นี้ลองพิจารณาดูที่หรือว่า
ความเห็นของข้าพเจ้าถูกต้องอย่างไรบ้าง ถ้าเราปล่อยให้เปิด
มีการตั้งสมาคมขึ้น เราก็ตั้งได้ พอเราปล่อยให้เปิด
มีหาว่าเรานับสนุนคอมมิวนิสต์อีกหรือ ข้าพเจ้าเองก็
หนักใจแทนรัฐบาล ไม่ใช่ตัวข้าพเจ้า บางคราวก็ถูกมาแล้ว
ถูกหาว่าสภา ฯ มีคอมมิวนิสต์ตั้งครั้ง เคยปิดสภา ฯ กันไป
ที่หนึ่งแล้ว เทียวตาม เทียวจับกัน เอ็ดกัน อยู่ที่หนึ่งแล้ว
ถ้าเราตั้งขึ้นเราจะต้องให้เสรีภาพเขาเต็มที่ ใครจะตั้งสมาคม
คอมมิวนิสต์ก็ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นก็เกิดหาว่าสนับสนุน
คอมมิวนิสต์เข้าอีก เมื่อคราวกบฏก็อ้างอย่างนั้น นั่นคล้าย ๆ
กับมีด ๒ คม เพราะว่าสภา ฯ ตั้งครั้งก่อนต้องหาเป็น
คอมมิวนิสต์แล้ว เมื่อมาถึงตอนนั้นถ้าให้เปิดสมาคมการเมือง
สมาคมคอมมิวนิสต์คงเล่นงานเราอีก ขอให้พวกเราลอง

พิจารณาเหตุเกิดว่าเป็นความลำบากเพียงไร ถ้าในฐานะที่ไม่ใช่
เป็นสมาชิก ใครไปนั่งเป็นรัฐบาลก็ยากเหลือเกิน โดนทั้ง
ชั้นทั้งล่องทีเดียว

ด. ยู่เกียง ทองลงยา ผู้แทนราษฎรจังหวัดกาญจนบุรี
กล่าวว่า ที่แรกข้าพเจ้าไม่ตั้งใจจะพูด แต่เมื่อพูดถึงสมาคม
การเมือง บังเอิญข้าพเจ้าได้ร่าง พระราชบัญญัติเสนอท่าน
ประธาน ฯ แต่วันอังคาร ข้าพเจ้าขอแถลงว่าไม่ใช่เป็น
เครื่องมือของพระมหากษัตริย์ที่จะสร้างสมาคม แต่ทว่า
เมื่อได้มาพบข้อความที่พระมหากษัตริย์ทรงตรัสไว้ เมื่อครั้ง
สมาคมคณะราษฎรอย่างหนึ่ง เดียวนี้มาอีกอย่างหนึ่ง ข้าพเจ้า
จำเป็นจะต้องไปใคร่ครวญว่าการได้เสียว่าการมีคณะกรรมการเมือง
นั้นอาจจะเป็นภัยต่อประชาชน หรือไม่ ข้าพเจ้าเข้าใจว่าจะ
ได้ไปพูดในเมื่อพระราชบัญญัตินั้นขึ้นมาสู่สภา ฯ

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าขอโทษต่อท่านที่พูดเมื่อกัน คือเรื่องประเภทที่ ๒
ประเภทที่ ๓ อะไรนั้น ความจริงพวกเราไม่เคยลืมบุญคุณ
ของท่านผู้ก่อการหรือสมาชิกประเภทที่ ๒ เลย

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า พูดเฉพาะใน
เรื่องนี้

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว

ว่า แต่ว่าเพื่อจะให้เรื่องนั้นขาวและมีประเด็นด้วย ในเรื่องนี้ ข้าพเจ้าขอถามรัฐบาลว่า ถ้ามีผู้ขอตั้งสมาคมการเมืองปฏิบัติ โดยถูกต้องตามกฎหมายของเรื่องสมาคมแล้ว รัฐบาลจะ อนุญาตให้ตั้งได้หรือไม่

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ข้าพเจ้าอยากจะให้ไปไตร่ตรอง เอามือกำยหน้าผาก และตรองดูเสียก่อนว่าสมควรหรือไม่ ในเวลานี้ แล้วขอให้ท่านคิดว่ายังไม่พ้นหัวต่อหัวเลยว ถ้าท่านจะตั้งแล้วขอให้ท่านเชิญมาเป็นนายกเถิดข้าพเจ้ายอม ถวาย

นายทองม้วน อัครถาวร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม กล่าวว่า ข้าพเจ้ารู้สึกเสียใจที่เลขานุการนายกรัฐมนตรี ได้กล่าวเช่นนั้น ความจริงข้าพเจ้าได้กล่าวโดยเจตนาและความบริสุทธิ์ในการแถลงความเห็นในที่นี้มิใช่ข้าพเจ้าจะ ได้รับสนับสนุนจากใครหรือเป็นการส่วนตัวต่อพระยาสุรียา นุวัตร.....

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า เรื่องนั้นผ่านไป แล้ว

นายทองม้วน อัครถาวร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม กล่าวว่า ในเรื่องนี้องในการเรื่องตั้งสมาคมการเมืองนี้ ความ เป็นจริงข้าพเจ้าก็มีความประสงค์ไปในทางที่ว่าไม่อยากจะให้มี

นั้นเอง และจะได้เห็นเจตนาของข้าพเจ้าตั้งแต่ครั้งยังไม่เป็นสมาชิกของสภา ฯ ได้เสนอความเห็นมายัง คณะรัฐมนตรีครั้งพระยามโน ฯ ก่อนปิดสภา ฯ และอีกประการหนึ่งข้าพเจ้าก็ได้แสดงความเห็นในเรื่องการตั้งสมาคมเสือป่า โดยให้นายกรัฐมนตรีเป็นนายกเสือป่า เช่นนี้ก็เห็นได้ในเจตนาของข้าพเจ้าแล้วว่า ข้าพเจ้ามีความจงรักภักดีต่อพระยาพหล ฯ ถึงแม้จะตั้งสมาคมขึ้น ข้าพเจ้าก็ยินดีเป็นสมาชิกของพระยาพหล ฯ อยู่นั่นเอง เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าการตั้งสมาคมขึ้นก็เป็นของที่ดีอยู่เหมือนกัน เพราะเหตุว่าถ้าเราตั้งแล้วจะถูกต้องตามความประสงค์ของประชาชนส่วนมาก ถ้าโดยความประสงค์ของข้าพเจ้าผู้เดียวแล้วไม่อยากจะให้มีเลยในเรื่องสมาคม

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ใน การที่ท่านสมาชิกยกยอข้าพเจ้านั้น ข้าพเจ้าขอขอบคุณมาก คือหวังดีต่อข้าพเจ้าเรียกว่าหวังดี แต่ทว่าข้าพเจ้าเองในเรื่องนี้ก็กลัวว่าจะโดนกล่าวหาเป็นดึกเตเตอร์ จะเห็นว่าเป็นดึกเตเตอร์แล้ว ข้าพเจ้าไม่รู้จะเอาหน้าไปไว้ที่ไหน เพราะว่าเสือป่าตั้งยูนีฟอร์ม ข้าพเจ้าเป็นนายกอยู่ด้วย คล้ายจะเป็นมุสโสลินี ข้าพเจ้าก็ต้องวังหนี ท่านจะแลเห็นได้ว่า ข้าพเจ้ายุ่งยากในเรื่องการทหาร ถึงไม่ค่อยจะไปโมเมอะไรต่าง ๆ ข้าพเจ้า

กล่าวว่าเขาจะว่าไว้อำนาจบ้างอะไรบ้าง เรื่องนี้ข้าพเจ้าขอให้ท่านเห็นใจจริง ๆ เถิด แต่ที่จริงถ้าข้าพเจ้าตั้งใจจะเป็นดิลเคเตอร์แล้วละก็ ถ้าท่านสนับสนุนอย่างนี้ข้าพเจ้าไม่ว่าเลย เอาดีแหละ

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนครกล่าวว่า ข้าพเจ้า ไม่มีอิทธิพลพอที่จะเป็น นายกรัฐมนตรีได้ ขอให้ท่านได้โปรดถือ ตำแหน่ง นี้ต่อไปเถิด ข้าพเจ้าทราบว่าคุณหลวงประดิษฐ ฯ เองก็มีความเห็นว่าควรจะต้องสมาคมการเมือง และข้าพเจ้าเองก็มีความเห็นพ้องด้วย ข้าพเจ้าจะขอถามรัฐบาลว่า จะมีความขัดข้องหรือไม่ขัดข้อง เราอยู่ในความปกครองของประเทศ จะขัดขึ้นท่านอย่างไรได้ ถ้าท่านไม่ให้ตั้งเราก็ตั้งขึ้นไม่ได้ แต่ข้าพเจ้าอยากทราบว่าให้ตั้งได้หรือไม่ ไม่ใช่ข้าพเจ้ามีความประสงค์อย่างใดเลยขอโปรดอย่าเข้าใจผิด ขอได้โปรดให้ความสว่างแก่ข้าพเจ้าบ้าง ข้าพเจ้าเป็นเด็ก ก็ขอพูดอย่างความคิดของเด็ก ๆ เท่านั้น

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า การตั้งคณะพรรคการเมืองนั้น ก่อนที่จะตั้งต้องมี การแก้ไขกฎหมายอะไร ๆ เพิ่มเติมลงไปอีก ถ้าไม่อย่างนั้นน่ากลัวจะต้องมีเรื่อง เพราะฉะนั้นจึงไม่ อยากให้เป็นไปตามนั้น ถ้าได้แก้กฎหมายเพิ่มเติมกฎหมาย

อย่างเรียบร้อยแล้วก็ไม่ว่า เพราะข้าพเจ้าเองไม่ใช่จะรวบเอา
อะไรมาไว้ในกำมืออย่างนั้นหามิได้ รัฐบาลก็ต้องเป็นคนใช้
ของสภา ฯ ข้าพเจ้าเองก็คือหัวหน้าคนใช้ของสภา ฯ นั้นเอง
ไม่มีอะไรเมื่อเขาได้มอบหมายการงานให้กระทำแล้ว ต้อง
พยายามให้มันสมน้ำสมเนื้อ เพราะฉะนั้นความหนักใจอยู่
ที่คณะรัฐมนตรี จึงต้องไตร่ตรองดูให้ลึกซึ้งว่าถ้าจะตั้งแล้ว
ก็ขอให้แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายอย่างที่ว่ามานี้เสียก่อน

หลวงประดิษฐมนูธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาด
ไทย กล่าวว่ ท่านสมาชิกได้อ้างถึงข้าพเจ้าและความเห็น
ของข้าพเจ้าในครั้งกระนั้นด้วย จึงต้องขอแถลงเพื่อประวัติ
การณ้ ความจริงไม่อยากจะตำเลิกลงและขุดเอาท่านผู้ใด
มากล่าว ท่านนายกรัฐมนตรีแถลงต่อท่านในเรื่องเกี่ยวข้องกับ
กับคณะชาตินั้น เดิมทีเดียวคณะชาติเตรียมที่จะตั้ง หลวง
วิจิตร ฯ ได้มาพบข้าพเจ้าว่าอยากจะตั้งคณะชาติ ข้าพเจ้า
บอกว่าเอาซี ข้าพเจ้ามีความเห็นอย่างเต็มที่ในครั้งกระนั้น
พระยามโน ฯ ได้นัดประชุมผู้ที่ก่อการขอ พระราชทานรัฐ
ธรรมนูญ พระยามโน ฯ บอกข้าพเจ้าว่ากันเห็น กับสื่อ
ทุกประการที่จะอนุญาตให้คณะชาติตั้ง เมื่อข้าพเจ้าเข้าใจว่า
คณะชาติคงจะตั้งได้แล้ว ข้าพเจ้าก็ได้ขอรับรองต่อนายกคณะ
ราษฎรให้เตรียมการอื่เล็กต่อเรียลแคมเพน ถึงกับได้มีการ

เรียไรกันแล้ว ต่อมาอย่างไรไม่ทราบ พระยามโน ฯ กลับ
ความเห็นอีกที่ว่าอย่าให้มีคณะกรรมการเมืองเลย ข้าพเจ้าจึงขอ
แถลงให้ทราบว่าในครั้งนั้นคงมีเรื่องลับลมคมใน

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า มีผู้ใดข้องใจในเรื่อง
นี้บ้าง

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้ายังมีข้อข้องใจในข้อ ๔ ต่อไปก็คือในเรื่องพระราช
บัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้าเห็นว่า.....

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า อยู่ในข้อ ๕

ด. เทียม ศรีพิสัยฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครปฐม กล่าว
ว่า เวลานี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราที่ต้องการให้
ตั้งสมาคมการเมือง สมาชิกส่วนมากในสภา ฯ นี้ข้าพเจ้า
เชื่อแน่ว่าไม่ปฏิเสธ ส่วนมากของประชาชนก็ชอบ เพราะ
ฉะนั้น ขอเชิญเจ้าคุณนายก ฯ จึงตั้งเถิด ข้าพเจ้าร่วมด้วย
คนหนึ่ง

ร. ต. ถัด รัตนพันธ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดพัทลุง กล่าวว่า
คำว่าส่วนมากสมาชิกผู้นั้นทราบได้อย่างไร ทราบในหัวใจคน
ทราบได้ยาก เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าไม่มีน้ำหนักอะไรเลย
เท่าที่บอกเป็นส่วนมากนั้น

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอให้

อภิปรายกันต่อไปในข้อ ๕ นั้น ข้อ ๕ อันเกี่ยวกับการยกเลิกพระราชบัญญัติการป้องกันรัฐธรรมนูญ

นายบุญสรี เทพาคำ ผู้แทนราษฎรจังหวัดแม่ฮ่องสอน กล่าวว่า เรื่องพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญนั้นข้าพเจ้าขอเสนอว่าการพิจารณาคดีซึ่งเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญหาได้เป็นไปโดยเปิดเผยไม่ คือใช้คณะกรรมการพิจารณาเพราะว่าตามมาตรา ๕๘ แห่งรัฐธรรมนูญมีว่า การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีทำนว่าเป็นอำนาจของศาลโดยเฉพะ ซึ่งจะต้องดำเนินตามกฎหมาย และในนามพระมหากษัตริย์แต่ว่าการพิจารณาอรรถคดีในการป้องกันรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีคนผู้ใดกระทำผิดขึ้นนั้น หาได้พิจารณาไปโดยคำพิพากษาของศาลไม่ คือ มีบุคคลคนหนึ่ง ได้ถูกตั้งขึ้นเป็นกรรมการแล้วก็ตัดสินไปว่าผู้นั้นมีความผิด แล้วก็ตกลงต้องส่งผู้นั้นเนรเทศไป ตั้งในจังหวัดของข้าพเจ้า ได้เพิ่มราษฎรใหม่อีก ๖ ท่านแต่ที่ข้าพเจ้าได้มาพิจารณาคดีตามกฎหมายป้องกันรัฐธรรมนูญนี้เมื่อขัดกับมาตรา ๕๘ แล้ว ข้าพเจ้าขออ้างไปถึงมาตรา ๖๑ ด้วย เพราะมาตรา ๖๑ มีว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด ๆ มีข้อความแย้งหรือขัดกับรัฐธรรมนูญนี้ ท่านว่าบทบัญญัตินั้น ๆ เป็นโมฆะ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอสรุปรวมความว่ากฎหมายป้องกันรัฐธรรมนูญขัดต่อมาตรา ๕๘ เมื่อขัดต่อ

มาตรา ๕๘ แล้ว ก็จะต้องเป็นไปตามมาตรา ๖๑ แห่งรัฐธรรมนูญ นั้นเพราะฉะนั้นพระราชบัญญัตินี้ควรจะยกเลิกเสีย แต่ถ้าหากว่าพระราชบัญญัตินี้จะไม่เลิกก็ต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญเสียใหม่ จะไม่แก้รัฐธรรมนูญก็ต้องเลิกกฎหมายนี้ อย่างใดอย่างหนึ่ง

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า พระราชบัญญัติรักษารัฐธรรมนูญนั้น ออกไปโดยสภาผู้แทนราษฎร โดยรัฐธรรมนูญนั่นเอง ที่ออกไปซึ่งท่านเห็นว่าขัดนั้น ขัดอย่างใด ไม่ใช่ออกนอกสภา ฯ ไม่ใช่ออกเมื่อครั้งเจ้าคุณมโน ฯ ปิดสภา ฯ ออกกันในสภา ฯ จะพูดอะไรกันอีก กรรมการที่เป็นผู้ตัดสิน ตั้งโดยกฎหมายซึ่งเราออกไปในสภา ฯ นั้นเองไม่ผิดอะไร ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรเลิก

หลวงประดิษฐมนูธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กล่าวว่า พระราชบัญญัตินี้ ถ้าหากว่าจะพิจารณาไปแล้ว หาได้ขัดกับรัฐธรรมนูญแต่มาตราใดไม่ เพราะเหตุว่าตามวิธีการที่เราให้มีการพิจารณาด้วยคณะกรรมการนั้น เราจะต้องคำนึงเสียก่อนว่าพระราชบัญญัตินี้ เป็นพระราชบัญญัติลงโทษ หรือว่าเป็นพระราชบัญญัติอะไร ความจริงพระราชบัญญัตินี้ เป็นพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำผิด วิธีที่จะป้องกันการกระทำผิด ก็คือการส่งไปให้อยู่ในเขตต์ที่กำหนด

เช่นอย่างส่งไปแม่ฮ่องสอนดังกล่าวมาแล้ว เมื่อเป็นเช่นนั้น ก็ย่อมรับตรง ๆ การพิจารณาไม่ได้ทำโดยศาล และในรัฐธรรมนูญนี้เราก็ได้กล่าวแต่ในเรื่องศาลซึ่งมีวิธีการไปคนละเรื่อง พระราชบัญญัตินั้นเป็นวิธีป้องกันก่อนแก่ จึงหาได้ขัดกับรัฐธรรมนูญนี้ไม่ อีกประการหนึ่ง พระราชบัญญัตินี้พูดกันอย่างตรง ๆ ก็คือว่า เราได้เอารูปร่างมาจากกฎหมายของประเทศที่ได้ออกในสมัยที่ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ ๆ เหมือนกัน ในระเบียบยิ่งร้ายแรงไปกว่านี้ ก็ออกโดยอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเท่านั้น ส่งไปให้อยู่ในเขตที่กำหนดไหน ๆ ได้ แต่สำหรับเรารักษาความยุติธรรม คือตั้งกรรมการจากผู้พิพากษาไปพิจารณาหาได้เลือกจากบุคคลใดไม่ เหตุจำเป็นอันสุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอกล่าวด้วยความจริงใจว่า น่าเสียดายที่พระราชบัญญัตินี้ได้มีขึ้นต่อเมื่อได้เกิดกบฏแล้ว ถ้าพระราชบัญญัตินี้ได้ออกก่อนการกบฏแล้ว กบฏจะหาเกิดได้ไม่ เรื่องนี้ถามเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ได้ เวลานั้นเรารู้อยู่แล้วว่าใครกบฏ แต่เราไม่มีหลักฐาน ถ้าพระราชบัญญัตินี้ได้ออกก่อนเกิดกบฏแล้วรับรองได้ทีเดียวว่าการกบฏนี้หาเกิดขึ้นได้ไม่ เสียดยเสียอีกที่เราได้ออกเข้าไป การก่อการนั้น ข้าพเจ้าทำได้ถ้าจับข้าพเจ้าได้ในเวลานั้นก็ไม่มีหลักฐานอะไรเลย แต่มีสมาชิก

บางคนซึ่งหนึ่งทีหนึ่งซึ่งเขาสงสัยผิดก็มี ถ้าจะเอาหลักฐานก็หาไม่ได้เลย เพราะฉะนั้นนี้เป็นพระราชบัญญัติที่ป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยให้แก่หาชนอย่างแท้จริง ถ้าท่านไม่อยากจะเห็นการมาพัวพันกันอีกต่อไป ขอให้คงพระราชบัญญัตินี้ไว้ก่อน ต่อเมื่อบ้านเมืองสงบเรียบร้อยเมื่อไร เราจะเลิกก็ได้เหมือนกันใน ประเทศที่เขา เปลี่ยน แปลงการปกครองใหม่ๆ เขาจำเป็นจะต้องระวัง ท่านย่อมรู้ดีว่าเราเปลี่ยนแปลงการปกครองและตั้งระบอบการขึ้นใหม่ ผู้ที่ยังนิยมตามระบอบเก่าก็ยังมีอยู่อีกไม่ใช่น้อยเหมือนกัน เพราะฉะนั้นเราจะเอาวิธีที่ขึ้นศาลอยู่เสมอก็คงเท่ากับว่าทำให้เกิดการไม่สงบเช่นนั้นขึ้นอีก และเราจะต้องเพิ่มกำลังทหารอีกมากมายต้องเพิ่มกำลังตำรวจอีก นักสืบก็ต้องมีประจำอยู่อีกหลายคน เพราะนักสืบต้องเปลี่ยนหลายๆ ผลัดเป็นต้น ความมุ่งหมายแห่งพระราชบัญญัตินี้ได้มีอยู่เป็นทางป้องกันไม่ปรารถนาที่จะไปข่มเหงใครและการที่ให้ไปอยู่ก็ไปอยู่ในเขตต์ที่กำหนด เมื่อทำความชอบก็อาจจะสั่งให้พ้นก็ได้ สรุปความว่าพระราชบัญญัตินี้มีประโยชน์มาสู่ประเทศมากมายทีเดียว

นายเลียง ไชยกาล ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่ ข้าพเจ้ายอมรับรองว่าพระราชบัญญัตินี้มีประโยชน์จริง แต่ว่ามี ความสงสัยและถือโอกาสเรียนถามเสียในที่นี้

คือในพระราชบัญญัติ เมื่อข้อความใด ๆ ซึ่งตราไว้ ถ้าฝ่าฝืน ก็จะต้องรักษาพระราชบัญญัติ กรณีที่จะพิจารณาถึงการฝ่าฝืน หรือไม่ก็เรียกว่าอรรถคดี ข้าพเจ้าเข้าใจว่าอย่างนั้น หรือจะ อยู่ในหลักนั้นหรือไม่ก็ตาม ข้าพเจ้าสงสัย นอกจากนั้นการ ลงโทษ การส่งไปอยู่ในเขตต์กำหนดนั้นเป็นกำหนดโทษ อย่างหนึ่งในกฎหมายอาชญา ข้าพเจ้าสงสัยเพราะฉะนั้นผล ของการ กระทำไปอยู่ในเกณฑ์โทษอย่างหนึ่ง ในข้อ ๖ ข้าพเจ้าก็ต้องถือว่าเป็นการลงโทษด้วย ข้าพเจ้าสงสัย ขอ ได้โปรดอธิบายอีกครั้งหนึ่ง

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง ยุติธรรม กล่าวว่า ข้าพเจ้าขออธิบายกฎหมายข้อนี้ว่า ที่ว่า ส่งไปอยู่ในเขตต์ที่จำกัดนั้น เราไม่ถือว่าเป็นโทษ ถ้าหากว่า ไปทำผิดเข้า ก็ไม่เพิ่มโทษ ถ้าเป็นโทษแล้ว ทำผิดอีก จะ ถือว่าไม่เข็ดหลาบ แต่ในเรื่องนี้ไม่ใช่โทษ ผู้ที่ต้องโทษแล้ว ขาดสิทธิต่าง ๆ แต่ผู้ที่ถูกส่งไป ไม่ได้ขาดสิทธิ พระราช บัญญัตินี้ก็ได้ลงโทษคน ตามศัพท์ลงโทษ คือว่ามีผิด แต่ ไม่ใช่ลงโทษทางอาชญา ถ้าลงโทษทางอาชญาแล้วก็ต้องไป ศาล นี้ไม่ใช่ศาล เพราะฉะนั้น ไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ เพราะ ว่าไม่ใช่โทษทางอาชญา

พระพิณิจนากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า

ในการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะขอให้ทรงเลิกใช้พระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญนั้น ข้าพเจ้ายังไม่ทราบว่าพระราชประสงค์อันใดแน่นอน คือข้าพเจ้ามีความฉงนเป็นอันมากในคดีตอนหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวแก่ผลประโยชน์ของท่าน คือในเรื่องพระพิบูลย์ไอศวรรย์ ในตอนหนึ่ง ท่านบอกว่า เพราะเหตุที่เราใช้การพิจารณาโดยไม่มีศาล ไม่มีอะไร ท่านไม่พอพระราชหฤทัย แต่ในเรื่องพระพิบูลย์ไอศวรรย์ ถ้าท่านแพ้คดีแล้ว ท่านก็จะลาออก เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าผู้มีสติปัญญาอันน้อย ไม่ทราบพระราชประสงค์ของท่านอันใดเลย

ร.ต. ถัด รัตนพันธ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดพัทลุง กล่าว ว่า ตามที่ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้แถลงมาเมื่อก่อน ท่านแถลงในหลักอันหนึ่ง แต่ข้าพเจ้าก็ขอแถลงในหลักอีกอันหนึ่งเหมือนกัน เพราะว่าพระราชบัญญัตินี้ได้ออกไปโดยสภาผู้แทนราษฎรในสมัยนี้ ในสมัยวิสามัญเอง ข้าพเจ้าจำได้ เพราะฉะนั้นพวกเราได้ลงมติไปแล้ว บอกว่าพระราชบัญญัติอันนี้ให้เป็นอันใช้ได้ เมื่อเป็นอันใช้ได้แล้วทำไมเราจะมว่าไม่ควรจะใช้ ถ้าจะเปรียบกับคดีโบราณว่า น้ำลายที่ถ่มออกมาแล้ว จะกลืนเข้าไปได้อย่างไร

ข้าพเจ้าไม่เห็นสมควร

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าขอคัดค้านโดยเต็มที่ว่า พระราชบัญญัตินี้ไม่ได้
ออกในสมัยนั้น

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า ปัญหาจะเพาะหน้าข้าพเจ้าไม่อยากจะพูด แต่รู้สึก
จักกระจี้ จึงอยากจะพูด ที่มีพระราชประสงค์ในพระราชบัญญัติ
ว่า ขอให้เลิกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ กฎหมาย
อันนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นผู้เซ็นเอง แล้วไม่
ได้ทรงคัดค้านในพระราชบัญญัตินั้น ไม่มีการวิโตเลย ตาม
แนวพระราชบัญญัติเห็นว่าเมื่อเกิดส่งพระยาวิชัย ฯ ออกไป
จึงเกิดการค้านขึ้น เหตุผลเพียงเท่านี้ก็เห็นแล้วว่าจะได้มี
การผ่านไป เพราะท่านเซ็นมาเอง ไม่ได้มีการวิโตเลย

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าขอคัดค้านว่าสภา ฯ ไม่ได้ออกพระราชบัญญัติ
นั้นมาในสมัยสามัญ ออกมาแต่สมัยที่ ๑ ถ้าท่านไม่เชื่อ
โปรดถามรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยดู

หลวงประดิษฐมนูธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
มหาดไทย กล่าวว่าขอรับรองว่าออกภายหลังการกบฏ ใน
สมัยที่มีสมาชิกประเภทเดียว ถูกของหลวงวรนิติ ฯ แล้ว

หลวงวรนิตีปริชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
 ว่า เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขออภิปรายต่อไป เมื่อท่านผู้อังว่า
 ออกในสมัย ๒ แผลแล้ว กฎหมายบทนี้ถ้าข้าพเจ้าจะพูด
 ไป เดียวจะหาว่าข้าพเจ้าไม่เคารพหรืออัครัฐธรรมนูญ แต่
 ข้าพเจ้าขอกราบเรียนด้วยความสัตย์จริง และบริสุทธิ์ใจ
 ว่าวิธีพิจารณาในเรื่องที่จะบ่งกันรัฐธรรมนูญนี้ ข้าพเจ้า
 ไม่เห็นชอบด้วย ข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะเป็นศาลมากกว่า
 เพราะคณะกรรมการนั้นก็ตั้งไปจากฝ่ายปกครองเอง และ
 ถึงแม้ว่าจะมีผู้พิพากษาตุลาการออกไปด้วยก็คงไม่สู้มากนัก
 เพราะฉะนั้นเมื่อเราจะเอาเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เป็นผู้
 พิจารณาคดีเช่นนั้นแล้วข้าพเจ้าไม่แน่ใจนักว่า ผู้ถูกกล่าวหา
 นั้นได้รับความยุติธรรมเพียงพอหรือไม่ รัฐบาลจะรับรอง
 ได้หรือไม่ว่าการที่ทำเช่นนั้นจะไม่เป็นการตัดสิทธิเสรีภาพของ
 ประชาชน ซึ่งถ้าเป็นการตัดสิทธิแล้วหรือตัดเสรีภาพแล้ว
 ก็จะไปขัดกับรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๔ ของเร่อีก อีกประการ
 หนึ่ง ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกล่าวว่า การที่
 เราส่งไปอยู่ในเขตต์อันจำกัดนั้นไม่ใช่เป็นการลงโทษ ใน
 ข้อนั้นข้าพเจ้าขอคัดค้านด้วยความเคารพว่าจะเป็นไปได้จริงอย่าง
 ท่านกล่าวนั้นหรือไม่ ข้าพเจ้าในฐานะที่เป็นลูกศิษย์ท่านมา
 ก่อน แต่ก็ไม่มีความเห็นพ้องด้วยดังที่ท่านกล่าว ด้วยเหตุ

ว่ามาตราเท่าไรก็ออกจะลบเลือนไปมากแล้ว ท่านบัญญัติว่า โทษอันอยู่ในที่ ๆ กำหนดให้อยู่นั้นก็เป็นโทษอันหนึ่ง ซึ่งกฎหมายอาชญาบอกว่าเป็นโทษอยู่ใน ๑ ถึง ๖ นั้นและข้าพเจ้าจำไม่ได้อีกเหมือนกัน จะถือว่าไม่เป็นโทษอาชญาอย่างไรได้ข้าพเจ้ามีความรู้เพียงเท่านั้น และท่านที่มีความรู้สูงจะให้คำอธิบายอย่างไรก็ได้ ขอได้โปรดให้คำอธิบายที่ถูกต้องด้วย

หลวงประดิษฐมนูธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอตอบในข้อที่ท่านถามว่าจะเป็นการตัดเสรีภาพหรือไม่ ข้อนั้นถ้าหากว่าจะพูดไปแล้ว ผู้ที่กระทำผิดก็ถูกตัดเสรีภาพ แต่ในเรื่องนี้ต้องเห็นแก่มหาชน แต่ว่าการที่ตัดสิทธิผู้ที่ถูกส่งออกไปเป็นบุคคลเอกชน การที่ตัดเสรีภาพเพื่อที่จะรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพของมหาชนอีกหลายคน และเป็นที่น่าเห็นว่าไม่ใช่เสรีภาพของมหาชนเท่านั้น ชีวิตที่เดียวละ อีกหลายคน จะต้องตายกันแน่ ๆ

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า การที่จะพิจารณาว่ากระทำผิดพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญหรือไม่นี้ หลักในการกำหนดวินิจัยลงแก่ไหนอยากทราบที่รัฐบาลปฏิบัติมา

หลวงประดิษฐมนูธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาด

ไทย กล่าวว่า หลักตามพระราชบัญญัติก็มีอยู่ว่า เมื่อเจ้าหน้าที่ทางฝ่ายปกครองได้รายงานมายังคณะรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีก็นำสำนวนส่งไปให้แก่คณะกรรมการพิจารณา การพิจารณานั้นก็อาศัยถ้อยคำสำนวนต่างๆ จะเห็นได้ว่า อีกอย่างหนึ่ง อย่างวิธีการที่ทำ เช่น อย่างวิธีการเนรเทศ ท่านจะเห็นได้ว่าวิธีเนรเทศนี้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่เดียวที่วินิจฉัยแต่ในเรื่องนี้ ผู้พิพากษาเป็นกรรมการทำดีไปกว่าการเนรเทศ หลักการมีเพียงเท่านั้นเอง

ร.ท. ทองดำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี กล่าวว่า ประเทศเรามีรัฐธรรมนูญได้ราว ๓ ปี เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าการออกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญเป็นของดีอย่างยิ่งทีเดียว เพราะไม่ใช่เป็นของใหม่ถึงประเทศที่เขามีรัฐธรรมนูญมาตั้งร้อยปี ก็ยังมีพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญอยู่ อย่างประเทศอเมริกาเขามีกรรมการชั้นชุดหนึ่งสำหรับสอดส่องว่า ใครทำผิดรัฐธรรมนูญแล้วก็ตัดสินลงโทษ เมื่อมาเกิดยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญขึ้น ข้าพเจ้าสงสัยนักน่าจะเกิดมีพวกคิดล้างรัฐธรรมนูญขึ้นแทนอีกกรรมมัง

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า ปัญหาที่เราพูดเดี๋ยวนี้ ดูเหมือนเราจะยังไม่

เข้าใจในเรื่องที่พระมหากษัตริย์ทรงขอร้องมา พระมหากษัตริย์ไม่ได้ทรงขอร้องให้เลิกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ แต่ว่าขอร้องในวิธีการขอเดี๋ยวว่าการพิจารณาคดีนั้นไม่ให้อยู่ที่กรรมการ ให้อยู่ที่ศาลอย่างคดีทั่วไปเท่านั้น เราจะเห็นได้ในพระราชบันทึกนั้นว่า จะยกเลิกพระราชบัญญัตินี้ไปบัญญัติไว้เป็นพระราชบัญญัติเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะอาชญาคดี การเนรเทศก็ให้มีอยู่ แต่ให้ศาลพิจารณาไม่ใช่คณะกรรมการพิจารณา มีสมาชิกหลายท่านอภิปรายในทำนองว่าพระราชบัญญัตินี้ไม่ดี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ท่านหาได้ทรงขอร้องให้ยกเลิกไม่ ทรงขอร้องโดยเฉพะอย่างยิ่ง วิธีการพิจารณาคดีนั้นไม่ชอบ ไม่ยุติธรรม อาจจะมีคนเห็นว่ารัฐบาลขาดความยุติธรรม ขอให้พิจารณาว่าอาจจะมีคนเห็นว่ารัฐบาลขาดความยุติธรรม ใช้อำนาจแก่บุคคลผู้นั้นก็ได้ ควรให้พิจารณากันถึงศาล ขอน้ำเข้าเจ้าเห็นด้วย เพราะว่าการพิจารณาคดีใด ๆ นั้น ควรจะให้เป็นศาลโดยเปิดเผย ที่นี้ปัญหาเรื่องการปกครองนั้นเป็นอีกอย่างหนึ่ง จริงอยู่คดีหลายเรื่องซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองจะต้องเผชิญมากแล้ว เรารู้ว่านาย ก. ทำผิดแต่ไม่ได้หลักฐานอะไร เช่นนาย ก. ลักทรัพย์ จับมาขัง ๕ วันแล้วก็ปล่อยไป ในเขตที่จำกัดคือการเนรเทศ ๗ ปีนั้น เราจะควรเอา

อำนาจอย่างนี้หรือ ถ้าเราจะสงวนก็ควรเอามาขังไว้สัก ๒ วัน
แล้วก็ปล่อยไป พระองค์ทรงขบขันในปัญหาเรื่องคน ถ้า
กรรมการเป็นคนจริง ๆ แล้วก็ได้รับความเป็นธรรม ความ
ยุติธรรมทั้งหลายอยู่ที่ศาล ถ้าผู้พิพากษาไม่ใช่คนจริง ๆ
ความยุติธรรมก็อยู่ที่คน ถ้าว่าโดยแบบควรอยู่ที่ศาล ถ้า
ว่าโดยคนแล้ว อยู่ที่ไหน ๆ ก็ได้ ถ้าทุกคนดีแล้วก็ดีทั้งนั้น
มีเพื่อนสมาชิกคนหนึ่งว่า จำกัดเขตต์การส่งคนไปอยู่ ผิด
อาชญา ข้าพเจ้าเห็นว่าเราเปิดกฎหมายอาชญาขึ้นก็ถูกต้อง
การส่งคนไปนั้นเป็นโทษทางอาชญา หาใช่เป็นการไม่ใช่
อาชญาไม่ เพราะฉะนั้น เมื่อเราพิจารณาว่าเรื่องนี้เป็นคดี
อาชญา เราควรจะให้กรรมการพิจารณาหรือว่าควรให้ศาล
ข้าพเจ้าเห็นว่าควรให้ศาลแน่ ๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงขอร้องให้เปลี่ยนวิธีการนิดเดียว ว่าการที่จะให้คณะ
กรรมการพิจารณานั้นให้เป็นศาลเท่านั้น ขอกราบเรียนต่อ
สภา ฯ ดังนี้

หลวงประดิษฐมนูธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาด
ไทย กล่าวว่่า คือว่าคำขอของพระมหากษัตริย์นั้น ถูกละ
อย่างที่ท่านสมาชิกว่า ไม่ใช่ขอเลิกการลงโทษตามพระราช
บัญญัตินั้น หากแต่ขอเปลี่ยนวิธีการ และวิธีการอันนี้เองที่
ข้าพเจ้าได้แถลงแล้วว่า เป็นวิธีการที่เห็นว่าไม่มีทางอื่น ดีกว่า

ที่เราจะป้องกัน ส่วนที่ท่านสมาชิกแนะนำว่า จับมาสัก ๒ วัน หรือเดือนหนึ่งขังแล้วก็ปล่อยไปนั้น จริงอยู่วิธีนี้เราจะทำได้ สำหรับผู้ที่ได้รับการศึกษายังไม่ถึงขีด กระทำได้ คือ ทำให้เขาเกิดความกลัว ถ้าได้รับการศึกษาเต็มขีดแล้ว คือไม่เป็นบุคคลที่ได้รับการศึกษาอย่างธรรมดา ย่อมเป็นผู้มีความฉลาดมีไหวพริบอะไรต่าง ๆ การที่จะจับมาขังไว้ ๒ วัน หรือเดือนหนึ่งนั้นเราเห็นว่าขังเขาไม่ได้ นอกจากจะมีเหตุจำเป็นต้องเลื่อนการขังไป เพราะฉะนั้นปัญหาสำคัญอยู่ที่ว่า ถ้าหากว่านอกจากวิธีนี้แล้ว เราจะใช้วิธีศาลการป้องกันที่จะไม่ให้เกิดซ้ำพัวพันกันอีกต่อไปนั้น วิธีไหนดีกว่ากัน และทางฝ่ายข้าพเจ้าที่แถลงมาแล้วนั้น แถลงให้เห็นได้ชัด และขอย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า เวลานั้นก่อนการกบฏได้มีรัฐมนตรีบางท่านได้เขียนโน้ตีสไปถึงบุคคลบางคนนั้น แล้วเมื่อเกิดการกบฏขึ้นแล้ว บุคคลที่ถูกโน้ตีสไปนั้นก็เป็นการจริง ๆ ถ้าหากว่าเราได้มีพระราชบัญญัติอันนี้และได้ออกก่อนกบฏแล้ว การกบฏเห็นจะไม่เกิดขึ้น

พระยานิติศาสตร์ไพศาล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม กล่าวว่า ที่สมาชิกบางท่านข้องใจถึงว่า การที่ไปอยู่ในกำหนดเขตต์เป็นโทษทางอาชญาอัน บางที่ท่านสมาชิกจะเข้าใจผิด ในกฎหมายอาชญาแล้วว่า เมื่อศาลสั่งไปให้

อยู่ในกำหนดเขตต์ นั้นจึงจะเป็นโทษทางอาชญา และถ้า
แม้ว่ากรรมการได้สั่งให้ไปอยู่ในกำหนดเขตต์แล้ว การที่
ไปเช่นนั้นไม่ขาดสิทธิ เพราะฉะนั้นข้อนี้เห็นได้ว่า โทษ
ตามพระราชบัญญัตินี้ไม่ใช่ทางอาชญา และอีกข้อหนึ่งที่
สมาชิกบางคนสงสัยว่ากรรมการที่พิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้
มีฐานะการเกี่ยวข้องกับอันนั้น หากจริงไม่ ถ้าอ่านดูแล้วจะเห็น
ชัดว่า กรรมการต้องตั้งจากผู้พิพากษา และเท่าที่เป็นอยู่
เวลานี้มีกรรมการศาลฎีกา มีอธิบดีศาลอุทธรณ์ และมี
ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ มีผู้พิพากษาศาลอาชญา และ
ผู้พิพากษาศาลโปริสภา ศาลแพ่ง ทั้งนี้ที่เป็นกรรมการ
และฐานะการไม่มีเลย และมีไม่ได้ เพราะพระราชบัญญัติ
บอกว่าต้องตั้งจากผู้พิพากษา

ร.อ. ชุนนิรันดรชัย กล่าวว่า เรื่องที่จะให้ยกเลิกพระ
ราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญนี้ ตามที่รัฐบาลขอร้องให้คง
มีอยู่นั้น ข้าพเจ้าได้ทราบจากผู้ที่เป็นต่างประเทศก็เห็นด้วย
และถ้าหากว่าสมาชิกซึ่งจะได้ไปต่างประเทศในเร็ว ๆ นี้ก็คง
จะได้ไปดูบ้าง และในที่นี้ใครจะขอร้องให้สมาชิก ชุนศรี
ศรากร ซึ่งไปญี่ปุ่นมา ไปดูการตำรวจ ลองอธิบายให้ฟัง
บางที่จะได้ความแจ่มแจ้งขึ้น

หลวงเดชาติวังศ์วราวัฒน์ ปัญหาที่อยู่จะเพาะหน้าท่านเวลานี้ เป็นปัญหาระหว่างพระมหากษัตริย์และรัฐบาลโดยตรง เราที่นั่งอยู่ในที่นั่งนี้ได้เห็นเรื่องนี้ ต่อพระมหากษัตริย์ได้ขอให้รัฐบาลนำขึ้นมา เพราะฉะนั้นเรานั่งอยู่ในที่นั่งในฐานะที่เป็นลูกขุนหรือเป็นจюри (Jury) มากกว่าที่จะพิจารณาว่าเท่าที่รัฐบาลได้ทำไปแล้วนั้น เป็นสิ่งที่ถูกหรือไม่ รัฐบาลที่ทำได้ตามพระราชบัญญัติซึ่งสภา ฯ ได้บัญญัติไว้แล้ว จะเป็นพระราชบัญญัติตั้งแต่ครั้งใด ๆ ก็ตาม แต่รัฐบาลได้ทำไปตามบทบัญญัติทุกสิ่งทุกอย่าง อีกประการหนึ่ง รัฐธรรมนูญ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็เป็นผู้พระราชทานให้รัฐบาลได้รักษารัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญทุก ๆ บทไป ท่านมีสิทธิอันใดที่จะไปยกเอานโยบายตั้งแต่ครั้งกระโน้นหรือที่จะมาสู้ข้างหน้ามาดิสคัส (discuss) ในที่นั่งมีแต่จะพิจารณาว่าเท่าที่รัฐบาลได้ทำไปแล้วนี้ขัดต่อพระราชบัญญัติที่สภา ฯ ได้บัญญัติไว้แล้วหรือไม่ ผิดกับรัฐธรรมนูญที่พระราชทานมาแล้วหรือไม่เท่านั้นเอง ข้าพเจ้ามองไม่เห็นเลยว่าท่านจะยกเอาสิ่งโน้นสิ่งนี้มาพูดกัน ขอให้ดำเนินตามนโยบายที่รัฐบาลได้แถลงมาแล้ว นี้จะตัดเวลาอันมีค่าของของท่านทั้งหมด

นายเนย สุจิมา ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี
 กล่าวว่า ความจริงท่านสมาชิกบางท่านจะไม่ได้นำตัวพระราช
 บัญญัติจัดการป้องกันรักษารัฐธรรมนูญมา ข้าพเจ้าจะขอ
 ถู้อโอกาสอ่านพระราชบัญญัตินี้ให้ท่านสมาชิกทั้งหลายฟัง
 มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า พระราชบัญญัติจัด
 การป้องกันรักษารัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๔๗๖ มาตรา ๒
 ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา
 เป็นต้นไป มาตรา ๓ ผู้ใดกระทำการด้วยประการใด ๆ เป็น
 ปฏิบัติต่อ หรือเพื่อให้ประชาชนเสื่อมความนิยมหรือหวาด
 หวั่น ต่อการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักร
 สยามแม้การกระทำดังกล่าวมาแล้วจะเป็นเพียงการคบคิด
 หรือทำความตกลงหรือจะเตรียมการก็ตาม ท่านว่าผู้นั้นมี
 ความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีจนถึงยี่สิบปี หรือ
 ปรับตั้งแต่ ๕๐๐ บาทจนถึง ๕,๐๐๐ บาท หรือทั้งปรับทั้งจำ
 แต่ถ้าหากความผิดที่กระทำลงนั้น ต้องด้วยบทกฎหมายอื่น
 ท่านว่าบุคคลผู้กระทำผิดนั้น จะต้องถูกลงโทษตามพระราช
 กำหนดกฎหมายอื่นนั้นด้วย โดยฉะเพาะมาตรา ๓ นี้ ข้า-
 พเจ้าขอยืนยันว่าต้องเป็นผู้พิพากษาตัดสิน ไม่ใช่กรรมการ
 ชั่งกระทรวงมหาดไทยตั้งขึ้น มาตรา ๔ เพื่อความสงบเรียบร้อย
 ของประชาชน เมื่อเจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทยราย

งานว่า บุคคลใดดำเนินการอันเป็นเหตุก่อให้เกิดความผิด
 ตามมาตรา ๓ ข้างต้น ให้กระทรวงมหาดไทยส่งเรื่องให้คณะ
 กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีจะได้แต่งตั้งขึ้นเพื่อไต่สวนวินิจฉัย
 ถูเห็นว่ามิมูลก็ให้ทำความเห็นเพื่อให้บุคคลนั้นอยู่ภายใน
 เขตต์ที่อันมีกำหนดได้เป็นเวลาไม่เกินสิบปี และให้
 กระทรวงมหาดไทยมีอำนาจสั่งการให้เป็นไปตามความเห็น
 นั้น ถ้าผู้ต้องหาเป็นคนต่างด้าว ท่านให้จัดการตามพระราช
 บัญญัติเนรเทศ ร.ศ. ๑๓๑ มาตรา ๕ คณะกรรมการตาม
 มาตรา ๔ นั้น จะต้องตั้งขึ้นจากราชการตุลาการ และให้
 มีจำนวน ๓ นายเป็นอย่างน้อย จึงจะนั่งเป็นองค์ประชุมได้
 การวินิจฉัยให้ถือตามความเห็นข้างมาก มาตรา ๖ บุคคล
 ที่ถูกสั่งให้อยู่ภายในเขตต์ที่อันมีกำหนด และได้ไปอยู่ใน
 เขตต์นั้นตามคำสั่งแล้ว ภายหลังอาจร้องขอให้กระทรวง
 มหาดไทยดำริที่จะเพิกถอนคำสั่งเช่นว่ามาแล้วนั้นได้ เมื่อ
 ยอมรับรองว่า ๑ จะไม่เป็นปฏิบัติต่อการปกครองระบอบ
 รัฐธรรมนูญ ๒ จะเผยแพร่สนับสนุนด้วยความบริสุทธิ์ใจ
 ซึ่งการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ เมื่อกระทรวงมหาดไทย
 ได้เรียกประกันทัณฑ์บน และวินิจฉัยเห็นเป็นต้องแท้
 ว่าผู้ต้องหาจะปฏิบัติตามที่ยอมรับรองได้ก็ให้เสนอคณะ
 รัฐมนตรีเพื่อขออนุมัติให้เพิกถอนคำสั่งเดิมเสียก็ได้ ประ

กาลศักราชที่ ๕ พุทธศักราช พุทธศักราช ๒๔๗๖ เป็นปีที่ ๕ ในรัชกาลปัจจุบัน ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี โดยฉะเพาะในการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราทรง ทักท้วงมาให้เราแก่พระราชบัญญัติฉบับนี้ ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยเลย

ขุนพิเคราะห์คดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดชุกฉันธ์ กล่าวว่า ในการที่พระมหากษัตริย์ทรงทักท้วงพระราชบัญญัติป้องกัน รัฐธรรมนูญนี้ สมาชิกบางท่านเห็นว่าการลงโทษเนรเทศนี้ เป็นการลงโทษ แต่ที่จริงก็มีจริงตามกฎหมายลักษณะอาชญา มาตรา ๑๒ ให้อยู่ภายในเขตต์อันมีกำหนด มาตรา ๑๒ ก็ บัญญัติไว้เหมือนกัน ให้เป็นการลงโทษ แต่ความจริงมา พิจารณาถึงพระราชบัญญัติเนรเทศคนต้องโทษหลายครั้ง ร.ศ. ๑๓๑ ทางกระทรวงมหาดไทยได้ส่งไปบอกมาให้เจ้าพนักงาน ฝ่ายตุรกรรมมีอำนาจเหนือคนนั้นเหมือนอย่างบิดาเหนือบุตร ถ้ามาพิจารณาถึงพระราชบัญญัตินั้นแล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่มี โทษเลย คือกฎหมายของเราไม่มีห้ามโทษ อุกฤษโทษ มัชฌิมโทษ ที่นี้ในการที่จะเผยแพร่รัฐธรรมนูญนี้ หากว่าเขา ส้องสมุชมนุมกัน เป็นแต่ไปเชิญคนนั้น ๆ เฉย ๆ เราก็ ทำอะไรไม่ได้ เป็นแต่เชิญกันเฉย ๆ ความคิดอันนี้จึง

ได้ออกพระราชบัญญัติป้องกันไว้ ถ้าเราปล่อยไว้ให้กองไฟ
มันโตขึ้นแล้ว จะดับที่ไหนได้ ที่นี้เราดับแต่น้อยนั้นเป็นผล
ดี คือยังไม่เป็นผลสำเร็จเราก็ไปจัดการให้จากหมุกกันเสีย
ที่นี้พระมหากษัตริย์ทรงทักท้วงมานั้น สภาฯ ควรจะวินิจฉัย
ในข้อนี้ข้อเดียว นอกนั้นไม่ควรวินิจฉัยอะไรเลย ว่าควร
จะกระทำตามคำร้องขอของพระมหากษัตริย์หรือไม่ หรือ
ว่าสภาฯ จะคงมติตามเดิม เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอให้
สภาฯ ตั้งมติขึ้นพิจารณา ๒ ข้อว่าควรจะให้คงตามเดิมหรือ
ไม่ แล้วข้อ ๒ จะควรตั้งมติตามญัตติที่ขอเพิ่มเข้าหรือไม่
นี้ข้าพเจ้าขอตั้งปัญหา

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า ที่จริงปัญหาที่เรากำลังพูดกันนี้ไปนอกเรื่อง ที่ได้ลงมติ
กันไว้ว่าจะพูดกันเป็นข้อ ๆ ตามที่สมาชิกผู้หนึ่ง คือ หลวง
เดชาฯ ว่าเป็นปัญหาตรงณะเพาะหน้าที่จะต้องวินิจฉัย คือว่า
ตามพระราชบัญญัติก็ไม่ได้กล่าวว่ารัฐบาลทำผิดพระราชบัญญัติ
นี้เป็นแต่ว่าจะให้ยกเลิกพระราชบัญญัตินี้ ส่วนวิชัยยกเลิก
กฎหมายนั้นไม่ใช่เป็นวิชัยที่ทรงบันทึกเข้ามา เพราะฉะนั้น
เรามิหน้าที่ในที่นี้ ขอให้วินิจฉัยว่ารัฐบาลได้ทำผิดกฎหมาย
หรือเปล่า พระราชบัญญัติที่เราออกไปหรือวางนโยบายให้
รัฐบาลเป็นผู้บริหารนั้น ได้ปฏิบัติไปนอกเหนือหน้าที่หรือ

เปล่า มีปัญหาว่าจะต้องไปสอบสวนหรือวินิจฉัยว่ารัฐบาลจะทำผิดหรือไม่ เมื่อไม่มีผู้ใดจะกล่าวถึงว่ารัฐบาลกระทำผิด และทั้งพระมหากษัตริย์ก็ไม่ได้กล่าวว่รัฐบาลกระทำผิดพระราชบัญญัติแล้ว เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะผ่าน แต่ถ้าจะมีผู้อภิปรายแล้วขอได้โปรดอภิปรายว่ารัฐบาลได้ทำผิดอย่างไรหรือไม่ เพราะหน้าที่ของเราก็มัวจะวินิจฉัยว่ารัฐบาลของเราทำผิดอะไรบ้าง ตามที่มีพระราชบัญญัติกमान

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่ ข้าพเจ้าขอรับรองว่ารัฐบาลไม่ได้ทำความผิดแต่อย่างใด รัฐบาลได้กระทำตามพระราชบัญญัติทุกประการ แต่มีปัญหาตามพระราชบัญญัติที่ส่งมาให้รัฐบาล เราควรจะต้องพิจารณาตามพระราชบัญญัติทุกประการ ตามพระราชบัญญัติที่ข้ส่งข้อสำคัญว่า การให้กรรมการพิจารณานั้นถูกต้องด้วยวิธีการหรือไม่ หรือจะให้ศาลพิจารณา ข้าพเจ้าเองเห็นว่าควรจะเป็นศาลมากกว่า เพื่อจำเลยจะได้ต่อสู้คดี ถ้าเขาไม่มีผิดแล้วก็ควรจะให้เขาพ้นโทษ จริงอยู่ที่ว่ากรรมการนั้นตั้งขึ้นจากผู้พิพากษา แต่ว่าตุลาการไม่ได้มาทำหน้าที่ ศาลมาทำหน้าที่ กรรมการต่างหาก กรรมการนั้นได้ตั้งขึ้นโดยกฎหมาย โดยทางฝ่ายปกครองหาใช่ไม่ได้ทำหน้าที่ศาลไม่ เพราะฉะนั้นแม้จะเลือกมาจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการก็ดี ก็หาทำหน้าที่

ให้เป็นตุลาการชั้นไม่ ก็คงเป็นกรรมการอยู่นั่นเอง เพราะฉะนั้น กรรมการนั้นจะได้รับ ความ ยุติธรรม เพียง ไร หรือ ไม่ ข้าพเจ้าสงสัยเหลือเกิน ข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่าการที่เราได้ส่งบุคคลเหล่านั้นไปโดยคำวินิจฉัยของกรรมการนั้น จะเป็นคำรับรองว่าถูกต้องทุกรายไป เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าขอตั้งข้อสังเกต มีความสงสัยในเรื่องนี้

นายกรัฐมนตรี ขออนุญาตให้หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร ฯ ทรงแถลง

ทำการแทนประธานสภา ฯ อันมุติ

หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ทรงกล่าวว่า เจ้าคุณนายก ฯ เป็นผู้ที่เคร่งครัดในการที่จะปฏิบัติ คือดำริกิจการอย่างใด ๆ ให้ถูกต้องตามระบอบรัฐธรรมนูญจริง ๆ และท่านได้ขอให้ข้าพเจ้ามีส่วนในการร่างพระราชบัญญัตินั้นด้วย ด้วยเหตุที่ท่านได้วิตกว่า ถ้าเมื่อมีหลักการที่ไม่ชอบด้วยหลักรัฐธรรมนูญแล้ว ท่านก็ไม่สมควรที่จะใช้วิธีการเช่นนั้น เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงได้รับมอบให้มีส่วนในการร่างพระราชบัญญัตินั้นด้วย และทั้งนี้เกี่ยวเนื่องไปถึงชนต่างด้าว คือคนต่างประเทศ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้จะครอบคลุมถึงด้วย ในส่วนหลักการนั้นท่านรัฐมนตรีมหาดไทยได้แถลงโดยชัดแจ้งแล้ว ในข้อที่เป็นปัญหาอยู่นี้เกี่ยวกับวิธีการป้องกัน ไม่ใช่การลงโทษ

ในส่วนบทลงโทษนั้นเป็นอีกตอนหนึ่งซึ่งจะต้องผ่านทางศาล แต่นอกจากวิธีแก้แล้ว ความจำเป็นปรากฏขึ้นในขณะนั้นว่าจะเรียกว่าการเมืองหรือการเป็นไปในบ้านเมืองยังไม่อยู่ในขีดสงบแท้ คือแปลว่ายังมีภัยต่อรัฐธรรมนูญอยู่ ซึ่งความจำเป็นจึงปรากฏขึ้นว่า จะต้องหาวิธีการป้องกันอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งชอบด้วยระบอบรัฐธรรมนูญ และที่จะใช้บังคับแก่คนต่างประเทศได้ด้วย ท่านทั้งหลายก็ย่อมทราบอยู่ว่าในเวลานี้อุสสระภาพในทางศาลของเรายังไม่ได้บริบูรณ์ เพราะฉะนั้นเราจะต้องคำนึงถึงการที่เราจะบังคับตลอดถึงชนต่างด้าวด้วยหลักการที่ได้ใช้นั้น ได้ใช้ตามหลักวิชากฎหมายซึ่งเรียกว่า ปริเวเนชัน โมตีฟ ออฟ โปลิซ (Prevention motive of police) คือเป็นการป้องกันทางตำรวจ ไม่ได้เป็นการลงโทษทางอาชญา เป็นวิธีการตำรวจอย่างหนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่ที่จะรักษาความปลอดภัยในการที่จะใช้วิธีตำรวจเช่นนี้ย่อมจะต้องจำกัดจำกัดเสรีภาพของบุคคล ท่านรัฐมนตรีมหาดไทยได้ใช้คำว่า ตัดเสรีภาพ แต่ข้าพเจ้าเชื่อว่าท่านคงเห็นด้วยกับข้าพเจ้าว่าอันที่จริงตามหลักการนั้นเป็นการจำกัดเสรีภาพ จึงได้ใช้ว่า สั่งให้ไปอยู่ในที่อันมีเขตต์จำกัด การจำกัดเสรีภาพเช่นนี้แม้ต่อคนต่างด้าว รัฐบาลหรือรัฐมนตรีย่อมมีอำนาจที่จะใช้ได้ด้วยวิธีการเนรเทศ เพราะฉะนั้นท่านจึงเห็นใน

บทบัญญัติที่เกี่ยวกับคนต่างด้าวแล้วว่า ให้ใช้วิธีการเนรเทศ
 เพราะเมื่อเป็นคนต่างด้าวแล้ว เราส่งเขาออกไปนอก
 ประเทศเราได้ ในการที่จะวางบทบังคับสำหรับคนไทยซึ่งหาก
 จะก่อกบฏต่อรัฐธรรมนูญนั้น ก็ได้อนุโลมใช้หลักอันเดียวกัน
 คือหลักเนรเทศสำหรับคนต่างด้าวนั้นแหละ แต่โดยที่
 คนไทยมีสิทธิจะอยู่ในประเทศสยาม เราจะส่งออกไปนอก
 ประเทศใช้วิธีเนรเทศสำหรับคนต่างด้าวไม่ได้ จึงได้ใช้วิธี
 อนุโลมเนรเทศนี้แหละ คือใช้วิธีส่งให้ไปอยู่ในที่อันมี
 เขตต์จำกัด เมื่อวิธีการที่ใช้นี้เป็นวิธีการตำรวจอย่างหนึ่ง
 ตามแบบของสะเปญที่ท่ารัฐมนตรีมหาตไทยกล่าว จึงได้
 มอบอำนาจนั้นให้แก่รัฐมนตรีมหาตไทยใช้อำนาจนี้ได้ทีเดียว
 แต่ที่ผู้ร่างพระราชบัญญัตินี้ คือมีหลวงประดิษฐ ๗ พระยา
 นิติศาสตร์ ๗ กับข้าพเจ้า ที่ได้เป็นผู้ร่างนั้นเห็นว่าคณะ
 รัฐบาลนี้เป็นคณะรัฐธรรมนูญจริงๆ ครั้นจะมอบอำนาจตำรวจ
 นี้ให้รัฐมนตรีมหาตไทยส่งไปได้ที่เดียว เห็นว่าจะเป็นการ
 รุนแรง เราจึงอนุโลมเอาวิธีที่เขาใช้ วิธีตำรวจนั้นะ มาเพิ่ม
 ให้เหมาะสมกับระบอบรัฐธรรมนูญ คือแทนที่จะให้รัฐมนตรี
 มหาตไทยส่งให้ผ่านทางคณะกรรมการอีกชั้นหนึ่ง และคณะ
 กรรมการนั้นเราได้มีความมุ่งหมายที่จะให้การเป็นธรรมและ
 เป็นกลาง จึงได้มีบทบัญญัติไว้ว่าให้เลือกจากหรือตั้งจากผู้

พิพากษาทั้งนี้ เพื่อจะแสดงให้เห็นว่าไม่ใช่จะเอาจากนักการเมือง เลือกลงมาจากผู้ที่เป็นกลางและเป็นธรรมจริง ๆ คือผู้พิพากษานั้นแหละมาพิจารณา เพราะฉะนั้นวิธีการเช่นนั้น ไม่ใช่วิธีการทางอาชญา ไม่ใช่วิธีการของศาล เพราะฉะนั้น ไม่ใช่เป็นคดีตามนัยของศาล แต่เป็นกรณีที่เกิดขึ้น กรณีที่จะต้องบึงกัน นี้แหละคือเป็นการใช้อำนาจตำรวจอย่างหนึ่ง ซึ่งคณะรัฐบาลนี้ได้พยายามจะเพลาลงมาให้เบาที่สุด คราวนี้ข้อท้ายที่สุดก็คือ พระราชบัญญัตินี้มีใช่จะเป็นพระราชบัญญัติที่จะประจำต่อไปชั่วคราวไม่ได้ ตามถ้อยคำที่ท่าน รัฐมนตรี มหาชาติได้แถลงต่อท่านสมาชิกทั้งหลายแล้ว ก็ชวนให้เข้าใจว่าเป็นพระราชบัญญัติชั่วคราว แต่ว่าท่านอาจจะไม่ได้แถลงอย่างหนักแน่นและชัดเจน เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอเพิ่มเติมว่า ตามความมุ่งหมายนั้นให้เป็นพระราชบัญญัติชั่วคราวไว้ แต่เฉพาะในเวลาซึ่งยังมีภัยต่อรัฐธรรมนูญอยู่เท่านั้น เมื่อเวลาได้เข้ามาถึงขีดสงบ คือแปลว่าไม่มีภัยต่อรัฐธรรมนูญแล้ว พระราชบัญญัตินี้ก็ควรจะยกเลิกเสีย คราวนี้จะกล่าวถึงพระราชประสงค์ ที่มีพระราชประสงค์แทนที่จะให้ผ่านคณะกรรมการนี้ให้ผ่านศาล การที่จะแก้ไขเช่นนี้เป็นการแก้หลักการทีเดียว ไม่ใช่วิธีการ คือหลักการที่จะใช้วิธีตำรวจ ไม่ใช่วิธีศาล หรืออีกนัยหนึ่ง

ใช้วิธีป้องกัน ไม่ใช่ใช้วิธีแก้ ความข้อนั้นคณะกรรมการนั้นไม่ใช่
 ว่าเป็นองค์การ เปรียบกับศาลไม่ได้เป็นเช่นนั้น วิธีที่จะ
 เปรียบ นั้นใน ที่นี้ คืออำนาจ ของฝ่าย บริหารที่จะ รักษาความ
 ปลอดภัย และป้องกันภัยต่อประชาชน ซึ่งใช้วิธีใช้อำนาจ
 ดำรงวิธีการ ของตำรวจแต่ แทนที่จะมอบให้ รัฐมนตรีมหา
 ไทย ซึ่งถ้าจะมอบก็ไม่ผิดหลักวิชา เราได้เพิ่มเติม คณะ
 กรรมการนี้ เพื่อจะมัดมือและป้องกันมิให้ รัฐมนตรีมหา
 ษัตริ์ ทำการ ไปโดย พละการได้ และ ยังมี ข้อความใน พระราช
 บัญญัตินั้นต่อไปอีกว่า ผู้ที่ต้องถูกกักเขตต์นี้อาจจะ ร้องเรียน
 ขึ้นมาเมื่อไรก็ได้ และ รัฐมนตรีมหา
 ษัตริ์ ไทยอาจจะสั่งปล่อย
 เมื่อไรก็ได้ และตามความมุ่งหมายของรัฐบาลก็ไม่ใช่ว่าจะ
 คิดประหัตประหารอะไรเลย นี้เป็นข้อนโยบายที่ได้ตกลงกัน
 ที่เดียวในเมื่อร่าง และถ้าเป็นไปอย่างอื่นแล้วข้าพเจ้าเอง
 ก็คงจะตัดทานไว้ เพราะข้าพเจ้าเป็นผู้ที่จงรักภักดีต่อเจ้า
 คุณนายก ๆ ซึ่งท่านได้ไว้วางใจข้าพเจ้าจริง ๆ ว่าขอให้ระมัด
 ระวัง อย่าทำอะไรผิดรัฐธรรมนูญไป เพราะท่านเป็นผู้ที่รัก
 ระบอบรัฐธรรมนูญจริง ๆ และด้วยความที่ท่านไว้วางใจ
 ข้าพเจ้านั้นแหละ ข้าพเจ้าถือว่าเป็นหน้าที่ข้าพเจ้าอย่างยิ่งที่
 จะต้องระมัดระวังทุกประการ ไม่ให้ท่านได้อ่อนนุ่ติไปในกิจ
 การอันใดที่จะผิดหลักหรือระบอบรัฐธรรมนูญ และเพื่อแสดง

อันนี้ เมื่อพระราชบัญญัตินั้นได้ออกมาแล้ว ไม่ได้มีความ
 ยุ่งยากในทางต่างประเทศ ไม่ได้มีมาร้องหรืออะไรเลย เพราะ
 ได้ใช้หลักการถูกต้องแล้ว ตามที่ข้าพเจ้าได้เรียนมาแล้ว
 คือหลักการตำรวจเป็นวิธีการอย่างหนึ่งสำหรับป้องกันภัยแก่
 ประชาชน คือเป็นอำนาจของฝ่ายบริหารที่จะรักษาความ
 ปลอดภัยและป้องกันภัยต่อประชาชน และเพื่อจะป้องกัน
 มิให้ฝ่ายบริหารใช้อำนาจอันนี้โดยพลการ เพื่อรักษาระบอบ
 รัฐธรรมนูญไว้ จึงได้เพิ่มเติมให้มีคณะกรรมการเป็นคนกลาง
 คือแปลว่า ผู้พิพากษาเป็นผู้ตรวจสำนวน แล้วก็แนะนำ
 ออกคำสั่งอีกชั้นหนึ่ง

นายเลียง ไชยกาล ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี
 กล่าวว่า ในข้อ ๕ นี้ ข้าพเจ้ายังสงสัยอยู่ เพราะมีสมาชิก
 เสนอว่า ประเด็นของข้อ ๕ หมายถึงว่า ให้พิจารณาว่า
 รัฐบาลกระทำผิดหรือไม่ เมื่อได้อ่านดูทุก ๆ ข้อจะเห็นได้
 ว่าประเด็นไม่ใช่อย่างนั้น ประเด็นคือว่าในข้อหนึ่ง ๆ นั้น
 เป็นอย่างไร คำว่าผิดหรือไม่ นั้น จะแรงไป ในข้อ ๑ ถึง
 ข้อ ๑๐ นั้นจะเห็นได้ว่ารัฐบาลไม่ผิดเป็นอันขาด เช่นข้อ ๕
 งดโทษพวกกบฏเป็นต้น และในข้อ ๘ อย่างนี้ อยากรู้ก็ดี
 ประเด็นที่ว่าควรจะถือว่ารัฐบาลเป็นผิดหรือไม่ นั้น เป็นอัน
 ไม่ใช่แน่ ๆ เพราะฉะนั้นประเด็นก็ควรจะเป็นว่า เราเห็น

ในแง่ที่ว่าเป็นอย่างไบบ้าง ข้าพเจ้าเองไม่ได้เห็นว่าวิธีการ
นั้นเป็นของที่ทำไม่ถูก แต่เมื่อสงสัยก็ได้ถามไป เวลานั้น
ก็ได้สงสัยขึ้นมาอีก อย่างที่ท่านที่ปรึกษาได้ทรงอธิบายมา
เช่นหมุนไปว่าวิธี ส่งคนเนรเทศนั้น เป็นการ ฝ่ายบริหาร เพื่อ
เป็นการป้องกัน ยังไม่ใช่ตุลาการ ข้าพเจ้าเกิดสงสัยขึ้นมา
เพราะเหตุว่า พระราชบัญญัติต่าง ๆ หรืออรรถคดีทั้งหลาย
มีได้ ๒ อย่าง อรรถคดีบางประการบทบัญญัติมีขึ้นเพื่อป้อง
กันนั้นก็มีมาก จะเห็นได้ในเรื่องห้ามขับรถยนตร์ในถนน
หลวงไม่เกินเท่านั้นเท่านั้นไมล์ เป็นต้น นี่เป็นเรื่องของผู้
รักษากฎหมาย แล้วก็เป็นเรื่องที่จะต้องขึ้นศาล อย่างนั้น
เป็นต้น เพราะฉะนั้นเมื่อสงสัยอย่างนั้นจึงได้ถามขึ้น

ขุนเสนาบดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่า
เรื่องนั้นตามที่ข้าพเจ้าได้ฟังรัฐบาลและสมาชิกอภิปรายมาแล้ว
ข้าพเจ้าเห็นใจอย่างยิ่งที่รัฐบาลกระทำการโดยหวังดีต่อชาติ
คือหวังป้องกันความปลอดภัยของชาติ ถ้าหากว่าเกิดขึ้นได้
คราวใดที่กบฏเกิดได้แล้ว ไซ้ว่าจะเดือดร้อนแต่รัฐบาลก็
ห้ามมิได้ ตัวข้าพเจ้าเองหรือตลอดราษฎรทั่วไปก็จะเดือด
ร้อนด้วย แต่หากว่าตอนนั้นมีข้อข้องใจอยู่นิดเดียว ปัญหา
ที่จะต้องพิจารณาคือว่า เนื่องจากความไม่ไว้วางใจของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ท่านยังทรงทักท้วง ว่าการที่

กระทำไปนั้นเป็นการจูงใจ เกรงว่าราษฎรทั้งหลายจะพลอย
 โทษหาว่ารัฐบาลลงโทษคนโดยไม่มีคามผิด ทำตามชอบใจ
 อย่างนี้เป็นต้น และที่นี้เราจะพิจารณาต่อไปว่าหลักการที่
 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจัดไปนั้น จะเปลี่ยนมา
 ให้ผ่านทางศาลอย่างพระราชประสงค์เสียจะไม่ได้หรือ ด้วย
 เหตุว่าทุกอย่างเราก็ไม่ได้แก้แล้ว เช่น รัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕
 เราก็ไม่ได้แก้ ที่นี้เรื่องนี้ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย
 เห็นว่าจะแก้ก็ไม่ใช่ไร ไม่เห็นเสียหายอะไร ถ้าสงสัย
 ฝ่ายตุลาการก็จับได้ เราเอาขึ้นศาลเสมอ ข้าพเจ้าเห็นเป็น
 ไปไม่ได้ที่เดียวที่รัฐมนตรีมหาดไทยกล่าวว่า ผู้ที่กบฏแม่
 จะขึ้นศาลบ้างก็ไม่มีการสะทกสะท้านอย่างใดนั้น ข้าพเจ้า
 ไม่เห็นพ้องด้วยเลย ข้าพเจ้าเห็นควรให้ผ่านทางศาลเป็น
 การเปิดเผย การนี้ข้าพเจ้าเห็นว่าจะมีทางประนีประนอมได้
 เนื่องจากว่ารัฐบาลคิดหาทางพิจารณาโดยศาล เพื่อให้เขาต่อ
 สู้คดีได้เต็มที่ คนที่จะคิดร้ายเราก็อาจจะจับได้ทุกเมื่อ เห็น
 ว่าควรจะเป็นการพิจารณาทางศาลตามที่ได้ประพฤติมาแล้ว

พ.ท. หลวงเกรียงศักดิ์พิชิต กล่าวว่า ปัญหาเรื่องนี้
 ข้าพเจ้าได้ฟังมานานเต็มที่แล้ว รู้สึกว่าจะยืดเยื้อมากไป
 ปัญหาที่ว่าพระราชบัญญัตินี้ สภา ฯ ของเราได้ออกไปแล้ว
 เป็นกฎหมายป้องกันรัฐธรรมนูญ ได้ทำถูกต้องตามกฎหมาย

หรือไม่ ถ้าอ่านคำแถลงการณ์รัฐบาลแล้ว ก็เห็นว่ารัฐบาล
ทำถูกต้องแล้ว ไม่มีผิดอะไร ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวทรงพระราชปรารภมาว่า ให้เราเปลี่ยนวิธีการ เมื่อ
เป็นเช่นนั้นก็เห็นว่าให้เราแก้กฎหมายนั้น คราวนี้เราจะ
สมควรแก้เวลานี้หรือไม่ นั่นเป็นปัญหาที่น่าคิด ความเห็น
ของข้าพเจ้าแล้ว เห็นว่ายังแก้ไม่ได้ ทำไมจึงเห็นว่ายัง
แก้ไม่ได้ เพราะเหตุว่าพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ
อันนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าดีนัก เพราะคนเราทำอะไรลงไป
อย่างท่านกล่าวมาแล้วหลายคนว่าเราเชื่อความจริง แต่เรา
ไม่ได้หลักฐาน แล้วเราจะไปเอาอะไรกัน เอาอะไรไม่ได้
เลยทีเดียว คราวนี้หากว่าเราจับได้มึงแล้วก็ปล่อยไป ผู้ที่
ทำการล้มล้างรัฐธรรมนูญ ผู้ที่คิดกบฏ เราจับมาขังแล้ว
ก็ปล่อยไปแล้วเขาก็คงคิดกบฏอยู่นั่นเอง คราวนี้หากว่าเรา
จะไปผ่านทางศาล ท่านอย่าลืมว่าผู้พิพากษา^๔รู้ความจริง
แต่ตัดสินความจริงนั้นไม่ได้ ผู้พิพากษาจะต้องตัดสินความ
ตามกฎหมาย อย่าลืม คราวนี้ผู้^๕ที่ต้องขึ้นศาลในคดีที่ใหญ่
หลวง เช่นนี้ อย่างท่านรัฐมนตรีมหาดไทยกล่าวแล้วว่า
จะต้องเป็นผู้เฉลียวฉลาด อย่างข้าพเจ้าคนหนึ่งละ ถ้า
ข้าพเจ้าจะต้องขึ้นสู่ศาลในคดีกบฏ ถ้าข้าพเจ้าไม่มีอิทธิพล
พอแล้ว ข้าพเจ้าจะไม่เป็นกบฏเลย ข้าพเจ้าจะต้องมี

อิทธิพลพ่อข้าพเจ้าจึงจะทำ มิฉะนั้น ข้าพเจ้าไม่ทำ เป็น
 อันขาด เพราะฉะนั้นการที่จะยุติธรรมแก่ไหนนั้น ใคร
 จะเป็นผู้ที่เล็งเห็นว่าไม่ยุติธรรมกันแน่ อันนี้ขอให้ท่าน
 ประธานเร่งรัดเข้าสักหน่อย

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า
 ได้โต้เถียงกันมานานแล้ว ข้าพเจ้าขอเสนอให้ปิดอภิปราย
 ร.ต. เนตร์ พูนวิวัฒน์ ร.ท. ทองดำ คล้ายโอภาส
 รับรอง

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
 ข้าพเจ้ารู้สึกเสียใจ ว่าสมาชิกเมื่อกินเห็นจะมีความรู้อย่าง
 เดียวแต่ขอให้ลงมติเท่านั้นกระมัง

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ไม่ใช่ เดียวนี้ท่าน
 จะขอให้อภิปรายต่อไปหรือจะได้ลงมติ

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
 ขอให้อภิปรายต่อไป ในปัญหาเรื่องนี้ข้าพเจ้าเห็นว่าควร
 จะให้อภิปรายต่อไป เพราะเหตุว่าเรายังโต้เถียงกันอยู่.....

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ไม่ใช่ ประเดี๋ยว
 ค่อยอภิปรายต่อไป มีใครรับรองบ้างหรือเปล่า
 มีสมาชิกรับรอง

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า จะให้ลงมติว่า

จะอภิปรายต่อไปหรือจะปิดอภิปราย ผู้ใดเห็นว่าควรจะ
อภิปรายต่อไปโปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิยกยกมือ ๑๐ นาย

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดเห็นว่า
ควรจะปิดอภิปรายได้ โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิยกยกมือ ๓๕ นาย เป็นอันว่าให้ปิดอภิปรายใน
ข้อนี้ได้

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า บัดนี้ขอให้อภิปราย
ในข้อ ๖ ต่อไป

ร.อ. ชุนนิรันดรชัย กล่าวว่า ข้าพเจ้ารู้สึกสงสาร
สมาชิกล้อมากกว่า ต้องตรากตรำไม่น้อย ขอเสนอให้หยุด
พักเสียสักหน้อยก่อน

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ว่ากันให้เสร็จ

ชุนเสนาสัสดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่า
ดึกแล้วไม่มีประโยชน์อะไร จวนจะหมดอยู่แล้ว เหลืออยู่
นิดหน้อยเท่านั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าทำให้สำเร็จเสียทีเดียว
ก็ได้

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ถ้าอย่างนั้นขอให้
อภิปรายต่อไป ในข้อ ๖ เกี่ยวกับเรื่องลดโทษผู้ที่ถูกพิพากษา
ในเรื่องกบฏ

นายทองม้วน อัคราทร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม
กล่าวว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่มีปัญหาเสียแล้ว
เพราะว่ารัฐบาลก็ตั้งใจว่าจะพิจารณาในคราวตัดสินเสีย

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบล
ราชธานี กล่าวว่า มีความเห็นอย่างเดียวกัน เห็นจะผ่านไปได้
เพราะว่ารัฐบาลรับรองแล้ว จะพิจารณาในชั้นหลัง เพราะ
ฉะนั้นก็ไม่มีอะไรเหลือไว้ที่จะอภิปรายกัน

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า เมื่อไม่มีผู้ใดขังใจ
ในเรื่องนี้ จะได้ผ่านไป

ไม่มีผู้ใดคัดค้าน เป็นอันว่าผ่านไปได้

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า บัดนี้ขอให้อภิปราย
ในข้อ ๗ เรื่องเบี้ยบ้านนาญของข้าราชการที่ถูกปลดจากราชการ
ที่มีความสงสัยว่าจะเกี่ยวกับการกบฏ

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
ตามบันทึกของรัฐบาลนี้ ข้าพเจ้าขอเรียนถามว่า ผู้ที่ถูกไล่ออกจาก
ราชการ จะได้รับเบี้ยบ้านนาญหรือไม่

นายกรัฏมุนตรี กล่าวว่า ไล่ออกนั้นกฎหมายไม่ให้ ถ้า
ถูกปลดละก็ไม่ได้ ถ้าไล่ออกไม่ได้

นายฮั่ว ตามไท ผู้แทนราษฎรจังหวัดกำแพงเพชร
กล่าวว่า ข้อนี้เห็นว่าไม่มีปัญหาอะไร เพราะฉะนั้นควรจะปิด
อภิปรายได้

มีสมาชิกรับรอง

นายทองม้วน อัครถาวร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม
กล่าวว่า ขอถามรัฐบาลก่อนว่า เรื่องรัฐบาลมีความประสงค์
อย่างไร

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ยังไม่เข้าใจในความประสงค์
นั้นขอให้ตั้งคำถามใหม่

นายทองม้วน อัครถาวร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม
กล่าวว่า มีความประสงค์จะให้เป็นไปตามพระราชประสงค์
หรือไม่

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ไม่ใช่ คืออย่างนี้ ถ้าสิ่งไรไม่
ผิดกฎหมายแล้ว ข้าพเจ้าก็อยากจะทำตามพระราชประสงค์
เสมอ

ขุนเสนาเสาศิต ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่า
เรื่องนี้ข้าพเจ้าได้ตรวจดูบันทึกของรัฐบาลแล้ว ก็เป็นนัย
ไปในทางที่ว่รับรองจะพยายามหาความยุติธรรมให้แก่พวก
ที่ออกโดยไม่มีคามผิดอย่างแน่นอน เพราะฉะนั้นไม่มี
ปัญหาอะไร ควรจะปิดอภิปรายได้แล้ว

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าขอเรียนถามท่านนายกรัฐมนตรีว่า จะมีบ้าง
หรือไม่ที่ข้าราชการถูกไล่ออกโดยไม่มี การไต่สวนที่เกี่ยวข้อง
การกบฏในคราวนี้

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า เรื่องนี้ข้าพเจ้าขอรับรองที่
เดียวว่า ไม่มีเลย เพราะว่าเรารักษาพระราชบัญญัติอย่าง
เคร่งครัด นอกจากนั้น ก.พ. ยังต้องรักษาอีก รักษา
เคร่งครัดจริงๆ ในเรื่องไล่ออกนี้ ไม่ให้ลุ่มๆ ดอนๆ ได้

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าขอเรียนถามว่า ท่านได้ปฏิบัติไปตามพระราช
บัญญัติข้าราชการพลเรือน ในเรื่องตั้งกรรมการไต่สวน
สอบสวนแล้ว ให้เจ้าตัวได้แก้ตัวบ้างหรือเปล่า

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ได้ทำตามพระราชบัญญัติ
เสมอ ส่วนก่อนพระราชบัญญัตินั้นไม่รับรอง

พระสุธรรมวิจิฉัย กล่าวว่า ในเรื่องเกี่ยวกับกบฏนี้
เป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าโดยมาก เพราะฉะนั้นจะเรียนให้
ทราบตามวิธีการ คือการที่ผู้ถูกปลดหรือถูกไล่ออกนั้นเป็น
อย่างนี้ ได้รับการไต่สวนทุกคน การไต่สวนนั้นมีพะยาน
หลักฐานแต่ว่าบางคนซึ่งเป็นผู้น้อยเกิดเหตุต่างๆ ถ้าจะต้อง
งดการฟ้องร้องเสีย แต่ว่าคดีมีมลทินแล้ว เราก็เสนอ
ให้รัฐบาลเป็นอย่างๆ ให้ปลดออกบ้าง ถ้าพวกที่ถูกปลด
ออกควรได้รับบำนาญหรือบำเหน็จ รัฐบาลก็ให้ แต่ว่าถ้า
แรงหน่อย เมื่อน่าจะไล่ขึ้นเสียงไว้ไม่ได้ก็ให้ไล่ออก จึง
ไม่ได้บำนาญเป็นอย่างนี้

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
ว่า พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน ฉบับ พ.ศ. ๒๔๗๑
บัญญัติไว้ว่า ข้าราชการที่จะถูกลงโทษหรือถูกไล่ออก จำ
เป็นจะต้องทำการไต่สวน และกรรมกรนั้นจะต้องมียศ
หรือตำแหน่งสูงกว่า หรืออย่างอื่นนั้นข้าพเจ้าจำไม่ได้ ถ้า
เอาพระราชบัญญัติมาเปิดดูก็จะรู้แน่ ข้าพเจ้าขอถามว่าท่าน
ได้จัดการทำตามกฎหมายนั้นหรือไม่

นายกรัฐมนตรีก้าวว่า ที่ท่านสมาชิกอ้างนั้น เป็น
พระราชบัญญัติตุลาการ

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
ว่า ตามพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๗๑
ก็มีเหมือนกัน ถ้าท่านไม่เชื่อข้าพเจ้าขอให้ถามคุณหลวง
ประดิษฐ ๗ เดียวนี้

หลวงประดิษฐมนูธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาด
ไทย กล่าวที่อ้างข้าพเจ้าเป็นอนุญาโตตุลาการนั้น ขอ
แถลงว่า พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือนเดิมไม่มีบท
เช่นนั้น ถ้าพระราชบัญญัติใหม่มี

หลวงโกวิทอภัยวงศ์ กล่าวที่เพื่อยืนยันประเด็นว่าจะ
หาว่าข้าพเจ้าเข้ากับรัฐบาลอีก ข้าพเจ้าขอยืนยันว่าในฐานะ
ที่ข้าพเจ้าได้รับหน้าที่ในทางบริหารรัฐบาลเคร่งเกินไปในทาง

ที่จะเอาคนออกคนเข้า เช่นจะไล่แขกยามออก คนเดียว
เท่านั้น ต้องไต่สวนกันเสียเหลือเกิน จนบัดนี้ก็ยังเอา
ออกไม่ได้ ขอเรียนให้ที่ประชุมทราบไว้ด้วย

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราช
ธานี กล่าวว่า ที่มีสมาชิกสงสัยในเรื่องว่าจะมีการไต่สวน
หรือไม่ ข้าพเจ้าก็รู้สึกสงสัยเหมือนกันว่า เมื่อปลาย
พ.ศ. ๒๔๗๖ ปีกลายนี้ มีการปลดข้าหลวงประจำจังหวัด
๓๔ ท่าน นายอำเภอ ๑๐๔ ท่าน ตามพฤติการณ์เช่นนี้
สงสัยว่าดูเหมือนจะไม่มีมีการไต่สวน แต่อย่างไรก็ดี พระราช
บัญญัติข้าราชการพลเรือนไม่มี ตั้งที่ท่านนายกรัฐมนตรี และ
รัฐมนตรีมหาดไทยยืนยันแน่ ๆ แต่มีในระเบียบการกระทรวง
มหาดไทยหรืออย่างไรแน่ ๆ ไม่ใช่มีอยู่ในตัวพระราชบัญญัติ
แต่การปลดข้าราชการชั้น ข้าหลวงกับ ชั้น นายอำเภอ ตั้ง
๑๐๔-๑๐๕ คน นั้น สงสัยว่าจะไม่มีมีการไต่สวน

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า บางที่จะเอาไปปนเปื้อนกับผู้หย่อน
ความสามารถ อะไรต่ออะไรระกะระมัง เช่นเป็นต้นว่าคนนั้น
หย่อนความสามารถ รับราชการมาครบเกษียณ อายุแล้ว
เลย ๒๕ ปีแล้วก็มากมาย อะไรต่ออะไรต่างๆ เหล่านี้ เวลา
นั้นข้าพเจ้าเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเอง ก็ได้
ตั้งกรรมการขึ้นสอบสวนดูว่าใครสมควรจะปลด ใครสมควร

จะเลื่อนขึ้น อะไรต่าง ๆ เหล่านี้มีจริงตั้ง ๓๐-๔๐ คน

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า จริงอยู่ถ้าว่าโดยการหย่อนความสามารถเรา ไม่ต้องมีการไต่สวนอย่างท่านนายกรัฐมนตรีว่า แต่ข้าหลวงที่ปลดไปแล้วและนายอำเภอที่ปลดไปแล้วเขามีความสามารถ แต่เขามีมลทินในการกบฏนิดหน่อย นี่เป็นแต่เพียงข้อสงสัย แต่ข้อเท็จจริงเป็นอย่างไรข้าพเจ้าไม่รู้

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ข้อนี้ไม่จริงแน่ ข้าพเจ้าเชื่อที่เดียวว่าไม่เอาเรื่องกบฏมาเกี่ยวกับเรื่องเล็กน้อยๆ เช่นนี้ คือว่าถ้าการไต่สวนปรากฏว่าเป็นกบฏแจ่มแหวกเช่นนี้แล้วก็ปลดออก แต่ที่ปลดไปไม่มีมลทินแล้ว เราก็ให้เบี่ยงอำนาจทุกคน

นายเลียง ไชยกาล ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอเสนอให้ปิดอภิปราย

มีสมาชิกรับรอง

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า มีผู้เสนอให้ปิดอภิปรายในข้อนี้ไม่มีผู้ใดคัดค้าน จะได้ว่าที่ประชุมนี้อนุมัติ บัดนี้ขอให้อภิปรายต่อไปในข้อ ๘

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า

ว่าข้อ ๘ นี้รัฐบาลก็รับรองอยู่แล้ว คุณจะไม่ต้องอภิปราย
ขอลงมติให้ปิดอภิปรายได้

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ข้าพเจ้าเป็นกรรมการศาลพิเศษ
และเป็นนายกรัฐมนตรีด้วย ได้สั่งเลิกกันแล้ว บอกว่า
ตัดพ้อง ไม่เอากันต่อไปละ

พระสุธรรมวิวินิจฉัย กล่าวว่า คำที่เจ้าคุณนายก ฯ แถลง
เมื่อกี้เป็นความจริง ข้าพเจ้าเป็นเจ้าของที่โดยตรง ได้
ปิดทันที และไม่ฟ้องร้องแล้ว

ขุนเสนาบดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่า
ที่จริงตามที่เจ้าคุณนายก ฯ มีความหวังดีเช่นนั้น ก็ชอบแล้ว
แต่ข้าพเจ้าเห็นว่าที่ข้าพเจ้าพูดนี้ก็เป็นข้อและเต็มกับประเด็น
นิดหน่อย คือว่าอาจจะไม่เป็นการยุติธรรมก็ได้ คนอื่น
ที่ฟ้องไปแล้วนับไม่ถ้วน แล้วคนข้างหลังจะปล่อยเสียทั้ง
ไว้นเฉยๆ เช่นนี้ คุณจะยุติธรรม

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ที่จริงก็เยอะอยู่แล้ว และได้
ได้สวนกันไปจริงบ้าง ชัดไปถึงคนโน้นบ้าง ได้สวนไป
อีกก็ขี้ดยาวขยุ้มเบ้อเรอ เพราะฉะนั้นไม่เอาละ ตัดแก่น

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า เมื่อมีผู้ใดข้อง
ใจแล้วจะถือว่าที่ประชุมนี้อนุมัติให้ผ่าน ไป บัดนี้ขอให้
อภิปรายในเรื่องการตัดงบประมาณของกระทรวงวัง

ด. ยู่เกียง ทองลงยา ผู้แทนราษฎร จังหวัดกาญจนบุรี
 กล่าวว่า ในข้อนี้ที่รัฐบาลรับรอง ตามพระราชประสงค์นั้น
 ข้าพเจ้ายังไม่เห็นด้วย พระราชปรารภตามที่พระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวว่า นอกจากนั้นยังมีข้าวลื้อหรือน้ำหวาด
 เสียวระหว่างกองทัพบกและกองทัพเรือ ถ้ารัฐบาลรับรอง
 ว่าจะทำไป ก็ดูจะเป็นความจริงตามที่ข้าพเจ้าลื้อเป็นแน่ ซึ่ง
 อาจจะทำให้เกิดความไม่สงบก็ได้ นอกจากนั้นพระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัวยังคง ขอกำลัง ทหารรักษาวังให้เหมือนกับกอง
 ทหารราบ ซึ่งอาจจะมีกองปืนกลหนัก ปืนกลเบา รถถังค
 ะไรต่าง ๆ ในการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขอให้
 มีอำนาจเช่นนี้ ข้าพเจ้าเข้าใจว่าจะขัดกับประเพณีซึ่งมีทั
 โลก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคงทรงตั้งพระทัยแต่จะ
 ขอให้ไม่ต้องงบประมาณกระทรวงวังเท่านั้นก็ได้

นายกรัฐมนตรี้ กล่าวว่า ที่จริงข้าพเจ้าไม่ได้นึก ไม่ได้
 ฝันว่า ทหารบก ทหารเรือ จะอะอะอะไรต่าง ๆ แล้วทหาร
 รักษาวังจะเข้ามาตัดสินเรื่องนี้ ไม่ได้นึกหรอก ที่จริง
 ข้าพเจ้าอยากจะให้ท่านเสด็จกลับ แล้วก็ท่านบอกว่าขอให้
 ทหารรักษาวังได้มีอาวุธเดียวกับทหารราบเหล่าอื่น ๆ ที่แรก
 ข้าพเจ้าเข้าใจว่าท่านอยากจะให้มีรถบอะไรต่าง ๆ นานา แต่
 ว่าสุดท้ายขณะบัดหลังนี้ท่านบอกว่า เปล่าไม่ใช่อย่างนั้น

อยากจะมัวแต่ปิ่นกลเท่านั้นแหละ เพื่อรักษาพระองค์ นี่
 ท่านว่าอย่างนี้ แล้วอีกอย่างหนึ่งท่านเห็นว่าในสมัยเดียวกัน
 เราจัดใหม่แล้ว รถบรรดเกราะไม่ได้อยู่กับตัวทหารราบแล้ว
 เพราะว่าสมัยใหม่นี่รถเกราะเขาเอาไปรวมกันเสียเป็นหน่วย
 หนึ่งต่างหาก เพราะฉะนั้นก็ไม่เหมาะเมื่อท่านจะเสด็จกลับ
 แล้ว ข้าพเจ้าก็อยากจะจัดถวายตามพระราชประสงค์ เพราะ
 กลัวว่าท่านจะกลัวไม่มีใครรักษาท่าน เพราะฉะนั้นเมื่อท่าน
 อยากจะได้อุปกรณ์ไปสัก ๘ กระบอก ๒๔ กระบอก เราก็
 ถวาย เพราะเราอยากจะให้ท่านแน่พระทัยว่า “กูอยากจะ
 เอาอะไรที่มันไม่ขัดรัฐธรรมนูญแล้วมันก็ให้” นี่เราแสดงใจ
 นึกเลงอย่างนี้แหละ

ร.ท. ทองคำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีน
 บุรี กล่าวว่า ในการที่พระมหากษัตริย์จะมีกำลังทหารรักษา
 พระองค์มากนั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย ถ้ามีมากเท่าไรจะ
 เกิดความไม่สงบ เพราะในบันทึกของรัฐบาลบอกว่าทำให้
 ทหารบกทหารเรือน้อยใจนั้น ข้าพเจ้าเห็นด้วย ที่ข้าพเจ้า
 จะอ้างประเทศเรา ในรัชกาลพระมงกุฎเกล้า ๆ ทรงตั้ง
 กองเสือป่าขึ้น ทหารน้อยใจมากที่สุดทีเดียว แต่หากว่านโยบาย
 การปกครองของทหารดีเหลือเกินจึงเป็นบุญหนักหนาที่ไม่เกิด
 เรื่องขึ้น ที่ข้าพเจ้าอ้างเมื่อก่อนเป็นภายในประเทศเรา ที่

ข้าพเจ้าจะอ้างประวัติศาสตร์ในต่างประเทศ เช่น เตอร์กี
เมื่อก่อนที่เตอร์กีเป็นรีพับลิค พระเจ้าอับดุลฮามิตหรืออะไร
ข้าพเจ้าจำไม่ได้ ตั้งกองทหารรักษาพระองค์มากที่สุด โดย
กลัวทหารรักษาชาติ ทหารรักษาชาติน้อยใจมากทีเดียว ใน
ที่สุดถึงกับจับทหารรักษาพระองค์มาเรียงแถว แล้วก็ฟัน
ครึ่งตัว นี่เป็นตัวอย่าง เพราะฉะนั้นการที่จะมีทหารรักษา
พระองค์มากนั้นจะเกิดความไม่สงบขึ้นอย่างหนึ่ง นอกจาก
นั้นยังจะเป็นภัยต่อพระองค์ด้วย

นายทองม้วน อັตถากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม
กล่าวว่า ในข้อนี้ข้าพเจ้าเห็นว่ารัฐบาลไม่ควรจะให้ไป
ตามพระราชประสงค์ ถ้าหากให้พระมหากษัตริย์มีอาวุธปืน
หรือมีทหารรักษาพระองค์เช่นนั้นแล้ว ย่อมจะเป็นเหตุให้ไม่
ปลอดภัยได้หลายประการ แต่ถึงอย่างไรก็ดี ถ้าหากว่าเราจะ
เพิ่มทหารให้แก่พระองค์มากขึ้นเช่นนั้น ก็จะต้องเพิ่มงบประมาณ
ประมาณงบประมาณนั้นก็จำเป็นจะต้องมาจากราษฎร และ
การที่พระมหากษัตริย์อยู่ในพระราชอาณาจักร ทุกคนก็ย่อม
เคารพอยู่แล้ว ไม่จำเป็นที่จะต้องมียทหารมากมายหรือมีอาวุธ
ปืนป้องกันเช่นนั้น แต่ถ้าหากว่ารัฐบาลประสงค์จะให้ไป
ไปเพื่อถูกต้องตามพระราชประสงค์ ก็แล้วแต่

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าว
ว่า เรื่องนี้ตามพระราชบัญญัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวนั้นเป็นในทำนองว่า กลัวรัฐบาลเราจะทำร้ายท่าน เป็น
ส่วนมาก ในเรื่องนี้เราก็ประชุมกันเป็นทางลับ เพราะ
ฉะนั้นข้าพเจ้าขอถามรัฐบาลเป็นทางลับว่า รัฐบาลคิดบ้างหรือ
แปล่าว่าจะจับพระองค์

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ไม่มีเลย แม้แต่ชนิดเดียว
ก็ไม่มี

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าก็ถือว่า รัฐบาลและพวกข้าพเจ้าย่อมเคารพและ
นับถือ ย่อมบูชาต่อพระประมุขเป็นที่ยิ่ง ตามรัฐธรรมนูญ
จึงไม่น่าที่พระองค์จะหวาดกลัวในสิ่งนี้เลย เพราะฉะนั้น
ซึ่งพระองค์จะขอมากไปในเรื่องทหารนั้น ก็มีทหารบกทหาร
เรือควบคุมอยู่แล้ว และพวกข้าพเจ้าย่อมตายแทนพระองค์
ในเมื่อมีผู้คิดกระทำร้ายโดยผิดรัฐธรรมนูญ

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราช
ธานี กล่าวว่า ข้าพเจ้ารู้แปลกใจที่สมาชิกหลายท่านได้
อภิปรายไปในทำนองว่าจะไม่ยินยอมให้พระเจ้าอยู่หัวมีทหาร
รักษาวังมาก แต่ความจริงในที่นี้หาได้ทรงร้องขอให้มามาก
ไม่ แต่ขอให้มามากเท่าเดิมที่มีเดิวนั้นเท่านั้น แต่ขอเพิ่ม

ปีนกล ๘ หรือ ๒๔ กระบอกตามที่นายก ๆ ว่า ถ้าจะอภิปราย
 ไปในสิ่งที่พระองค์ไม่ได้ทรงขอม่า คือต้องการให้ม้มากก็
 ผิดพระราชประสงค์ทีเดียว ไม่ใช่ขอให้ม้มากขึ้น แต่
 ขอให้ม้มเท่าที่มีอยู่ ขอได้โปรดจำในข้อนี้ ถ้าเราอภิปราย
 ในสิ่งที่พระองค์ไม่ได้ทรงขอม่า คือให้ม้มากนั้นผิดพระ
 ราชประสงค์ทีเดียว ขอรับรองว่ารัฐบาลและสภา ๆ จะไม่
 ตัดงบประมาณกระทรวงวังคือทหารรักษาวัง แต่ท่านขอให้
 รัฐบาลรับรองว่ามีอยู่เท่าไรก็ให้ม้มู่เท่านั้น เว้นแต่เพิ่ม
 ปีนกลเท่านั้น ก็ไม่น่าจะขัดข้องอะไร เดียวนี้เรามี ๒
 กองพัน ๔ กองร้อยเท่านั้นเอง ไม่ใช่ ๖-๗ กองร้อยเมื่อไร
 ถ้าพระองค์ทรงขอม่า ๕ กองร้อย ข้าพเจ้าก็ขัดข้องเหมือน
 กัน มีอยู่ ๓ เท่านั้น ไม่ใช่ ๔ ถ้าท่านขอม่าเป็น ๔ ข้าพเจ้า
 ก็ขัดข้องเหมือนกัน ขอให้เข้าใจให้ดีท่านสมาชิกที่อภิปราย
 ผิดพระราชประสงค์ ขอได้โปรดเข้าใจอย่างนี้

พระพินิจธนากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ กล่าว
 ว่า ในข้อนี้เราดูเหมือนพูดพัวพันไปในกระทรวงวังและงบ
 ประมาณด้วยไม่ใช่หรือ ขอถามว่า เราพูดไปถึงงบประมาณ
 ด้วยไม่ใช่หรือ ถ้าเราตัดลงไปต่ำกว่า ๓ ล้านแล้วก็เป็น
 รัฐบาลเสียก่อนดีกว่า เช่นนั้นไม่ใช่หรือ ถ้าเช่นนั้นข้าพเจ้า
 ขอกราบเรียนว่าในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นสมาชิกผู้หนึ่ง ข้าพเจ้า

ไม่เห็นด้วยในการที่เราจะผูกมัดว่าเราจะไม่ตัดงบประมาณหรือ
หรืออะไรลงไป ข้าพเจ้าขอกราบเรียนชี้แจง ข้าพเจ้าได้
ศึกษาในเรื่องนี้มานาน พระมหากษัตริย์ของประเทศอื่นก็ดี
ประเทศนี้ก็ดี ได้เงินเท่าไร ขอให้รัฐบาลชี้แจงให้ทราบ
บ้าง หรือท่านที่ปรึกษาาก็ได้ คือประเทศเนเธอร์แลนด์หรือ
พระเจ้ากรุงเบลเยียมเขาได้เงินงบประมาณเท่าไร หรือ
ประธานาธิบดีอเมริกาเป็นต้น จะได้เปรียบเทียบดูกันบ้าง

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า เรื่องนี้เป็นข้อเท็จจริง ไม่
สามารถจดจำได้ว่าใครได้เท่าไร

พระพิณิจชนากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า
ถ้าเช่นนั้นตามความจำของข้าพเจ้า ถ้าท่านที่ปรึกษา
จะจำไม่ได้ ข้าพเจ้าเชื่อว่าประธานาธิบดีจะไม่ใช้เงินมาก
กว่าปีละสามแสนบาท และสมเด็จพระเจ้ากรุงเบลเยียม
ก็เหมือนกันไม่เชื่อว่าจะเกินกว่าสองแสนบาท เพราะ
ฉะนั้นถ้าดูตามพลเมืองของเราเทียบตามรายได้ของเรา ที่
เราได้ทุลเกล้า ๆ ถวายปีละสามล้านบาท ดูเหมือนว่าถ้า
ดูกันแล้วไม่มีประเทศใดที่จะมากกว่าเรา แต่อย่างนั้นก็ดี
ถ้าดูในพระราชบันทึกนี้แล้วจะเห็นได้ว่าท่านไม่พอพระราช
หฤทัย ถ้าแม้ว่าพวกเราจะไปแต่ต้องในเรื่องงบประมาณ
แม้แต่นิดเดียว ท่านยังบอกว่าให้เป็นรับบล็คดีกว่า เพราะ

ฉะนั้นถ้ารัฐบาลจะเพิ่มให้หรืออะไรก็ดี ข้าพเจ้าไม่อยากจะพูด เพราะสมาชิกก็บอกอย่าพูดแล้วไม่เห็นมีอะไรเลย แต่ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณอย่างไร ๆ อยู่ สมมติว่ามีกบฏขึ้นแล้ว ทหารรักษาวังนั้นเข้ากับกบฏ รัฐบาลจะอย่างไร ข้าพเจ้าขอให้คิดให้มากหน่อยในเรื่องนี้ ในเรื่องเงินก็ดี ในเรื่องปืนก็ดี ถ้าตามความเห็นของข้าพเจ้าโดยส่วนตัวแล้ว จะต้องกราบเรียนต่อที่ประชุมนี้ว่า ข้าพเจ้าจะไม่ยอมเป็นอันขาด

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ในเรื่องนี้ข้าพเจ้าก็ได้แสดงออกมาให้แลเห็นแล้วว่า ข้าพเจ้าไม่มีอะไรกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเคารพนับถือที่สุด เพราะฉะนั้นจึงได้มอบให้สภา ฯ และเห็นว่าเราทำโดยเต็มใจจริงๆ เท่าที่จะทำให้ท่านได้ แต่ทว่าท่านสมาชิกที่เป็นผู้แทนจังหวัดต่างๆ เห็นเป็นอย่างไร ขอให้วินิจฉัยว่าสมควรให้ได้เพียงแค่ไหนหรือไม่ก็แล้วแต่

ร.ท. ทองคำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี กล่าวว่า ในประเทศที่เขามีกษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ พลเมืองของเขาทุกคนมักจะรู้จักว่า เดอะ คิง แคน ดู นัทซิง (The King can do nothing) อะไรทุกอย่างที่พระองค์ต้องการ เขาปฏิบัติถวายพระองค์เอง พระองค์ไม่ต้องเดือด

ร้อน ที่นี้ในพระราชบัณฑิตของพระองค์ พระองค์ต้องการให้ประเทศของเรามี การปกครอง อย่างประชาธิปไตยอย่างประเทศอังกฤษแท้ๆ แต่พระองค์ก็บอกไว้ในนั้นเอง บอกแย้งในนั้นเองว่าจะให้มันทำอย่างพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษไม่ได้ ที่การปกครองละก็จะเอาอย่างอังกฤษ แต่ไม่อยากจะเป็นอย่างพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ เพราะฉะนั้นก็เหลือที่จะทนทานเหมือนกัน

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า มีท่านผู้ใดข้องใจในเรื่องนี้หรือไม่ ถ้าอย่างนั้นข้าพเจ้าจะได้ถือว่าที่ประชุมนี้อนุมัติให้ผ่านไป บัดนี้จะได้ขอให้อภิปรายในข้อสุดท้าย เรื่องวางระเบียบการทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกา

นายกรัฐมนตรี้ กล่าวว่า ในข้อบัญญหานี้ แล้วแต่สภาผู้แทนราษฎรจะ เอาอย่างไร ก็สุดแท้แต่จะวินิจฉัยเถิด

ขุนเสนาบดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่า เรื่องนี้ข้าพเจ้าขอเรียนให้ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมออกความเห็น แนวความคิดของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย เพื่อจะวางระเบียบอย่างไรถึงจะถูกพระราชประสงค์

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
ยุติธรรม กล่าวว่า ในเรื่องการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา ที่
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขอมานี้ คือเรื่องการออกภัย
โทษ ไม่ใช่การทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาทั่วไปนั้น มีพระราช
กฤษฎีกาวางระเบียบอยู่แล้ว เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๗ ส่วน
ในเรื่องนี้ได้มีบทบัญญัติอยู่ในร่างประมวลวิธีพิจารณาความ
อาชญา ซึ่งจะส่งสภาฯ ที่หนึ่งแล้ว เดียวนี้ที่ปรึกษากฎหมาย
ก็ได้เอาไปดูก่อน ในนั้นได้มีบัญญัติถึงการที่พระราชนาน
อภัยโทษแล้ว เจ้าตัวหรือญาติพี่น้อง หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
ที่จะร้องทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาก็ได้ ในเรื่องนั้นได้บัญญัติไว้
ว่า เมื่อเจ้าหน้าที่ได้ตัดสินก่อนทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาคืนไป
แล้วภายใน ๒ เดือน ไม่พระราชทานลงมาแล้ว ให้จัดการ
ตามคำพิพากษาของศาลได้ ในเรื่องข้อพระทัยของในหลวง
ก็คือว่า อย่าให้กำหนดเลยว่าถ้าถวายคืนไปแล้วยังไม่ตกลง
มา ยังไม่ให้จัดการตามคำตัดสิน แปลว่าตามหลักนั้นคำตัดสิน
ก็ไม่ถึงที่สุดจะต้องรอนกว่าจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
พระราชทานลงมา ที่เถียงกันในเรื่องกำหนดนั้นก็เพื่อกัน
การล่าช้า คดีไม่ถึงที่สุด ซึ่งอาจจะมั่งขึ้นในภายหลัง และเคย
มีมาแล้ว ในบางคดีไปค้างอยู่ตั้ง ๒-๓ ปี ไม่ส่งลงมา
เพราะฉะนั้นผู้ร่างจึงได้กำหนดเวลา ส่วนกำหนดเวลาเมื่อ

ถึงสภา ฯ สมาชิกจะขอแปรญัตติให้ยาวไปเท่าไรก็ได้ หรือ จะเห็น ด้วยกับนโยบายที่ว่าไม่ควร กำหนดจะ ชำเท่าไรก็ช่าง แล้วก็อาจจะแปรญัตติอย่างนั้น ได้ แต่ว่าทางที่ดีที่ชอบ กำหนดไว้แหละดี เพราะเหตุที่คำพิพากษานั้นเมื่อไม่ถึงที่สุด ก็ขัดกับหลักการในการที่คำพิพากษาของศาลไปติดอยู่ประการ หนึ่ง อีกประการหนึ่งในต่างประเทศเขารู้สึกว่า ผู้ที่ถูก ประหารชีวิตแล้วตามคำพิพากษาของศาล ถ้าเอาไปกักไว้ นาน ๆ ก็เท่ากับทรมาน ข้าพเจ้าเชื่อว่ามีสมาชิกบางท่านเคย ถามในสภา ฯ นี้ว่า เมื่อตัดสินแล้ว เอาไปกักไว้โดย ฎีกาไม่ตกลงมา ก็อาจทำให้คนเป็นบ้าเป็นบอไปได้ เมื่อ เช่นนั้นแล้วควรจะกำหนดเวลาเท่านั้นเท่านี้ ทั้งนี้แล้วแต่ สภา ฯ ร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาอาชญาจะเข้ามาสู่ใน ไม่ช้า

นายทองอิน ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่ นโยบายในเรื่องนี้เป็นปัญหาของสภา ฯ นี้ ที่จะ ต้องวินิจฉัยในเมื่อพระราชบัญญัติประมวลวิธีพิจารณาอาชญา ซึ่งจะเข้ามาสู่สภา ฯ ในชั้นนี้ดูเหมือนเราจะไม่มีอะไรที่จะ ต้องพูดกันเลย เพราะว่ารัฐบาลได้เสนอร่างพระราชบัญญัติ ฉะเพาะมาตรา ๒๖๓ มาให้สภา ฯ ดูก่อนแล้ว แต่สภา ฯ นี้มีสิทธิที่จะแก้ไขให้เป็นอย่างอื่น เพราะฉะนั้นเราจะรับ

รองเอาตามร่างที่รัฐบาลเสนอมายให้ดูเป็นตัวอย่างนั้นก็ยังไม่ได้ เพราะว่ามีสมาชิกก็ยังมีสิทธิที่จะแปรญัตติตามข้อบังคับการปรึกษาของสภาฯ อยู่แล้ว เพราะฉะนั้นก็เป็นแต่เพียงว่า ถ้ารัฐบาลจะเสนอร่างพระราชบัญญัติประมวลวิธีพิจารณาอาชญา มาตรา ๒๖๓ ไปยังพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ข้าพเจ้าก็ไม่ขัดข้อง แต่ข้าพเจ้าก็ทรงสิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไข เป็นอย่างอื่น ได้ตามสิทธิที่มีอยู่ ก็ดูเหมือนว่าเราจะปรึกษาอะไรกันไม่ได้

ขุนวรสิทธิคุณเวช ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย กล่าวว่่า บางทีข้าพเจ้าคิดว่าที่รัฐบาลถามสภาฯ ว่า สดุดแล้ว แต่สภาฯ จะเอาอย่างไรก็ดีแล้วแต่สภาฯ ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นการนอกจากเรื่องที่เราอภิปรายกันไป คือข้ออภิปรายของเราว่า รัฐบาลทำดีหรือไม่ดีเท่านั้น การที่จะขอให้สภาฯ ดำเนินตามนโยบายไม่ใช่ในเวลาอัน เพราะเหตุฉะนั้นข้าพเจ้าจึงเห็นว่า ถ้าหากเราไม่มีข้ออภิปรายที่จะทักท้วงรัฐบาลว่า ทำไม่ดีแล้ว หรือสนับสนุนอย่างใดแล้ว ก็ควรจะลงมติกันได้

นายกรัฐมนตรี้ กล่าวว่่า ในเรื่องนี้ข้าพเจ้าไม่ท้วงว่า รัฐบาลมีสิทธิที่จะแปรญัตติและสภาฯ ก็มีสิทธิที่แปรญัตติได้

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า สำหรับปัญหาข้อ ๑๐ นี้ ผ่านหรือยัง

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวไว้ ถ้าไม่มีใครข้องใจ
ในปัญหาข้อ ๑๐ นี้ก็เป็นอันว่าผ่านไป

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นผู้ขอให้เปิดการอภิปราย มีความ
ประสงค์แต่เพียงว่า ข้อบังคับซึ่งรัฐบาลส่งเข้ามายังสภา ฯ
นี้ ที่พระมหากษัตริย์ทรงทักท้วงและติ และทรงขอแก้ไข
และตีรัฐบาลมา และไม่พอใจในรัฐบาลนั้น เมื่อส่งมาถึง
สภา ฯ หน้าที่ของสภา ฯ มีว่า จะต้องซักไซ้ไล่เรียงว่า รัฐบาล
ทำอะไรผิดตามนโยบายก็ดี หรือผิดระบอบรัฐธรรมนูญก็ดี
หรือผิดตามกฎหมายที่มีอยู่ก็ดี เราก็ได้ตั้งปัญหาและอภิปราย
ซักถามมาจนหมดปัญหาแล้ว เพราะฉะนั้นในที่นี้ข้าพเจ้าจึง
ขอสรุปเสนอว่า ตามที่รัฐบาลได้ปฏิบัติตามคำสั่งแจ้งต่อ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตามบันทึกที่โต้ตอบกันก็ดี หรือ
ตามปัญหาที่ว่ามาแล้วก็ดี รัฐบาลได้ปฏิบัติไปชอบแล้วด้วย
รัฐธรรมนูญหรือนโยบายที่มีอยู่โดยถูกต้องหรือไม่ ขอให้
ลงมติ

ขุนเสนาบดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวไว้
ในเรื่องข้อ ๑๐ นี้ไม่ได้เกี่ยวข้องตามที่ท่านสมาชิกกล่าวมาแล้ว

นี้ ข้อ ๑๐ นี้ ข้าพเจ้าเข้าใจว่ารัฐบาลยังให้สิทธิแก่สมาชิกเสมอ ข้าพเจ้ายังไม่ได้รับรองตามตัวว่า จะวางแบบอย่างไร ต่อเมื่อได้เอาวิธีพิจารณาความอาชญาเข้าสู่สภา ฯ เราก็มีสิทธิแปรญัตติได้ เราจะมามัดจะเอาอย่างนี้ไม่ได้ทีเดียว ในข้อ ๑๐ นี้ เป็นปัญหาที่ดี ถ้าพูดอย่างเจ้าคุณนายก ฯ อธิบายมานั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าถูกต้อง

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ที่สมาชิกกล่าวนั้นถูกต้องแล้ว ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ในการลงมติสำหรับญัตติชนิดนี้กระทำได้ ๒ ทาง ตามข้อ ๕๔ คือ ๑ ลงมติให้ดำเนินระเบียบวาระต่อไป หรือลงมติเกี่ยวกับความไว้วางใจรัฐมนตรีรายตัวหรือทั้งคณะ ท่านผู้เสนอมีความประสงค์จะให้ลงมติอย่างไร

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า ข้าพเจ้าเข้าใจว่าวิธีที่เราจะลงมติก่อนที่จะผ่านไป หมายความว่า รัฐบาลปฏิบัติชอบแล้วหรือไม่ คือว่า รัฐบาลปฏิบัติชอบแล้วก็ผ่านไป หรือว่าจะเรียกอย่างเดียวกัน เพราะว่าอย่างทีกล่าวนี้เป็นเรื่องที่พระมหากษัตริย์ขอแก้หรือติเตียนรัฐบาลมา หรือขัดกับรัฐบาล ทรงมอบให้สภา ฯ วินิจฉัย เรากลายเป็นคนกลางที่จะวินิจฉัยว่าจะปฏิบัติอย่างไร เราทำได้แก่รัฐบาล เพราะรัฐบาลอยู่ใต้ความควบคุมของเรา

ความไว้วางใจของเรา แต่พระมหากษัตริย์เราทำไม่ได้ เพราะ
 ฉะนั้นเมื่อเราชักไซร้กันเสร็จแล้ว เท่าที่รัฐบาลทำมาถูก
 ต้องกับนโยบาย พระราชกำหนดกฎหมาย หรือระบอบ
 รัฐธรรมนูญซึ่งมีอยู่หรือไม่ ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าอย่างนี้ตรงกับ
 เรื่องมากกว่าที่จะผ่านไป ก็อยู่ในทำนองเดียวกับว่าผ่านไป

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
 ว่า ข้าพเจ้าขอเสนอให้ผ่านระเบียบวาระไป

ร.ต. เนตร์ พูนวิวัฒน์ นายสว่าง ศรีวิโรจน์ รับรอง

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า มีผู้รับรองถูกต้อง
 แล้ว ขอได้โปรดลงมติ ขอข้อความเข้าใจเสียใหม่ ที่
 ผ่านไป หมายความว่าเห็นชอบด้วยแล้วตามที่รัฐบาลทำมา
 ที่นี้มีผู้ขอเสนอญัตติในข้อต้นขอให้ดำเนินระเบียบวาระต่อไป
 มีผู้ใดคัดค้านหรือไม่ ถ้ามี ข้าพเจ้าจะได้ให้โหวต มี ๒ ทาง

ร.ท. ทองดำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีน
 บุรี กล่าวว่า ข้าพเจ้ายังสงสัย เมื่อผ่านไปแล้ว ข้าพเจ้า
 อยากจะถามรัฐบาลว่า เรื่องนี้ต่อไปจะทำอย่างไร ข้าพเจ้า
 อยากรู้

นายกรัฏฐมนตรี กล่าวว่า เมื่อทางสภา ฯ ได้ลงมติแล้ว
 ทางรัฐบาลก็จะไขความในข้อต่างๆ นี้ เมื่อไขความออกไป
 แล้วส่งไปทุกเกล้า ฯ ถวายตามพระราชประสงค์

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าเข้าใจว่าปัญหาไม่ใช่ปัญหาอย่างที่เราจะใช้คำว่า
ผ่านไป ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ตรงกับปัญหาที่ว่า เดียวนี้เราได้
ซักไซ้รัฐบาลซึ่งพระมหากษัตริย์ได้ตีท้วงด้วยประการทั้งปวง
ว่า ได้ปฏิบัติชอบหรือไม่ แต่ว่าไม่ตรงกับเรื่อง ข้อเท็จจริง
ไม่ตรงกัน เมื่อเห็นว่าไม่ชอบ ก็วิตไม่ไว้วางใจเท่านั้น
เมื่อเห็นว่าชอบก็ให้ผ่านระเบียบวาระไป ข้าพเจ้าเห็นว่าตรง
กับปัญหาที่พูด รัฐบาลจะได้เสนอไป หรือสภา ฯ จะได้
ฎีกาไป และถ้าเสนอเข้ามา สภา ฯ เห็นอย่างไร ผ่านไป
เห็นว่าไม่ได้ความ เพราะฉะนั้นการเสนออภิปรายทั่วไปก็
ไม่มีประโยชน์อะไร

นายกรัฏมมนตรี ขออนุญาตให้หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร
วรวรรณ ทรงแถลง

ทำการแทนประธานสภา ฯ อนุมัติ

หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ทรงกล่าวว่า ตาม
ข้อบังคับบัญญัติไว้ว่า ในกรณีขอเปิดอภิปรายในข้อนโยบาย
ทั่วไปนั้น มีทางเลือกมติได้ ๒ ทาง คือ ๑ ว่าให้ผ่าน
ไปยังระเบียบวาระข้อต่อไป คือผ่านระเบียบวาระไปทาง
หนึ่ง อีกทางหนึ่งลงมติเกี่ยวกับความไม่ไว้ใจหรือไม่ไว้วางใจ
ในรัฐบาล การที่บัญญัติไว้เช่นนั้น ก็เพราะว่าข้ออภิปราย

อาจจะเป็นข้อทั่วไป เป็นนโยบายทั่วๆ ไปได้ ในวันนี้เพื่อ
 ความสะดวกสภาฯ ได้แบ่งข้อพิจารณาเป็น ๑๐ ข้อ แต่ว่า
 อาจจะอภิปรายรวมกันไปได้ ในข้อต้นนั้น แทนที่จะแยก
 แยะออกไปเป็น ๑๐ ข้อ สภาฯ จะอภิปรายรวมกันไปทั้ง
 หกข้อก็ได้ เพราะฉะนั้นเพื่อซ่อมความเข้าใจในข้อนี้ เจ้าคุณ
 นายกรัฐมนตรีท่านจึงได้ขอชี้แจงไว้ว่า ... ในเมื่อลงมติแล้ว
 ก็ขอให้ลงมติรวมกันตามข้อบังคับ ซึ่งมีอยู่ ๒ ทาง เพราะ
 ฉะนั้น ข้าพเจ้า เห็นว่า ที่ท่านสมาชิก ฝ่ายพระนคร กับ ท่าน
 สมาชิกฝ่ายสกลนครเสนอนั้นรวมกันได้ คือหมายความว่า
 ถ้าสภาฯ ลงมติว่าให้ผ่านระเบียบวาระไป ก็แปลว่าสภาฯ
 เห็นชอบตามที่อภิปรายกันมาในคืนวันนี้แล้ว แต่ว่าญัตติ
 ที่เสนอนั้นตามรูปก็ควรจะเป็นไปตามที่สมาชิกจังหวัดสกล
 นครเสนอ แต่เป็นที่เข้าใจว่าในการลงมติเช่นนั้น อย่าให้
 เหตุที่ว่าเมื่อได้ฟังอภิปรายแล้ว สภาฯ เห็นชอบด้วยการ
 กระทำของฝ่ายรัฐบาล จึงได้ลงมติให้ผ่านระเบียบวาระไป

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
 ว่า ข้าพเจ้าขอถอนและเป็นไปตามนั้น

นายสว่าง ศรีวิโรจน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดลพบุรี กล่าว
 ว่า ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก ตั้งแต่เข้ามา
 นั่งในสภาฯ เพราะฉะนั้น เมื่อหมดปัญหา ๑๐ ข้อนี้แล้ว

ข้าพเจ้ายังรู้สึกไม่แน่ใจ ด้วยเหตุว่าในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นผู้แทนราษฎรจะต้องมองดูการต่างๆ ไปด้วย มองดูถึงชีวิตจิตใจของประชาชนด้วย ผลแห่งความยากลำบากในการภายหน้านั้น แท้จริงหาเกิดแก่จะเพาะผู้แทนไม่ อาจเกิดแก่ฝ่ายบริหาร ซึ่งเป็นรัฐบาลที่ผู้แทนไว้วางใจแล้ว เพราะฉะนั้นข้าพเจ้ามีความประสงค์อยู่อย่างหนึ่ง เมื่อหมดข้ออภิปรายแล้ว ก็อยากให้เปิดโอกาสให้สมาชิกออกความเห็นทั่วๆ ไปอีกครั้งหนึ่ง

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า เมื่อมีการอภิปรายแล้ว ข้าพเจ้าอยากจะทำให้การประชุมวันนี้เป็นไปตามข้อ ๕๔ เมื่อเสร็จแล้ว ซึ่งท่านขอให้แสดงความคิดเห็นอะไร นั้น จะเป็นการท้วงสักหน่อย ถ้าเห็นเป็นการด่วนเหลือเกิน ที่ต้องแถลงวันนี้จะอนุญาตให้

นายสว่าง ศรีวิโรจน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดลพบุรี กล่าวว่า ข้าพเจ้ารู้สึกว่เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก ถ้ารัฐบาลเห็นว่าไม่สำคัญ หรือประธานเห็นว่าไม่สำคัญจะผ่านไปก็แล้วแต่ แต่ข้าพเจ้าเห็นว่าสำคัญมาก จะเป็นประโยชน์แก่รัฐบาลมาก

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญดังที่เราจะเห็นได้ ก็คือว่า เกือบ จะอดข้าวกัน แต่

อย่างไรก็ดี ขอให้ดำเนินการประชุมเสียก่อน แล้ว
ข้าพเจ้าจะถามรัฐบาล ถ้ารัฐบาลยินดีข้าพเจ้าก็ไม่ขัดข้อง

นายสนธิ เจริญรัฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา
กล่าวว่า ข้าพเจ้าคิดว่าความประสงค์ของท่านสมาชิกที่กล่าว
ภายหลังนี้ อาจจะสำเร็จได้โดยดำเนินการตามข้อบังคับอีก
เหมือนกันกล่าวคือ ขอเปิดอภิปรายทั่วไปที่เกี่ยวกับเรื่องนี้
ในวันหลังได้ในเวลาอันสมควรอภิปรายตามข้อบังคับนี้แล้ว

นายทองม้วน อัคราทร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม
กล่าวว่า ในเรื่องนี้ข้าพเจ้ายังมีความเห็นสอดคล้องกับ
สมาชิกผู้แทนพระนคร แต่หากว่าท่านถอนไปแล้วในเรื่องนี้
เราจำเป็นต้องชี้ขาดว่า เรื่องนี้ถูกผิดอย่างไร แต่ในข้อ
บังคับข้าพเจ้าได้อ่านตลอดแล้ว จะต้องปฏิบัติไปตามนั้น
แต่เราอาจจะนำข้อ ๔๐ มาใช้ ซึ่งมีข้อความว่า เมื่อมีปัญหา
โต้เถียงเกี่ยวกับการประชุมและการปรึกษา ซึ่งมีได้กำหนด
ไว้ในข้อบังคับนี้ ให้ถ้อยคำของที่ประชุมเป็นคำตัดสิน
เด็ดขาด เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว ข้าพเจ้าก็มีความเห็นว่าควรจะ
นำข้อ ๔๑ นี้มาใช้ เพื่อถามที่ประชุมว่า ให้ชี้ขาดว่ารัฐบาล
ทำผิดหรือทำถูก อย่างไรหรือไม่เสียก่อน

ขุนสมาหารหิตะคดี รัฐมนตรี กล่าวว่า ข้าพเจ้าเห็นว่า
เรื่องนี้จะสมประสงค์ทุกฝ่าย และเป็นการชอบด้วยข้อบังคับ
ด้วยเหตุที่มีบางท่านสกิดใจนั้น ข้าพเจ้าเชื่อว่าเป็นดังนี้

คือว่าจริงอยู่ตามข้อบังคับมีไว้ให้ผ่านหรือไม่ไว้วางใจ เป็นคำขอ เป็นญัตติ และตามธรรมดาผู้ตั้งญัตติจะให้ผ่านหรือไม่ไว้วางใจ จะต้องให้เหตุผลด้วย เช่นสมมติว่าผู้เสนอญัตติในเรื่องนี้จะบอกว่าผ่านก็ต้องบอกว่าผ่าน เพราะรู้สึกเหตุผลเป็นอย่างนั้นแล้ว ถ้าสภา ฯ ไม่รับว่า ให้ผ่านก็ไม่รับ การที่ให้ผ่านหรือไม่ไว้วางใจจริงๆ จึงเป็นข้อข้องใจของสมาชิกบางท่านว่า เราไม่ได้มีความหมายว่าที่เข้าไปแล้วได้ผ่านอย่างไร ข้าพเจ้าขอให้ท่านกล่าวว่าข้าพเจ้าขอผ่าน เพราะว่ามีเหตุผลอย่างนั้น ๆ แล้วสมาชิกบางท่านรับว่าได้ผ่าน ก็เห็นว่าจะสมประสงค์ทุกฝ่าย

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า ที่ข้าพเจ้ายอมถอนก็เพราะเหตุว่า ท่านที่ปรึกษาพูดในนามของรัฐบาลว่า เราอาจจะรวมญัตติ ๒ อันไปด้วยกัน คือท่านหมายความว่า รัฐบาลได้ปฏิบัติตามในพระราชบัญญัติอันนั้น ได้ฟังเหตุผลแล้วเห็นควรให้ผ่าน ที่ทำดั่งนั้นชอบแล้วเป็นแต่เพียงภาษาพูดเท่านั้น อย่างนี้ข้าพเจ้าก็เห็นเป็นญัตติอันเดียวกัน ข้าพเจ้าจึงถอน ก็หมายความว่าเอาญัตติของข้าพเจ้าร่วมกับของผู้แทนอีกคนหนึ่งไม่ใช่ถอนเลย คือรวมกัน

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า

ว่า ตามข้อบังคับข้อ ๕๔ นั้น ให้ลงมติ ๒ ทาง ไม่ใช่เสนอ เป็นญัตติได้ ๒ ทาง คือให้ผ่านไป กับให้ลงมติไม่ไว้วางใจ รัฐบาล หรืออะไรเป็นอย่างนั้นไม่ใช่เสนอญัตติ ข้าพเจ้า เห็นว่าเป็น การ ลง มติให้ผ่านไป หรือว่าจะโหวตไม่ไว้วางใจ รัฐบาล หรือไม่ไว้วางใจอะไรก็ตาม แต่ขอให้ดูข้อบังคับอีกครั้งหนึ่ง

ขุนวรสิทธิ์ธรรณเวทย์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย กล่าวไว้ว่า ข้าพเจ้าเห็นว่าที่ท่านประธานได้อธิบายมาเป็นการ ถูกต้องแล้วตามข้อบังคับ คือว่า มติที่เราจะลงมีอยู่ ๒ ทาง เท่านั้น คือตามข้อ ก. และ ข. เพราะฉะนั้น เมื่อสิ้น กระแสอภิปรายแล้ว ประธานมีหน้าที่เพียงถามเท่านั้น ว่า เราจะลงมติ จะเอาข้อ ก. หรือ ข. แล้วก็ลงมตินั้นเท่านั้น เพราะฉะนั้น ถ้าจะให้คนใดคนหนึ่งให้ความคิดความเห็น อภิปรายชอบหรือไม่ชอบ ไม่มีในข้อบังคับ เมื่อเป็นเช่นนั้น ผู้เสนอ ก็ไม่มี ทางที่จะอภิปรายได้ตามข้อบังคับในเมื่อที่ ประชุมได้บอกว่สิ้นกระแสความอภิปรายแล้วก็มีเพียงแต่จะ ลงมติเท่านั้นที่ท่านประธานทำถูกต้องแล้ว ควรให้ปฏิบัติไป ตามนั้น

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว ว่า ถ้ามาถึงข้อบังคับแล้ว ที่ว่ากันนี้ ก็ไม่มีข้อบังคับ เพราะ

เหตุว่านี้เป็นคำแถลงการณ์ของรัฐบาลถึงการโต้ตอบระหว่าง
 รัฐบาลกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งอยู่ในคณะ
 รัฐบาล ประสงค์จะให้เรื่องได้เสนอในสภา ฯ พระมหา
 กษัตริย์เป็นผู้เสนอ รัฐบาลแถลงการณ์เท่านั้นถ้าเราไม่เปิด
 อภิปรายแล้ว ก็ไม่มีอะไรจะพูดกัน แถลงการณ์แล้วก็กลับ
 บ้านกันเท่านั้นเอง จึงจำเป็นจะต้องให้รู้ว่าฝ่ายใดผิดฝ่าย
 ใดถูก ที่รัฐบาลปฏิบัตินั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 ทรงดี ทรงซ่งพระทัยในเรื่องที่ทางรัฐบาลได้ทำไปถูกต้อง
 หรือไม่ ถ้าเราจะเอาข้อบังคับอย่างเดี๋ยวนั้นมาปรับ ข้าพเจ้า
 เห็นว่าบางที่ข้อเท็จจริงจะไม่ตรงกัน เพราะฉะนั้นมติใด ถ้า
 หากว่าจะเปิดอภิปรายแล้ว จึงเราจะลงมติว่าผ่านไป หรือ
 ชอบแล้ว ก็อยู่ในหลักกันอย่างเดียวกัน เพื่อจะให้ข้อเท็จจริง
 ตรงกับเรื่องที่เราวินิจฉัยแล้ว เห็นว่ารัฐบาลไม่ได้ทำผิด
 อะไร ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ขัดกับข้อบังคับนี้ แต่เป็นภาษา
 ที่พูดกันให้เข้าใจ เพื่อที่จะไขให้เห็นว่า ที่เราจะลงมติให้
 ผ่านไปนั้น หมายความว่าอย่างไร ทำไมเราจะอภิปรายไม่
 ได้ อภิปรายได้ ข้าพเจ้าไม่เห็นว่าจะขัดกับข้อบังคับที่อ้างมา
 นั้นเลย

ขุนสมาหารहितคดี รัฐมนตรี กล่าวว่า เพื่อดัดเรื่องน
 ให้รวบรัดเข้า ขอเสนอว่า ขอให้ถึงถึงเรื่องบึงบรเพ็ด

ที่แล้วมานี้ คงจะจำได้ว่าเราลงรูปไหน

หลวงวรรณศิริปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
ว่า ท่านผู้เสนอก็ได้ทำตามข้อบังคับแล้ว จะว่าไม่ทำตาม
ข้อบังคับอย่างไรได้ ข้าพเจ้ารู้สึกแปลกใจเหลือเกินที่ท่าน
ผู้แทนพระนครกลับแสดงความเห็นอย่างนั้นมาได้ ข้าพเจ้า
เห็นว่าการที่เราจะลงมติให้ผ่านระเบียบวาระไปนั้น ก็แปล
ว่าเราไว้วางใจรัฐบาลแล้ว เห็นว่ารัฐบาล ทำถูกต้องแล้วนั้น
ท่านไม่พอใจหรือ ก็เมื่อเราจะลงมติว่าผ่านระเบียบวาระต่อไป
ก็แปลว่าเราพอใจรัฐบาลไม่ใช่หรือ เพราะฉะนั้นยังจะมี
การขัดข้องอะไร เพราะนี่ก็ดีแล้ว

นายกรัชมุนตรี ขออนุญาตต่อประธานให้หม่อมเจ้า
วรรณไวทยากร วรวรรณ ทรงแถลง

ทำการแทนประธานสภา ฯ อนุมัติ

หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ทรงกล่าวว่า การ
ลงมตินั้นไม่มีปัญหาคงเป็นไปตามข้อบังคับ คือแปลว่า ลง
มติได้ ๒ ทาง จะเป็นลงมติให้ดำเนินระเบียบวาระต่อไป
หรือลงมติเกี่ยวกับความไว้วางใจในรัฐบาล แต่ว่าในการที่ลงมติ
เช่นนั้น ท่านผู้แทนพระนครได้ชี้แจงถูกต้องแล้วว่าสมาชิก
อาจจะตั้งความอย่างไรในภาษาฝรั่งว่า เซนส ออฟ เดอะ มีตติ้ง
(Sence of the meeting) เซนส ออฟ เดอะ โวต (Sence of

the vote) คือในการลงมติมีความหมายไปในทางไหน และ ท่านสมาชิกผู้แทนพระนครได้เสนอว่า ถ้าสภา ฯ ลงมติให้ ผ่านระเบียบวาระไป ก็หมายความว่าเมื่อได้ ฟังอภิปราย มาในคืนนี้แล้ว สภา ฯ เห็นชอบตามที่รัฐบาลได้ปฏิบัติไป ดังนี้แล้วย่อมทำได้ เป็นการแสดงความมุ่งหมายของมติ ที่จะลง

พระพิณิจชนากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ กล่าว ว่า ข้าพเจ้าก็ไม่ค่อยจะสันทัดในเรื่องกฎหมายข้อบังคับ อะไรนักแต่เฉพาะเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ข้าพเจ้ามีความ ฉงนสนเท่ห์เป็นอันมาก ที่เราเถียงกันเป็นนาน เมื่อมี ความชัดเจนอยู่ในข้อบังคับเช่นนี้แล้ว ซึ่งขอให้ลงมติข้อ ก. ก่อน เพราะฉะนั้นก็ให้ลงมติข้อ ก. ก่อน เมื่อมีข้อบังคับ อยู่ชัดเจนแล้ว จะเถียงเอาอะไรกัน ข้าพเจ้าไม่เข้าใจ

นายทองอยู่ พุฒพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี กล่าว ว่า ข้าพเจ้ารู้สึกว่คำพูดของท่านผู้แทนพระนครนั้นมีน้ำหนัก อยู่มากที่สุดทีเดียว น่าฟังอยู่มาก ข้าพเจ้าอยากจะสนับสนุน คำพูดของท่านผู้นั้น คือการที่เราปรึกษากันอยู่นี้ ปรึกษากันอย่างที่เราเรียกว่าพระมหากษัตริย์กับรัฐบาล ก็เหตุใดเล่า เราจึงจะต้องลงมติ ข้าพเจ้าแลเห็นว่าไม่จำเป็นจะต้องลง มติเลย ปล่อยให้เรื่องเป็นไปเฉย ๆ เช่นนั้น

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าจะขอให้
ลงมติตามข้อ ๕๔ คือว่าถ้าท่านผู้ใดเห็นว่าการที่รัฐบาลปฏิบัติ
ไปตามที่แถลง การณ์มาเป็นการ ถูกต้อง ท่านเห็น ด้วย แล้ว
ก็โปรดลงมติให้ดำเนินระเบียบวาระต่อไป ถ้าท่านไม่เห็น
ด้วยก็ให้ลงมติเกี่ยวกับความไว้วางใจรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าขอให้ท่านดำเนินการตามข้อบังคับ ข้าพเจ้าได้
เสนอแล้ว และมีผู้รับรองถูกต้องแล้ว

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า เพื่อที่จะให้ทุกคน
เข้าใจกันแจ่มแจ้งเพราะมีปัญหาเถียงกันมานาน ส่วน
สำหรับท่าน ข้าพเจ้าเข้าใจว่าท่านมีความเข้าใจดี แต่ข้าพเจ้า
เชื่อว่ายังคงมีสมาชิกอื่นที่ยังไม่เข้าใจ ข้าพเจ้าจึงอธิบายใน
ฐานะเป็นคนกลาง ข้าพเจ้าไม่เห็นว่ามีผิดข้อบังคับอะไรเลย
ท่านผู้ใดเห็นว่าควรจะผ่านไปโปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๕๖ นาย

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดไม่เห็น
ด้วย โปรดยกมือขึ้น

ไม่มีสมาชิกยกมือเลย

เป็นอันว่าที่ประชุมนี้ลงมติให้ผ่านระเบียบวาระต่อไป

นายกรัรัฐมนตรี กล่าวว่า ท่านสมาชิกที่นั่งอยู่ข้างมุมนั้น

อยากจะถามรัฐบาลว่าอย่างไร ก็ขอได้โปรดถาม

นายสว่าง ศรีวิโรจน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสพบุรี กล่าว
ว่า ตามที่ข้าพเจ้ารู้สึกจากคำพูดของข้าพเจ้าแม่กั้นนั้น คือ
ในเรื่องที่อภิปรายกัน ฉะเพาะข้อสำคัญที่รัฐบาลกับพระมหา
กษัตริย์มี ๑๐ ประการ โดยมากสมาชิกก็รับรองว่ารัฐบาล
ได้ทำไปถูกต้องแล้ว ปัญหาเรื่องนโยบายของรัฐบาลได้
ดำเนินการไปในเรื่องนั้นๆอย่างไร ขอนี้เป็นข้อที่ข้าพเจ้า
ยังรู้สึกว่าจะไม่แน่ใจ เพราะเกรงไปว่าจะเป็นการกระทบกระ
เทือน แล้วก็คิดว่าสมาชิกทุกคน หลายๆ คน น่าจะมีแนว
ความคิดที่จะออกความเห็น หรือได้ถามรัฐบาลในเรื่อง
ความดำริอีกบางประการ ข้าพเจ้าจะได้เสนอขึ้นเป็นอย่างนี้
ซึ่งขอให้อภิปรายสรุปรวมความอีกครั้งหนึ่ง

นายกรัฏมมนตรี กล่าวว่า รัฐบาลอยากทราบ ว่า ท่าน
สมาชิกอยากจะถามข้อไหนอีก คือสงสัยในข้อไหนอีก

นายสว่าง ศรีวิโรจน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสพบุรี กล่าว
ว่า ในเรื่องข้อซักถามของข้าพเจ้าไม่มี

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้ารู้สึกข้องใจที่ท่านสมาชิกผู้นั้นถามไว้ครั้งหนึ่ง
แล้วข้าพเจ้าเองรู้สึกเหมือน กับจะว่าบางที่ข้าพเจ้าก็มีความ
เห็นอย่างเขาเหมือนกัน คือมีปัญหาอย่างนี้ ตามบันทึกนี้

ขอพูดตรง ๆ คือว่าเดี๋ยวนี้เราว่ารัฐบาลทำชอบแล้ว แต่ในพระราชบัณฑิตก็ว่ามีว่า ถ้าไม่แก้ตามพระราชประสงค์จะไม่กลับมาเมืองไทย ก็แปลว่าลาออก เดี๋ยวนี้ท่านผู้นั้นอยากจะถามว่าจะทำอย่างไรต่อไปในเรื่องพระมหากษัตริย์จะลาออก หรือไม่ออกใช่หรือไม่ เพราะฉะนั้นขอให้รัฐบาลได้โปรดอภิปรายให้สบายใจเสียหน่อยว่าจะเอาอย่างไรกัน.

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า รัฐบาลถือว่าในเวลานี้เป็นเวลาที่อยู่ในระหว่างเจรจากัน เราจะทำคดีกันไปก่อนใช่ เห็นว่าไม่สมควร คือจะต้องดำเนินการเป็นขั้น ๆ ไป.

นายสว่าง ศรีวิโรจน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดลพบุรี กล่าวว่า รัฐบาลมีหวังว่าจะเรียบร้อยได้หรือไม่.

นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ในเรื่องนี้ท่านสมาชิกก็ทราบอยู่แล้วว่า บางข้อรัฐบาลก็ยอมทำตามท่าน แต่บางข้อที่ขัดกับรัฐธรรมนูญแท้ ๆ แล้วรัฐบาลก็ไม่สามารถจะทำตามได้ แต่นี้เป็นพระราชประสงค์ เราจะไปเดาพระทัยไม่ได้ว่าท่านจะมาเต็มไหน แต่ว่ารัฐบาลทำอย่างดีที่สุด อยากให้ท่านกลับมาที่สุด เพราะฉะนั้นจึงได้ยอมเสียเงินค่าเดินทางของผู้แทน อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ ก็เพื่อความพยายามของรัฐบาลที่จะให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา กลับเท่านั้น ไม่มีอะไร แต่ที่ท่านจะกลับหรือไม่กลับอะไรต่าง ๆ เหล่านี้เราก็เดาพระทัยท่านไม่ได้ แต่ที่เราจะทำที่ทำได้.

นายสว่าง ศรีวิโรจน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดลพบุรี กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าขอรับรองความรู้สึกรู้สึกอีกครั้งหนึ่งในข้อสังเกตที่
รัฐบาลได้กระทำไป ข้าพเจ้ารู้สึกว่บางอันมีปัญหา บาง
อันก็ถูกถ่วง แต่อย่างไรก็ดี ในเรื่องนี้ ข้าพเจ้าจะเว้นไม่ได้
ว่า รัฐบาลซึ่งเป็นที่เคารพ ข้าพเจ้าจะเรียนรัฐบาลในเรื่อง
นี้ว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก เกี่ยวกับชีวิตจิตใจของประชาชน
เพราะฉะนั้นถ้าหากว่า มีทางหนึ่งทางใดที่รัฐบาลจะอลุ่ม
อล่วยได้แล้ว ข้าพเจ้าอยากจะขอให้รัฐบาลหาทางอลุ่ม
อล่วยอย่างดีที่สุดที่จะทำได้ เพื่อประโยชน์แก่ความเรียบร้อย
ในภายหน้า.

ขุนสมาหารหิตะคดี รัฐมนตรี กล่าวว่ ในนามที่
ข้าพเจ้าเป็นรัฐมนตรีผู้หนึ่งซึ่งรับผิดชอบร่วมกัน ขอฝาก
ความสังเกตไว้ อีกข้อหนึ่ง และข้อนี้เป็นข้อที่สมาชิกหลาย
ท่านข้องใจ เพื่อเล่าถึง ความตั้งใจของรัฐบาลขณะนี้ว่า
ทุก ๆ ขณะอยากจะให้พระเจ้าอยู่หัวกลับเข้ามา ดังที่จะเห็น
ได้ว่า เพราะเหตุไรจึงประชุมลับ การประชุมลับนี้เป็น
การภายใน เพื่อระลึกถึงว่าสภา ฯ จะดำเนินการตามความ
รู้สึกของพระองค์ท่านได้เพียงไร พระองค์จะได้ตัดสินมา
ถ้าหากว่าประชุมเปิดเผยแล้ว เป็นของแน่ ๆ ซึ่งท่านจะมา

หน้าว่าง

สรุปรามพระราชบัณฑิต

และ

คำสอนของพระราชบัณฑิต

สรุปรวมพระราชบัญญัติกติกและ

พระราชบัญญัติ [หน้า ๑]

๑. ก่อนอื่นหมด ข้าพเจ้าขอชี้แจงไว้เสียโดยชัดเจน
ว่าเมื่อพระยาพหลฯ และ คณะผู้ก่อการ ฯลฯ ร้องขอ
ให้ข้าพเจ้าคงอยู่ครองราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้
รัฐธรรมนูญนั้น ข้าพเจ้าได้ยินดีรับรองก็เพราะเข้าใจและ
เชื่อมั่นว่าคณะผู้ก่อการ ฯลฯ ต้องการจะสถาปนาการปกครอง
แบบ “ ประชาธิปไตย ” หรือ “ Democratic government ”
ตามแบบอย่างของประเทศอังกฤษ และประเทศอื่นซึ่งมีพระ
มหากษัตริย์ปกครองภายใต้อำนาจอันจำกัด โดยรัฐธรรมนูญ
และมีรัฐสภาซึ่งประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งโดยแท้ ข้าพเจ้า
เองได้เล็งเห็นอยู่มานานแล้วว่าเมื่อประเทศสยามได้มีการศึกษา
เจริญขึ้นมากแล้ว ประชาชนคงจะประสงค์ที่จะให้เปลี่ยน
การปกครองของบ้านเมืองเป็นแบบนี้ และตั้งแต่ข้าพเจ้า
ได้รับสืบราชสมบัติจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ
ข้าพเจ้าก็ได้คิดการที่จะบันดลให้การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็น
ไปได้ โดยราบรื่นที่สุดที่จะเป็นไปได้ และได้กล่าวถึงความ
ประสงค์นั้นโดยเปิดเผยหลายครั้งหลายหน โดยเหตุนี้
เมื่อคณะผู้ก่อการ ฯลฯ ร้องขอให้ข้าพเจ้าเป็นพระมหากษัตริย์

คำสอนของพระราชบัณฑิต

สอนของพระราชบัณฑิต [หน้า ๑]

๑. พระราชบัณฑิต นี้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญเป็นส่วนใหญ่ คือมีข้อความที่ทรงขอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ เพราะทรงกล่าวว่า ได้คัดค้านอยู่ตลอดเวลา แต่หากไม่เป็นผลจึงได้จำยอมไปนั้น

ข้อนี้รัฐบาลรู้สึกเสียใจและประหลาดใจเป็นอย่างมาก เพราะการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรนั้น อนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้แถลงต่อสภาฯ ว่าได้ทำการติดต่อกับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดเวลา จนถึงได้นำต้นร่างไปขอให้ทรงแก้ไขข้อใดที่ทรงขอให้แก้ไข คณะอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญก็ได้ปฏิบัติตาม ดังปรากฏในคำแถลงของพระยามโนปกรณนิติธาดา ซึ่งเป็นประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามว่า

ฯลฯ

ฯลฯ

ฯลฯ

“อนึ่ง ข้าพเจ้าขอเสนอด้วยว่าในการร่างพระธรรมนูญ อนุกรรมการได้ทำการติดต่อกับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดเวลา จนถึงอาจจะกล่าวได้ว่า ได้ร่วมมือกันทำ ข้อความตลอดในร่างที่เสนอมานี้ได้ทุลเกล้าฯ ถวายและทรงเห็น

พระราชบันทึก [หน้า ๒]

ภายใต้รัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้าจึงรับรองได้ทันทีโดยไม่มีเหตุ
ข้องใจอย่างใดเลย

ครั้นเมื่อข้าพเจ้ากลับขึ้นไปกรุงเทพฯ แล้ว และได้
เห็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่หลวงประดิษฐ ฯ ได้ทำมาให้
ข้าพเจ้าลงนาม ข้าพเจ้าก็รู้สึกทันทีว่า หลักการของผู้ก่อ
การ ฯ กับหลักการของข้าพเจ้านั้นไม่พ้องกันเสียแล้ว เพราะ
ผู้ก่อการ ฯ มิได้มีความประสงค์ ที่จะให้มีเสรีภาพในเมือง
โดยบริบูรณ์ แต่หากต้องการให้มีคณะกรรมการเมืองได้แต่คณะ
เดียว ข้าพเจ้าเห็นว่าเวลานั้นเป็นเวลาฉุกเฉินและสมควร
จะพยายามรักษาความสงบไว้ก่อน เพื่อหาโอกาสผ่อนผัน
ภายหลัง และเพื่อมีเวลาสำเนียงฟังความเห็นของประชา
ชนก่อน ข้าพเจ้าจึงได้ยอมผ่อนผันไปตามความประสงค์
ของคณะผู้ก่อการ ฯ ในครั้งนั้น ทั้งที่ข้าพเจ้าไม่ได้เห็นด้วย
กับหลักการเหล่านั้นเลย

ครั้นต่อมาในระหว่างที่กำลังร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร
อยู่ ข้าพเจ้าก็ได้พยายามตักเตือนและโต้เถียงกับคณะ
กรรมการร่างรัฐธรรมนูญอยู่ตลอดเวลาว่าควรถือหลัก "Demo-
cracy" อันแท้จริงจึงจะถูก ถ้ามีฉะนั้นจะเกิดทำให้มีความ
ไม่พอใจขึ้นแก่ประชาชน ซึ่งส่วนมากต้องการให้มีการ

ต้นของพระราชบันทึก [หน้า ๒]

ชอบด้วยทุกประการแล้ว และที่กล่าวได้ว่าทรงเห็นชอบนั้น ไม่ใช่แต่เพียงทรงเห็นชอบด้วยอย่างข้อความที่กราบบังคมทูล ขึ้นไป ยิ่งกว่านั้นเป็นที่พอพระราชหฤทัยมาก....”

๑๓๑

๑๓๑

๑๓๑

(ดูหนังสือรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๗๖ หน้า ๓๕๕-๓๖๐)

นอกจากนี้ยังได้ยืนยันจากคำบอกเล่าของผู้ที่ได้ไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทว่าได้ทรงพอพระราชหฤทัยในรัฐธรรมนูญนั้นมาก

จึงเชื่อว่า ได้เป็นที่พอพระราชหฤทัยแล้ว จึงมิได้ปรากฏว่าได้ทรงปฏิบัติการอย่างใดที่จะค้านรัฐธรรมนูญนั้น ครั้นมาบัดนี้ปรากฏขึ้นว่ามีข้อความบางอย่างที่ยังทรงข้องพระราชหฤทัยอยู่อีกก็จริงอยู่ แต่เห็นว่าเป็นเรื่องซึ่งเข้าพระทัยผิดความจริงในทางปฏิบัตินั้น นับว่าได้เป็นไปตามพระราชประสงค์ทุกประการแล้วโดยไม่ต้องแก้รัฐธรรมนูญอันจะทำให้เสียความศักดิ์สิทธิ์ไปโดยไม่จำเป็น ดังจะกล่าวต่อไปนี้

๑. ในเรื่องวิธีการเลือกตั้งของสมาชิกประเภทที่ ๒ นั้น รัฐบาลได้กระทำตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งได้ประกาศก่อนมีการทดลองรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ร่าง

พระราชบันทึก [หน้า ๓]

ปกครองแบบ “Democracy” อันแท้ มิฉะนั้นก็เป็นการเสียเวลา และเป็นการเสี่ยงภัยให้แก่ประเทศโดยใช่ที่ ในเวลาที่ฐานะของบ้านเมืองตกอยู่ในขีดขั้นขั้นและยากจน นอกจากนั้นข้าพเจ้ายังได้กล่าวความเห็นของข้าพเจ้าในข้อนี้ โดยเปิดเผย เมื่อข้าพเจ้าไปให้รางวัลแก่นักเรียนโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย ข้าพเจ้าได้เคยตักเตือนพระยามโนฯ ไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้เสนอคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญว่า การที่จะให้มีสมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่งคณะรัฐบาลเป็นผู้เลือกตั้งเองนั้น จะเป็นเหตุทำความไม่พอใจให้เกิดขึ้นได้ และเป็นอันตรายแก่วิธีการปกครองแบบใหม่ซึ่งกำลังจะสถาปนาขึ้น โดยหวังว่าจะเป็นการถาวรและจะนำความสุขความเจริญมาสู่บ้านเมืองของเรา คำตักเตือนของข้าพเจ้าเหล่านี้ไร้ผล เพราะคณะผู้ก่อการยืนยันในความประสงค์ที่จะยึดอำนาจไว้ในมือของคณะของตนให้จงได้ อย่างน้อยเป็นเวลา ๑๐ ปี ข้าพเจ้ารู้สึกในขณะนั้นว่า ถ้าจะโต้เถียงกันต่อไป การร่างรัฐธรรมนูญก็จะชักช้าไม่รู้จักแล้ว และอาจเป็นการแตกหักร้ายแรงเสียกว่าที่จะยอมรับให้การเป็นไปตามความประสงค์ของคณะผู้ก่อการ จึงได้ยอมให้เป็นไปตามนั้น ต่อมาข้าพเจ้าก็ได้ยืนยันคำติเตียนหลักการอันนั้น

สนองพระราชบัณฑิตก [หน้า ๓]

พระราชบัญญัติฉบับนี้เมื่อก่อนที่จะได้นำขึ้นสู่สภา ประธาน
อนุกรรมการ คือ พระยามโนปกรณนิติชาดา ก็ได้นำ
ร่างขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวาย ทำการติดต่อกับพระมหากษัตริย์
พระยามโนปกรณนิติชาดาได้นำมาแจ้งต่ออนุกรรมการร่าง
รัฐธรรมนูญว่า ในหลวงทรงโปรดปรานร่างพระราชบัญญัตินี้
นั้นมาก และรับสั่งว่าเป็นที่พอพระราชหฤทัย จะไม่ทรงขอ
แก้แม้แต่ตัวอักษรแต่ตัวเดียว อันที่จริงวิธีการเลือกสมาชิก
ประเภทที่ ๒ ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕
นั้น เนื่องจากที่ได้ทรงพระราชปรารภในขณะที่ร่างรัฐธรรมนูญ
อยู่ว่า การที่จะให้ผู้ที่สมัครเข้ารับเลือกเป็นสมาชิกประเภทที่ ๑
ต้องได้รับความเห็นชอบ (Approval) ของผู้ที่เป็นสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรอยู่ในสมัยที่ ๑ ตามวิธีการในรัฐธรรมนูญ
ชั่วคราวนั้น ทรงเห็นว่าไม่เหมาะ เพราะสมาชิกประเภทที่ ๒
พระมหากษัตริย์ทรงตั้งโดยพระราชกฤษฎีกาถึงครั้งหนึ่งแล้ว
ควรให้สมาชิกประเภทที่ ๑ นั้นสมัครได้ โดยไม่ต้องมี Approval
ตั้งนี้ อนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญก็ได้ยอมปฏิบัติตามพระ
ราชประสงค์ ไม่ปรากฏเลยว่าได้ทรงขอร้องให้วางวิธีการ
เลือกคัดสมาชิกประเภทที่ ๒ โดยวิธีอื่นนอกจากที่กล่าวมาแล้ว
ครั้นเมื่อทรงพระราชปรารภมิให้มีคณะกรรมการเมืองและให้

พระราชบันทึก [หน้า ๔]

ในรัฐธรรมนูญมากขึ้นทุกที และหลักการอันนี้เป็นเหตุให้
มีคนไม่พอใจในคณะรัฐบาลเป็นอันมาก จนมีการเริ่มคิด
ที่จะล้มรัฐบาลเสียโดยพลการ เพื่อแก้ไขหลักการข้อนี้
ตั้งแต่ ก่อน กระทำ พิธี พระราชทาน รัฐธรรมนูญ และ ยังมีอยู่
เนื่อง ๆ ในการต่อมา การที่พระองค์เจ้าบรมวงศ์เธอและพระยา
ศรีสิทธิสงครามหาพวกพ้องได้มากมายจนถึงกับได้ยกกอง
ทหารมาประชิดพระนคร ทำให้เกิดมีการฆ่าฟันกันเองใน
ระหว่างคนไทยก็ได้หยิบยกเอาการตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ นี้
ขึ้นอ้างเป็นข้อสำคัญข้อหนึ่ง ที่เห็นควรทำลายรัฐบาลเสีย
โดยกำลัง และโดยผิดกฎหมาย เพราะไม่มีทางอื่นที่จะทำได้
ความวิตกของข้าพเจ้าในเรื่องการตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ได้
เป็นขึ้นจริงอย่างชัดเจนแล้ว ไม่มีทางสงสัยอีกได้ ว่าเป็น
เหตุสำคัญที่ทำให้มีการระส่ำระสายขึ้นในบ้านเมือง และ
คงมีอยู่เนื่อง ๆ ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่า ตราบใดยังมีได้แก้
หลักการอันไม่พึงประสงค์นี้เสีย ความสงบราบคาบอัน
แท้จริงจะมีไม่ได้เลย รัฐบาลจะต้องใช้วิธีการประหัดประหาร
และปราบปรามอย่างเข้มแข็งอยู่เรื่อยไป เป็นที่หวาดเสียว
แก่ประชาชน ทำให้รู้สึกว่าการปกครองของบ้านเมืองไม่มี
ความมั่นคง ผลของการระส่ำระสายและหวาดกลัวเหล่านี้

สนองพระราชบันทึก [หน้า ๔]

เด็กคณะราษฎรตาม พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๕* (ภายหลังฉลองรัฐธรรมนูญ) จึงได้ทรงพระปรารภที่จะให้เลือกจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถต่างๆไป คือทรงหมายถึงข้าราชการชั้นสัญญาบัตร ตามที่ปรากฏในพระราชบันทึก รัฐบาลได้คำนึงถึงพระราชปรารภในข้อนี้ ฉะนั้น ก่อนที่จะขอให้ลงพระปรมาภิไธยในพระราชกฤษฎีกาตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ รัฐมนตรีหลายนายจึงได้นำรายชื่อไปทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงดำริ แต่มีได้ทรงทักท้วงประการใด และได้ทรงลงพระปรมาภิไธยให้ทีเดียว ในการเลือกตั้งนั้นเล่า รัฐบาลก็ได้เลือกแต่ผู้ก่อการเท่านั้น จะเห็นได้ว่าในจำนวนสมาชิกประเภทที่สอง ๗๘ คนนั้นมีผู้ก่อการเพียง ๔๗ คน และในส่วนตัวบุคคลก็ได้คัดเลือกเอาบุคคลที่เป็นชั้นสัญญาบัตร จะมีที่ไม่ใช่สัญญาบัตรอยู่หนึ่งคนคือนายมังกร สามเสน แต่ผู้นี้ก็เคยได้รับราชการในตำแหน่งยกกระบัตรเมืองมาแล้ว ซึ่งพอจะเทียบได้กับชั้นสัญญาบัตร ส่วนวิธีการที่จะให้ข้าราชการสัญญาบัตรเป็นผู้เลือกผู้แทนของตนนั้น เห็นว่า อาจทำให้ข้าราชการประจำแบ่งแยกออกเป็นพรรคพวก เพื่อ

* พระราชปรารภมิให้ม็คณะการเมืองและให้เด็กคณะราษฎร

พระราชบัญญัติ [หน้า ๕]

ทำให้เกิดความเสียหายแก่การค้าขายและความเจริญ ข้าพเจ้า
ได้คัดค้านหลักการอันนี้ตลอดมา และบัดนี้ข้าพเจ้ารู้สึก
แน่ชัดแก่ใจว่าไม่ควรจะสนับสนุนให้หลักการอันนั้นคงเป็น
อยู่ต่อไป จำต้องขอให้เปลี่ยนแปลงแก้ไขหลักการอันนี้
วิธีที่จะแก้ไขอย่างไรนั้นย่อมมีได้หลายทาง แต่ทาง
ที่ดีที่สุดนั้น ก็ควรจะให้เป็นการเลือกตั้งอย่างใดอย่างหนึ่ง
ความประสงค์ที่ให้มีสมาชิกประเภทที่ ๒ นั้น ข้าพเจ้าได้
ยินกล่าวกันว่า เพราะประเทศเรายังไม่คุ้นเคยกับการปรึกษา
ราชการในสภา ฯ จึงควรให้มีสมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่งเลือกตั้ง
โดยคุณวุฒิที่เป็นผู้มีวิชาสูงหรือเคยชินกับการงานแผ่นดิน
เพื่อเป็นผู้นำทางให้แก่สมาชิกประเภทที่ ๑ ที่ราษฎรเลือกตั้ง
ขึ้นมา หลักการอันนี้ก็พอฟังได้ ถ้าได้ทำกันตามนั้นจริง แต่
เมื่อได้ตั้งกันขึ้นแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ กลับกลายเป็นเลือก
ตั้งแต่พวกที่อยู่ในคณะผู้ก่อการเป็นส่วนมาก และความจริง
หาได้มีคุณวุฒิหรือความเคยชินกับการงานดีไปกว่าสมาชิก
ประเภทที่ ๑ เลย เมื่อการเป็นดังนี้ ก็จำเป็นอยู่เองที่จะมีผู้
กล่าวว่าคณะรัฐบาลเลือกตั้งคนเหล่านั้น เพื่อความประสงค์ที่
จะกุมอำนาจไว้ให้ได้เท่านั้น แม้ราษฎรจะเห็นด้วยกับนโยบาย
ของตนหรือไม่ก็ตามที่ ข้อความในมาตรา ๒ แห่งรัฐธรรมนูญ

สนองพระราชบันทึก [หน้า ๕]

ทำการเมืองเช่นนี้ก็ได้ ซึ่งจัดไม่เป็นผลอันพึงปรารถนาใน
ทางราชการ กลับอาจมีผลอันไม่พึงปรารถนา ยิ่งขึ้นไปกว่า
ที่จะใช้วิธีการแต่งตั้งโดยพระราชกฤษฎีกาก็ได้

อันที่จริง เรื่องที่เคยเป็นมาใน ขณะที่ยัง มีสมาชิก แต่
ประเภทเดียนั้น เมื่อทรงรังเกียจผู้ใด เมื่อทราบในพระ
ราชอัชฌาศัยแล้ว ผู้นั้นก็ได้ลาออกจากสมาชิกภาพไปแล้ว
หลายนาย

อนึ่งที่ว่ากบฏหาพวกได้มาก เพราะหีบขก เอาการ ตั้ง
สมาชิกประเภทที่ ๒ ขึ้นอย่างนั้น ข้อนี้เห็นว่า การที่พวกกบฏ
หาพวกได้มากนั้น เพราะใช้วิธีหลอกลวง ตั้งปรากฏใน
สำนวนต่าง ๆ ที่ศาลพิเศษแล้ว

พระราชบัญญัติ [หน้า ๒]

ก็เป็นหมั้นไปทันที เป็นการเขียนเพื่อตบตา เพื่อหลอกกัน
เล่นเท่านั้นเอง

ข้าพเจ้าเห็นว่าสมาชิกประเภทที่ ๒ นี้ ยังควรมืออยู่จริง
แต่ควรกำหนดให้เป็นบุคคลที่มีอายุไม่ต่ำกว่า ๓๕ และเป็น
ผู้ที่เคยชินกับการงานมาแล้ว เช่นรับราชการในตำแหน่ง
สูง ๆ เป็นต้น การเลือกตั้งนั้น ถ้าอย่าให้เป็นบุคคลคน
ใดคนหนึ่งเลือกได้จะดี เพราะจะป้องกันไม่ให้มีเสียงได้ว่า
เลือกพวกพ้อง เพราะฉะนั้นจำเป็นต้องให้ประชาชนเลือก หรือ
ให้บุคคลซึ่งเรียกว่ามีความรู้ “Intelligentsia” เลือก โดย
กำหนดเอาการศึกษา หรือถ้าจะให้ง่ายที่สุดก็ให้บุคคลที่เป็น
ข้าราชการ หรือเคยเป็นข้าราชการชั้นสัญญาบัตรเป็นผู้เลือก
เพราะบุคคลที่ได้เป็นข้าราชการสัญญาบัตรโดยมากเป็นผู้ที่มี
ความรู้และเคยชินกับการงาน จะเรียกว่าเป็น “Intelligentsia”
ของประเทศสยามก็เห็นจะไม่สู้ผิดนัก ข้าพเจ้าเห็นว่าหนทาง
นี้เป็นทางตัดข้อครหาและความไม่พอใจได้ แต่วิธีการจะ
เป็นอย่างอื่นใดก็ตาม แล้วแต่ใครจะมีปัญญาหาทาง ถ้ามี
ทางดีกว่านี้ ข้าพเจ้าจะยินดียิ่ง ขอแต่ให้พ้นไปจากคำติเตียน
ว่าเป็นการ “ตั้งพวก” เพื่อยึดอำนาจไว้ให้จงได้ เป็นการ
ผิดหลักผิดทางของลัทธิ “Democracy” โดยแท้

สนองพระราชบัณฑิต. [หน้า ๒]

พระราชบัญญัติก [หน้า ๗]

การเปลี่ยนแปลงอันนี้ อาจมีการเถียงวาทะเอาไว้งน
หมดชีวิตของสภา ฯ นี้เสียก่อนเถิด จะได้เปลี่ยนพร้อมๆ กัน
สมาชิกประเภทที่ ๑ ข้าพเจ้าเกรงว่าถ้ารอไปก็ไม่ได้แก้ไข
และจะต้องรอไปอีกเกือบ ๓ ปี ความไม่พอใจของคนก็ไม่
หมดสิ้นคงกรุ่นอยู่เรื่อย และเมื่อครบกำหนดก็อาจมีการผิด
เพี้ยนกันไปอีกเรื่อย ๆ ถ้าเห็นว่าสมควรเปลี่ยน เพราะเป็น
เหตุให้เกิดความไม่พอใจขึ้นจริง ๆ ก็ควรเปลี่ยนเสียเดี๋ยวนี้
ทีเดียว จะได้เห็นความหวังดีของคณะผู้ก่อการโดยชัดเจน
เมื่อคณะผู้ก่อการได้ประกาศว่าจะขอพระราชทานให้เปลี่ยน
การปกครองเป็นแบบรัฐธรรมนูญนั้น คนไทยที่มีความรู้ย่อม
โหมทนาทั่วไป แต่เมื่อกลายเป็นยึดอำนาจกันเฉย ๆ ไม่ได้
ทำให้มีเสรีภาพในการเมืองมากขึ้น ก็กลายเป็นของขมขื่น
กลืนไม่ลง เพราะผลร้ายของการปกครอง “absolute” มิ
ได้เสื่อมคลาย เป็นแต่เปลี่ยนตัวเปลี่ยนคณะกันเท่านั้น
เสรีภาพกลับน้อยลงไปเสียอีก เพราะต้องระวังจับกุมผู้ไม่
พอใจและปิดปากผู้ที่กล่าวร้ายรัฐบาล สมบูรณาญาสิทธิราช
ของพระเจ้าแผ่นดินยังมีผู้นับถือเป็นส่วนมาก เพราะเคย
ชินมาแต่ปู่ย่าตายาย แต่สมบูรณาญาสิทธิของคณะ ย่อม
ไม่มีใครนับถือ มีแต่ต้องทนไป เพราะกลัวอาชญาและ

สนองพระราชบัณฑิต [หน้า ๗]

พระราชบัญญัติก [หน้า ๘]

กลัวรถเกราะและปืนกล น่ากลัวว่าความไม่พอใจจะมีอยู่
เรื่อยไป ข้าพเจ้าต้องขอให้แก้ไข

ข้าพเจ้าได้พูดไว้นานแล้ว ว่าข้าพเจ้ายอมสละอำนาจ
ของข้าพเจ้าให้แก่ราษฎรทั้งปวง แต่ไม่สมัครที่จะสละ
อำนาจให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือคณะใดคณะหนึ่ง
เว้นแต่จะรู้แน่ว่าเป็นความประสงค์ของประชาชนอันแท้จริง
เช่นนั้น

พระราชกระแสที่ทรงไขความแก่คำสนองของรัฐบาลในข้อ ๑

ข้าพเจ้าไม่ได้คัดค้านเป็นลายลักษณ์อักษรต่อวิธีการที่จะ
เลือกสมาชิกประเภทที่ ๒ ตั้งมีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ
เลือกตั้งผู้แทนราษฎร เพราะว่า

ก. พระยามโนฯ ได้สัญญาแก่ข้าพเจ้าว่าอันบัญชีรายนาม
ผู้ที่เสนอให้เป็นสมาชิกนั้น จะส่งมาให้ข้าพเจ้าล่วงหน้าเป็น
เวลานาน ก่อนที่จะตราขึ้นเป็นพระราชกฤษฎีกา

ข. และว่าจะเสนอรายชื่อมากกว่าจำนวนสมาชิกที่ต้องการ
การตั้ง เพื่อข้าพเจ้าจะได้มีโอกาสเลือกได้บ้าง และรับ

สนองพระราชบัณฑิตก [หน้า ๘]

สนองพระราชกระแสที่ทรงไขความข้อ ๑

พระยามโนปกรณนิติธาดาได้สัญญาไว้ว่ากระไรนั้น รัฐบาล
ไม่อาจที่จะทราบได้เลย พระยามโนปกรณนิติธาดาได้ปิด
บังความจริงที่ได้ทราบบังคมทูลไว้ รัฐบาลเพิ่งทราบ โดย
พระราชบัณฑิตกไขความฉบับหลังนี้เอง

ส่วนรายนามสมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่งได้นำทูลเกล้าฯ ถวาย
รับสั่งว่า ๑๒ ชั่วโมง ก่อน เริ่มพิธี เปิดสภาผู้แทนราษฎรนั้น
ความจริงเป็นดังนี้

ในระหว่างที่เกิดกบฏ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระราชบันทึก [หน้า ๙]

จะพิจารณาคำทักท้วงของข้าพเจ้า

ค. กับว่าอัญชัรายนามนั้นจะได้อำนาจขึ้นให้ตรงต่อหลักการซึ่งข้าพเจ้าได้วางไว้ให้แล้วให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

จริงอยู่ข้อสัญญาต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว มิได้ทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรเลย ครั้นเมื่อถึงเวลาที่จะเสนอนามสำหรับเลือกตั้ง พระยามโม ๆ ก็ได้ออกจากตำแหน่งหน้าที่ไปแล้วโดยถูกรัฐประหาร ข้าพเจ้าได้ร้องขอหลายครั้งหลายหนว่า อัญชัรายนามผู้ที่ได้รับเลือกตั้งนั้น ควรเสนอมาให้ข้าพเจ้าโดยเร็วที่สุดจะทำได้ แต่อันที่จริงอัญชัรายนามนี้ได้ส่งมาให้ข้าพเจ้าในตอนกลางคืนก่อนวันซึ่งได้กำหนดไว้สำหรับเป็นวันเปิดสภาผู้แทนราษฎร ความจริงประมาณเพียง ๑๒ ชั่วโมง ก่อนที่จะถึงเวลาเริ่มการพิธีเปิดสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น การที่ทำเช่นนั้นเห็นได้ชัด ๆ ว่ามุ่งหมายที่จะใช้ข้าพเจ้าจำต้องเซ็นอนุมัติรายนามนั้นไปอย่างหลับหูหลับตา จะแสดงความขัดข้องประการใดก็คงจะทำให้การเปิดสภาผู้แทนราษฎรล่าช้าไปอีก และอย่างไรก็ดีก็คงจะไม่เป็นผลประการใดเลย

การที่จะป้องกันมิให้ข้าราชการประจำการไปเกี่ยวข้องกับการเมืองนั้น เป็นสิ่งที่พึงประสงค์และทำได้โดยง่าย คือ

สนองพระราชบัณฑิตก [หน้า ๙]

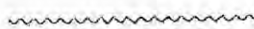
ได้เสด็จไปประทับที่สงขลา รัฐบาลได้พยายามกราบบังคม
ทูลขอให้รับทรงกลับสู่พระนคร เพื่อที่จะได้ทรงพระราชทาน
ความเห็นในการเลือกสมาชิกประเภทที่ ๒ แต่พระองค์ก็หาได้
เสด็จกลับไม่ คงเสด็จกลับมาถึงกรุงเทพ ฯ ในวันที่ ๕
ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ ซึ่งรุ่งขึ้นก็จะเริ่มการเปิดพิธีสภา
ผู้แทนราษฎร รัฐบาลก็มีได้นั่งนอนใจ จึงขอพระราชทาน
โอกาสให้ได้เข้าเฝ้าเพื่อทูลเกล้า ฯ ถวายรายนามสมาชิก
ประเภทที่ ๒ ก็โปรดเกล้า ฯ ให้เข้าเฝ้าได้ต่อเมื่อเวลาค่ำและ
ขณะที่เฝ้านี้เอง รัฐบาลได้ทูลเกล้า ฯ ถวายรายนามสมาชิก
ประเภทที่ ๒ ซึ่งรัฐบาลได้คัดเลือก จากข้าราชการสัญญาบัตร
หรือเทียบสัญญาบัตรตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ในตอบบัณฑิตก
ฉบับก่อน

อีกประการ ๑ ขอไขความว่าในขณะที่เกิดกบฏนั้น ยัง
ไม่มีสมาชิกประเภทที่ ๒ เลย มีแต่สมาชิกประเภทเดียว
กบฏจะมาอ้างถึงสมาชิกประเภทที่ ๒ ได้อย่างไรอยู่

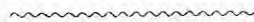
พระราชบัณฑิตก [หน้า ๑๐]

โดยวางเกณฑ์ไว้เสียว่า ข้าราชการนอกประจำการเท่านั้น
ที่อาจเข้าเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ส่วนข้าราชการ
ประจำการนั้น ก็มีสิทธิที่จะออกเสียงเลือกสมาชิกประเภท
ที่ ๑ อยู่แล้ว ข้าพเจ้าขอว่าอันสมาชิกประเภทที่ ๒ นั้น
ควรให้ข้าราชการทั้งหมด ไม่ว่าจะยังประจำการอยู่หรือนอก
ประจำการก็ตามเป็นผู้เลือก ทั้งนี้มิใช่เพื่อที่จะทำให้ข้าราชการ
ประจำการทั้งหลายมีความคิดไปในทางการเมืองยิ่งไปเสียกว่า
ที่เป็นอยู่บัดนี้ นอกจากนั้นวิธีการนี้ จะมีผลอันพึง
ประสงค์อย่างยิ่งในอันที่จะกันข้าราชการประจำการออกเสีย
จากวงการเมือง

การที่พวกกบฏสามารถหาสมัครพรรคพวกสนับสนุนการ
กระทำของเขาได้ โดยการหลอกลวงนั้น อาจเป็นไปได้ สมาชิก
ในคณะรัฐบาลน่าจะทราบดีอยู่ว่า อันวิธีการชนิดนี้พวก
นักการเมืองอื่นๆ ในประเทศสยามได้เคยนำไปใช้ เป็นผลดี
อย่างยิ่งมาแล้วด้วย แต่อย่างไรก็ดีก็เป็นความจริงที่ความ
ไม่พอใจในวิธีเลือกผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ อันนี้ ได้
เพิ่มจำนวน พรรค พวกและผู้เห็นชอบด้วยให้แก่พวกกบฏ
หลายคน

สนองพระราชบัณฑิต [หน้า ๑๐]

พระราชบัณฑิต [หน้า ๑๑]

๒. เนื่องจากเหตุที่สภาผู้แทนราษฎรของเรายังไม่เป็นสภาที่มีผู้แทนซึ่งราษฎรเลือกทั้งสิ้นนั้นเอง จึงมีผู้คิดเห็นว่ามาตรา ๓๕ แห่งรัฐธรรมนูญนั้นยังไม่เหมาะ เพราะพระราชบัญญัติใดๆ ที่พระมหากษัตริย์ทรงคัดค้าน สภาฯ อาจยืนยันให้เป็นไปตามเดิมได้ โดยความเห็นข้างมากแม้แต่เสียงเดียว (Simple majority) ตามธรรมดากฎหมายหรือนโยบายใดๆ ที่พระมหากษัตริย์จะทรงคัดค้านนั้น คงจะต้องเป็นเรื่องสำคัญมากและเกี่ยวกับการได้เสียของประชาชนหรือหลักการอันสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้นจึงเห็นกันว่าก่อนที่จะให้สภาฯ ลงมติคัดค้านของประมุขของชาติได้ ควรจะต้องให้ปรากฏแน่ชัดว่าราษฎรมีความเห็นด้วยนโยบายหรือกฎหมายนั้นจริงๆ ในประเทศต่างๆ ย่อมใช้วิธีการต่างๆ กัน เพื่อสอบถามเห็นของราษฎร อย่างที่ในประเทศสวิสส์มีการลงคะแนนทั้งประเทศ (Plebiscite) ในประเทศอื่นๆ อาจใช้วิธียุบสภาฯ ให้เลือกตั้งกันขึ้นมาใหม่ และโดยมากนั้น ถ้าให้โอกาสให้ประมุขของประเทศคัดค้าน (Veto) ได้แล้ว ก็มักจะต้องให้สภาฯ ลงมติมีเสียงข้างมาก ๒ ใน ๓ หรือ ๓ ใน ๔ แล้วจึงจะลงมติเสียงคัดค้านของประมุขได้

ต้นองพระราชบัญญัติก [หน้า ๑๑]

๒. ตามที่ทรงมีพระราชดำริจะให้แก้รัฐธรรมนูญมาตรา ๓๕ และทรงกล่าวถึงวิธีต่าง ๆ นั้น เห็นว่าวิธีอย่างประเทศสวิสส์ ซึ่งให้มีการลงคะแนนทั้งประเทศ (prebiscite) นั้น จะนำมาใช้ในประเทศสยามในเวลานี้ยังไม่ถนัด เพราะการศึกษาของเรายังไม่แพร่หลาย และราษฎรยังไม่สันตติชนต่อการปกครองระบอบนี้ จึงควรงดวิธีนี้ไว้ก่อน

ส่วนวิธีที่ให้สภาฯ ลงมติมีเสียงข้างมาก ๒ ใน ๓ หรือ ๓ ใน ๔ จึงจะลบล้างเสียงคัดค้านของประมุขได้นั้น ในเรื่องนี้เป็นเรื่องของสภาฯ ส่วนทางรัฐบาลนั้นเห็นว่า ในทางปฏิบัติที่เป็นมาแล้วสำหรับพระราชบัญญัติที่ทรงคัดค้านนั้น บรรดาสมาชิกที่เป็นรัฐมนตรีและเลขาธิการรัฐมนตรีทั้งหมด ตลอดจนผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ บางคนที่ไปประชุม ก็ยังไม่ลงมติ (abstention) เสีย ดังจะเห็นได้จากผลแห่งการลงมติ คือ

ก. โวตพระราชบัญญัติอากรมฤตก สมาชิกมาประชุม ๑๓๖ (ประเภทที่หนึ่ง ๗๖ นาย ประเภทที่สอง ๖๐ นาย) หนึ่งไม่ออกเสียง ๑๒ เสียง ที่ออก ๑๒๔ ผู้ที่ออกเสียงให้ออกเป็นพระราชบัญญัติ ๘๕ ผู้ที่เห็นไม่ควรออกเป็นพระราชบัญญัติ ๓๕

พระราชบัญญัติ [หน้า ๑๒]

(ดูตัวอย่างสหภาพรัฐอเมริกา) ในประเทศสยามก็เช่นเดียวกัน มีผู้ที่เห็นควรให้มีเสียงข้างมากอย่างน้อย ๒ ใน ๓ เพื่อลบล้างคำคัดค้านของพระมหากษัตริย์จึงจะควร การนับเอาเสียงข้างมากเฉย ๆ (Simple majority) เช่นที่เป็นอยู่นี้ เท่ากับไม่ได้ถวายพระราชอำนาจในทางคัดค้านเลย และเมื่อสภา ฯ มีสมาชิกซึ่งรัฐบาลเลือกตั้งขึ้นเองถึงครั้งหนึ่งเช่นนี้ แปลว่าสภา ฯ อาจลบล้างคำคัดค้านของพระมหากษัตริย์ได้โดยเสียงของสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งจริง ๆ เพียง ๑ เสียง ซึ่งแปลว่า สภา ฯ อาจสนับสนุนนโยบายซึ่งราษฎรไม่ได้เห็นด้วยจริง ๆ หรือไม่ต้องการเลยจนนิดเดียว ถ้าจะให้เห็นว่าเอาเสียงราษฎรเป็นใหญ่จริง ๆ จะต้องให้มีเสียงข้างมาก ๓ ใน ๔ เพื่อลบล้างคำคัดค้านจึงจะควร แปลว่าอย่างน้อยต้องมีเสียงสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งจริง ๆ ครั้งหนึ่งเห็นด้วยกับการลบล้างนั้น

โดยเหตุเหล่านี้ข้าพเจ้าเห็นควรแก่วุฒิสภาในข้อนี้ ให้เป็นว่า “ ถ้าและสภา ฯ ลงมติตามเดิมโดยมีเสียงข้างมาก ๓ ใน ๔ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ” ฯลฯ หรือจะเพิ่มข้อความให้ได้ผลเช่นนั้นลงไปใน “ บทเฉพาะกาล ” ก็ได้ คือถ้าเลิกให้บทเฉพาะกาลเมื่อไร ก็ให้เลิกข้อความนั้นได้

สนองพระราชบัณฑิต [หน้า ๑๒]

ข. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขกฎหมายอาชญา สมาชิก
มาประชุม ๑๔๐ (ประเภท หนึ่ง ๗๔ ประเภท สอง ๖๖) หนึ่ง
ไม่ออกเสียง ๒๕ เสียง ที่ออก ๑๑๑ ผู้ที่ออกเสียงให้ออก
เป็นพระราชบัญญัติ ๗๕ ผู้ที่เห็น ไม่ควร ออก เป็น พระราช
บัญญัติ ๓๖

เมื่อตามผลแห่งการปฏิบัติที่แล้วมาได้เป็นดั่งที่ได้ กราบ
บังคมทูลมาแล้ว จึงเห็นว่าการที่จะแก้ไขไปในทำนองนั้น
ก็จะไม่ได้ประโยชน์เท่าใดนัก ผลที่จะพึงได้รับจากการแก้ไข
ไม่คุ้มกับที่จะทำให้รัฐธรรมนูญเสื่อมความศักดิ์สิทธิ์

ยังคงเหลืออยู่อีกวิธีหนึ่งตามที่ได้ทรงรับสั่ง คือวิธียุบ
สภา ฯ ให้เลือกตั้งกันขึ้นมาใหม่ ซึ่งเป็นวิธีที่อาจกระทำได้
โดยไม่ต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญ คือโดย อาศัย บทบัญญัติใน
รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ ในเรื่องนี้ก็ได้พิจารณาตามพระราช
กระแสสำหรับร่างพระราชบัญญัติที่ได้ทรงคัดค้านก่อน ๆ แล้ว
แต่เห็นว่าการที่จะยุบสภา ฯ นั้นยังไม่สมควร เพราะความจำเป็น
ยังไม่ปรากฏ และจะทำให้เป็นการเปลืองพระราชทรัพย์
โดยใช่เหตุ เพราะร่างพระราชบัญญัติทั้ง ๒ นั้น เป็นเรื่อง
ที่รัฐบาลอาจทำความพอพระราชหฤทัยให้ตามข้อที่ทรงคัดค้าน

พระราชบัญญัติ [หน้า ๑๓]

เพราะถ้าสภา ฯ เป็นสภาที่ราษฎรเลือกเองทั้งหมดแล้ว ข้อ
รังเกียจตามที่กล่าวแล้วข้างบนย่อมหมดไป ถึงกระนั้นก็ดีการ
เห็นยวรั้งการออกกฎหมายหรือดำเนินนโยบายนั้นก็ยังควรมี
อยู่อย่างใดอย่าง ๑ แม้ในประเทศอื่น ๆ เขาก็เห็นความจำเป็น
จึงมีสภาสูง (Senate) เพื่อเห็นยวรั้งเป็นต้น โดยเฉพาะ
ในประเทศสยามเรายังไม่คุ้นเคยแก่วิธีการปกครองอย่างใหม่
นี้ ทำให้รู้สึกความจำเป็นในข้อนี้มากขึ้น

การที่ข้าพเจ้าร้องขอให้มีการเปลี่ยนแปลงในข้อนี้ ไม่
ใช่เพราะข้าพเจ้าต้องการอำนาจ เพราะข้าพเจ้าเบื่อหน่าย
ต่อการเมืองเต็มที่ ที่ร้องขอให้แก้ก็เพราะข้อนี้เป็นข้อที่ทำให้
ให้คนไม่พอใจในรัฐธรรมนูญตามที่เป็นอย่างนี้ นอกจากนั้น
ข้าพเจ้ารู้สึกที่ข้าพเจ้าเป็นผู้ที่ต้องรับบาปรับความ ซัดทอด
และรับผิดชอบโดยไม่มีอำนาจเลย จะเห็นยวรั้งการกระทำ
ของรัฐบาลหรือสภา ฯ มิได้เลย แต่ถ้ารัฐบาลทำอะไรที่ไม่
ถูกใจคน ข้าพเจ้าก็ถูกติเตียนว่า “ทำไมปล่อยให้ทำไปได้
ทำไมไม่ห้าม” ซึ่งเป็นของที่น่ารำคาญเต็มทน และบางครั้ง
หนังสือพิมพ์ที่สนับสนุนรัฐบาลก็ชอบพูดซัดทอดด้วย เช่นว่า
“ทรงเห็นด้วยและทรงยอมแล้ว” และเมื่อคัดค้านให้เป็น

สนองพระราชบัณฑิตก [หน้า ๑๓]

นั้นได้ แต่ในการต่อไปเพื่อที่จะไม่ต้องแก้รัฐธรรมนูญ จะ
โปรดให้ใช้วิธียุบสภาฯ เนื่องด้วยพระราชบัญญัติที่ทรง Veto
ก็ย่อมจะทรงทำได้โดยโปรดเกล้าฯ แจ้งพระราชประสงค์
ในการยุบสภามาในพระราชหัตถเลขาที่ทรงคัดค้านนั้นด้วย
เมื่อมีวิธีการที่จะกระทำได้โดยมิต้องแก้รัฐธรรมนูญเช่น
นี้แล้ว จึงเห็นว่าไม่จำเป็นต้องแก้มาตรา ๓๕ แห่งรัฐธรรมนูญ
นี้ เพื่อยังความถาวรให้เกิดแก้รัฐธรรมนูญนี้จริง ๆ เพราะ
เมื่อสิ้นระยะเวลาจะเพาะกาลแล้ว รัฐธรรมนูญที่ได้พระราช
ทานก็จะเป็นหลักถาวรยิ่งขึ้น

พระราชบันทึก [หน้า ๑๔]

ผลจริง ๆ ไม่ได้แล้ว ยังขัดตอตันอยู่อย่างนี้ ก็เป็นการ
หนักมือมาก

ถ้า ไม่อยากจะ ถวาย อำนาจ ในการ คัดค้าน แก่ พระมหา
กษัตริย์ให้มากขึ้น จะเปลี่ยนว่าถ้าพระมหากษัตริย์ทรง
คัดค้านกฎหมายใด ๆ แล้ว ต้องให้มีการเลือกตั้งกันใหม่
แล้วเปลี่ยนวิธีเลือกสมาชิกประเภทที่ ๒ หรือกำหนดวิธีการ
ให้ราษฎรออกเสียงโดยตรงก็ดีเหมือนกัน แต่ถ้าปล่อยให้
เป็นอยู่อย่างเดี๋ยวนี้ ย่อมมีเสียงอยู่ได้เสมอว่าการปกครอง
ตามที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้ เป็นลัทธิเผด็จการทางอ้อม ๆ ไม่ใช่
“ Democracy ” จริง ๆ เลย

พระราชกระแสที่ทรงไขความแก่คำสนองของรัฐบาลในข้อ ๒

ตราบใดที่ยังคงให้สมาชิกประเภทที่ ๒ มีอยู่ ตามความ
เห็นของข้าพเจ้า วิธีการซึ่งเหมาะสมที่สุดในอันที่จะลงมติ
ไม่เห็นชอบด้วยกับ คำทักท้วงของพระมหากษัตริย์ นั้น มี
อยู่เพียงวิธีเดียวกล่าวคือ ควรให้มีเสียงข้างมากที่ไม่เห็น
ด้วยเป็นจำนวนเศษสามส่วนสี่ ถ้าหากใช้วิธียุบ (สภา)

สนองพระราชบัณฑิต [หน้า ๑๔]

สนองพระราชกระแสที่ทรงไขความข้อ ๒

การที่จะให้สภาผู้แทนราษฎร ต้องยุบไปเองโดยเหตุที่พระมหากษัตริย์ทรงทักท้วงพระราชบัญญัติฉบับใดลงมานั้น เห็นว่าตามระบอบรัฐธรรมนูญทำเช่นนั้นไม่ได้ ส่วนที่ได้เคยทรงขอให้ยุบสภาผู้แทนราษฎร และรัฐบาลไม่ยินยอม นั้น

พระราชบันทึก [หน้า ๑๕]

แล้ว ก็จักต้องให้เป็นไปเอง และจักต้องเพิ่มความใน
รัฐธรรมนูญไว้ว่า ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ทรงทักท้วง
พระราชบัญญัติฉบับใดลงมา สภาผู้แทนราษฎรเป็นอัน
ต้องยุบไปเองในคราวเดียวกัน ทั้งนี้ต้องเป็นไปโดย
มีต้องอาศัยความยินยอมของรัฐมนตรีผู้หนึ่งผู้ใดในอันที่จะ
รับสนองพระบรมราชโองการ

ข้าพเจ้าได้เคยขอให้ยุบสภาผู้แทนราษฎรแล้ว แต่
รัฐบาลก็ไม่ยินยอม และก็คงเป็นเช่นนั้นแทบทุกคราวไป
ถ้านำวิธีมาใช้แล้ว สมาชิกประเภทที่ ๒ ก็ควรที่จะ
เลือกตั้งกันใหม่เหมือนกัน

การที่ข้าพเจ้าขอมาตั้งนี้ ก็เพื่อจะรักษาหลักไว้ มิใช่
เพื่อที่จะให้การทักท้วงพระราชบัญญัติของข้าพเจ้า เป็นผล
ทุกคราวไป ถ้าข้าพเจ้าแน่ใจได้ว่า นโยบายอันใดเป็น
ความประสงค์อันแท้จริงของราษฎรส่วนมากแล้ว ข้าพเจ้า
ก็จะไม่ขัดขวางนโยบายอันนั้นเลย

๓. ใน ๒ ข้อแรกนั้น ข้าพเจ้าได้ขอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ
ซึ่งอาจกล่าวกันได้ว่าไม่เป็นการสมควรก็ได้ เพราะข้าพเจ้าได้

สนองพระราชบัณฑิตก [หน้า ๑๕]

ข้อนี้ก็ได้กราบบังคมทูลไปแล้วในครั้งก่อนว่า รัฐบาลยังไม่เห็นเป็นการสมควร จึงมิได้ยุบ

ตามที่รัฐบาลได้ตอบพระราชบัณฑิตกไปนั้น ก็ได้พยายามหาหนทางที่จะให้เป็นไปโดยไม่ต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญ

๓. ในข้อที่จะขอให้รัฐบาลทำการตามหลักการของรัฐธรรมนูญจริง ๆ คือ ทำตามมาตรา ๑๔ แห่งรัฐธรรมนูญนั้น

พระราชบัญญัติ [หน้า ๑๖]

ยินยอมลงนามในรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามนั้น แต่ที่จริงนั้น
ข้าพเจ้าไม่ได้เห็นด้วยมาแต่ต้น และได้คัดค้านอยู่ตลอดเวลา
แต่หากไม่เป็นผลจึงได้จำใจยอมไป มาบัดนี้มี
โอกาสที่จะพูดอีกครั้ง ๑ จึงได้พูดไปตามใจคิด ข้าพเจ้า
เห็นว่าไม่ควรทำ อะไร ครั้ง ๆ กลาง ๆ ถ้า จะ ดำเนิน การ
ปกครองตามแบบรัฐธรรมนูญก็ควรจะทำกันจริงๆ หรือถ้า
เห็นว่ายังไม่เหมาะเวลาจะทำกัน'อย่างอื่น ก็ควรทำกัน จริง ๆ
เหมือนกัน ไม่ใช่บุชารัฐธรรมนูญแต่ก็ไม่ทำตามหลักการ
กันจริงๆ ทำอะไรครั้ง ๆ กลาง ๆ ข้าพเจ้าไม่ชอบ

ต่อไปนี้ข้าพเจ้าจะขอให้รัฐบาล ทำการตามหลักการของ
รัฐธรรมนูญจริง ๆ คือ ทำตามมาตรา ๑๔ แห่งรัฐธรรมนูญ

ก. ให้เสรีภาพในการพูดการเขียนการโฆษณาจริง ๆ

ตามที่เป็่นมาแล้ว หนังสือพิมพ์ที่พูดอะไรไม่เป็นที่
พอใจของรัฐบาลก็ถูกปิด และหนังสือพิมพ์ที่คัดค้าน
นโยบายของรัฐบาลต้องเลิกล้ม เช่นหนังสือพิมพ์เดลิเมตต์
เป็นต้น ต่อไปขอให้อนุญาตให้หนังสือพิมพ์ออกความเห็นได้
จริง ๆ และให้ตีฆมนโยบายของรัฐบาลได้จริง จะถูกปิด
ได้ต่อเมื่อยุ้งให้เกิดการจลาจลอย่างชัด ๆ เท่านั้น เมื่อ
ครั้งก่อนมีรัฐธรรมนูญ หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพกว่าเดีวนี้เป็น

สนองพระราชบัณฑิต [หน้า ๑๖]

รัฐบาลก็ได้ปฏิบัติอยู่แล้ว

ก. ให้เสรีภาพในการพูด การเขียน การโฆษณา จริง ๆ
ข้อนี้รัฐบาลรับรองได้แน่ เพราะได้มีพระราชบัญญัติ
การพิมพ์ใหม่เปิดโอกาสให้มีการอุทธรณ์คำสั่ง พนักงานการ
พิมพ์ได้อย่างเต็มที่ เป็นการเพิ่มสิทธิยิ่งกว่าพระราชบัญญัติ
เดิม

ตามที่ทรงยกตัวอย่างหนังสือพิมพ์เดลิเมลนั้น หนังสือ
พิมพ์เดลิเมล ได้ยุบให้เกิดการจลาจลอย่างชัด จึงต้องถูกปิด
กรรมการ อุทธรณ์ได้วินิจฉัยขึ้น ตามคำสั่ง พนักงาน การพิมพ์
และจะทรงเห็นได้ว่า ตัวการสำคัญในหนังสือพิมพ์เดลิเมล
เช่น นายหลุย คีร์วัต และพระยาศรภักย์พิพัฒน์ ได้เป็นกบฏ
อย่างชัดๆ นอกจากนี้เมื่อมีพระราชบัญญัติใหม่แล้ว รัฐบาล
มิได้ปิดหนังสือพิมพ์ใด ๆ และรัฐบาลต้องระมัดระวังใน
การที่จะสอดส่อง มิให้หนังสือพิมพ์ใช้เสรีภาพในการกล่าว
กระทบกระเทือนถึงพระองค์ดังที่เป็นมาแล้วก็ได้จัดการปิด
หรือฟ้องร้องผู้กระทำผิด

* คุบญ์ซ็อลอนไบอนุญาตเป็นเจ้าของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์
ตามที่ปรากฏข้างต้นตั้งแต่หน้า ๑๖๔ ก. ถึงหน้า ๑๖๔ ค.

พระราชบัญญัติก [หน้า ๑๗]

อันมาก

ขอให้เลิกการจับกุมราษฎรโดยหาว่า “กล่าวร้ายรัฐบาล”
เวลานี้ต้องระวังปากระวังคอกันเต็มที่โดยกลัวสิ่งที่เรียกกันว่า
“โอยฐุภัย”

เสรีภาพใน ข้อ ก. นี้ย่อมต้องอยู่ภายใน กรอบ แห่งรัฐ
ธรรมนูญนั้นเป็นขอบเขตที่ควรวางไว้ได้

ข. ให้เสรีภาพในการประชุมโดยเปิดเผย และการตั้ง
สมาคม

ในเวลานี้ยังตั้งสมาคมการเมืองไม่ได้ ควรอนุญาตให้
ตั้งได้ ถ้าวัตถุประสงค์ไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ และ
ต้องไม่ให้ทหารบกทหารเรือและตำรวจประจำการเป็นสมาชิก
สมาคมการเมือง

การประชุมนั้นเคยมีเรื่องแปลกๆ เช่นบุคคลบางจำพวก
จะชวนเพื่อนฝูงไปเลี้ยงอาหารกัน ก็มีการถูกตำรวจฟ้อง
และถูกห้าม จนเป็นการเกรงกลัวกันมาก เป็นการตัด
เสรีภาพและตัดความสุขของประชาชนบางจำพวก เห็นว่า
ควรเลิกการกระทำชนิดนี้

ต้นของพระราชบัญญัติก [หน้า ๑๗]

อนึ่ง ในเรื่องการกล่าวร้ายรัฐบาลนั้น ถ้าการกล่าวนั้น เป็นการกล่าวติชมตามธรรมดา ซึ่งไม่เป็นการผิดกฎหมาย อาชญาแล้ว ก็ไม่ทำการจับกุมนอกจากจะเป็นการกระทำผิดกฎหมายอาชญาซึ่งต้องว่ากล่าวไปตามกระบิลเมือง

ข. ให้เสรีภาพในการประชุมโดยเปิดเผย และการตั้งสมาคม

ข้อนี้รัฐบาลยังข้องใจ และที่ยังมิได้อนุญาตให้มีพรรคการเมือง ก็เพราะ คำนึง ถึง พระราชหัตถเลขาคที่ ๒/๑๒๘ ลงวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ถึงพระยามโนปกรณนิติธาดาว่าไม่ทรงโปรดให้มีคณะกรรมการเมือง และทรงให้เลิกคณะกรรมการในฐานะที่เป็นคณะกรรมการเมืองเสีย รัฐบาลในครั้งกระนั้นก็ได้ปฏิบัติตามแล้ว

ส่วนที่ทรงกล่าวว่ามีบุคคลบางจำพวก จะชวน เพื่อนฝูงมาเลี้ยงอาหารกันก็มี การถูกตำรวจฟ้องและถูกตำรวจห้ามข้อนี้คงจะมีคนกราบบังคมทูล ความเท็จ เพราะไม่เป็นความจริงเลย

พระราชบัญญัติก [หน้า ๑๘]

พระราชกระแสนที่ทรงไขความแก่คำสนองของรัฐบาลในข้อ ๓

(ก) ถ้าลักษณะ การณ์ เช่นนี้ รัฐบาลได้ปฏิบัติไปแล้ว
เรื่องนี้ก็เป็นอันตกไปเองในตัว

พึงสังเกตว่า อัน บทแก้ไขประมวล กฎหมาย ลักษณะ
อาชญา พ.ศ. ๒๔๗๐ มาตรา ๔ วรรค ๑ (ก) ซึ่งได้ประกาศ
ใช้เป็นกฎหมายในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชนั้นฉบับนี้ขัดกับ
ความต้องการของรัฐบาลซึ่งตั้งอยู่ในระบอบรัฐธรรมนูญ ด้วย
เหตุที่มาตรานี้อาจแปลความไปในทำนองหนึ่ง ซึ่งถึงแก่
จะจัดตั้ง คณะพรรคการเมือง และทำการเผยแพร่หลักการใดที่
เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลใดซึ่งกำลังมีอำนาจอยู่แทบไม่ได้เลย
ผู้หนึ่งผู้ใดที่จัดตั้งคณะขึ้นตั้งนี้อาจถูกจำกัดตามมาตรานี้ ตั้ง
เช่นคดีพระยาเทพหัสดินเป็นต้น ถ้าหากตั้งใจจริง ๆ ในอัน
ที่จะปกครองประเทศให้ถูกต้องตามหลักแห่งประชาธิปไตย
แล้ว เป็นการสมควรแล้วมิใช่หรือที่จะเปลี่ยนแปลงลักษณะ
การเช่นนี้เสีย

ข. ข้าพเจ้าชอบที่จะให้มีคณะพรรคการเมืองขึ้น จุด
หมายของข้าพเจ้ามีถึงพระยามโน ๆ นั้น ได้เขียนไปในคราว
ที่รัฐบาลใน ครั้น กระนั้นไม่ยอม อนุญาตให้ คณะ ชาติตั้ง ขึ้น
ข้าพเจ้าจึงแนะนำไปว่า ถ้าคณะชาติไม่ได้รับ อนุญาตให้จัด

ถ้อยแถลงของพระราชาธิบดี [หน้า ๑๘]

ถ้อยแถลงของพระราชาธิบดีที่ทรงไขความข้อ ๓

ก. รัฐบาลได้ตกลงไว้แล้วว่า จะตั้ง กรรมการขึ้น พิจารณาเสาะหาบทกฎหมายที่ออกในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งขัดต่อระบอบรัฐธรรมนูญ

ข. ตามที่ทรงรับสั่งว่า ได้ทรงส่งจดหมายถึงพระยามโนปกรณนิติธาดา ให้เลิกล้มคณะราษฎร เพราะรัฐบาลในครั้งนั้นไม่ยอมอนุญาตให้คณะชาติตั้งขึ้น ความข้อนี้ พระยามโนปกรณนิติธาดา จะกราบบังคมทูลไว้อย่างไรก็ยังไม่ทราบได้ แต่ความจริงเรื่องนี้ รัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดา ได้นัดประชุมผู้ก่อการขอพระราชทานรัฐธรรมนูญทั้งหมด ที่ประชุมส่วนมากเห็นควรให้ตั้งคณะชาติ และยังไม่ทันที่ รัฐบาลจะดำเนินการอย่างใดก็มี พระราชหัตถ์ เลขาถึง พระยามโนปกรณนิติธาดา ตั้งได้กล่าวแล้ว ข้อนี้หลวงวิจิตรวาทการ เลขาธิการคณะชาติในเวลานั้นยอมทราบได้ดี

ที่ทรงรับสั่งมาว่า การขอเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญก็เพียง กระทบกระเทือนเพียงบทละเพาะกาล ไม่ทำให้ความศักดิ์

ข้อความตอนน^๕ครายงานการประชุมครั้งที่ ๓๖/๒๔๗๗ ตั้งที่
ปรากฏข้างต้นหน้า ๑๘๒

พระราชบัญญัติ [หน้า ๑๙]

ตั้งขึ้นแล้ว ก็ควรที่จะเลิกล้มคณะราษฎรเสียเหมือนกัน อันที่จริงอาจแก้ไขได้ว่าสำหรับการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรครั้งแรกนั้น ไม่พึงประสงค์ที่จะให้มีคณะพรรคการเมือง ข้าพเจ้าเห็นว่า ณ บัดนี้ถึงเวลาแล้วที่จะอนุญาตให้คณะพรรคการเมืองจัดตั้งขึ้นโดยเปิดเผย หากไม่แล้ว ก็คงจะจัดตั้งขึ้นโดยลับ ๆ และคงจะมีความประสงค์และความมุ่งหมายไปในทางเข้ายึดอำนาจโดยใช้กำลังในเมื่อวิธีการอันถูกต้องตามกฎหมาย ไม่มีทางที่จะเอามาใช้ได้เสียแล้ว ถ้าหากไม่อนุญาตให้มหินทางอันถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อคัดค้านการกระทำของรัฐบาลเสียเลย จุดประสงค์ในอันที่จะมีการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญก็ย่อมสูญหายไปหมดทีเดียว

การเปลี่ยนแปลงในบทรัฐธรรมนูญ ซึ่งข้าพเจ้าได้ขอมานั้น ก็มีผลกระทบกระเทือนเพียงข้อที่เป็นบทเฉพาะกาล เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงแลไม่เห็นเหตุว่า ทำไมความศักดิ์สิทธิ์แห่งรัฐธรรมนูญ จึงจะกระทบกระเทือนไปด้วย

ในตัวของรัฐธรรมนูญเองก็มีวิธีการให้แก้ไขได้อยู่แล้ว ฉะนั้นรัฐธรรมนูญจึงไม่เป็นสิ่งที่ต้องสักการะจนถึงกับเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ทำไมจึงจะต้องปล่อยให้ลักษณะการอันไม่น่าพึง

สนองพระราชบัณฑิต [หน้า ๑๘]

สิทธิแห่งรัฐธรรมนูญกระเทือนไปด้วยนั้น ที่จริงได้ทรงขอ
แก้บทถาวรว่าด้วย “ วิโต ” ด้วย และแม้บทเฉพาะกาลก็
สำคัญเหมือนกัน เพราะการที่มีบทเฉพาะกาลนั้นก็เพื่อจะ
ประคับประคองให้ความเรียบร้อยในสมัยหัวต่อหัวเลี้ยวเช่น
นี้ได้เป็นไปโดยราบรื่น เพื่อความศักดิ์สิทธิแห่งรัฐธรรมนูญ
ถาวรนั่นเอง ฉะนั้นถ้าไม่จำเป็นแล้วก็ไม่ควรแก้รัฐธรรมนูญ
ไม่ว่ามาตราใด ๆ

พระราชบัญญัติ [หน้า ๒๐]

พอใจให้คงอยู่ต่อไป การที่จะเคารพบูชารัฐธรรมนูญด้วย
รูปเทียน และโดยไม่ปฏิบัติตามความมุ่งหมาย และความ
ประสงค์อันแท้จริงของรัฐธรรมนูญนั้น ก็เท่ากับเป็นการ
เล่นตลก

๔. ขอให้ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ เพราะ
พระราชบัญญัตินี้มีวิธีการที่ขัดกับหลักเสรีภาพในร่างกายของ
ประชาชนเช่นบุคคลอาจถูกจับกุม เพราะมีข้อหาว่าคิดจะ
ทำลายรัฐธรรมนูญแล้วถูกนำตัวขึ้นให้คณะกรรมการ ที่ไม่
ใช่ศาลพิจารณาและกรรมกรนั้นอาจสั่งให้เนรเทศบุคคลเหล่านั้น
ไปอยู่ในที่อันมีเขตต์จำกัด การกระทำเช่นนี้เป็น
การตัดสิทธิของพลเมืองในการที่จะต่อสู้ขอหาของเจ้าหน้าที่ ถ้า
มีเหตุที่จะต้องชำระควรชำระโดยเปิดเผย ในศาลหลวง ให้
โอกาสให้จำเลยมีทนายว่าความและต่อสู้ความได้เต็มที่ ไม่
ใช่ตัดสินกันอย่างงูบงิบซึ่งทำให้เห็นว่ารัฐบาลอาจขาดความ
ยุติธรรม เป็นการกดขี่อย่างร้ายแรง

ข้อความต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพระราชบัญญัตินี้ จะคงใช้ต่อ
ไปก็ได้ แต่ควรออกเป็นพระราชบัญญัติเพิ่มเติมแก้ไข
กฎหมายลักษณะอาชญาและ จะคงใช้วิธีลงโทษให้ไปอยู่ใน

สนองพระราชบัณฑิตก [หน้า ๒๐]

๔. การที่จะให้ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ นั้นเห็นว่า วิธีการตามพระราชบัญญัตินั้นเป็นวิธีที่เบาที่สุด มิฉะนั้น ก็จะต้องตั้งศาลพิเศษ และ ศาลทหาร กันขึ้น เสมอ เหมือนดังในต่างประเทศ วิธีการตามพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญนี้ เป็นวิธีป้องกันไว้ก่อนแท้ เพราะถ้าจะรอ ให้มีการแก้ คือเมื่อมีกบฏขึ้นแล้วก็จะทำให้เสียชีวิตของ โพร่ฟ้าฆ่าแผ่นดินไปโดยใช่เหตุ อนึ่งพระราชบัญญัตินี้เป็นที่พอใจของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าทำลายรัฐธรรมนูญ กล่าวคือมี จำเลยบางคนที่ได้ยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว ได้ขอร้องให้พิจารณา ตามวิธีการของพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ* ดังนี้ เป็นต้น

* คือคดีในระวางกรมอัยการ โจทก์ นายโถง สุวรรณทัต กับ พวกจำเลย ในคดีจำเลย ๓ นาย คือ หดวงสงครามวิจารณ์ หดวง

พระราชบัญญัติ [หน้า ๒๑]

เขตต์พื้นที่จำกัดก็ได้ แต่การพิจารณาคดี ขอให้เป็นไป
ในศาลหลวงเหมือนคดีชนิดอื่น ๆ

พระราชกระแสนที่ทรงไขความแก่ค้ำสนองของรัฐบาลในข้อ ๔

วิธีการอันดีเยี่ยมในอันที่จะป้องกันมิให้เกิดการกบฏ
ขึ้นได้นั้น ก็โดยดำเนินการปกครองอย่างดีและโดยกำจัด
ข้อไม่พอใจต่างๆ เสีย มิใช่โดยวิธีปราบปราม กฎหมายใหม่
นี้ไม่ให้ความยุติธรรม ซึ่งเป็นหน้าที่ของศาล ซึ่งจะต้อง
จัดการไป อันที่จริงไม่จำเป็นเลย ที่จะหันเข้าใช้ศาลพิเศษ
ทุกรายไป ความจริงศาลชนิดนี้ไม่ควรที่จะตั้งขึ้นเลย นอก
จากในเวลาที่ถูกฉ้อฉลจริงๆ

ข้าพเจ้าไม่รังเกียจหลักการแห่งพระราชบัญญัตินี้ แต่
ข้าพเจ้ารังเกียจวิธีพิจารณาคดีโดยคณะกรรมการ

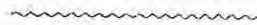
๕. ข้าพเจ้าเชื่อว่าความสงบราบคาบในบ้าน เมืองจะมี
มากขึ้น ถ้าหากได้มีการให้อภัยโทษแก่นักโทษการเมืองที่ต้อง
ถูกกักขังจำจอง หรือถูกลงโทษด้วยวิธีอื่นๆอยู่ในเวลานี้ ถ้า
ยังไม่ปล่อยนักโทษการเมืองกันเสียบ้าง คงจะมีผู้ที่จะคิดจะยึด

สนองพระราชบัณฑิต [หน้า ๒๑]

สนองพระราชกระแสที่ทรงไขความข้อ ๔

การพิจารณาโดยคณะกรรมการนั้น ได้พิจารณาตามทำนอง
ถูกขุน

คือถือความบริสุทธิ์ใจเป็นใหญ่ ไม่ใช่ในถ้อยคำสำนวน
เพราะเป็นที่ทราบอยู่ว่าผู้ที่คิดก่อการเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ
นั้น ย่อมจะทำลายหลักฐานที่เป็นเอกสาร เพื่อความ
สงบเรียบร้อยจึงควรป้องกันไว้ดีกว่าแก้ นอกจากนั้น
กรรมการก็ต้องตั้งจากผู้พิพากษาทั้งนั้น

๕. ในเรื่องลดโทษให้ผู้ถูกศาลพิพากษาในเรื่องกบฏ
เด็ญย์สงครามและนายเฒ่า สวรรณทัต ได้ร้องขอให้ถอนฟ้องและขอ
ให้พิจารณาตามพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ อย่างเช่น
พระยาวิญญ์สุนทรกับพวก

พระราชบัญญัติก [หน้า ๒๒]

อำนาจเพื่อให้พวกนักโทษเหล่านั้นได้พ้นจากทุกซ์เวทนา ยิ่ง
ทั้งไว้นานไปก็จะต้องจับขังกันเป็นจำนวนมากขึ้นทุกที่ เพราะ
ฉะนั้นขอให้มีการให้อภัยโทษแก่นักโทษการเมืองดังต่อไปนี้

ก. นักโทษประหารชีวิตให้เปลี่ยนโทษเป็นเนรเทศไป
อยู่ในที่จำกัดตามแต่จะกำหนดให้เป็นเวลา ๑๐ ปี (เอาบุตร
ภรรยาไปอยู่ด้วยได้)

ข. นักโทษจำคุกตลอดชีวิตให้ลดโทษเป็นอย่างเดียวกับ
ข้างบนนี้ แต่ให้ มีกำหนดเพียง ๕ ปี

ทั้ง ๒ ประเภทนี้ ถ้าผู้ใดเจ็บป่วยและนายแพทย์อันมี
ชื่อเสียงแนะนำให้รักษาตัวขณะที่ใด ๆ แล้ว ขอได้ผ่อนผันให้
รักษาตัวได้ตามคำแนะนำของนายแพทย์

ค. นักโทษอื่น ๆ ที่มีโทษต่ำกว่าที่กล่าวมาแล้ว ไม่ว่า
ประเภทใด และไม่ว่าถูกจับกุมไปในคราวใด ถ้าเนื่อง
จากโทษการเมือง ให้พ้นโทษไปทั้งสิ้น

ต้นองพระราชบัณฑิต [หน้า ๒๒]

นั้นรัฐบาลได้ดำริไว้แล้วว่า เมื่อศาลพิเศษได้พิจารณาคดีเสร็จสิ้นทุกสำนวนแล้ว ก็จะได้พิจารณาเทียบกับตัวอย่างที่เคยมาแล้ว และพิจารณาถึงความผิดมากและน้อย และความเสียหายซึ่งบุตรภรรยาของผู้ที่ต้องเสียชีวิตไปในการปราบกบฏนั้นด้วย เพื่อแสดงให้เห็นเจตนาดี รัฐบาลขออ้างว่าในชั้นหลังนี้ แม้ศาลพิเศษจะได้ตัดสินแล้วก็ดี รัฐบาลก็ได้สั่งให้งดการถอดบรรดาศักดิ์ไว้ก่อน เพราะจะพิจารณาถึงการลดโทษพร้อมๆ กันกับสำนวนอื่นๆ ซึ่งศาลพิเศษได้ตัดสินแล้ว (คำสั่งรัฐมนตรีว่า การกระทรวง กลาโหมลงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๗ จำเลยมีจำนวน ๓๗ คน)*

พระราชบัญญัติ [หน้า ๒๓]

พระราชกระแสที่ทรงไขความแก่คำสนองของรัฐบาลในข้อ ๕

ข้าพเจ้าไม่เห็นชอบด้วยกับการยกโทษอย่างครั้ง ๆ กลาง ๆ การยกโทษนั้นจะไม่มีผลดีประการใด นอกจากจะยกโทษอย่างเต็มที่ ข้าพเจ้าขอยืนยันความเห็นอันนี้ของข้าพเจ้า

๖. ข้าราชการที่ถูกปลดจากราชการโดยฐานถูกสงสัยว่า จะมีความผิดทางการเมืองก็ดี หรือที่ถูกหาว่า “ กล่าวร้าย รัฐบาล ” ถูกลงโทษและพ้นโทษไปแล้วก็ดี แต่ถูกตัดสิทธิ ในการที่จะรับเบี้ยบำนาญ ขอให้เขาได้กลับได้รับ บำนาญตามที่เขาจะมีเกณฑ์จะได้ ในวันที่ถูกปลดนั้น พวกข้าราชการที่ถูกปลดโดยเหตุข้างต้นนี้อาจมีใจแค้นเคือง รัฐบาลมาก และถ้าต้องอดอยากเพิ่มขึ้นอีกด้วยก็อาจมี ความคิดในทางไม่ดีได้มาก ควรตัดทางไม่สงบโดยเหตุนี้ เสียโดยให้เขามีอะไรกินบ้าง

ครอบครัวของข้าราชการที่ต้องถูกลงโทษในการเมืองเห็น จะมีหลายร้อยหลายพัน ในระหว่าง ๒ ปีที่แล้วมานี้ ควร จะมีใจกรุณาบ้าง เพราะคนเราก็มืดองด้วยกันทั้งนั้น

สนองพระราชบัณฑิต [หน้า ๒๓๓]

สนองพระราชกระแสที่ทรงไขความข้อ ๔

ข้อนี้จะไม่ขอเพิ่มเติมประการใด สุดแต่แต่สมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรจะวินิจฉัย

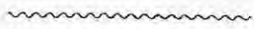

๖. ในเรื่อง เบี้ยบำนาญของข้าราชการที่ถูกปลดจากราชการโดยฐานถูกสงสัยว่า จะมีความผิดทางการเมืองนั้น เมื่อมีสิทธิตามเกณฑ์ในพระราชบัญญัติเบี้ยบำนาญแล้วก็ให้ เบี้ยบำนาญทุกคน ทั้งนี้ต้องพิจารณาถึงเกณฑ์เรื่องอายุ และเวลารับราชการ ฯลฯ ส่วนผู้ที่เป็นข้าราชการทหารนั้น มีการได้ เบี้ยหวัด เมื่อยังไม่เข้าเกณฑ์ได้ เบี้ยบำนาญก็ได้ ให้ เบี้ยหวัดไปหมดทุกคน

สนองพระราชบัณฑิต [หน้า ๒๓]

สนองพระราชกระแสที่ทรงไขความข้อ ๔

ข้อนี้จะไม่ขอเพิ่มเติมประการใด สุดแต่แต่สมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรจะวินิจฉัย

๖. ในเรื่อง เบี้ยบำนาญของข้าราชการที่ถูกปลดจากราชการโดยฐานถูกสงสัยว่า จะมีความผิดทางการเมืองนั้น เมื่อมีสิทธิตามเกณฑ์ในพระราชบัญญัติเบี้ยบำนาญแล้วก็ให้ เบี้ยบำนาญทุกคน ทั้งนี้ต้องพิจารณาถึงเกณฑ์เรื่องอายุ และเวลารับราชการ ฯลฯ ส่วนผู้ที่เป็นข้าราชการทหารนั้น มีการได้ เบี้ยหวัด เมื่อยังไม่เข้าเกณฑ์ได้ เบี้ยบำนาญก็ได้ ให้ เบี้ยหวัดไปหมดทุกคน

พระราชบัญญัติก [หน้า ๒๔]

พระราชกระแสนที่ทรงไขความแก่ค้ำสนองของรัฐบาลในข้อ ๖

ถ้าหากได้จัดการไปตั้งนี้แล้วก็ไม่มีอะไรจะกล่าวอีกต่อไป แต่เท่าที่ข้าพเจ้าเข้าใจ ข้าพเจ้าได้ยืนยันเข้ามาว่า มีข้าราชการบางคนได้ถูกไล่ออกหรือถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่ในฐานะถูกสงสัยโดยมิได้มีการไต่สวนประการใดเลย ถ้าหากยังมีเรื่องดังที่ได้กล่าวข้างบนนี้อยู่ รัฐบาลจงแจ้งความตั้งใจอันที่จะให้บำนาญหรือบำเหน็จ และอนุญาตให้เขายื่นขอบำเหน็จบำนาญนี้ทางกระทรวงทบวงการต่าง ๆ

๗. ข้าราชการที่ยังถูกสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับ " การกบฏ " ครั้งใด ๆ ก็ตาม และที่กำลังจะฟ้อง หรือดำริจะฟ้องร้องต่อไป ขอให้จัดการฟ้องร้องจับกุมเสียในคราวที่จะให้อภัยโทษแก่ผู้มีโทษผิดทางการเมืองในคราวนี้ เพื่อล้างกันเสียที่ หนึ่ง เพื่อให้ข้าราชการหมดความรอนใจร้อนตัว เรื่องราวที่เจ้าหน้าที่รวบรวมเพื่อจะฟ้องร้องการทำลายกันเสียในครั้งนี้ ตั้งต้นกันใหม่ให้ขาว

สนองพระราชบัณฑิตก [หน้า ๒๔]

สนองพระราชกระแสที่ทรงไขความข้อ ๖

การที่รัฐบาลจะแจ้งความตั้งใจในอันที่จะให้บ้านาญหรือ
บำเหน็จตามสิทธิที่เขามิได้ตามกฎหมายนั้น รัฐบาลรับทำได้

๗. ข้าราชการ ที่ยังถูก สงสัย เกี่ยวข้อง กับการ กบฏ นั้น
เวลานี้ได้สั่งให้งดการฟ้องร้องนานแล้ว ส่วนผู้ที่อยู่ระหว่าง
คดีก็ต้องว่ากล่าวไปให้คดีถึงที่สุดเสียก่อน และในไม่ช้า
ศาลพิเศษก็คงตัดสินให้เสร็จสิ้นไป

ส่วน การที่จะให้ทำลาย เรื่องราวที่เจ้าหน้าที่รวบรวม เพื่อ
จะฟ้องร้องนั้น เห็นว่าจะทำลายเสียมิได้ เพราะ เรื่องราว
เหล่านี้ย่อมจะเกี่ยวข้องกับคดีอื่น ๆ

พระราชบัญญัติก [หน้า ๒๕]

พระราชกระแสนที่ทรงไขความแก้คำสนองของรัฐบาลในข้อ ๗
ขอให้ดูโทรเลขลงวันที่ ๗ ของข้าพเจ้า ถ้าหากจะมีการยกโทษกันโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ก็ดูเป็นการเสียเวลาเปล่า ๆ ในอันที่จะดำเนินคดีซึ่งอยู่ในระหว่างพิจารณาต่อไป ข้าพเจ้าไม่บังคับในข้อนี้ ถ้าจะไม่มีกรฟ้องกล่าวโทษกันอีกต่อไป

๘. ขอให้รัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร ให้คำมั่นเป็นลายลักษณ์อักษรแก่ข้าพเจ้าว่า จะไม่ตัดกำลังและตัดงบประมาณ ของ ทหารรักษาวัง ให้น้อยกว่า เท่า ที่มี อยู่เวลานี้ เว้นแต่ข้าพเจ้าจะขอร้องเอง และจะคงให้ทหารรักษาวัง อยู่ในฐานะที่เป็นอยู่ขณะนี้โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง

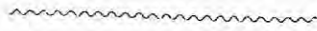
ขอให้รัฐบาล จ่ายอาวุธ และ ลูกกระสุน ให้แก่ กองร้อย กองพัน ในกรมทหารรักษาวัง ให้มีเท่ากับ กองร้อย กองพัน ทหารราบอื่น ๆ

ในการที่ข้าพเจ้าร้องขอให้มทหารรักษาวังไว้ตามเดิมนั้น ก็เพราะว่าบ้านเมืองยังอยู่ในเขตต์เปลี่ยนแปลง ยังไม่มีอะไรแน่นอน ความคิดความเห็นของคนและคณะต่าง ๆ

สนองพระราชบัณฑิตก [หน้า ๒๕]

สนองพระราชกระแสที่ทรงไขความข้อ ๗

เรื่องที่จะให้งดการฟ้องร้องว่ากล่าวคดีที่ยังอยู่ในระหว่าง
พิจารณานั้น ก็ต้องว่ากล่าวกันต่อไปให้เสร็จสำนวนเสียก่อน
จึงจะพิจารณาว่าจะกรุณาแก้จำเลยอย่างไรรวมกันไปกับคดีที่
ได้ตัดสินแล้ว

๘. ในเรื่องที่จะตัดกำลังและตัดงบประมาณของทหาร
รักษาวังนั้น เรื่องงบประมาณนี้เกี่ยวแก่สภาผู้แทนราษฎร
รัฐบาลไม่มีความขัดข้องประการใดในการที่จะคงให้มีทหาร
รักษาวังไว้ตามเดิม ในเรื่องที่จะขอให้ทหารรักษาวังมีอาวุธ
เหมือนทหารราบทุกอย่างนั้น เห็นว่าตามประเพณีที่เป็น
มาแล้ว ทหารรักษาวังหามีอาวุธเช่นนั้นไม่ ในต่างประเทศ
ก็ดุดกัน การที่จะเพิ่มอาวุธให้แก่ทหารรักษาวังเช่นนั้นนี้ขอ
จะคำนึงถึงทหารบกทหารเรือ ทหารอากาศซึ่งพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นจอมทัพอยู่แล้ว ตลอดจนตำรวจซึ่ง

พระราชบัญญัติ [หน้า ๒๖]

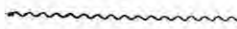
ยังพลุกพล่านเต็มที่ จึงอยากให้มีกรมทหารที่พอจะควบคุม
มิให้ยุ่งเหยิงในการเมืองได้ เอาไว้รักษาพระราชวัง และ
รักษาพระองค์ โดยใกล้ชิดเท่านั้น เพื่อเป็นการอุ้มใจ
สำหรับข้าพเจ้าเองและเจ้านายพอสมควร

ถ้าหากเหตุการณ์ในบ้านเมืองสงบเรียบร้อย และการ
ปกครองแบบรัฐธรรมนูญเข้าสู่ฐานะปกติ และประชาชน
เคยชินและเข้าใจในวิธีการปกครองแบบใหม่นี้ดีแล้ว ก็
อาจเปลี่ยนแปลงฐานะของกรมทหารนั้นไปได้บ้าง ตามแต่
จะเห็นสมควรในเวลานั้น

พระราชกระแสที่ทรงไขความแก่คำสนองของรัฐบาลในข้อ ๘
ข้าพเจ้าไม่เคยเป็นอย่างอื่น นอกจากจอมทัพแห่ง
กองทัพบกและกองทัพเรือ แต่ถึงกระนั้นก็ได้คิดการรัฐ
ประหาร โดยทหารเป็นผู้กระทำถึง ๒ ครั้ง มีการกบฏ
อย่างใหญ่โดยกองทัพบกครั้งหนึ่ง และอย่างเล็กน้อยโดย
กองทัพเรือครั้งหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีข่าวลือข่าวน่าหวาดเสียว
ถึงว่าอาจมีการสู้รบขึ้นระหว่างกองทัพบกกับกองทัพเรือและ
จนกระทั่งในระหว่างหมวด หมู่ต่าง ๆ ในกองทัพทั้งสองนี้

สนองพระราชบัณฑิต [หน้า ๒๖]

มีความจงรักภักดีอาจจะรู้สึกโหม้นัสว่า พระมหากษัตริย์ไม่
ทรงไว้วางพระราชหฤทัยก็เป็นได้

สนองพระราชกระแสที่ทรงไขความข้อ ๘

เรื่อง ทหารรักษาวัง ซึ่งทรงพระราชประสงค์ให้มีอาวุธ
เยี่ยงทหารราบทั้งหลายนั้น เมื่อเสด็จกลับสู่พระมหานคร
แล้ว รัฐบาลจะได้จัดการถวายตามพระราชประสงค์

พระราชบัญญัติก [หน้า ๒๗]

หากสิ่งเหล่านี้ได้เกิดขึ้นอีกจริง ๆ แล้ว พวกทหารก็จะมัวพะวงแต่ในการสู้รบระหว่างกันเองมากกว่าที่จะมาคอยระวังรักษาตัวข้าพเจ้า เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงใคร่ที่จะได้ความคุ้มครองจากกองทหารสักกองหนึ่ง ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการแก่งแย่งทั้งหลาย เพื่อเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงได้ขอร้องมาในเรื่องกรมทหารรักษาวัง

ถ้าหากและเมื่อกองทัพบกและกองทัพเรือ กระทบการตามหน้าที่ของตนจริง ๆ คือ ในฐานะที่เป็นผู้รักษาความสงบและรักษาความปลอดภัยของประชาชนและไม่เข้ามายุ่งกับการเมืองแล้ว เมื่อนั้นก็เป็นเวลาอันควรที่จะลดกำลังกรมทหารรักษาวัง มาทำหน้าที่เพียงเป็นเครื่องประดับเกียรติยศหรือเป็นแต่เพียงตำรวจรักษาการภายในพระราชวัง

๕. ขอให้จัดการออกพระราชบัญญัติวางระเบียบการทุกเกล้า ๆ ถวายฎีกาในเรื่องการขอพระราชทานอภัยโทษ

สนองพระราชบัณฑิต [หน้า ๒๗]

๕. เรื่องนี้คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติแก้ไขร่าง
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาเกี่ยวกับการพระ
ราชทานอภัยโทษแล้วดังนี้.

มาตรา ๒๖^๓ ผู้ต้องคำพิพากษาให้รับโทษอย่างใด ๆ หรือ
ผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้อง เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว มีอำนาจ

พระราชบัณฑิต [หน้า ๒๘]

สนองพระราชบัณฑิตก [หน้า ๒๗]

ทูลเกล้า ฯ ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ขอรับพระราชทานอภัยโทษ

เรื่องราวเช่นนี้ให้ยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันคดีถึงที่สุด

ถ้าผู้ถวายเรื่องราวต้องขังหรือจำคุก จะยื่นเรื่องราวต่อพระตำมระรงเรือนจำก็ได้ เมื่อรับแล้วให้พระตำมระรงรับส่งไปยังรัฐมนตรี นั้นโดยทันที

เป็นหน้าที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ พร้อมทั้งความเห็นว่าจะควรพระราชทานอภัยโทษหรือไม่

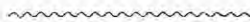
ในกรณีซึ่งไม่มีผู้ใดถวายเรื่องราว ถ้ารัฐมนตรีถูกกล่าวแล้ว เห็นเป็นการสมควรตามความยุติธรรม จะถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์ ให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษานั้นก็ได้

ถ้าไม่มี พระบรมราชวินิจฉัย ตกมา ยัง รัฐมนตรี ภายในกำหนดสองเดือนนับแต่วันทรงรับเรื่องราว ให้ถือว่าเรื่องราว นั้นตกไป.

พระราชบัญญัติก [หน้า ๒๙]

พระราชกระแสทรงไขความแก่คำสนองของรัฐบาลในข้อ ๕

อันบทร่างมาตรา ๒๖๓ ในประมวลวิธีพิจารณากฎหมาย
อาชญากรรม มิเป็นการตรงกันข้ามกับคำขอของข้าพเจ้าใน
เรื่องนี้ไปหมดทีเดียวหรือ และเป็นการตัดสิทธิซึ่งราษฎร
มีอยู่ก่อนยิ่งขึ้นไปอีกมิใช่หรือ ร่างมาตรานี้ข้าพเจ้ายอม
รับไม่ได้เลยทีเดียว

สนองพระราชบัณฑิติก [หน้า ๒๙]

สนองพระราชกระแสทรงไขความข้อ ๕

ในเรื่องร่างมาตรา ๒๖๓ แห่งประมวลวิธีพิจารณา
กฎหมายอาชญาณ์นั้น ที่ว่าตรงกันข้ามกับคำขอของพระองค์
และเป็นการตัดสิทธิซึ่งราษฎรมีอยู่ก่อนนี้ รัฐบาลมองไม่
เห็นว่าจะเสียหลักยุติธรรมอย่างไร เพราะราษฎรก็มีสิทธิ
ทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาตลอดจนญาติและผู้มีส่วนได้เสียก็มี
สิทธิทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาขอพระราชทาน อภัยโทษ เช่น
เดียวกัน มีข้อที่แตกต่างอันสำคัญอยู่ก็คือ ตามพระราช
ประสงค์นั้น เมื่อทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาขึ้นไปแล้ว จะปฏิบัติ
ตามคำพิพากษาไม่ได้เลย ไม่ว่าเวลาจะล่วงผ่านไปนานสัก
เท่าใด แต่ตามร่างมาตรานี้ได้กำหนดเวลาไว้ว่า ถ้าไม่พระ
ราชทานวินิจฉัยในฎีกา เมื่อล่วงพ้นกำหนดแล้วก็ถือเสมือน
ได้ทรงปฏิเสธ ไม่พระราชทานอภัยโทษ และปฏิบัติตาม
คำพิพากษาได้ตั้งนี้ ปัญหาอยู่ที่ว่าจะควรกำหนดเวลาหรือ
ไม่กำหนดเท่านั้น รัฐบาลเห็นควรกำหนดเวลา ถ้าเวลาใน
ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาณ์ไม่พอจะขยาย
ให้ยาวออกไปอีกก็ได้

(สำเนา)

ที่ จ. ๕๕๘๔ / ๒๔๗๗ สำนักนายกรัฐมนตรี วังปารุสกวัน
วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๗
นายกรัฐมนตรี เรียน เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ

ด้วย ราชเลขานุการในพระองค์ ได้นำส่ง สำเนาโทรเลข
ของท่านฉบับส่งที่ลอนดอนวันที่ ๒๕ มกราคม ศกนี้ เรื่อง
ไขความในพระราชบันทึกมายังข้าพเจ้า ข้าพเจ้าได้นำเรื่อง
เข้าหารือในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีแล้ว คณะรัฐมนตรีได้
ประชุมปรึกษา ลงมติให้ นำเรื่องนี้ ทั้งเรื่อง พร้อมทั้ง พระราช
บันทึก และ คำตอบ พระราช บันทึกของ รัฐบาลไป แกลง ต่อ
สภาผู้แทนราษฎรเป็นการด่วนตามพระราชประสงค์ ข้าพเจ้า
จึงได้ นำเรื่องไป แกลง ในนามของ รัฐบาล พร้อมด้วย คำตอบ
ไขความในพระราชบันทึก ตั้งสำเนาคำแกลงและบันทึก
ไขความในพระราชบันทึกที่แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้ เมื่อ
สมาชิกได้อภิปรายกันแล้ว สภาผู้แทนราษฎรได้เห็นชอบ
พร้อมกันตามที่ รัฐบาลได้ ปฏิบัติไป และลงมติโดยเอกฉันท์
ให้ ผ่านระเบียบวาระไปได้ตามข้อบังคับสภา ฯ ส่วนสำเนา
รายงานประชุมสภา ฯ จะได้รับส่งตามมาทางไปรษณีย์อากาศ
ภายหลัง

ฉะนั้น จึงเรียน มา เพื่อ ท่าน ได้ โปรด นำ ความ ขึ้น กราบ
บังคมทูลพระกรุณาอีกครั้งหนึ่งว่า เมื่อได้กราบบังคมทูลช
แจงในข้อที่ของพระราชหฤทัยโดย แจ่มแจ้ง ทุกข้อแล้วก็ขอ
พระราชทานอภัยเชิญเสด็จพระราชดำเนินกลับพระนคร เพื่อ
ยังความร่มเย็นและอนุใจแก่ปวงชนชาวสยามสืบไป

ขอแสดงความนับถือ

(ลงนาม) พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา

(สำเนา) ที่ ก. ๑๐/๗๗ สถานทูตสยาม กรุงลอนดอน
วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๗
เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ เรียบ นายกรัฐมนตรี

โทรเลขที่ท่านแจ้งไปว่า ได้ส่งรายงานการประชุมสภา
ผู้แทนราษฎรมาแต่วันที่ ๑๖ เดือนนี้แล้ว นั้น ข้าพเจ้าได้
แจ้งให้ ม.ร.ว. สัมครสมาน เพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูล
พระกรุณา ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว

ครั้นวันอาทิตย์ที่ ๑๗ เดือนนี้ เวลา ๑๗ น. ม.ร.ว.
สัมครสมานได้นำพระราชบัญญัติก. พร้อมทั้งคำโทรเลขที่ทำ
มาเสร็จ มามอบเพื่อให้ส่งผ่านทางกรมราชเลขาธิการใน
พระองค์เช่นเคย

ข้าพเจ้าได้ปรึกษาหารือกับพระยาราชาวงษ์สันแล้ว จึงจัด
ส่งโทรเลขพระราชบัญญัติก. นั้น ในวันอาทิตย์ที่ ๑๗ กุมภาพันธ์
และในเวลาเดียวกัน ข้าพเจ้าได้ส่งโทรเลขไปเรียนให้ท่าน
ทราบไว้ด้วยว่า ข้าพเจ้าได้ส่งโทรเลขพระราชบัญญัติก. ไปทาง
กรมราชเลขาธิการในพระองค์ สำหรับรัฐบาลได้ตอบด้วย
ข้าพเจ้าขอส่งสำเนาคำแปลโทรเลขทั้ง ๒ ฉบับ มาเพื่อ
ยืนยันและสอบทานความถูกต้องกัน

ตามบันทึกการเข้า ๆ ครั้งที่ ๕ เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์
ในวรรคสุดท้าย ความว่า ม.ร.ว. สัมครสมานได้โทรศัพท์

* ดัดสำเนาคำแปล โทรเลขฉบับหน้า ๓๕๖

มาแจ้งว่า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ อย่าให้ถือข้อความ
ที่รับสั่งและกราบทูลในวันนั้น เป็นการผูกมัดฝ่ายใดและ
ประการใดเลย ม.ร.ว. สัมครสมานได้มีจดหมายลงวันที่ ๑๕
กุมภาพันธ์ ยืนยันพระราชกระแสมา ดังสำเนาจดหมาย
ที่ข้าพเจ้าขอส่งไปในที่นี้

ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ส่งโทรเลขฉบับ
วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์นี้ ข้าพเจ้าเข้าใจว่า คงมีพระราช
ประสงค์ให้รัฐบาลถือเป็นคำเด็ดขาด และให้รัฐบาลตอบ
ราววันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ เป็นอย่างช้า สำหรับเรื่องการ
แก้ไขรัฐธรรมนูญ ฯ นั้น ความจริงคณะผู้แทน ฯ ก็ได้กราบ
บังคมทูลพระกรุณา ฯ อยู่เสมอแล้วว่า ในขณะที่ยังไม่เห็น
มีช่องทางที่จะแก้ไขได้ ต่อไปภายหน้าในเวลาอันสมควร
และเมื่อโอกาสอำนวย ก็ย่อมจะมีทางที่จะแก้ไขได้บ้าง

ส่วนหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์นั้น ได้เดินทางจากกรุงปารีส
ไปสวิตเซอร์แลนด์แล้ว ในขณะที่กำลังเดินทางไปกรุงโรม
เพื่อโดยสารเครื่องบินของบริษัทฮอลันดา ออกจากกรุงโรม
วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ เดินทางกลับสยาม ซึ่งตามกำหนด
เวลาว่าจะไปถึงดอนเมืองในวันที่ ๒๗ เดือนนี้

ควรมีควรแล้วแต่จะกรุณา

(ลงนาม) เจ้าพระยาสุรธรรมาธิเบศ

(สำเนา)

แครนเลข

วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๗

ราชเลขาณุกการในกระบวนเสด็จ ฯ เรียน เจ้าพระยาศรี
ธรรมมาธิเบศ

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เรียนมาว่า ข้อความ
ต่าง ๆ ซึ่งมีรับสั่งกับเจ้าคุณหรือพระยาราชวังสันเมื่อวันที่ ๑๔
เดือนนี้ ขออย่าให้ถือเป็นการผูกมัดสำหรับฝ่ายใดประการ
ใด ข้อใดที่มีพระราชประสงค์ให้ถือเป็นทางราชการ จะ
ได้พระราชทานพระราชกระแสมาเป็นลายลักษณ์อักษร

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(ลงนาม) ม.ร.ว. สัมครสมาน

ลงนามแทน

๓๕๕

(สำเนา)

กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี วันที่ ๘๖๘๒ ลงวันที่ ๑๕

กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗

ที่ ๘๗๖ / ๒๒๒๑

กรมราชเลขาธิการในพระองค์

วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรื่องส่งโทรเลขของเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ

ราชเลขาธิการในพระองค์ เรียบ นายกรัฐมนตรี

ด้วยได้รับโทรเลข เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศมีถึงท่าน
จากกรุงลอนดอนผ่านมาทางกรมนี้ ๑ ฉบับ ข้ำพเจ้าขอ
ส่งมาพร้อมกันหนังสือนี้

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมายังเจ้าคุณ

(ลงพระนาม) อาทิตย์

คำแปล

เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ ทูลราชเลขาณุกการในพระองค์
 กรุงลอนดอน กรุงเทพ ฯ

๑๗ กุมภาพันธ์ ๑๙๓๕ ๒๑.๔๕ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๗ ๒๒.๔๐

ทูลราชเลขาณุกการในพระองค์ กรุงเทพ ฯ

โปรดเสนอข้อความดังต่อไปนี้ยังนายกรัฐมนตรี

ข้าพเจ้าขอเสนอพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัวตอบบันทึกอันสุดท้ายดังต่อไปนี้

บรรดาข้อความทั้งหลายซึ่งข้าพเจ้าได้รับจากรัฐบาลนั้น
 โดยมากไม่มีความ (หมาย) อันแน่นอน และเป็นไปใน
 ทำนองโต้เถียงเท่านั้น ทำให้จึงมามัวแต่พูดถึงคำขอต่าง ๆ
 ซึ่งข้าพเจ้าไม่ได้ขอมาเป็นทางราชการ ข้าพเจ้าต้องการ
 คำตอบอย่างแน่นอนตอบคำขอซึ่งแน่ชัดแล้วว่า ยอมได้
 หรือไม่ได้การที่มัวหลักเถียงปัญหานั้น จะไม่เป็นทางที่จะขบ
 ปัญหาให้แตกไปเลย ข้าพเจ้าขอคำตอบอันแน่นอนตอบ
 คำขอของข้าพเจ้าดังนี้

๑. โดยพูดตรง ๆ ว่า ยอมหรือไม่ยอม

๒. จะยอมให้การปิดสภา ฯ ให้เป็นไปเอง หรือให้มี
 เสียงข้างมากถึงเศษสามส่วนสี่ ยอมหรือไม่ยอม ถ้ายอม
 จะยอมอย่างไร

๓. รัฐบาลจะอนุญาตให้ตั้ง คณะพรรคการเมืองต่าง ๆ
หรือไม่ ยอมหรือไม่ยอม

๔. รัฐบาลจะเลิกใช้กฎหมายนี้หรือไม่ เท่าที่ข้าพเจ้า
จะเห็นได้จากบันทึกอันสุดท้าย รัฐบาลยอมรับว่าตั้งใจจะ
ไม่ให้ความยุติธรรมแก่ฝ่ายที่เป็น ประบัตย์ใน ทาง การ เมือง
และข้าจะไม่พิจารณาข้อเท็จจริงทั้งหลายก่อนที่จะลงโทษ มี
สิ่งใดที่ไม่เหมือนกับวิธีพิจารณาคดีโดยลูกขุน ยิ่งไปกว่านี้
(ข้าพเจ้า) ไม่สามารถที่จะนึกได้

๕. ยังไม่แน่ชัดว่า ความตั้งใจของรัฐบาลมีอยู่ประการ
ใดในข้อนี้ การอภิโทษนั้นเป็นกิจของฝ่ายบริหารที่จะ
วินิจฉัย ความรับผิดชอบในเรื่องนี้จะโยนไปให้แก่สภาผู้
แทนราษฎรไม่ได้ อันวิธีการซึ่งรัฐบาลคิดจะดำเนินการ
ต่อไปในเรื่องนี้นั้นมีอยู่อย่างใดบ้าง

๖. ข้าพเจ้าต้องการให้ผู้ที่ถูกไล่ออกเนื่องจากเหตุที่คุยก
อวดอ้างซึ่งถูกสงสัยแต่ศาลมิได้พิจารณา ให้ได้รับเบี้ย
บำนาญ ผู้ที่ถูกไล่ออกยอมเสียสิทธิที่จะได้รับ เบี้ยบำนาญ
ทันที ผู้ที่ถูกออกในกรณีเช่นนี้ ควรจะเปลี่ยนเสียใหม่
เพื่อให้เข้าอยู่ในประเภทปลดออกจากราชการ เพื่อที่จะยื่น
ขอรับเงินเบี้ยบำนาญได้ จงอย่าพยายามหลีกเลี่ยงปัญหา
โดยแอบเข้าหาข้อกฎหมาย

๗. ข้าพเจ้ายอมรับคำอธิบายของรัฐบาล

๘. กรมทหารรักษาวังจำเป็นต้องได้รับอาวุธยุทธภัณฑ์ก่อน
ข้าพเจ้ากลับ ข้อนั้นเป็นข้อจำเป็น มิเช่นนั้นแล้วก็คงจะไม่
ได้รับเลยเป็นแน่นอน และคำแก้ในการที่จะประวิงความ
ก็คงจะประคิษฐขึ้นได้เป็นแน่

๙. ข้าพเจ้าขัดข้องในข้อจำกัดเวลา ถ้าหากจะให้ให้มีข้อ
จำกัดเวลาแล้วขอให้เป็น ๒๐ ปี วิธีทางที่จะหลุดเกล้า ๆ
ถวายฎีกาได้ก็ถูกลดลงมาเหลือทางเดียวเท่านั้น และทั้ง
จำกัดเวลาดังเพียง ๑๕ วัน ภายหลังที่ได้พิพากษาเป็นที่สุด
ไปแล้ว การกระทำเช่นนั้นเป็นการตัดสิทธิซึ่งเคยมีมาแต่เดิม
ร่างกฎหมายอันนี้จะแก้ไขหรือไม่

ถ้ารัฐบาลและสภาคิดว่า คำขอร้องของข้าพเจ้านั้นผิด
ต่อหลักการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยแล้ว ความ
เห็นแตกต่างระหว่างเราก็เป็นอันหมดหนทางที่จะแก้ไขได้
เพราะทั้งสองฝ่ายต่างไม่ถือตามหลักการอย่างเดียวกันเลย
และการร่วมงานกันก็เป็นอันทำไม่ได้

ข้าพเจ้าต้องการคำตอบตรงตามคำขอร้องของข้าพเจ้า
อย่างช้าที่สุดภายในสิ้นเดือนนี้ (คือ) วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์
มิฉะนั้นข้าพเจ้าจะถือว่า ไม่ยอมตามคำขอร้อง (อนึ่ง) คำ
ตอบที่ไม่แน่นอนลงไปก็จะถือว่าเท่ากับไม่ยอม (เหมือนกัน)

(ลงนาม) (เจ้าพระยา) ศรีธรรมมาธิเบศ

(สำเนา)

ที่ ก. ๑๐๑๕๔/๒๔๗๗ สำนักนายกรัฐมนตรี วังปารุสกวัน
วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรื่อง สนองพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่เจ้าพระยาศรี
ธรรมาธิเบศ

นายกรัฐมนตรี ทูล ราชเลขานุการในพระองค์

หนังสือที่ ๙๗๖/๒๒๒๑ ลงวันที่ ๑๕ เดือนนี้ นำส่ง
โทรเลขเจ้าพระยาศรีธรรมาธิเบศ จากกรุงลอนดอน (ส่ง
เมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗) เรื่องเสนอ
พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตอบบันทึก
อันสุดท้ายมานั้น เกล่ำ ๆ ใ้รับทราบเกล้า ๆ แล้ว และ
ใ้้นำเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา คณะรัฐมนตรีใ้
ประชุมปรึกษาลงมติว่า เรื่องนี้รัฐบาลใ้กราบบังคมทูลตอบ
อย่างชัดเจนแล้ว และเมื่อรัฐบาลใ้เสนอเรื่องต่อสภาผู้
แทนราษฎรตามพระราชประสงค์ก็ปรากฏตามรายงานสภาผู้
แทนราษฎร ซึ่งทูลเกล้า ๆ ถวายไปแล้วนั้นว่าเป็นที่เข้าใจ
แจ่มแจ้งแน่นอนแก่สภา ๆ สภา ๆ เห็นชอบด้วยแล้วจึงใ้
ลงมติเป็นเอกฉันท์ใ้ผ่านระเบียบวาระไป เพราะฉะนั้น
รัฐบาลจึงไม่มีอะไรที่จะกราบบังคมทูลเพิ่มเติมอีก

จึงทูลมาเพื่อใ้ทรงนำ ความกราบบังคมทูลพระกรุณา

๓๖๐

ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทต์ ไปด้วยโดยทางโทรเลข
ควรมีควรแล้วแต่จะโปรด
(ลงนาม) พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา

(สำเนา)

กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี รับที่ ๘๗๖๑ วันที่ ๒๑/๑๑/๗๗
ที่ ๘๘๑/๒๒๓๕

กรมราชเลขาธิการในพระองค์

วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรื่อง สอนองพระราชกระแสรับสั่ง ซึ่ง พระราชทาน มา ทาง
เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ

ราชเลขาธิการในพระองค์ เรียน นายกรัฐมนตรี

หนังสือที่ ก ๑๐๐๕๔/๒๔๗๗ ลงวันที่ ๒๑ เดือนนี้

สอนองพระราชกระแสรับสั่ง ซึ่งพระราชทานมาทางเจ้าพระยา
ศรีธรรมมาธิเบศ เมื่อวันที่ ๑๗ เดือนนั้น

ข้าพเจ้าได้มีโทรเลขไปทูลเกล้า ฯ ถวายแล้ว ตั้งสำเนา
โทรเลขข้าพเจ้าลงวันที่ ๒๑ เดือนนี้ ซึ่งส่งมาเพื่อทราบด้วย
แล้ว

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมายังเจ้าคุณ

(ลงพระนาม) อาทิตย์

[สำเนาโทรเลขเป็นภาษาอังกฤษ มีใจความตามหนังสือของ
นายกรัฐมนตรีที่ ก. ๑๐๑๕๔/๒๔๗๗ ข้างต้น]

(สำเนา)

ที่ ก. ๑๓/๗๗

วันที่ ๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ เรียบน นายกรัฐมนตรี

ด้วยเมื่อวันที่ ๒๖ เดือนกุมภาพันธ์ ศกนี้ ข้าพเจ้าได้รับสำเนารายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร เรื่องเกี่ยวกับการสละราชสมบัติ ซึ่งเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้ส่งไปให้ข้าพเจ้า ๑ ชุด ครั้นวันที่ ๒๗ เดือนเดียวกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ ม.ร.ว. สัมครสมาน มาสอบถามข้าพเจ้าว่าได้รับ สำเนารายงานการประชุมในเรื่องนี้แล้วหรือยัง ข้าพเจ้าได้ตอบว่าได้รับแล้ว ม.ร.ว. สัมครสมานจะขอรับไป ข้าพเจ้าเห็นว่าถ้ามีพระราชประสงค์จะทอดพระเนตร ก็เป็นการสมควรที่ข้าพเจ้าจะนำไปเอง จึงได้ไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในค่ำวันนั้น รับสั่งว่าทรงขอไว้ทอดพระเนตรก่อน แล้วข้าพเจ้าก็กราบถวายบังคมลากลับ

ครั้นเมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ศกนี้ เวลา ๒๓.๐๐ น. ม.ร.ว. สัมครสมานได้มาหาข้าพเจ้าอีก และแจ้งว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะได้พระราชทาน พระราชหัตถเลขา ทรงสละพระราชสมบัติมายังข้าพเจ้าในวันที่ ๒ มีนาคม ศกนี้

และจะถือว่าม้ผลขาดจากการเป็นพระมหากษัตริย์ตั้งแต่เวลาที่
 ข้าพเจ้าได้รับพระราชหัตถเลขา ข้าพเจ้าเห็นว่าเรื่องน้
 เป็นเรื่องใหญ่และที่จะให้ม้ผล เต็ดขาด ลงไปในทันทีโดย
 ไม่แจ้งให้ผู้สำเร็จราชการและรัฐบาลทราบล่วงหน้าั้น ไม่
 เป็นการสมควร จึงได้ตอบไปว่าอณัติมอบหมายซึ่งข้าพเจ้า
 ได้รับมาจากรัฐบาลก็คือ เพื่อกมาเผ้ากราบบังคมทูลอัญเชิญ
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับ และข้อสำคัญใด ๆ
 อันเกี่ยวกับเรื่องน้ก่อนที่จะดำเนินการไปได้ก็ต้องได้รับความ
 เห็นชอบจากรัฐบาลก่อน เรื่องการสละพระราชสมบัติ
 เป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งควรจะติดต่อทางผู้สำเร็จราชการแทน
 พระองค์ณกรุงเทพ ฯ ม.ร.ว. สัมครสมานตอบว่าเมื่อเช่นนั้น
 เขาจะขอให้สถานทูตสยาม ณกรุงลอนดอนสอบถามไปยัง
 รัฐบาลว่า จะ พระราชทาน พระราชหัตถเลขา สละ พระราช
 สมบัติมาที่สถานทูตได้หรือไม่ ถ้าไม่ได้รับคำตอบจาก
 รัฐบาลภายในวันที่ ๒ มีนาคม สกนนี้ ก็จะพระราชทานไว้
 ที่สถานทูตในวันนั้น และจะถือว่าม้ผลตั้งแต่เวลาที่สถานทูต
 รับไว้ ข้าพเจ้าได้พูดเตือนอีกว่าทางที่ควรคือส่งทางผู้สำเร็จ
 ราชการแทนพระองค์ แต่ตามอาการกิริยาของ ม.ร.ว.
 สัมครสมาน เป็น ก็เห็นได้ว่า คงจะขึ้น ส่งพระราชหัตถเลขา
 ทางสถานทูตให้ ได้ โดยเหตุที่ เรื่องน้ เป็น เรื่อง สำคัญ

ข้าพเจ้าจึงได้รับรายงานให้ท่านทราบโดยทางโทรเลข เมื่อเวลา ๓ นาฬิกาของวันที่ ๑ มีนาคม ศกนี้ ตั้งความปรากฏในสำเนาคำแปลโทรเลขซึ่งแนบมาด้วยแล้ว ข้าพเจ้าใคร่ที่จะได้รับคำสั่งว่าจะให้ปฏิบัติอย่างไรต่อไป

อนึ่งตามโทรเลข และ หนังสือ ของ ข้าพเจ้าซึ่งได้เรียนปฏิบัติเข้าไป เรื่องว่าจะแจ้งข่าวให้หนังสือพิมพ์ได้เพียงไร เวลานี้ยังไม่ได้รับตอบ ทางหนังสือพิมพ์ก็เริ่มลงข่าวเรื่องนี้แล้ว ทางสันนิษฐานว่าได้ข่าวจากแครนเลย์ เพราะทางฝ่ายเรายังไม่ได้เปิดเผย เป็นแต่ได้ตอบไปว่าเรื่องยังไม่สิ้นสุด จะแจ้งรายละเอียดให้ทราบยังไม่ได้ โดยเหตุนี้ขอท่านได้โปรดแจ้งไปให้ทราบโดยทางโทรเลขด้วยว่าจะควรเปิดเผยข่าวได้เพียงไร เพราะหนังสือพิมพ์มากวนอยู่เสมอซึ่งจะต้องบอกเขาในเมื่อเรื่องเสร็จลง

ควรมีควรแล้วแต่จะกรุณา

(ลงนาม) เจ้าพระยาสุรธรรมาธิเบศ

คำแปลโทรเลขเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ เรียบนายกรัฐมนตรี
 ส่งจากลอนดอนเมื่อวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ เวลา ๓.๔๕ น.
 ถึงกรุงเทพฯ วันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ เวลา ๑๗.๔๗ น.

พระยาพหล

กรุงเทพฯ ฯ

ม.ร.ว. สัมครสมาน ได้มาหาข้าพเจ้าเมื่อวันพฤหัสบดี
 เวลา ๑๐.๐๐ น. และแจ้งว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 จะส่งหนังสือขอลาออกจากราชสมบัติมายังข้าพเจ้าในวันที่ ๒
 มีนาคม นี้ และขอให้เป็นที่เข้าใจว่าพระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัวได้ออกจากราชสมบัติแล้วตั้งแต่วันที่ ส่งหนังสือ
 ลาก่อนนี้ทีเดียว ข้าพเจ้าได้ตอบไปว่าข้าพเจ้าได้รับมอบ
 หมายหน้าที่มาแต่จะเพาะการเจรจาหาทางให้พระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัวกลับไปเท่านั้น ส่วนเรื่องสำคัญ เช่นการ
 ลาออกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนี้ จำต้องให้รัฐบาล
 ได้ทราบและรับรองเสียก่อนจึงจะดำเนินการต่อไป เพราะ
 ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่สุดและควรจะดำเนินการทางผู้สำเร็จ
 ราชการแทนพระองค์ในกรุงเทพฯ ฯ ม.ร.ว. สัมครสมานกล่าว
 ว่าถ้าเช่นนั้น เขาจะได้ถามมายังรัฐบาลว่าหนังสือลาออก
 จะส่งทางสถานทูตได้หรือไม่และถ้าไม่ได้รับตอบจากรัฐบาล

ภายในวันที่ ๒ มีนาคมแล้ว ก็จะได้ส่งหนังสือลาออกจาก
 ราชสมบัติของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไป ยังสถานทูต
 ในวันนั้น และจะถือว่าได้ลาออกแล้วแต่เวลาที่ได้ส่งให้
 สถานทูต ข้าพเจ้าได้หวังอีกว่าทางที่ถูกควรจะส่งทางผู้
 สำเร็จราชการแทน พระองค์แต่สังเกตท่าทางเห็นว่าคงจะไม่
 เลิกความคิดเดิมที่จะส่งให้สถานทูตในกรุงลอนดอน ข้าพเจ้า
 ขอทราบว่ามีคำสั่งแก่ข้าพเจ้าประการใดอีกบ้าง
 (ลงนาม) ศรีธรรมมาธิเบศ

(สำเนา) โทรเลขนายกรัฐมนตรี เรียบเจ้าพระยาศรีธรรมมา
 ธิเบศ ส่งที่กรุงเทพ ฯ วันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗
 เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ

สถานทูตสยาม กรุงลอนดอน
 ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระ
 ราชหัตถเลขาทรงสละพระราชสมบัติมายังท่าน ขอให้รับไว้
 และรับโทรเลข ข้อความใน พระราชหัตถ เลขา ว่าโดยด่วน
 ส่วนกำหนดกลับของท่านให้หรือฟังคำสั่งต่อไป

(ลงนาม) พหล

(สำเนา) ที่ ๑๐/๕๔ พระที่นั่งราชกรัณยสภา
 วันที่ ๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗
 แจ้งความมาถึง นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา
 นายกรัฐมนตรี ให้ทราบ

ด้วยข้าพเจ้าได้รับ พระราชโทรเลข มีความว่า ได้มี
 พระราชหัตถเลขาทรงสละพระราชสมบัติ ลงพระปรมาภิไธย
 พระราชทานแก่เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ ประธานสภาผู้
 แทนราษฎรและผู้แทนรัฐบาลในวันนี้ (คือวันที่ ๒ มีนาคม
 พุทธศักราช ๒๔๗๗) แล้ว ที่ประเทศอังกฤษ และมีพระ
 บรมราชโองการดำรัสสั่งว่า ตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทน
 พระองค์เป็นอันพับไป ในวันที่ทรงลงพระปรมาภิไธยในพระ
 ราชหัตถเลขาทรงสละราชสมบัติ จะลงนามในเอกสาร
 อันใดไม่ได้ อีกต่อไป

ฉะนั้นบรรดาหนังสือราชการซึ่งในหน้าที่ผู้สำเร็จราชการ
 แทนพระองค์จะต้องปฏิบัตินั้น ข้าพเจ้าจำต้องระงับเป็นอัน
 สิ้นสุดในวันนี้ จึงแจ้งมาให้ท่านทราบ

(ลงพระนาม) นริศ

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(สำเนา)

ที่ ๑๑/๕๖

พระที่นั่งราชกรัณยสภา

วันที่ ๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

แจ้งความมาถึง นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา
 นายกรัฐมนตรี ให้ทราบ

อนุสนธิจากหนังสือข้าพเจ้าที่ ๑๐/๕๔ ลงวันวันนี้ เชิญ
 กระแสพระบรมราชโองการเรื่อง พระราชทาน พระราชหัตถ
 เลขา ทรงสละ พระราชสมบัติ แก่เจ้า พระยา ศรีธรรมมาธิเบศ
 ประชานสภาผู้แทนราษฎร และผู้แทนรัฐบาลมานั้น

บัดนี้ข้าพเจ้าได้รับโทรเลขหม่อมราชวงศ์ สัมคร สمان
 กฤดากร มีความว่าเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศไม่ยอมรับพระ
 ราชหัตถเลขา อ้างว่าไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลให้รับ
 เพราะเหตุตั้งนั้น จะได้เชิญพระราชหัตถเลขาไปมอบให้แก่
 อัครราชทูตสยามซึ่งประจำกรุงลอนดอนในฐานะที่เป็นผู้แทน
 รัฐบาลตามทางราชการต่อไป จึงแจ้งความมาให้ทราบ

(ลงพระนาม) นริศ

(สำเนา) ที่ ๕๑๗/๒๓๒๖ กรมราชเลขาณูการในพระองค์
วันที่ ๓ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรื่อง ส่งสำเนาบ้นที่กการเจรจาเมื่อวันเข้าเฝ้าสมเด็จพระเจ้าฟ้า
กรมพระนริศรานุวัดติวงศ์

ราชเลขาณูการในพระองค์ เรียบ เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ข้าพเจ้าขอส่งสำเนาบ้นที่กการเจรจาของท่านนายกรัฐมนตรี
มนตรี กับเลขาธิการคณะรัฐมนตรี และที่ปรึกษาสำนัก
นายกรัฐมนตรี ที่ได้เข้ามาเฝ้าสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
เจ้าฟ้ากรมพระนริศรานุวัดติวงศ์ ณพระที่นั่งราชกรัณยสภา
เมื่อวันเสาร์ที่ ๒ เดือนนี้ มาพร้อมกับหนังสือนี้ เพื่อเป็น
การยืนยันและหลักฐาน

บ้นที่กนี้ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนริศรานุวัดติวงศ์ ทรง
ทอดพระเนตรแล้ว

แล้วแต่จะโปรด

(ลงพระนาม) อาทิตย์

บันทึก

เรื่องนายกรัฐมนตรีมาเฝ้าสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครฯ
วันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๓

วันนี้เวลา ๑๗.๑๐ น. นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี กับนายนาวตรี หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ เลขาธิการคณะรัฐมนตรี และหม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ที่ปรึกษาสำนักนายกรัฐมนตรี ได้มาเฝ้าสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระนครสวรรค์วดีวงศ์ ณพระที่นั่งราชกรัณยสภา นายกรัฐมนตรี กราบทูลว่า ได้รับลายพระหัตถ์ที่พระราชทานไปว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชหัตถเลขาทรงสละราชสมบัติ พระราชทานแก่เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศร์วันนี้ และมีพระบรมราชโองการดำรัสสั่งว่า ตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นอันพับไป ในวันที่ทรงลงพระปรมาภิไธยในพระราชหัตถเลขาทรงสละราชสมบัติ จะทรงลงพระนามในเอกสารอันใดไม่ได้อีกต่อไป ฉะนั้นบรรดาหนังสือราชการ ซึ่งในหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์จะต้องปฏิบัติ จำต้องระงับเป็นอันสิ้นสุดในวันนี้แล้ว นายกรัฐมนตรีเห็นด้วยเกล้าว่า การที่จะไม่ทรงราชการอีกต่อไปนั้น ยังไม่ถูกต้อง ควรที่จะขอให้พระราชหัตถ

เลขาทรงสละราชสมบัตินั้นมาถึงสภาผู้แทนราษฎรเสียก่อน
สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ ตรัสว่า การที่ต้องทรงกระทำเช่นนั้น
ก็เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระบรมราชโองการ
ดำรัสสั่งมาตั้งนั้น ฉะนั้นจะทรงลงพระนามในเอกสารใด ๆ
ในทางราชการอีกต่อไปไม่ได้

หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร กราบทูลว่า ว่าตามกฎหมาย
แล้ว ยังไม่ทรงขาดจากตำแหน่งต้องทรงรอให้สภาผู้แทน
ราษฎรอนุมัติการทรงสละราชสมบัติเสียก่อน ทั้งนี้ก็เพราะได้
ทรงเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ โดยพระราช กฤษฎีกา
นอกจากจะทรงแสดงว่า ไม่ทรงสามารถที่จะทรงปฏิบัติพระ
ภาระในหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้อีกต่อไปแล้ว
เท่านั้น ถ้าทรงแสดงเช่นนั้นแล้ว คณะรัฐมนตรีก็สามารถ
เข้าทำการแทนได้ตามความแห่งมาตรา ๑๐ แห่งรัฐธรรมนูญ

สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ ตรัสว่า ก็เป็นเช่นนั้น พระองค์ไม่
ทรงสามารถที่จะ ปฏิบัติ พระภาระใน หน้าที่ผู้ สำเร็จราช การ
แทนพระองค์ได้อีกต่อไป เพราะมีพระบรมราชโองการ
ดำรัสสั่งให้ มา

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ กราบทูลว่า ถ้าเช่นนั้นแล้ว ก็
เป็นอันว่า ในระหว่างรอพระราชหัตถเลขา ถ้ามีเหตุฉุกเฉิน
หรือกิจการจำเป็นที่จักต้องกระทำแล้วคณะรัฐมนตรีก็จะ

ได้ดำเนินการไป แต่ข้อตกลงอันนี้ เป็นการตกลงกันภายในเท่านั้น ลางที่จะไม่มีเหตุอันใดเกิดขึ้นที่จะต้องทำเช่นนั้นเลย

นายกรัฐมนตรี กราบทูลถึงวิธีการที่คณะรัฐมนตรีจะได้ดำเนินการต่อไป โดยกล่าวว่า ได้มีโทรเลขไปถึงเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ สั่งให้รับพระราชหัตถเลขาที่ทรงสละราชสมบัตินั้นแล้ว และให้เก็บข้อความแจ้งมาทางโทรเลข เพื่อนำความเสนอสภาผู้แทนราษฎรให้ทราบต่อไป คณะรัฐมนตรีได้ตกลงว่า เมื่อสภาผู้แทนราษฎรรับรองการสละราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้ว ก็จะได้ขอให้สภาผู้แทนราษฎรรับรองผู้หนึ่งผู้ใดขึ้นเสวยราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์ต่อไป โดยยึดหลักแห่งกฎหมายที่ตราว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พ.ศ. ๒๔๖๗ โดยเคร่งครัดทุกประการ และถ้าได้แก่พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดลแล้ว ก็จะได้ให้สภาผู้แทนราษฎรเลือกบุคคลหรือคณะบุคคลขึ้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไป จนกว่าพระมหากษัตริย์จะมีพระชนมายุเข้าเกณฑ์บรรลุนิติภาวะแล้ว คณะรัฐมนตรีตั้งใจจะไปเฝ้าสมเด็จพระพันวัสสามาตุจฉาเจ้า พระบรมราชเทวี ในวันพรุ่งนี้ เพื่อฟังพระกระแสในข้อที่เกี่ยวแก่พระองค์เจ้าอานันทมหิดลต่อไป

สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ ตรัสว่า ที่คิดจะไปเฝ้าสมเด็จพระพัน
วัสสา นั้น นั้นไม่ทรงพระดำริเห็นว่าจะมีการขัดข้องอันใด

นายกรัชมন্ত্রী กราบทูลต่อไปว่า เมื่อพระองค์เจ้า
อานันทมหิดล ได้ทรงเป็นพระมหากษัตริย์แล้ว ก็ใครจะ
กราบทูลเชิญสมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ ทรงดำรงเป็นผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์

สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ ตรัสว่า รับไม่ได้ พระองค์ทรงพระ
ชรามากแล้ว มีพระชันษาถึง ๗๒ พรรษา ทั้งพระกรรมก็ตั้ง
พระบาทก็พิการทรงพระดำเนินไม่ถนัดกับทรงเหน็จเหนื่อย
มามากแล้ว ไม่ทรงสามารถที่จะปฏิบัติราชการในหน้าที่
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้ดี อีกประการหนึ่ง พระองค์
เจ้าอานันทมหิดลก็มีพระชันษาเพียง ๑๐ พรรษาเท่านั้น พระ
องค์ก็จะต้องทรงเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นเวลา
ถึง ๑๐ ปี ทรงทำไม่ไหวเป็นแน่

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ กราบทูลว่า ถึงจะไม่ทรงรับเป็น
ตลอดไปก็ตาม เพียงสักปี ๑ หรือ ๒ เดือน หรือ ๓ เดือน
ในตอนต้น ราวต่อหัวเดียวก็ยังดีขอให้ทรงพระกรุณาโปรดด้วย

อนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ทรงพระราชดำริ
เห็นว่า พระองค์เป็นเจ้านายที่สมควรจะทรงเป็นผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ ทั้งนี้ยังได้โปรดเกล้า ฯ พระราชทาน

ลายพระราชหัตถเลขามาแล้วด้วย ก็ว่าถ้าไม่ทรงรับแล้ว การเลือกตั้งผู้หนึ่งผู้ใดเป็นพระมหากษัตริย์ อาจจะเป็นไป โดยไม่ราบรื่นในสภาผู้แทนราษฎร อีกประการหนึ่ง ในตอน หัวต่อหัวเลี้ยวเช่นนี้ ข้อสำคัญอยู่ที่ความไว้วางใจทั้งภายใน และภายนอกประเทศ ถ้าพระองค์ทรงรับเป็นผู้สำเร็จราชการ แทนพระองค์แล้ว การณ์ก็จะเรียบร้อยดีเป็นอย่างมาก

สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ ตรัสว่า ถึงแม่พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชหัตถเลขาจริง แต่ก็มิได้ ทรงบังคับ ฉะนั้นแม่จะให้เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เป็นเวลาเพียง ๑ ปีหรือ ๖ เดือน หรือ ๓ เดือน ก็ทรงคิดว่ารับไม่ได้อยู่นั่นเอง แต่จะทรงยินดีให้ความช่วยเหลือเป็น ครั้งคราว เป็นการส่วนพระองค์ได้เสมอ ตามที่ได้ทรงรับ เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในระหว่างที่เสด็จพระราช ดำเนินคราวนี้ ก็เพื่อจะสนองพระเดชพระคุณพระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัวเท่านั้น และก็มีได้ทรงคาดว่าจะต้องทรง กระทำหน้าที่เป็นเวลานานถึงเพียงนี้ เท่าที่ทรงกระทำมาก็ เป็นเวลาถึง ๑๔ เดือนแล้ว ทรงรู้สึกเหน็ดเหนื่อยเต็มที่อยู่ แล้ว ไม่ทรงสามารถที่จะกระทำได้อีกต่อไป ขอให้เลือกคน หนุ่ม ๆ เกิด

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ กราบทูลว่า เมื่ออยู่ที่ยุโรป ได้ โอกาสไปเฝ้าพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ และได้ทูลถามว่า

จะทรงรับเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้หรือไม่ ก็
ทรงตอบปฏิเสธไม่ทรงรับ เพื่อความเรียบร้อยและความ
มั่นคงแห่งชาติ ขอพระราชทานกราบทูลขอให้สมเด็จพระเจ้า
ฟ้า ๆ ทรงรับเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ แม้แต่เพียง
๖ เดือนอีกครั้งหนึ่ง

สมเด็จพระเจ้าฟ้า ๆ ก็ยังทรงรับสั่งตามเดิม

นายกรัฐมนตรีกกราบทูลว่า ใครจะขอพระราชทานบัญชา
รายพระนามเจ้า นายเรียง ลำดับตามกฏมณเฑียรบาลว่าด้วย
การสืบราชสันตติวงศ์ เพื่อได้ไปพิจารณา

สมเด็จพระเจ้าฟ้า ๆ ตรัสว่า กระทรวงวังผู้เป็นเจ้าของที่
ได้ทำขึ้นแล้วและส่งมาให้ทรงตรวจ เมื่อทรงตรวจแล้ว
จะได้ทรงลงพระนามว่าถูกต้อง แล้วจะพระราชทานคืนไปให้
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัง ขอให้เรียกเอาจากรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงวังเถิด

นายกรัฐมนตรึ เลขาธิการคณะรัฐมนตรี และหม่อมเจ้า
วรรณไวทยากร กราบทูลลาออกจากที่เฝ้า เวลา ๑๗.๓๐ น.

(ลงพระนาม) อาทิตย์

ราชเลขาณูการในพระองค์

จดบันทึก

วันที่ ๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

(สำเนา)

ที่ ๑๒/๕๘

พระที่นั่งราชกรัณยสภา

วันที่ ๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

แจ้งความมาถึง นายพันเอก พระยาพลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี ให้ทราบ

ด้วยเมื่อวานนี้ ข้าพเจ้าได้รับโทรเลขจากหม่อมราชวงศ์ สัมภรณ์ เจริญกระแสนพระบรมราชโองการแจ้งมา มีความว่า

๑. ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เชิญพระราชหัตถเลขา ทรง สละราชสมบัติไปพระราชทานแก่ ประธานสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒ เดือนนี้ เวลา ๑๖.๓๐ น. และขอให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเชิญพระราชหัตถเลขาต่อมายังกรุงเทพฯฯ และเสด็จพระราชประสงค์ขอให้ประกาศพระราชหัตถเลขา ทรง สละราชสมบัติ นั้น แก่ประชาชนให้ทราบทั่วกันด้วย

๒. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง สละสิทธิที่จะตั้งผู้ครองราชสมบัติสืบต่อจากพระองค์ไป

๓. กับทรง สละสิทธิทั้งหลายในฐานะที่ทรงดำรงตำแหน่งเป็นพระมหากษัตริย์ทุกประการ แต่จะคงทรงสงวนสิทธิที่พึงปวง ซึ่งได้เคยทรงดำรงมาตั้งแต่ก่อนเสด็จขึ้นครองราชสมบัติ

๔. จะ คง ประทับ อยู่ณที่ ประทับ บัด นี้จน ปลาย เดือน มิถุนายน ถ้ามีหนังสือที่จะส่งไปถวาย ควรจำหน่ายซองใน พระนาม สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงสุโขทัยธรรมราชา

โดยพระกระแสรับสั่งมีประการดังนี้ ข้าพเจ้าจึงแจ้ง ความมาให้ท่านทราบ

(ลงพระนาม) นริศ

คำแปลโทรเลขเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ เรียบ นายกรัฐมนตรี ส่งจากกรุงลอนดอนวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ เวลา ๑.๓๕ น. ถึงกรุงเทพ ฯ วันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ เวลา ๒๒.๐๐ น.

ตามคำสั่งในโทรเลขของท่าน ข้าพเจ้าได้รับพระราช ทัตถเลขของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสละราช สมบัติเมื่อวันเสาร์ (ที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗) เวลา ๑๖. ๓๐ น. ณสถานทูตสยามกรุงลอนดอน ข้าพเจ้าจะได้โทร เลขคำแปลพระราชทัตถเลขมายังท่านโดยละเอียด ใน เมื่อข้าพเจ้าได้เข้าประมวลโทรเลขแล้ว

สรุปความได้ดังนี้ :-

ข้อความในพระราชทัตถเลขานั้น เริ่มต้นแต่เมื่อมีการ

ยึดอำนาจการปกครอง ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ทรง
 แสดงความผิดหวังที่ได้ทอดพระเนตรเห็นว่า รัฐบาลของ
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มิได้ดำเนินตามหลักประชา
 ธิปไตยอันแท้จริง เช่นในการตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ และ
 กฎหมายพิทักษ์รัฐธรรมนูญ เป็นต้น มิได้เป็นไปตามหลัก
 ความยุติธรรม แล้วทรงกล่าวว่า โดยที่รัฐบาลของพระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ยอมให้เสรีภาพทางการเมืองอันแท้
 จริงแก่ประชาชน จึงได้เกิดกบฏขึ้น รัฐบาลของพระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ยอมตามคำขอของพระองค์ ในอัน
 จะให้แก้ไขรัฐธรรมนูญและในปัญหาสำคัญ ๆ รัฐบาลก็ได้
 เร่งรัดให้ผ่านสภา โดยมีได้ให้เวลาแก่สภาในอันจะพิจารณา
 ปัญหานั้น ๆ การชำระนักโทษการเมืองก็ได้พิจารณาเป็น
 การลับ และตัดโอกาสที่เขาเหล่านั้นจะแก้คดีในศาลยุติ
 ธรรม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า ทรงพร้อมที่
 จะสละพระราชสิทธิต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน มิใช่ให้แก่
 พรรคใดพรรคหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรู้สึก
 ว่า จะทรงทำประโยชน์ให้แก่ประชาชนหรือคุ้มครองประ
 ชาชนอย่างใดต่อไปไม่ได้แล้ว จึงมีพระราชประสงค์ที่จะ
 ทรงสละราชสมบัติ พระองค์ได้ทรงสละราชสมบัติและทรง
 สละสิทธิทั้งปวงที่ทรงมีอยู่ในฐานที่ทรงเป็น พระมหากษัตริย์

นั้น ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป แต่จะทรงสงวนไว้ซึ่งสิทธิที่
พระองค์ได้ทรงมีอยู่ก่อนเสวยราชสมบัติ พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวไม่มีพระราชประสงค์ที่จะทรงตั้งผู้สืบราชสมบัติ
ไม่มีพระราชประสงค์ที่จะให้ผู้ใดก่อความไม่สงบประการใด
เพื่อประโยชน์ของพระองค์ ถ้ามีความไม่สงบประการใดเกิด
ขึ้นแล้วทรงปฏิเสธว่า ไม่ทรงเกี่ยวข้องด้วยเลย

(ลงนาม) ศรีธรรมมาธิเบศ

(สำเนา)

ที่ ก. ๑๔/๗๗

วันที่ ๕ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ เรียน นายกรัฐมนตรี

อนุสนธิหนังสือของข้าพเจ้าที่ ก. ๑๓/๗๗ ลงวันที่ ๑
มีนาคม สกนี้ เรียน ปฏิบัติไปใน เรื่อง ที่พระบาท สมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวจะพระราชทานพระราชหัตถเลขาทรงสละราช
สมบัตินั้น

ครั้นเมื่อวันที่ ๒ มีนาคม สกนี้ ข้าพเจ้าได้รับโทรเลข
ของท่าน ๑ ฉบับ สั่งไปว่า ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวจะพระราชทาน พระราชหัตถเลขา ทรงสละราช สมบัติ
แล้วให้ข้าพเจ้ารับไว้ และรับโทรเลขแจ้งข้อความเข้าไป

ให้ท่านทราบโดยด่วน ส่วนการกลับของข้าพเจ้านั้นให้รอ
ฟังคำสั่งทางโทรเลข ตั้งสำเนาโทรเลขซึ่งข้าพเจ้าขอส่งมา
เพื่อยืนยันความฉันทัน

ในวันที่ ๒ เดือนเดียวกัน ข้าพเจ้าได้ทำการติดต่อกับ
ม.ร.ว. สัมครสมาน กฤดากรว่า ในการที่จะเชิญพระราชหัตถ
เลขาทรงสละพระราชสมบัติมายังข้าพเจ้านั้น ขอให้มา
ส่งข้าพเจ้า ณ สถานทูตสยามกรุงลอนดอน ครั้นถึงเวลา
๑๖.๐๐ น. ม.ร.ว. สัมครสมานได้มาถึงสถานทูต และ
เวลา ๑๖.๓๐ น. ได้มอบพระราชหัตถเลขาซึ่งทรงเองด้วย
พระหัตถ์ให้แก่ข้าพเจ้า พร้อมด้วยหนังสือ ม.ร.ว. สัมครสมาน
เชิญพระราชหัตถเลขามาอีก ๑ ฉบับ โดยเหตุที่พระราชหัตถ
เลขาฉบับนี้มีข้อความยืดยาวมาก และเพื่อให้รัฐบาลได้
ทราบข้อความไว้ชั้นหนึ่งก่อนในวันเดียวกันนี้ ข้าพเจ้าจึงได้
รีบเก็บความสำคัญในพระราชหัตถเลขานั้นส่งโทรเลขมายัง
ท่าน ๑ ฉบับ ตั้งสำเนาซึ่งได้ส่งมาพร้อมกับหนังสือนี้ *

ครั้นแล้ว ข้าพเจ้าได้รับจัดการ แปลพระราชหัตถเลขา
ออกเป็นภาษาอังกฤษ แล้วเข้าโค้ตส่งเป็นโทรเลขเข้ามา
ยังท่านเมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ศกนี้ เวลา ๒๔.๐๐ น. ตั้งสำเนา
คำแปลโทรเลขซึ่ง ข้าพเจ้า ขอ ส่งมาเพื่อ สอบความ ถูก ต้อง
ฉันทัน

* ตั้งสำเนาคำแปลโทรเลขฉบับนี้ข้างต้นหน้า ๓๗๗

เนื่องจาก ทรงสละ ราชสมบัติ เช่นนี้ เพื่อเป็นการแสดง
 อภัยภัยไมตรี และความเคารพในวันรุ่งขึ้นคือวันที่ ๓
 มีนาคม เวลา ๑๕.๓๐ น. ข้าพเจ้าจึงได้ไปเฝ้าเป็นการ
 เยี่ยมเยียน

อนึ่งข้าพเจ้าขอเรียนว่าเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 ทรงสละราชสมบัติแล้ว ได้มีหนังสือพิมพ์ในประเทศอังกฤษ
 บางฉบับ เช่นหนังสือพิมพ์ Times ได้ลงข่าวมีข้อความอัน
 ไม่เป็นผลดี (Unfavourable) แก่รัฐบาลอยู่มาก ทั้งยัง
 ได้ลงข้อความในพระราชหัตถเลขาสละราชสมบัติโดยถ้อย
 อีกด้วย นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ News Chronicle ก็ได้
 ลงคำขอต่างๆ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอีก เป็นข้อๆ
 และว่า ม.ร.ว. สัมภรสมานบอกว่าคำขอเหล่านี้รัฐบาลไม่ยอม
 ดูเป็นเชิงว่ารัฐบาล ต้องการ อำนาจไว้ทั้งสิ้น โดยเหตุที่
 ข้าพเจ้ามิได้รับคำสั่งของท่านเกี่ยวกับการให้ข่าวหนังสือพิมพ์
 ตามที่ข้าพเจ้าได้ขอร้องเข้าไป เพื่อเป็นการรักษาประโยชน์
 ของรัฐบาล ข้าพเจ้าจึงได้ให้นายดิเรก ชัยนาม ให้
 อินเตอร์วิ แก่บริษัท กระจายข่าวมีอาทิ Press Association
 และบริษัทรอยเตอร์ เพื่อให้ข้อความที่ถูกต้อง ซึ่งบริษัท
 Press Association และรอยเตอร์ก็ได้กระจายข่าวออกไป
 แล้ว เรื่องนี้ข้าพเจ้าได้โทรเลขเรียนให้ท่านทราบแล้ว ดัง

สำเนาซึ่งขอเสนอมาด้วยฉันทน์ และในวันที่ ๖ มีนาคม ศกนี้ ก็จะได้ให้อินเตอร์วิว แก่หนังสือพิมพ์ News Chronicle ในเรื่องคำขอต่าง ๆ ตามความเป็นจริงเพื่อเป็นทางแก้ข่าว ซึ่งฝ่ายแครงเคยได้ให้แก่หนังสือพิมพ์ฉบับนั้นคลาดเคลื่อนไปจากความจริง พร้อมกับหนังสือข้าพเจ้าได้ตัดหนังสือพิมพ์ Times และ News Chronicle ซึ่งลงข่าวในเรื่องนี้ ส่งมาด้วย ส่วนหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ นั้นลงแต่ข้อความ เล็ก ๆ น้อย ๆ อย่างไรก็ดีข้าพเจ้าจะได้พยายาม คอยตรวจ และสังเกตเพื่อระวังประโยชน์ของรัฐบาลต่อไป ซึ่งจะได้ เรียบปฏิบัติมาในภายหลัง

ข้าพเจ้าขอส่งสำเนาพระราชหัตถเลขาสละราชสมบัติกับ สำเนาหนังสือของ ม.ร.ว. สัมครสมานซึ่งได้เชิญพระราชหัตถ เลขานั้นมา สำเนาทั้ง ๒ นี้ สอบทานถูกต้องกับต้นฉบับ แล้ว ส่วนต้นฉบับนั้นข้าพเจ้าได้ เรียบถามาโดยทาง โทรเลขแล้วว่าจะให้ข้าพเจ้านำเข้าไปเอง หรือจะให้ส่งไป โดยทางไปรษณีย์อากาศ

อนึ่งตามหนังสือ ม.ร.ว. สัมครสมานเชิญพระราชหัตถ เลขานั้นได้แจ้งไว้ด้วยว่า ทรงขอให้รัฐบาล ประกาศให้ ประชาชนชาวสยามทราบด้วย

ควรมีควรแล้วแต่จะกรุณา

(ลงนาม) เจ้าพระยาสุริยธรรมาธิเบศ

๓๘๓

(สำเนา)

Office of

His Majesty's Private Secretary

แครนเลย์

วันที่ ๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

ราชเลขานุการในกระบวนเสด็จ ฯ เรียบน เจ้าพระยาศรี
ธรรมมาธิเบศ

พร้อมกับหนังสือนี้ ข้าพเจ้าขอเชิญพระราชหัตถเลขา
ทรงสละราชสมบัติมา เพื่อเจ้าคุณส่งไปพระราชทานรัฐบาล
สยามต่อไป

อนึ่ง พระราชหัตถเลขานี้ ทรงขอให้รัฐบาลประกาศให้
ประชาชนชาวสยามทราบด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(ลงนาม) ม.ร.ว. สัมครสมาน

ลงนามแทน

๓๘๔

(สำเนา)

ปปร

บ้านโนล

แครนลี่, ประเทศอังกฤษ

เมื่อพระยาพลพลพยุหเสนา กับพวกได้ทำการยึด
อำนาจการปกครองโดยใช้กำลังทหารในวันที่ ๒๔ มิถุนายน
พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว ได้มีหนังสือมาอัญเชิญข้าพเจ้าให้ดำรง
อยู่ในตำแหน่งพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้า
ได้รับคำเชิญนั้น เพราะเข้าใจว่าพระยาพลฯ และพวก
จะสถาปนารัฐธรรมนูญตามแบบอย่างประเทศทั้งหลาย ซึ่ง
ใช้การปกครองตามหลักนั้น เพื่อให้ประชากรราษฎรได้มีสิทธิ
ที่จะออกเสียงในวิธีดำเนินการปกครองประเทศและนโยบาย
ต่าง ๆ อันจะเป็นผลได้เสียแก่ประชาชนทั่วไป ข้าพเจ้ามี
ความเลื่อมใสในวิธีการเช่นนั้นอยู่แล้ว และกำลังดำริจะ
จัดการเปลี่ยนแปลง การปกครองของประเทศสยามให้ เป็น
ไปตามรูปนั้น โดยมีได้มีการกระทบกระเทือนอันร้ายแรง
เมื่อมีเหตุรุนแรงขึ้นเสียแล้ว และเมื่อผู้ก่อการรุนแรง
นั้นอ้างว่ามีความประสงค์จะสถาปนารัฐธรรมนูญขึ้นเท่านั้นก็
เป็นอันไม่ผิดกับหลักการที่ข้าพเจ้ามีความประสงค์อยู่เหมือน
กัน ข้าพเจ้าจึงเห็นควรโน้มตามความประสงค์ของผู้ก่อการ

ยึดอำนาจนั้นได้ เพื่อหวังความสงบราบคาบในประเทศ
 ข้าพเจ้าได้พยายามช่วยเหลือในการที่จะรักษาความสงบราบ
 คาบเพื่อให้การเปลี่ยนแปลงอันสำคัญนั้นเป็นไปโดยราบรื่น
 ที่สุดที่จะเป็นไปได้ แต่ความพยายามของข้าพเจ้าไร้ผล โดย
 เหตุที่ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองหาได้กระทำให้บัง
 เกิดมีความเสรีภาพในการเมืองอย่างบริบูรณ์ขึ้นไม่ และมี
 ได้ฟังความคิดเห็นของราษฎรโดยแท้จริง และจากรัฐธรรมนูญ
 หมวดที่ ๒ ฉะนั้นจะพึงเห็นได้ว่าอำนาจที่จะดำเนินนโยบาย
 ต่าง ๆ นั้นจะตกอยู่แก่คณะผู้ก่อการและผู้สนับสนุนเป็น
 พวกพ้องเท่านั้น มิได้ตกอยู่แก่ผู้แทนซึ่งราษฎรได้เป็นผู้
 เลือก เช่นในฉบับชั่วคราวแสดงให้เห็นว่าถ้าผู้ใดไม่ได้รับความ
 เห็นชอบของผู้ก่อการ จะไม่ให้เป็นผู้แทนราษฎรเลย
 ฉะนั้นการได้มีการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น ตามคำร้องขอ
 ของข้าพเจ้า แต่ก็ยังให้มีสมาชิกซึ่งตนเลือกเองเข้ากำกับ
 อยู่ในสภาผู้แทนราษฎรถึงครึ่ง ๑ การที่ข้าพเจ้าได้ยินยอมให้
 มีสมาชิก ๒ ประเภทก็โดยหวังว่าสมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่ง
 ข้าพเจ้าตั้งนั้น จะเลือกจากบุคคลที่รอบรู้การงาน และ
 ชำนาญในวิธีดำเนินการปกครองประเทศโดยทั่ว ๆ ไป ไม่
 จำกัดว่าเป็นพวกใดคณะใด เพื่อจะได้ช่วยเหลือแนะนำทางให้
 แก่สมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งขึ้นมา แต่ครั้นเมื่อถึงเวลาที่

จะตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ขึ้น ข้าพเจ้าหาได้มีโอกาสแนะนำ
ในการเลือกเลย และคณะรัฐบาลก็เลือกเอาแต่จะเพาะ
ผู้ที่เป็นพวกของตนเกือบทั้งนั้น มิได้คำนึงถึงความชำนาญ
นอกจากนี้คณะผู้ก่อการ บางส่วนได้มีความคิดที่จะ เปลี่ยน
แปลงโครงการเศรษฐกิจของประเทศอย่างใหญ่หลวง จึง
เกิดแตกร้างกันขึ้นเองในคณะผู้ก่อการและพวกพ้อง จน
ต้องมีการปิดสภาและงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา โดยคำ
แนะนำของคณะรัฐบาลซึ่งถือตำแหน่งอยู่ในเวลานั้น ทั้งนี้
เป็นเหตุให้มีการ บั่นบ่วนในการเมือง ต่อมาพระยาพหล ๆ
กับพวกก็กลับเข้าทำการยึดอำนาจโดยกำลังทหารเป็นครั้งที่ ๒
และแต่นั้นมาความหวังที่จะให้การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เป็น
ไปโดยราบรื่นก็ลดน้อยลง

เนื่องจากเหตุที่คณะผู้ก่อการมิได้กระทำให้มีเสรีภาพใน
การเมืองอันแท้จริง และประชาชนไม่ได้โอกาสออกเสียง
ก่อนที่จะดำเนินนโยบายอันสำคัญต่าง ๆ จึงเป็นเหตุให้การ
กบฏขึ้น ถึงกับต้องต่อสู้ฆ่าฟันกันเองระหว่างคนไทย

เมื่อข้าพเจ้าได้ร้องขอให้เปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญเสีย
ให้เข้ารูปประชาธิปไตยอันแท้จริงเพื่อให้เป็นที่พอใจแก่ประ-
ชาชน คณะรัฐบาลและพวกซึ่งกุมอำนาจอยู่บริบูรณ์ในเวลา
นี้ ก็ไม่ยินยอม ข้าพเจ้าได้ร้องขอให้ราษฎรได้มีโอกาสออก

เสียงก่อนที่จะเปลี่ยนหลักการและนโยบายอันสำคัญ มีผล
ได้เสียแก่พลเมือง รัฐบาลก็ไม่ยินยอม และแม้แต่การ
ประชุมในสภาผู้แทนราษฎรในเรื่องสำคัญ เช่น เรื่องคำร้อง
ขอต่าง ๆ ของข้าพเจ้า สมาชิกก็มีได้มีโอกาสพิจารณาเรื่อง
โดยถ่องแท้และละเอียดละออเสียก่อน เพราะถูกเร่งรัด
ให้ลงมติอย่างรีบด่วนภายในวาระประชุมเดียว นอกจากนี้
รัฐบาลได้ออกกฎหมายใช้วิธีปราบปรามบุคคลซึ่งถูกหาว่าทำ
ความผิดทางการเมืองในทางที่ผิดยุคติธรรมของโลก คือไม่ให้
โอกาสต่อสู้คดีในศาล มีการชำระโดยคณะกรรมการอย่าง
ลับไม่เปิดเผย ซึ่งเป็นวิธีการที่ข้าพเจ้าไม่เคยใช้ในเมื่อ
อำนาจอันสิทธิขาดยังอยู่ในมือของข้าพเจ้าเอง และข้าพเจ้า
ได้ร้องขอให้เลิกวิธีนี้ รัฐบาลก็ไม่ยอม

ข้าพเจ้าเห็นว่าคณะรัฐบาลและพวกพ้อง ใช้วิธีการ
ปกครองซึ่งไม่ถูกต้องตาม หลักการของเสรีภาพใน ตัวบุคคล
และ หลักความ ยุติธรรม ตามความ เข้าใจ และยึดถือ ของ
ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าไม่สมควรที่จะยินยอมให้ผู้ใด คณะใด
ใช้วิธีการปกครองอย่างนั้นในนามของข้าพเจ้าต่อไปได้

ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละอำนาจอันเป็นของข้าพเจ้า
อยู่แต่เดิมให้แก่ราษฎรโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยก
อำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใด คณะใด โดยเฉพาะ

เพื่อใช้อำนาจนั้นโดยสิทธิขาด และโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของประชาราษฎร

บัดนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่า ความประสงค์ของข้าพเจ้าที่จะให้ราษฎรมีสติธิ ออกเสียงในนโยบายของประเทศโดยแท้จริง ไม่เป็นผลสำเร็จ และเมื่อข้าพเจ้ารู้สึกว่าเป็นอันหมดหนทางที่ข้าพเจ้าจะช่วยเหลือหรือให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนได้ต่อไปแล้ว ข้าพเจ้าจึงขอสละราชสมบัติและออกจากตำแหน่งพระมหากษัตริย์แต่บัดนี้เป็นต้นไป ข้าพเจ้าขอสละสิทธิของข้าพเจ้าทั้งปวง ซึ่งสิ้นของข้าพเจ้าอยู่ในฐานะที่เป็นพระมหากษัตริย์ แต่ข้าพเจ้าสงวนไว้ซึ่งสิทธิทั้งปวงอันเป็นของข้าพเจ้าแต่เดิมมา ก่อนที่ข้าพเจ้าได้รับราชสมบัติสืบสันตติวงศ์

ข้าพเจ้าไม่มีประสงค์ที่จะบ่งนามผู้หนึ่งผู้ใด ให้เป็นผู้รับราชสมบัติสืบสันตติวงศ์ต่อไปตามที่ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะทำได้ตามกฎหมายแต่ยรรบาว่าด้วยการสืบสันตติวงศ์

อนึ่ง ข้าพเจ้าไม่มีความประสงค์ที่จะให้ผู้ใดก่อการไม่สงบขึ้นในประเทศเพื่อประโยชน์ของข้าพเจ้า ถ้าหากมีใครอ้างใช้นามของข้าพเจ้า ฟังเข้าใจว่ามีได้เป็นไปโดยความยินยอมเห็นชอบ หรือความสนับสนุนของข้าพเจ้า

ข้าพเจ้ามีความเสียใจเป็นอย่างยิ่ง ที่ไม่สามารถจะยัง

ประโยชน์ให้แก่ประชาชนและประเทศชาติของข้าพเจ้าต่อไป ได้ตามความตั้งใจและความหวัง ซึ่งรับสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ยังได้แต่ตั้งสัตยอธิษฐานขอให้ประเทศสยามจงได้ประสบความเจริญ และขอประชาชนชาวสยามจงได้มีความสุขสบาย

(พระปรมาภิไธย) ประชาธิปก ประ

วันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๓

เวลา ๑๓ นาฬิกา ๔๕ นาที

คำแปล

(สำเนา)

จากเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ ลอนดอน

ถึง พระยาพหล ฯ กรุงเทพ ฯ

ส่ง ๕/๑๒/๓๓, ๑๖.๐๐ น.

พระยาพหล ฯ กรุงเทพ ฯ

หนังสือพิมพ์ที่นี้บางฉบับเช่นหนังสือพิมพ์ลอนดอน
ไทมส์ ได้ลงข่าวเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
สละราชสมบัติ อันไม่เป็นผลดีแก่รัฐบาล ข้าพเจ้ามีเหตุ
อันควรเชื่อได้ว่าข่าวนี้ส่งมาจากแคเรนเลย์ หนังสือพิมพ์นี้
ยังได้ลงข้อความในพระราชหัตถเลขาทรงสละราชสมบัติทั้ง
ฉบับ โดยเหตุที่ข้าพเจ้ามิได้รับตอบจากท่านในเรื่องให้
ข่าวหนังสือพิมพ์ ข้าพเจ้าจึงเห็นสมควร และได้ให้
เลขานุการคณะผู้แทน ฯ ให้อินเตอวิวก่กับบริษัทกระจายข่าว
มีอาที่ Press Association และบริษัทรอยเตอร์ เพื่อให้ข้อ
ความที่ถูกต้อง

ศรีธรรมมา.

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ครั้งที่ ๓๓/๒๔๗๗

(ประชุมวิสามัญ สมัยสามัญ สมัยที่ ๒)

วันพุธ - พฤหัสบดี ที่ ๖ - ๗ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม

เริ่มประชุมเวลา ๒๐.๑๕ นาฬิกา

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่่า วันนี้มีสมาชิกมาประชุม ๑๓๑ นายเป็นองค์ประชุมแล้ว ตามมติของสภา ฯ ระเบียบวาระสำหรับประชุมวันนี้ก็คือพิจารณาร่างประมวลบรรพ ๕ แต่รัฐบาลเสนอญัตติด่วนขอให้มีการประชุมลับ และขอให้เปลี่ยนระเบียบวาระ ข้าพเจ้าจึงขออนุมัติต่อที่ประชุมให้เป็นไปเช่นนั้นเมื่อไม่มีผู้ใดคัดค้าน จะได้ถือว่าที่ประชุมนี้อนุมัติให้เปลี่ยนระเบียบวาระประชุมทั้งเป็นการประชุมลับด้วย เพราะฉะนั้นขอให้ท่านที่ไม่ใช่เป็นสมาชิก และมีชื่อเจ้าหน้าที่โปรดออกจากที่ประชุมนี้ ข้าพเจ้าได้รับจดหมายของเจ้าคุณนายก ฯ อันเกี่ยวกับการสละราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตั้งที่เลขาธิการจะได้อ่านให้ท่านฟัง

เลขาธิการสภา ฯ อ่าน

ที่ ส. ๑๐๖๕๕/๒๔๗๗ สำนักนายกรัฐมนตรี ینگปารุสกัน
วันที่ ๖ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

นายกรัฐมนตรี เรียน ผู้ทำการแทนประธานสภาผู้แทนราษฎร
ตามที่รัฐบาลได้แถลงการณ์ต่อสภาผู้แทนราษฎรตาม
พระราชประสงค์เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๗ ใน
เรื่องรัฐบาลเจรจากับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอด
ทั้งบันทึกตอบพระราชกระแสที่รัฐบาลจัดส่งไปทูลเกล้า ฯ
ถวาย และสภาผู้แทนราษฎรได้แสดงความเห็นโดยลงมติ
พร้อมเพรียงกันให้ผ่านระเบียบวาระไปนั้น รัฐบาลได้ส่ง
บันทึกที่ว่านั้นทูลเกล้า ฯ ถวายไปแล้ว แต่เมื่อวันที่ ๒
กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗

บัดนี้รัฐบาลได้รับโทรเลขลงวันที่ ๓ มีนาคม ศกนี้ จาก
เจ้าพระยาศรัทธาธรรมาธิเบศ ประธานสภาผู้แทนราษฎร ซึ่ง
เป็นผู้แทนรัฐบาลในการนี้ รายงานเข้ามาว่าพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชหัตถเลขา ลงวันที่ ๒ มีนาคม
พ.ศ. ๒๔๗๗ เวลา ๑๓.๔๕ น. ทรงสละราชสมบัติ เจ้าพระยา
ศรัทธาธรรมาธิเบศ ได้รับพระราชหัตถเลขาไว้ตามคำสั่ง
ของรัฐบาลในวันเดียวกัน เวลา ๑๖.๓๐ น. และเจ้าพระยา
ศรัทธาธรรมาธิเบศ ได้มีโทรเลขลงวันที่ ๕ มีนาคม ศกนี้ แจ้ง

ข้อความในพระราชหัตถเลขา นั้นเข้ามาโดยละเอียด ตาม
คำสั่งของรัฐบาลแล้ว

รัฐบาลจึงขอส่งคำแปลโทรเลขที่ว่านี้พร้อมด้วยสำเนา
หนังสือและโทรเลขที่เกี่ยวข้อง นั้นมาพร้อมกับหนังสือนี้
เพื่อสภาผู้แทนราษฎรจะได้พิจารณาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทรง
สละราชสมบัตินี้ต่อไป

ควรมีควรแล้วแต่จะกรุณา

พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา

ร.ท. ทองคำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีน
บุรี กล่าวว่ ในกรณีเช่นนี้ เราจะดำเนินการไปอย่างไร
ข้าพเจ้าขอทราบว่ อยากจะขอให้ท่านที่ปรึกษาอธิบาย
สักหน่อย

นายกรัฐมนตรี ขออนุญาตต่อประธานสภา ฯ ให้หม่อม
เจ้าวรรณ ฯ ทรงอธิบาย

ทำการแทนประธานสภา ฯ อนุมัติ

หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ทรงกล่าวว่ ตามที่
ท่านสมาชิกอยากจะทราบนั้น ต่อไปตั้งแต่ขั้นนี้หรือว่าอย่าง
ไร เพราะมีเอกสารต่าง ๆ ข้าพเจ้านึกว่บางที่ท่านสมาชิก
คงอยากจะทราบกิจการที่รัฐบาลได้ปฏิบัติต่อจากแต่เมื่อเสนอ
เรื่องต่อสภา ฯ เมื่อทราบเรื่องราวแล้วก็จะได้ดำเนินการ

ต่อไป และจะชี้แจงกันในตอนนั้น หรือท่านอยากจะทราบ
ในบัดนี้

ร.ท. ทองดำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีน
บุรี กล่าวว่า อยากจะทราบว่าต่อไปจะอย่างไร

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า ตามหนังสือเจ้าคุณนายก ฯ ที่เลขาชการ ฯ ได้อ่านเมื่อ
นี้ ข้าพเจ้ายังเข้าใจว่ามีเอกสารอีกหลายชั้นซึ่งเป็นการโต้
ตอบระหว่างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและรัฐบาลโต้ตอบ
กัน เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงอยากจะขอทราบข้อเท็จจริง
เหล่านั้นเสียก่อน แล้วจึงจะค่อยพูดกันต่อไป

น.ต. หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ร.น. กล่าวว่า สมาชิกทั้ง
หลาย ปัญหาเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ข้าพเจ้า
คิดว่าทุกท่านคงทราบดีแล้วว่า เป็นปัญหาที่ยุ่งยาก รัฐบาล
ได้พยายามทุกทางและทุกโอกาสในอันที่จะไม่ให้เรื่องต้อง
ลงเอยด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่เสด็จกลับ เพราะ
ฉะนั้นตั้งแต่เดิมมาได้มีการสงวนไม่อยากจะให้แพร่พราย
ด้วยเจตนาของรัฐบาล เมื่อแพร่พรายมาแล้ว เท่ากับ
ประหนึ่งว่าเป็นการทำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกลับ
คำยากในอันที่จะเสด็จกลับเพราะฉะนั้นจึงสงวนเรื่องตลอด
มาเป็นความลับ ถึงแม้จะได้มีการนำเรื่องเสนอสภา ฯ ครั้ง

หนึ่งเพื่อวิญญ์ก็ดี และรัฐบาลก็คิดอยู่เสมอว่า อาจจะมี
ทางในอันที่จะอัญเชิญให้เสด็จกลับได้ ฉะนั้นจึงได้สงวน
เรื่องเป็นความลับต่อมา บัดนี้รัฐบาลได้รับโทรเลขในเรื่อง
สละราชสมบัติ และเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ และในการจะ
ดำเนินการจะต้องดำเนินการโดยรวดเร็ว รัฐบาลรู้ดีว่าจะทำ
ให้โอกาสพิจารณาของสมาชิกมีน้อยไปแต่ก็ไม่สามารถจะทำ
อย่างอื่นให้ดีกว่านี้ได้ จึงได้เสนอมานในที่นี้ขณะนี้ และขอ
ประทานโทษที่จะอ่านพิจารณา อย่างที่เคยปฏิบัติมาแล้วใน
คราวก่อน ดังต่อไปนี้

[ต่อไปรัฐบาลได้อ่านเอกสารเหล่านี้ (ซึ่งได้ปรากฏ
แล้วข้างต้น) คือ

๑. หนังสือนายกรัฐมนตรีถึงเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ
ที่ จ. ๕๕๘๔/๒๔๗๗ ลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗
(ดูหน้า ๘๐)

๒. โทรเลขจากเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ ถึง นายก
รัฐมนตรี รับวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๗๔)

๓. หนังสือเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศถึงนายกรัฐมนตรี
ที่ ก. ๘/๗๗ ลงวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗
(ดูหน้า ๖๖)

๔. หนังสือราชเลขานุการในขบวนเสด็จ ถึง เจ้าพระยา

ศรีธรรมมาธิเบศ ลงวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗
(ดูหน้า ๗๑)

๕. หนังสือเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ ถึง ราชเลขาธิการ
ในขบวนเสด็จ ลงวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗
(ดูหน้า ๗๒)

๖. โทรเลขจากเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ ถึง พระยา
พหลฯ ลงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๘๔)

๗. หนังสือเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ ถึง นายกรัฐมนตรี
ที่ ก. ๕/๗๗ ลงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗
(ดูหน้า ๘๒)

๘. บันทึกการเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวครั้งที่ ๕
วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๘๔)

๙. หนังสือเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ถึง เจ้าพระยาศรี
ธรรมมาธิเบศ ที่ จ. ๑๐๐๑๕/๒๔๗๗ ลงวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์
พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๘๕)

๑๐. หนังสือเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ ถึง นายกรัฐมนตรี
ที่ ก. ๑๐/๗๗ ลงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗
(ดูหน้า ๓๕๒)

๑๑. หนังสือราชเลขาธิการในขบวนเสด็จถึง เจ้าพระยา
ศรีธรรมมาธิเบศ ลงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗
(ดูหน้า ๓๕๔)

๑๒. หนังสือราชเลขานุการในพระองค์ถึง นายกรัฐมนตรี
ที่ ๘๗๖/๒๒๒๑ ลงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗
(ดูหน้า ๓๕๕)

๑๓. โทรเลขจากเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ ถึง ราช
เลขานุการในพระองค์ ลงวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗
(ดูหน้า ๓๕๖)

๑๔. หนังสือนายกรัฐมนตรี ถึง ราชเลขานุการในพระ
องค์ ที่ ก. ๑๐๑๕๔/๒๔๗๗ ลงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์
พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๓๕๘)

๑๕. หนังสือราชเลขานุการในพระองค์ ถึง นายก
รัฐมนตรี ที่ ๘๘๑/๒๒๓๕ ลงวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์
พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๓๖๑)

๑๖. โทรเลขจากราชเลขานุการในพระองค์ ถึง ราชเลขา
นุกรในขบวนเสด็จ ลงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗
(ดูหน้า ๓๖๑)

๑๗. ลายพระหัตถ์ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ถึง
นายกรัฐมนตรี ที่ ง. ๑๐/๕๔ ลงวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗
(ดูหน้า ๓๖๗)

๑๘. โทรเลขนายกรัฐมนตรี ถึง เจ้าพระยาศรีธรรมมา
ธิเบศ ลงวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๓๖๖)

๑๕. หนังสือราชเลขานุการในพระองค์ ถึง เลขาธิการ
คณะรัฐมนตรี ที่ ๕๑๗/๒๓๒๖ ลงวันที่ ๓ มีนาคม
พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๓๖๕)

๑๖. บันทึกเรื่อง นายกรัฐมนตรี มาเข้า สมเด็จเจ้าฟ้า
กรมพระนริศ ฯ วันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๓๗๐)

๑๗. ลายพระหัตถ์ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ถึง
นายกรัฐมนตรี ที่ ๑๑/๕๖ ลงวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗
(ดูหน้า ๓๖๘)

๑๘. คำแปลโทรเลขเจ้าพระยาสุรธรรมาธิเบศ ถึง นาย
กรัฐมนตรี ส่งวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ (ดูหน้า ๓๗๗)

๑๙. ลายพระหัตถ์ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ถึง
นายกรัฐมนตรี ที่ ๑๒/๕๘ ลงวันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗
(ดูหน้า ๓๗๖)]

[และรัฐบาลได้อ่านโทรเลข ดังต่อไปนี้]

คำแปล

เจ้าพระยาสุรธรรมาธิเบศ ถึง นายกรัฐมนตรี

ส่งจากลอนดอน วันที่ ๕/๑๒/๗๗ เวลา ๐.๕๘ น.

ถึง กรุงเทพ ฯ วันที่ ๕/๑๒/๗๗ เวลา ๑๕.๐๐ น.

อนุสนธิโทรเลขของข้าพเจ้าลงวันที่ ๓ มีนาคม ข้าพเจ้า
ขอเสนอข้อความในพระราชหัตถ์เลขที่ ทรงสละพระราช

สมบัติโดยละเอียด ดังต่อไปนี้

เมื่อพระยาพหล ฯ และพรรคพวกได้ยึดอำนาจโดยใช้กำลังทหารเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้มีหนังสือขอให้ข้าพเจ้ายังคงเป็นพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้ายอมรับตามคำขอ โดยเข้าใจว่าพระยาพหล ฯ และพรรคพวกจะประดิษฐานรัฐธรรมนูญตามแบบประเทศรัฐธรรมนูญอื่น ๆ เพื่อประชาชนจะได้มีเสียงในการปกครองของบ้าน เมือง และในนโยบายที่เกี่ยวข้องด้วยความ ผาสุกของประชาชน ข้าพเจ้าเห็นชอบในการปกครองแบบนี้อยู่แล้ว และดำริอยู่แล้วว่า จะทำอย่างไร จึงจะกระทำการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ได้ โดยมีให้มีความไม่สงบอย่างร้ายแรงประการใดเกิดขึ้น โดยที่ได้มีการใช้กำลังบังคับ และผู้ก่อการกล่าวว่า มีความประสงค์อยู่อย่างเดียว คือ จะใคร่ประดิษฐานรัฐธรรมนูญ ซึ่งไม่ต่างกับหลักที่ข้าพเจ้าดำริอยู่ และเพื่อเห็นแก่ความสงบภายในของประเทศ ข้าพเจ้าจึงได้ยอมตามความประสงค์ของผู้ก่อการเปลี่ยนแปลง ข้าพเจ้าได้พยายามที่จะช่วยเหลือในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อการเปลี่ยนแปลงอันสำคัญนี้จะดำเนินไปโดยสงบที่สุดที่จะเป็นไปได้ ความพยายามของข้าพเจ้าไม่เป็นผลสำเร็จด้วยผู้ก่อการ ไม่ให้เสรีภาพในทางการเมืองโดย บริบูรณ์ แก่

ประชาชน และไม่ฟังความเห็นของประชาชนอย่างจริงจัง ตามรัฐธรรมนูญ ๒ ฉบับนั้น จะสังเกตเห็นได้ว่า อำนาจ อำนวนโยบายตกอยู่กับผู้ก่อการและผู้สนับสนุนผู้ก่อการ มากกว่าอยู่กับผู้แทนซึ่งราษฎรได้เลือกตั้งมาเช่น รัฐธรรมนูญชั่วคราวเป็นต้น แสดงให้เห็นว่า ผู้ใดที่ผู้ก่อการไม่เห็นชอบด้วย ก็ถูกตัดจากการเป็นผู้แทนราษฎร รัฐธรรมนูญถาวรเป็นการดีขึ้น ก็ด้วยข้าพเจ้าร้องขอ แต่ที่ข้าพเจ้าได้ ยินยอมให้มีสมาชิก ๒ ประเภทนั้น ไม่ใช่จะทำให้ผู้ก่อการ มีทางที่จะตั้งสมาชิกกึ่งหนึ่งของสภาเพื่อเข้ากระทำการควบคุม ในสภา ข้าพเจ้าแสดงความหวังไว้ว่า สมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่งข้าพเจ้าจะได้ตั้งนั้น จะได้คัดเลือกจากบุคคลที่มีความรู้ และความชำนาญในการปกครองทั่วไป มิใช่คัดเลือกจาก พรรคใดพรรคหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อจะได้ช่วยเหลือแนะนำสมาชิก ซึ่งราษฎรเลือกตั้งมา ครั้นเมื่อถึงเวลาตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ข้าพเจ้าไม่ได้มีโอกาสที่จะได้แนะนำการ คัดเลือก และ รัฐบาลได้คัดเลือกพรรคพวกของตนเป็นส่วนมาก โดย ไม่คำนึงถึงความชำนาญของผู้ที่คัดเลือกมา นอกจากนี้ ผู้ ก่อการ บางคนได้วาง แผน การ ที่จะ บรรจุการ เปลี่ยนแปลง อย่างใหญ่หลวงลงในโครงการเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้ ได้ทำให้ผู้ก่อการและพรรคพวกของตนแตกกัน และสภา

ก็ต้องถูกปิด และรัฐธรรมนูญบางมาตราถูกงด ตามคำแนะนำของรัฐบาลซึ่งมีอำนาจอยู่ในขณะนั้น การทั้งนี้ ได้ก่อความไม่สงบในทางการเมืองขึ้น ครั้นต่อมา พระยาพหล ฯ และพรรคพวกได้กระทำการยึดอำนาจการปกครองด้วยกำลังทหารอีกครั้งหนึ่ง และตั้งแต่บัดนั้นมา ความหวังที่จะให้การเปลี่ยนแปลงดำเนินไปโดยเรียบร้อย ก็ลดน้อยลง เพราะว่าผู้ก่อการไม่ให้เสรีภาพในทางการเมืองอย่างแท้จริงแก่ประชาชน และประชาชนไม่มีโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นก่อนที่จะดำเนินนโยบาย อันสำคัญ ๆ กับฉุฉง เกิดขึ้นเป็นเหตุให้ต้องเสียเลือดเนื้อด้วยไทยกับไทยรบกันเอง เมื่อข้าพเจ้าได้ขอให้แก้รัฐธรรมนูญเพื่อให้อนุโลมตามหลักประชาธิปไตยอันแท้จริง และเพื่อให้เป็นที่พอใจแก่ประชาชน รัฐบาล และพรรค พวกซึ่งถืออำนาจบริบูรณ์อยู่ณขณะนั้นนั้นก็ ไม่ยอมตาม ข้าพเจ้าได้ขอให้ประชาชนมีโอกาสดแสดงความคิดเห็นก่อนจะกระทำการเปลี่ยนแปลงอย่างใดในหลักการอันสำคัญ ๆ และในนโยบายที่เกี่ยวกับความผาสุกของประชาชน แต่รัฐบาลก็ไม่ยอมตามอีก แม้ในการประชุมสภาเมื่อได้เสนอเรื่องสำคัญ ๆ เช่น เรื่องคำขอต่าง ๆ ของข้าพเจ้า เป็นต้น สมาชิกก็มีได้มีโอกาสที่จะพิจารณาเรื่องนั้น ๆ โดยละเอียดตามสมควร เพราะถูกรบเร้าให้ตกลงกันโดยด่วน

ในการประชุมคราวเดียว อนึ่ง รัฐบาลได้ออกกฎหมายปราบผู้ต้องหาว่ากระทำผิดในทางการเมือง โดยใช้วิธีพิจารณาคดีกับหลักยุติธรรมที่รับรองกันทั่วไป ผู้ต้องหาเหล่านั้นได้ถูกตัดโอกาสที่จะแก้คดีในศาลยุติธรรม ได้ถูกชำระเป็นการลับ โดยมีคณะกรรมการพิจารณาด้วยวิธีที่ข้าพเจ้าไม่เคยใช้ในเมื่อข้าพเจ้ายังมีสมบูรณาญาสิทธิอยู่ ข้าพเจ้าได้ขอให้เลิกวิธีพิจารณาเช่นนั้นเสีย แต่รัฐบาลก็ไม่ยอม ข้าพเจ้าเห็นว่า รัฐบาลและผู้สนับสนุนรัฐบาล ใช้วิธีปกครองซึ่งไม่ชอบด้วยเสรีภาพของบุคคลและหลักยุติธรรมตามที่ข้าพเจ้าคิดเห็นและเชื่อถือ ข้าพเจ้าไม่สามารถที่จะยินยอมให้บุคคลใดหรือคณะใดดำเนินการปกครองวิธีนี้ในนามของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าพร้อมที่จะสละอำนาจซึ่งข้าพเจ้ามีอยู่แต่ก่อนให้แก่ประชาชนทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยอมสละให้แก่บุคคลหรือคณะใด ๆ เพื่อที่จะใช้อำนาจนั้น ๆ ด้วยสมบูรณาญาสิทธิ โดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของประชาชน บัดนี้ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า ความมุ่งหมายของข้าพเจ้าที่จะให้ประชาชนได้มีเสียงอันแท้จริงในนโยบายของบ้านเมืองเป็นอันไร้ผลแล้ว และโดยที่ข้าพเจ้ารู้สึกอยู่ณบัดนี้ว่าไม่มีทางใดที่ข้าพเจ้าจะช่วยเหลือหรือคุ้มครองประชาชนได้อีกต่อไปแล้ว ข้าพเจ้าจึงสละราชสมบัติโดยหนังสือฉบับนี้ ตั้งแต่

บัดนี้เป็นต้นไปข้าพเจ้าสละสิทธิทั้งปวงที่ข้าพเจ้ามีอยู่ในฐานะ
ที่เป็นพระมหากษัตริย์ แต่ข้าพเจ้าสงวนไว้ซึ่งสิทธิทั้งปวง
ที่ข้าพเจ้าเคยมีอยู่ก่อนขึ้นครองราชสมบัติ ข้าพเจ้าไม่มีความ
ประสงค์ที่จะตั้งผู้ใดเป็นผู้สืบราชสมบัติแทนข้าพเจ้า ซึ่งตาม
กฎหมายเขี้ยวบาลว่าด้วย การสืบสันตติวงศ์ ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะ
กระทำได้ ข้าพเจ้าไม่มีความประสงค์ที่จะให้ผู้ใดก่อความ
ไม่สงบในบ้านเมืองเพื่อประโยชน์แก่ข้าพเจ้า ถ้าหากว่าผู้ใด
ใช้นามของข้าพเจ้าในการเช่นนั้น ขอให้เป็นที่เข้าใจอย่าง
ชัดแจ้งว่า การอันนั้นได้กระทำไปโดยข้าพเจ้ามิได้ยินยอม
หรือสนับสนุนประการใด ข้าพเจ้ามีความเสียใจเป็นอันมาก
ที่ข้าพเจ้าจะ ทำประโยชน์ให้แก่ประชาชนแห่งประเทศชาติ
ของข้าพเจ้าต่อไปไม่ได้ ตามความประสงค์จำนงหมายซึ่ง
ข้าพเจ้าได้รับสืบมาแต่พระราชบรรพบุรุษของข้าพเจ้า ข้าพ-
เจ้าได้แต่ตั้ง อธิษฐานให้ประเทศ สยามได้รับความ รุ่งเรือง
และประชาชนชาวสยามได้รับความสุขสืบต่อไป

(พระปรมาภิไธย) ประชาธิปก

วันเสาร์ที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ เวลา ๑๓.๔๕ น.
 คำแปลข้างบนนี้ ได้กระทำในระยะเวลาอันสั้นมาก
 สำเนาพระราชหัตถเลขาทรงสละราชสมบัตินี้ จะได้ส่งมา
 ทางไปรษณีย์ ส่วนต้นฉบับนั้น จะให้ข้าพเจ้านำมากรุงเทพฯ
 หรือจะให้ส่งทางไปรษณีย์

(ลงนาม) ศรีธรรมมา

ร.ท. ทองคำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีน
 บุรี กล่าวว่า เมื่อข้าพเจ้าได้ขอร้องแล้วว่า ในกรณีเช่นนั้น
 เราจะจัดการอย่างไรต่อไป ขอให้ท่านที่ปรึกษาทรงอธิบาย
 นายกรัฐมนตรี ขอให้หม่อมเจ้าวรรณ ๗ ทรงแถลง

ทำการแทนประธานสภา ฯ อนุมัติ

หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ทรงกล่าวว่า ปัญหา
 ฉะเพาะหน้าสภาผู้แทนราษฎรก็คือ พระราชหัตถเลขาของ
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงสละราชสมบัติ เพราะ
 ฉะนั้นปัญหาที่จะพิจารณาก็คือว่า สภาผู้แทนราษฎรจะมี
 ส่วนอย่างไรบ้างในเรื่องนี้ คือกิจการที่สภาผู้แทนราษฎร
 จะปฏิบัติในเรื่องนี้มีอย่างไรบ้าง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราช
 ราชอาณาจักรสยามก็ดี หรือรัฐธรรมนูญอื่น ๆ ก็ดี ย่อม
 ไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการสละราชสมบัติ หรือที่ฝรั่งเรียก

ว่า แอบดิเคชั่น (abdication) ความตรงกัน แอบดิเคชั่น (abdication) ก็แปลว่าการสละ สละตำแหน่งสูงๆ สิทธิสูงๆ คือสละราชสมบัตินั่นเอง แต่ว่าการสละราชสมบัตินี้ก็ได้เคยมีมาในประวัติศาสตร์ การสละราชสมบัตินั้นถ้าเป็นไป ด้วยความจำนงของผู้สละ ฝรั่งเศสเรียกว่า วอลันตารี แอบดิเคชั่น (Voluntary abdication) สละโดยสมัคร ถ้าเช่นนั้นแล้วก็เป็นผลอันสมบูรณ์ได้ เพราะถือว่าราชสมบัติเป็นสมบัติอย่างหนึ่งซึ่งได้รับทอดมาจากพระราชบรรพบุรุษ เพราะฉะนั้นเมื่อผู้ที่ทรงสิทธิในสมบัตินั้นจะสละก็ย่อมสละได้ โดยเทียบกับหลักกฎหมายธรรมดาว่าผู้ที่ทรงสิทธิอยู่ย่อมสละได้ แต่ปัญหายุ่งยากที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ในต่างประเทศนั้นก็เนื่องมาจากว่า การสละราชสมบัติโดยสมัครนั้นมีตัวอย่างน้อยเต็มที หรือจะว่าไม่มีก็ได้ โดยมากพระมหากษัตริย์ที่ทรงสละราชสมบัตินั้น เนื่องมาจากมีเหตุบังคับคราวนั้นเมื่อสละราชสมบัติในกรณีเช่นนั้น รัฐสภาในประเทศนั้นๆ มักอยากจะกระทำการรุนแรงขึ้นไป คือหมายความว่าอยากจะดีโอส (Depose) คือ ถอดพระมหากษัตริย์ ในกรณีเช่นนั้นแหละจึงจะมีปัญหาขึ้น แต่กรณีนี้จะพาดหน้าสภาผู้แทนราษฎรในวันนี้ หาได้ตกอยู่ในประเภทเช่นนั้นไม่ เพราะสภาผู้แทนราษฎรก็ได้แสดงความประสงค์แล้วว่าอยาก

จะใครให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับ ว ครอบราชสมบัติ แต่หากพระองค์ได้ทรงสละราชสมบัติโดยน้ำพระทัยสมัครต่างหาก คราวนี้ในกรณีที่รัฐสภาไม่มีความประสงค์ที่จะดีโพส (Depose) คือถอดพระมหากษัตริย์นั้น ปัญหาที่ยุ่ยากที่เกิดขึ้นและได้เคยเถียงกันในการปฏิวัติในประเทศอังกฤษเมื่อปีคริสต์ ศักราช ๑๖๘๘ เป็นต้น ก็เนื่องมาจากในเวลานั้นมีพวกหนึ่งที่เชื่อในดีไวน์ ไรท์ออฟคิง (Divine right of King) ซึ่งถือว่าพระมหากษัตริย์ทรงรับตำแหน่งหรือทรงสิทธิไว้ ทรงรับสิทธิมาจากพระผู้เป็นเจ้า ดีไวน์ไรท์ออฟคิง (Divine right of King) พระมหากษัตริย์ทรงรับพระราชสิทธิมาจากพระผู้เป็นเจ้า เพราะฉะนั้นพวกเหล่านั้นก็ถือว่า มีสิทธิได้รับมาจากพระผู้เป็นเจ้า แล้วพระมหากษัตริย์ก็ทรงสละไม่ได้ นี่เป็นพวกหนึ่งที่ถือการเช่นนั้น แต่ในกรณีจะเพาะหน้าสภาผู้แทนราษฎรนี้ก็ไม่ตกอยู่ในประเภทนั้น เพราะว่าตามประเพณีของไทยก็ดี หรือตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามก็ดี ราชสมบัติไม่ได้เป็นทรัพย์สินที่ได้ทรงรับมาจากพระผู้เป็นเจ้า ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ข้าพเจ้าชักตัวอย่างการปฏิวัติในประเทศอังกฤษในคริสต์ศักราช ๑๖๘๘ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นถือว่ารัฐสภาได้เลือกตั้ง หรือมีส่วนเลือกตั้งพระมหากษัตริย์ เพราะฉะนั้นจึงถือว่าพระมหากษัตริย์

จะทรงสละราชสมบัติไม่ได้ โดยไม่ได้ได้รับความยินยอมของ
 รัฐสภา คือประเทศอังกฤษเขามี ๒ สภา สภาขุนนาง กับ
 สภาสามัญ แต่ว่าในที่สุดก็ได้ตกลงกันเป็นสายกลาง ซึ่ง
 มีปรากฏอยู่ในบิลออฟไรท์ (Bill of right) ว่าพระเจ้าเจมส์
 ที่ ๒ ได้ทรงสละราชสมบัติคือตกลงเป็นกลาง ไม่ตกลงว่า
 รัฐสภานั้นเนื่องมาจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของหรือสภา ๆ ได้แต่งตั้ง
 แต่ได้มีข้อความบ่งไว้ว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงสละราชสมบัติ
 และราชบัลลังก์ว่างลง แล้วสภา ๆ ก็ได้เชิญเสด็จพระมหา
 กษัตริย์องค์ต่อไปให้ขึ้นครองราชสมบัติ คราวนี้ถ้าจะเทียบ
 กรณีการปฏิวัติในประเทศอังกฤษในคริสต์ศักราช ๑๖๘๘ กับ
 กรณีของเรา จะเห็นว่าไม่ตรงกันเลย เพราะว่าพระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นี้ ได้ทรงขึ้นครองราชสมบัติ
 โดยการสืบราชสันตติวงศ์ ข้าพเจ้าจะขออ่านประกาศ
 เมื่อเสวยราชย์ “ประกาศลงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พุทธ
 ศักราช ๒๔๖๘ มีรับสั่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เจ้าฟ้าประชา
 ชิปกศักดิ์เดช กรมหลวงสุโขทัยธรรมราชา ซึ่งได้ทรงรับ
 รัชทายาทสำเร็จราชการแผ่นดินให้ประกาศจงทราบทั่วกัน
 ว่า ฯลฯ” แล้วข้อความที่ประกาศนั้นเกี่ยวกับพระมงกุฎ
 เก่า ๆ ที่สวรรคตคราวนั้น แต่คำที่ประกาศในครั้งนั้นที่เกี่ยว
 ด้วยการเสวยราชย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์

นั้นก็อยู่ในตอนที่ว่า “ซึ่งได้ทรงรับรัชชทายาทสำเร็จราชการแผ่นดิน” คือหมายความว่าทรงสืบราชสมบัติ เหมือนกับสมบัติอย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้นการที่จะทรงสละราชสมบัตินั้นก็ย่อมจะทรงกระทำได้ด้วยพระองค์เอง ด้วยความจำนงของพระองค์เอง เพราะพระองค์สมควรที่จะทรงกระทำเช่นนั้น ข้าพเจ้าพิจารณาแต่ปัญหาจะเพาะหน้า แต่ส่วนพระองค์ต่อไปซึ่งจะขึ้นครองราชสมบัติก็ด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร เพราะฉะนั้นสำหรับพระองค์ต่อไปอาจมีปัญหานั้นว่า สภาฯ อาจจะต้องยินยอมด้วยก็ได้ แต่ข้าพเจ้าไม่พิจารณาในที่นี้ เพราะนอกประเด็น จะเพาะประเด็นจะเพาะหน้านั้นก็คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงรับรัชชทายาท คือเป็นการสืบราชสมบัติ มาบัดนี้ทรงสละราชสมบัติด้วยพระทัยสมควร เพราะฉะนั้นตามหลักกฎหมายทั่วไป กฎหมายรัฐธรรมนูญหรือประเพณีรัฐธรรมนูญตามที่ข้าพเจ้าได้ชี้แจงมา ก็ย่อมทรงทำได้ และนิติกรรมอันนั้น คือนิติกรรมพระราชหัตถเลขาที่ทรงสละราชสมบัติ ก็มีผลสมบูรณ์ในตัว แต่ที่ว่าต้องเป็นหลักฐานที่เชื่อถือได้ และเพราะเรื่องนี้เกี่ยวกับประชาชนทั่วไป เพราะฉะนั้นรัฐบาลก็จำต้องเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร และเชื่อว่าเป็นพระราชประสงค์เช่นนั้นด้วย เมื่อเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรแล้ว

ข้าพเจ้าเห็นว่าสภาผู้แทนราษฎรรับทราบไว้ก็พอ เพราะการที่รับทราบไว้นี้ก็แสดงว่านิติกรรมอันนั้น คืออันที่ทรงสละราชสมบัติ เป็นหลักฐาน ในปัญหาเรื่องต้นคือเรื่องสละราชสมบัติ ข้าพเจ้ามีข้อชี้แจงแต่เพียงนี้

ด. เทียม ศรีพิสิฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครปฐม กล่าวไว้ ก่อนที่เราจะได้ปรึกษาอย่างอื่น ๆ ต่อไป ข้าพเจ้าขอให้ท่านประธาน ได้ขอต่อที่ประชุมได้อนุมัติที่ท่านวรรณไวทยากร ๆ ได้รับสั่งเมื่อกี้ ขอให้ถือว่าสภา ๆ ได้ขอท่านไว้เป็นที่ปรึกษา เพราะท่านไม่ได้เป็นสมาชิกและไม่ใช่ว่าเจ้าหน้าที่

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ขอท่านได้โปรดแถลงใหม่ฟังไม่ขัด

ด. เทียม ศรีพิสิฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครปฐม กล่าวไว้ ตามที่ข้าพเจ้าได้กล่าวเมื่อกี้คือว่า ขอท่านประธาน ๆ ได้ขออนุมัติต่อที่ประชุมได้ให้ท่านวรรณไวทยากร ๆ ตามคำที่ท่านได้รับสั่งเมื่อกี้ ขอให้ถือว่าเป็นคำที่สภาฯ อนุมัติไว้เป็นที่ปรึกษา คือว่าสภาฯ อนุมัติให้ท่านให้คำปรึกษา

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า เรื่องนี้ได้มีสมาชิก ๑ นาย ขอ และเจ้าคุณนายก ๆ ได้ขอให้แถลง ข้าพเจ้าก็ได้อนุมัติแล้ว

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
ว่า ต่อไปข้าพเจ้าขอให้สภา ฯ นี้พิจารณาปัญหาเฉพาะ
หน้า เพราะฉะนั้นปัญหาอื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่ปัญหาเฉพาะหน้า
ขออย่านำมาพูดกันต่อไปจะดีกว่า จะเสียเวลาเปล่า ๆ

ด. ยู่เกียง ทองลงยา ผู้แทนราษฎรจังหวัดกาญจนบุรี
กล่าวว่า ข้าพเจ้าเข้าใจความหมายของท่านสมาชิกผู้ซึ่ง
กล่าวในนามของข้อบังคับ แต่หากว่ากล่าวไม่ถูกต้อง ข้อ
บังคับข้อ ๑๖ ว่า “ภายใต้บังคับแห่งข้อ ๑๗ รัฐบาลหรือ
สมาชิกไม่ต่ำกว่า ๑๕ คน ย่อมร้องขอให้มีการประชุมลับได้
การประชุมเช่นนี้ให้ประธานสั่งผู้ที่มีได้ เป็นสมาชิกหรือเจ้า
หน้าที่ออกจากห้องประชุม” ในฐานะที่ท่านที่ปรึกษาไม่ใช่
เป็นสมาชิก หรือไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่ จึงจำเป็นจะต้องออก
จากที่ประชุม แต่หากว่าเป็นที่ปรึกษาของเจ้าคุณนายก ฯ
และเจ้าคุณนายก ฯ ก็ได้ร้องขอให้ทรงแถลง ชอบที่จะ
ร้องขอได้ แต่ต้องให้สภา ฯ อนุมัติตามที่สมาชิกผู้ร้องขอ
แต่หากพูดไม่ถูกต้อง

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า เมื่อรัฐบาลก็ร้อง
ขอแล้ว และก็ไม่มีใครคัดค้าน

นายทองอยู่ พุฒพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี
กล่าวว่า เท่าที่รัฐบาลได้อ่านใบลาสละราชสมบัติของพระบาท

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกสู่นั้น ๆ นั้น สำหรับความเห็นของข้าพเจ้าในการที่จะแถลงต่อไปนั้นนั้น ข้าพเจ้าขอเรียนในที่ประชุมให้ทราบเสียก่อนว่า เท่าที่ข้าพเจ้าจะได้พูดนี้ พูดเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ ไม่ใช่พูดเห็นแก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด พูดตรง ๆ เพราะฉะนั้นขอให้ที่ประชุมจงเข้าใจว่า คำพูดของข้าพเจ้าเช่นนี้พูดไปโดยความสุจริตใจ ไบลาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนี้ เราจะต้องพิจารณากันดูให้รอบคอบก่อน เวลานี้ข้าพเจ้าแลเห็นว่าเป็นเวลาที่จะออกจะคับขันอยู่มาก เราควรจะมองดูก่อนถึงสภาวะของบ้านเมืองเวลานี้ว่าเป็นอย่างไร สภาวะของบ้านเมืองเวลานี้ก็มีอะไร ๆ ทั้งในประเทศ และนอกประเทศ นอกประเทศนั้น เราจะต้องถือว่าเป็นการสำคัญอย่างยิ่งทีเดียว ถ้าหากว่าในหลวงได้สละราชสมบัติออกไปจริง ๆ แล้ว ความยุ่งเหยิงในการเมืองต่างประเทศนั้น แน่ละไม่ต้องสงสัยย่อมจะมีแขกแขกขึ้นมาในภายหลังก็ได้ นี่เป็นข้อที่เราจะต้องระวังประโยชน์ของประเทศเราให้มากที่สุดที่จะเป็นได้อีกข้อหนึ่ง สำหรับการภายในประเทศเวลานี้เรารู้สึกว่าความสงบภายในประเทศนั้นมีเพียงพอแล้วหรือ เราอาจจะกล่าวได้ว่ายังไม่เพียงพอนัก เราจะต้องระวังเรื่องนี้ให้มากที่สุดทีเดียว อีกอย่างหนึ่ง ข้าพเจ้าแลเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบันนั้น นับว่าเป็นกษัตริย์
 สันหลังของประเทศก็ได้ ยังมีประชาชนเป็นส่วนมากที่
 มีความพอใจและรักใคร่พระองค์อยู่ นี่เราจะต้องระลึกถึง
 ข้อนี้นี้ให้มาก อนึ่ง ถ้าเราอนุมัติให้พระบาทสมเด็จพระเจ้า
 อยู่หัวลาออกตามพระราชประสงค์แล้ว นั้นเองจะเป็นทาง
 นำมาซึ่งความไม่สงบเรียบร้อยก็ได้ ซึ่งเราจะต้องนึกถึงใน
 ข้อนี้นี้ให้มาก ถ้าหากว่าจะให้เปลี่ยนบุคคลใหม่ดำเนินการงาน
 ของชาติแล้ว การสิ่งนั้นก็ย่อมจะเป็นไปในการทำองที่จะให้
 เหมาะสมที่สุดไม่ได้ ข้อนี้นี้เราก็จะต้องพิจารณาเหมือนกัน
 ความจริงเราควรที่จะรักษาความสงบของประเทศชาตินั้นไว้
 ให้มากที่สุด ในเรื่องนี้ข้าพเจ้าแลเห็นเป็นอย่างยิ่งว่า ถ้าหาก
 ว่าเราจะประวิงเวลาการลาออกจากราชสมบัติของในหลวงไว้
 โดยที่กราบบังคมทูลไปว่า สภา ฯ นี้ยังไม่อนุมัติให้ลาออก
 จากราชสมบัติ ขอให้ทรงราชสมบัติต่อไปอีกตามสมควร
 เช่นนี้แล้ว ข้าพเจ้าเข้าใจว่าการบ้านเมืองของเราคงจะเรียบ
 ร้อยไปได้ เรื่องประวิงเวลานี้เราก็ได้เคยมีอยู่แล้วในครั้ง
 ที่เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ ฯ ได้ลาออกจากประธานสภา ฯ เราก็
 ได้ประวิงเวลาไป ขอให้ท่านเป็นประธานสภา ฯ อยู่ต่อไป
 นั้นก็หมายความว่าเรายังเป็นห่วงเป็นใยอยู่มาก นี่ข้อ
 หนึ่ง ถึงแม้ว่าเจ้าคุณนาย ก ฯ ก็เหมือนกัน ในการที่ท่าน

ได้ลาออก' ปครั้งหนึ่งแล้ว เราก็ให้ไปอ่อนวอนกันแทบตาย ในที่สุดท่านทนไม่ได้ท่านก็รับ เช่นนี้เป็นต้น ส่วนในหลวง นั้นก็ควรประวิงเวลาไป โดยขอร้องให้ท่านอยู่ในราชสมบัติ ต่อไปก่อน อย่างนั้นเห็นจะดีกว่า การที่เราจะได้อนุมัติให้ การลาออกสำเร็จไปโดยง่าย ข้าพเจ้ามีความเห็นเช่นนั้น

ขุนวรสิทธิ์สุทรคุณเวทย์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย กล่าวไว้ว่า ก่อนอื่นข้าพเจ้าเกิดความสงสัยในรัฐธรรมนูญ คือว่า ข้าพเจ้ายังไม่เห็นมีรัฐธรรมนูญข้อใดที่ให้สภา ฯ รับทราบ เรื่องนี้ อีกประการหนึ่ง มีรัฐธรรมนูญข้อใดบ้างหรือไม่ที่จะ ให้ใครเป็นผู้รับใบลาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ เป็นรัฐบาลหรือเป็นสภา ฯ หรือเป็นใคร ข้าพเจ้ายังไม่ พบปะ เพราะฉะนั้นเมื่อเรายังไม่มีหลักอะไรที่จะดำเนินการ ในสภา ฯ นี้แล้ว เราจะอภิปรายอะไรกันต่อไปนั้น ยังไม่ น่าจะอภิปราย อีกประการหนึ่ง ข้าพเจ้าได้สังเกตมาว่า พอเริ่มต้นรัฐบาลก็กล่าวถึงเรื่องว่าได้รับใบลาของพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้ว ก็ลงมือแจก แล้วเมื่อแจกแล้ว ก็อ่าน อ่านแล้วจึงได้มีสมาชิกบางคนอภิปราย ข้าพเจ้ายังไม่ทราบเลยว่า ที่รัฐบาลนำเรื่องนี้เข้ามาเสนอเพื่อประสงค์ อะไร เพื่อจะแจ้งว่ารัฐบาลได้ตั้งนโยบายเป็นอย่างไร แล้ว ขอให้สภา ฯ ช่วยวินิจฉัยนโยบายนั้นอย่างไรหรือประการ

ไต่ยังไม่มียุติ เพราะเหตุฉะนั้น ข้าพเจ้าคิดว่าควรจะทำความเข้าใจเสียในเรื่องนี้ ว่าเรามีหลักเกณฑ์อะไรที่เราจะรับไบลา หรือสภา ฯ จะมีหน้าที่พิจารณาไบลาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

นายกรัฐมนตรี ขอให้หม่อมเจ้าวรรณ ฯ ทรงแถลงทำการแทนประธานสภา ฯ อนุมัติ

หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ทรงกล่าวว่า ข้าพเจ้าเสียใจที่เมื่อก่อน ข้าพเจ้าไม่ได้ชี้แจงข้อกำหนดเกี่ยวกับการลาออก จริงอยู่ในเอกสารที่รัฐบาลได้เสนอมาใช้คำว่า “ไบลา” และ “ลาออก” แต่อันที่จริง แอบคือเกษั้น (Abdication) หรือตามลายพระหัตถ์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนคร ฯ ก็ดี ไม่ได้ใช้คำนั้น แต่หากใช้คำว่า ทรงสละราชสมบัติ ซึ่งทางกฎหมายต่างกัน การลาออกหรือรีไทร์ (Retired) นั้น จะต้องลาออกแก่ผู้ใดผู้หนึ่ง ซึ่งผู้ใดตั้งผู้นั้นมา และเมื่อลาออกต่อผู้ใดผู้หนึ่งแล้ว ก็ต้องได้รับอนุมัติจากผู้ที่ตั้งจึงจะออกได้ แต่ในที่นี้ไม่ใช่การลาออกพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ได้ทรงลาออกจากรัฐบาลหรือจากสภาผู้แทนราษฎร เป็นการที่ทรงสละราชสมบัติคือพระราชสิทธิอย่างหนึ่ง หรือพระราชสมบัติอย่างหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าพระราชสมบัติ เพราะฉะนั้นพระราชหัตถ์เลขา

นั่นก็เป็นนิติกรรมอันหนึ่ง ซึ่งแสดงไว้เป็นหลักฐานว่าทรง
สละพระราชสมบัติหรือสิทธิที่ทรงมีอยู่ ไม่ใช่การลาออก
จากรัฐบาลหรือจากสภาผู้แทนราษฎร

ขุนวรสิทธิ์สุทรคุณเวทย์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย
กล่าวว่า ถ้าเราได้รับความอย่างนั้นก็แปลว่า เวลานี้ว่างพระ
มหากษัตริย์ เรียกว่าว่างลงไป เพราะเหตุว่าสละแล้ว ไม่
ได้ลาออก ทรงสละสิทธิ เมื่อสละแล้วเวลานี้ก็แปลว่าว่าง
พระมหากษัตริย์ คราวนี้ปัญหาที่จะวินิจฉัยก็ว่า เมื่อว่าง
พระมหากษัตริย์ลงแล้วเราจะทำอย่างไรต่อไป

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า เรื่องนี้ข้าพเจ้า
เห็นพอจะตอบได้ว่า รัฐธรรมนูญมาตรา ๘ มีข้อความดังนี้
“ มาตรา ๘ การสืบราชสมบัติทำนองให้เป็นไปโดยนัยแห่ง
กฎหมายเทียบบาล ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พ.ศ. ๒๔๖๓
และประกอบด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร ”

นายสรอย ฌล่ำปาง ผู้แทนราษฎรจังหวัดลำปาง กล่าว
ว่า ในกรณีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสละราชสมบัติ
ไปเช่นนี้ ข้าพเจ้าและผู้แทนราษฎรทั้งหลายก็คงเสียใจอยู่
เป็นอันมากเหมือนกัน ด้วยเหตุที่ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวมิได้ประทับอยู่ในกรุงสยาม แต่ว่าได้ประทับอยู่ใน
ต่างประเทศ และได้ทรงสละราชสมบัติ ในเมื่อเราไม่ได้

อยู่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทโดยพร้อมเพรียง แต่เท่าที่
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระบรมราชโองการดำรัส
 นั้น กล่าวคือสั่งมายังรัฐบาลว่า ได้สละราชสมบัติแล้วนั้น
 ข้อสำคัญที่สุดคือข้อสละราชสมบัติ เราเป็นอันเชื่อได้
 แน่แน่นอนว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นได้สละราชสมบัติ
 แล้วจริง แต่ในข้อนี้ข้าพเจ้ามีความเห็นต่อไปว่า ก็เมื่อเรา
 เชื่อกันแล้วแน่ ๆ ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้สละ
 ราชสมบัติแล้วจริง ก็หมายความว่าความจริงพระองค์ยัง
 เป็นพระมหากษัตริย์อยู่ แต่ในเรื่องราชสมบัตินั้นได้สละเสีย
 เช่นเราจะเห็นว่าพระเจ้าอัลฟองโซ กษัตริย์ของสเปน ซึ่งได้
 สละราชสมบัติแล้ว ก็เรียกว่ากษัตริย์นอกตำแหน่งเป็นต้น
 ข้าพเจ้าขอขอร้องอีกที่ว่าในการที่เรามีรัฐธรรมนูญ ก็จะต้องมี
 พระมหากษัตริย์เป็นคู่อยู่ด้วย ก็เมื่อพระองค์สละราชสมบัติ
 ไปแล้ว เราก็จำเป็นจะต้องมีพระมหากษัตริย์ใหม่โดยไม่มี
 ปัญหา อย่างเช่นท่านผู้แทนหนองคายกล่าวมาแล้วว่าว่าง
 กษัตริย์ การว่างกษัตริย์นี้จะเป็นผลดีผลร้ายแก่เราอย่างไร
 ในเมื่อเราว่างกษัตริย์ลงไปนั้น ท่านทั้งหลายก็ย่อมทราบแล้ว
 ตั้งพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ
 สมเด็จพระนริศ ๗ ก็ไม่ทรงรับ เป็นผู้สำเร็จราชการ
 เวลานั้นรัฐบาลก็ไม่ว่างจะทำอย่างไร และตามรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๐ เมื่อสภา ฯ ยังไม่ได้ตั้งผู้ใด หรือสภา ฯ ยังไม่เห็นผู้ใด คณะรัฐมนตรีก็จำเป็นจะต้องดำเนินงานไป ถ้าจะปล่อยให้คณะรัฐมนตรีดำเนินงานไปโดยไม่มียกัตริย์แล้ว บุคคลภายนอกจะเห็นไปอย่างอื่น ด้วยเหตุนี้แหละ ข้าพเจ้าจึงขอเสนอกับท่านผู้แทนทั้งหลาย ท่านสมาชิกทั้งหลาย ว่าเป็นการสมควรแล้วหรือยัง ในคืนวันนี้ซึ่งเป็นการประชุมสำคัญเพื่อ ประเทศชาติของเราให้ดำรงอยู่ด้วยความวัฒนาถาวรสืบไป เราสมควรจะจัดการอย่างไรที่จะให้มียกัตริย์ขึ้นในเวลาขึ้น แต่ที่จะคิดไปอย่างอื่นว่ารอไปหรืออะไรนั้นข้าพเจ้าไม่เห็นชอบด้วย ข้าพเจ้าเห็นว่าจำเป็นต้องมีอย่างยิ่ง พระมหากษัตริย์ แต่ไม่ใช่ให้ว่างอยู่ หรือทิ้งไว้อย่างนั้น เป็นเหตุให้ผู้อื่นหรือบุคคลอื่นที่ไม่หวังดีต่อชาติเราเอาไปนินทาได้ เพราะฉะนั้นวันนี้จะเป็นการโตรุงก็ยอม พระมหากษัตริย์นั้นยอมทรงสละแล้วตามนี้ สละด้วยความเต็มพระทัยจริง ๆ เพราะ ฉะนั้นจะเป็นเหตุให้พระมหากษัตริย์ว่างลงนั้น ความเสียหายจะเป็นอย่างไร ข้าพเจ้าไม่จำเป็นจะต้องพรรณนาให้ท่านทั้งหลายฟัง ท่านทั้งหลายยอมทราบอยู่แล้ว ครั้นจะให้คณะรัฐมนตรีกระทำไปในนามของพระมหากษัตริย์นั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ชอบตามที่เราควรจะมีได้ คือชอบตามรัฐธรรมนูญจริง แต่ว่า

คนอื่นเขาจะนึกหาได้ เพราะฉะนั้นในคืนวันนั้น ข้าพเจ้าขอ
ให้ดำเนินการเรื่องนี้ไปจนตลอดเรื่อง แม้จะสว่างก็ตามเถิด
ข้าพเจ้ายินดี เพราะเหตุว่าพระมหากษัตริย์องค์ใหม่นี้
เป็นการสำคัญ ที่เราควรจะได้ใคร ข้าพเจ้าขอเสนอดังนี้

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าได้ยื่นสมาชิกซึ่งกล่าวเมื่อกัน ข้าพเจ้าเห็นด้วย
ในทางที่ เราจะจัด การให้ มีพระ มหากษัตริย์ ตามรัฐธรรมนูญ
เพราะว่าพระมหากษัตริย์ซึ่งเรารักใคร่อย่างยิ่งนั้น ท่านได้
สละไปเอง ที่จริงน่าจะเห็นใจพวกเราว่าเราจงรักภักดี รัฐบาล
เองก็ได้ แต่งผู้ แทนไปเชิญเสด็จจนถึงเสียเงินเสียทองมาก
มาย ก็เงินนั้นเป็นเงินของใคร ของราษฎรนั่นเอง แต่
สภา ๆ นี้ก็มีได้คัดค้าน เพราะมีความยินดีให้ รัฐบาลทำ
อย่างนั้น เมื่อพระองค์ไม่กลับมาเช่นนี้ ก็เหลือวิสัยของ
พวกเราจะทนทานได้ เมื่อพระประมุขไม่มี เราก็จำเป็นจะ
ต้องหาขึ้นใหม่ เพื่อจะให้เป็นที่มิ่งขวัญของเราต่อไปตามรัฐ
ธรรมนูญ และตามคำซึ่งเจ้าคุณนายก ๆ ได้บันทึกเมื่อไป
เฝ้าสมเด็จพระนริศ ๆ นั้น ว่าจะส่งรายงานผู้ซึ่งจะ
สืบราชสันตติวงศ์นั้น ก็นำที่ รัฐบาลจะเสนอให้สภา ๆ นี้ทราบ
ไว้ด้วย เพื่อจะเป็นทางดำริของพวกสมาชิกทั้งหลายทั่ว ๆ
กัน ส่วนอย่างอื่นข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรจะพิจารณาหรือจะ

อภิปรายให้มากนัก เพราะท่านสละแล้ว ทำอย่างไรท่านก็
คงไม่กลับแน่

หลวงวรนิติปรีชา ฯ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
ว่า เมื่อญัตตินี้เข้ามาสู่สภา ฯ ข้าพเจ้าเข้าใจว่าสมาชิก
ทั้งหลายก็คงรู้สึกเสียใจเป็นอันมาก ในการที่ทรงสละราช
สมบัติ ข้าพเจ้าใคร่ที่จะเสนอความเห็นบางประการต่อสภา ฯ
นี้เพื่อพิจารณา เพราะเหตุว่าสภา ฯ นี้ยังไม่ได้ปฏิบัติกร
อย่างไรเลยใน เรื่อง เกี่ยวแก่การที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวสละราชสมบัตินี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าก่อนแต่ที่สภา ฯ นี้
จะอนุมัติให้การสละราชสมบัตินั้นเป็นไปตามที่ทรงสละแล้ว
สภา ฯ นี้ควรจะเสนอความประสงค์ไปยังพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว ว่าขออย่าให้ทรงสละราชสมบัติเลย ให้ทรงกลับ
มาก่อน เพราะเหตุว่าสภา ฯ นี้ยังมีความจงรักภักดีอยู่เช่น
เคย แต่เมื่อสภา ฯ นี้ยังไม่ได้แสดงความประสงค์อะไร
ไปยังพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเลยแล้ว ข้าพเจ้าจึงเห็น
ว่าสภา ฯ นี้ควรจะกระทำในเรื่องนี้ ไปอีกสักครั้ง หนึ่งก่อน
เพราะตามบันทึกของ รัฐบาลที่ส่งมาให้สภา ฯ นี้พิจารณา
และที่ปรากฏในสภา ฯ นี้ยังไม่มีข้อความตอนหนึ่งตอนใด
เลยว่า สภาผู้แทนราษฎรได้ร้องขอให้พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวกลับมา เป็นแต่กิจการที่รัฐบาลได้ไปจัดการ

ขอร้องต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้เสด็จกลับคืนสู่
 พระนคร แต่สภา ฯ นี้ยังหาได้จัดการไปประการหนึ่งประการ
 ใดไม่ เป็นแต่รัฐบาลได้เสนอให้สภา ฯ นี้ทราบเป็นระยะๆ
 เท่านั้นเอง สภา ฯ นี้เป็นแต่เพียงผู้รับทราบ แต่หาได้
 จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงมีความ
 เห็นว่าสภา ฯ นี้ควรจะได้จัดการ อย่างหนึ่ง อย่างใด เพื่อ
 ออวอนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอีกสักครั้งหนึ่ง ว่า
 อย่าเพิ่งสละราชสมบัติเลย จะเป็นอย่างไรหรือจะถือว่าการ
 สละราชสมบัตินั้นเป็นการเด็ดขาดแล้ว นั่นก็เป็นอีกเรื่อง
 หนึ่งซึ่งควรจะพิจารณาต่อไป แต่ตามความเห็นข้าพเจ้า
 เห็นว่า แม้ท่านจะได้ทรงสละราชสมบัติตามลายพระราชหัตถ
 เลขาที่ได้ส่งไปยังท่านเจ้าพระยาศรัทธาธรรมาธิเบศ ประธาน
 สภาผู้แทนราษฎรแล้ว และจะส่งมายังรัฐบาลโดยเร็วนั้น
 ข้าพเจ้าเข้าใจว่าสภา ฯ นี้จะยังไม่รับรองการสละราชสมบัติ
 นั้นก่อนก็ได้ คือควรจะต้องเรื่องไว้ก่อน อย่างผู้แทนธนบุรี
 ว่า แล้วก็ทำหนังสือกราบบังคมทูลขอร้องไปว่าสภา ฯ นี้
 ยังไม่ต้องการที่จะให้สละราชสมบัติ คือขอร้องให้ทรงกลับ
 มาเพื่อครองราชสมบัติสืบไป บางที่จะทำให้เห็นว่าสภา ฯ นี้
 ยังอาศัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอยู่ และบางที่พระองค์
 ก็จะกลับพระราชหฤทัย แล้วก็ถอนการสละราชสมบัตินั้น

ก็ได้ ในเรื่องนั้นสภา ฯ นั้นยังไม่ได้ทำอะไรอย่างข้าพเจ้ากล่าวนั้นเลย เพราะ ฉะนั้น ข้าพเจ้าหวังใจว่า สมาชิก ทั้ง หลาย ก็คง จะ ได้ พิจารณาปัญหาเรื่องนั้นบ้าง

พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสตูล กล่าวว่่า ข้าพเจ้าขอสนับสนุนความเห็นของท่านผู้มีเกียรติ ที่กล่าวหลังที่สุดนี้ คือขอให้สภา ฯ เราลงมติกันเป็นเอกฉันท์ ว่าขอเชิญเสด็จมาดำรงสิริราชสมบัติต่อไป แม้แต่ไม่ทรงรับ ก็ยังเป็นเกียรติยศ ซึ่งเรารักใคร่เคารพต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอยู่ จะเป็นเกียรติยศแก่สภา ฯ นี้ ในนานา ประเทศทั่ว ๆ ไป เมื่อเขาได้ยินกิตติศัพท์นั้น นับว่าเราได้ ทำหน้าที่อันเป็นการจงรักภักดีแข็งแรงทีเดียว เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าอันนี้เราควรจะขอให้สภา ฯ นี้ลงมติเป็น เอกฉันท์กัน แล้วจะได้ขอให้รัฐบาลนำความกราบบังคมทูล

ด. ยู่เกียง ทองลงยา ผู้แทนราษฎรจังหวัดกาญจนบุรี กล่าวว่่า ข้าพเจ้าเข้าใจตามความเข้าใจของข้าพเจ้าว่า สภา ฯ นี้ไม่มีหน้าที่ที่จะพิจารณาว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัวสละราชสมบัตินั้น เป็นหน้าที่ของสภา ฯ นี้จะต้อง อนุมัติหรือไม่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็น รัชชทายาท คล้ายกับว่าเป็นผู้ที่รับพินัยกรรมใน กอง มฤตกอันหนึ่งเท่านั้น แล้วมาบังคับมีพระราชประสงค์

ที่จะสละพระราชสมถกนั้น เราจะไปจัดวางอย่างไรได้ ตามธรรมดาสัตว์เดรัจฉานก็มีหัวหน้า มนุษย์เราก็เหมือนกัน เรายกย่องกันขึ้น คนหนึ่งเป็นพระมหากษัตริย์โดยชอบตาม นิติธรรมประเพณี อาศัยที่มนุษย์เราคือมาชอบที่จะได้สิทธิ ได้อะไรต่าง ๆ จากพระมหากษัตริย์ ซึ่งเราควรจะได้คู่เคียง กัน สมาชิกทั้งหลายอยู่ในที่นี้ ข้าพเจ้าเข้าใจว่าเป็นกษัตริย์ ได้ทุกคนเมื่อมีผู้แต่งตั้ง แต่ถ้าหากว่าไม่มีผู้แต่งตั้งก็คงอยู่ อย่างนี้ ไปก่อน การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสละ ราชสมบัตินั้น ได้ทรงคิดทบทวนดูแล้วว่า พระองค์ไม่มี ความสามารถที่จะทำประโยชน์ได้แล้ว ตามที่ได้ทรงแถลง มาว่าหมดความสามารถที่จะทำประโยชน์ให้แก่ประชาชน ชาวไทยให้ได้รับความสุขสมบูรณ์แล้ว สภา ฯ นั้นหน้าที่ จะพิจารณาในเรื่องนี้ว่า เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงสละราช สมบัติแล้วไซ้ เราจะเลือกผู้ใดขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ ต่อไปเท่านั้น

ด. เทียม ศรีพิสิฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครปฐม กล่าวว่ ในการที่สมาชิกได้อภิปรายเมื่อกัน ข้าพเจ้ายังไม่ รับรองแน่ทีเดียวว่าน่าจะถูกต้อง เพราะว่า การสละราช สมบัตินั้น ตามธรรมดาบุคคลเราถ้าเป็นส่วนตัวแล้วไม่มี ปัญหาอะไรที่สภา ฯ จะพึงวินิจฉัย แต่สมบัตินั้นเป็นสมบัติ

ของพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของ
ชาติเรา เพราะฉะนั้นสภา ฯ จำเป็นที่จะต้องเกี่ยวข้องกับ
ราชสมบัติอันนี้ ข้าพเจ้าขอสนับสนุนในความเห็นท่าน
สมาชิกทั้งสอง คือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร
กับเจ้าคุณสมันต ฯ ทั้งสองท่าน เห็นว่าเราควรจะห่วง
เหนียวในโอกาสที่สภาผู้แทนราษฎรเราเป็นสภาฯที่ทำหน้าที่
ให้แก่ชาติบ้านเมือง คือรัฐบาลอันเป็นที่เคารพของเรา
ทั้งหลายได้พยายามทางหนึ่ง และสภา ฯ เราได้พยายามอีก
ทางหนึ่ง เห็นได้ว่าเรามีจิตต์ใจจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์
จริง ๆ พระมหากษัตริย์องค์ต่อ ๆ ไปที่จะได้มาเป็นพระมหา
กษัตริย์ หากว่าพระมหากษัตริย์องค์นี้สภา ฯ ไว้าลัยก็
ไม่อยู่แล้ว พระมหากษัตริย์องค์ต่อไปที่จะมาเป็นพระมหา
กษัตริย์ ท่านจะได้มีจิตต์มีใจแน่วแน่แนบแน่นในราชการ
ข้าพเจ้าเห็นว่าอย่างนี้ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอสนับสนุน
ความเห็นของท่านสมาชิกทั้งสองที่ได้อภิปรายเมื่อกัน

นายสรอย ฅลำปาง ผู้แทนราษฎรจังหวัดลำปาง กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าได้ฟังอภิปรายกันแล้ว ก็ด้วยความจงรักภักดี
เหมือนกัน และข้าพเจ้าเมื่อได้อ่านพระราชหัตถเลขาแล้ว
ข้าพเจ้าแทบน้ำตาไหลเหมือนกัน ด้วยความจริงใจ รู้สึก
สลดใจในการที่พระมหากษัตริย์ที่รักที่เคารพยิ่งจะได้จากไป

คราวนี้ ข้าพเจ้าเสียใจเป็นอันมาก แต่ขณะเดียวกันอย่าลืมว่าชาตินั้นสำคัญ ท่านจะคิดถึงพระมหากษัตริย์แล้วต้องคิดถึงชาติด้วย ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รัฐธรรมนูญนี้ต้องเป็นอย่างนั้น แต่ก่อนเรามี ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ แล้วเพิ่มรัฐธรรมนูญขึ้นมาอีกต้องคู่กันไป จากกันไม่ได้ เมื่อจากแล้วต้องมีทันที เพราะฉะนั้นในการที่พระมหากษัตริย์ของเราจากไปคราวนี้ ใครที่จะไม่เสียใจ ไม่น้อยใจ ไม่กังวล ข้าพเจ้าเองพูดด้วยความจริงใจ พูดด้วยมีหลัก และพูดด้วยเหตุผล และการที่สมาชิกจะขอให้หวังเหนี่ยวในการที่จะไปกราบบังคมทูลอีกครั้งหนึ่ง ที่จะขอให้มาดำรงราชสมบัติต่อไปอีกนั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นชอบด้วย เพราะเหตุว่าข้าพเจ้าเห็นว่าในการที่ไปกราบบังคมทูลนั้น พร้อมแล้ว พร้อมทุกอย่างที่เดียว เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศนั้นเป็นใคร ข้าพเจ้าถามเท่านั้น ประธานสภาผู้แทนราษฎรไซ้ใหม่ ท่านปฏิเสธไม่ได้ในฐานะที่เป็นผู้แทนราษฎรด้วย เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรด้วยเหมือนกัน ไม่ใช่ที่เราไม่ได้ทำอะไรเลย เราไปกราบทูลทุกอย่าง เราคอยฟังด้วยความตั้งใจ ด้วยความหวังดีทุก ๆ อย่างที่จะให้ประเทศชาติเจริญ ที่จะให้พระมหากษัตริย์กลับประเทศ เราคอยฟังอยู่เหมือนกัน ข้าพเจ้าได้เคยตั้งกระทู้ถามรัฐบาล

ว่า พระอาการของพระองค์ที่ทรงประชวรเป็นอย่างไร ดั่งขึ้น
 เพียงไหน ปราบกฏในข้อประชุมแล้ว ข้าพเจ้าไม่มีอะไรใน
 เรื่องความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ แต่อย่าลืมว่า ชาติ
 สำคัญกว่าบุคคล คนจะต้องอยู่กับชาติ ชาติ ศาสนา พระ
 มหากษัตริย์ จะต้องอยู่ด้วยกัน รัฐธรรมนูญจะต้องเป็นคู่
 ของประเทศของเราเสมอไป แต่เมื่อพระมหากษัตริย์ได้ทรง
 สละแล้ว เวลานี้พระมหากษัตริย์ไม่มี เราจะทำอย่างไรกับ
 พระมหากษัตริย์ ในคืนวันนี้เราจะต้องหาพระมหากษัตริย์
 ให้ได้สักองค์หนึ่งเป็นแน่ ๆ ที่จะให้ไปกราบบังคมทูลอีก
 ครั้งหนึ่งนั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นชอบด้วย จะให้พระองค์กลับ
 มาเป็นกษัตริย์อีกนั้นไม่ได้แน่ ๆ พระองค์ได้ทรงสละแล้ว
 และได้ทรงบอกมายังรัฐบาลว่าพระองค์ได้สละราชสมบัติ
 แต่ไม่ใช่หน้าที่ของสภา ฯ ดังที่ท่านที่ปรึกษาได้ทรงอธิบายว่า
 เราจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตนั้น เราไม่มีหน้าที่เลย หน้าที่
 ของเราเพียงแต่รับรู้ไว้เท่านั้นเอง หน้าที่ของเรา เราจะ
 ต้องมีพระมหากษัตริย์ และได้รับความเห็นชอบของเรา
 ด้วย หน้าที่ของท่านมีอยู่เท่านั้นเอง ในขณะนี้เราทราบแล้ว
 ว่า พระมหากษัตริย์ของเราได้ทรงสละแล้ว ซึ่งราชสมบัติ
 ซึ่งสิทธิ สิทธิอันนี้ตามกฎหมาย ธรรมดา ก็บอกว่า ใคร
 มีสิทธิก็ย่อมสละสิทธินั้นได้ ถึงแม้องค์พระมหากษัตริย์

เวลานี้ก็ยอมสละได้เหมือนกัน เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึง
 ขอให้ท่านสมาชิกเป็นที่เข้าใจว่า เวลานี้เราต้องการพระ
 มหากษัตริย์สักพระองค์หนึ่ง ขอท่านจงมีความเห็นอย่าง
 เช่นข้าพเจ้า คือว่าเวลานี้ไม่มีพระมหากษัตริย์แล้ว

นายสนธิ เจริญรัฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา
 กล่าวว่า เวลานี้ข้าพเจ้าเข้าใจว่าเรากำลังพิจารณาประเด็น
 ๒ ประเด็นพร้อมกันจึงฟังไม่รู้เรื่องว่าไปข้างไหนกันแน่ ข้อ
 แรกมีผู้สงสัยว่าสภา ฯ นี้กำลังพิจารณาคำแถลงของรัฐบาล
 เพื่อรับทราบเท่านั้น หรือว่าสภา ฯ นี้พิจารณาในรูปใด นี้ก็
 ข้อหนึ่ง เป็นข้อสำคัญ ต่อมาเมื่อผู้เสนอว่าสภา ฯ นี้ควรให้
 ลงมติว่าจะกราบทุกขขอให้ไม่ทรงสละราชสมบัติต่อไปหรือไม่
 เป็น ๒ เรื่องอยู่แล้ว แล้วพูดกันจนไม่รู้เรื่อง ข้าพเจ้าขอ
 ให้ท่านประธาน ฯ ว่าเราควรจะไปทางไหน ทางเดี๋ยวก่อน มิ
 ฉะนั้นแล้วจะไม่จบ จนคิดค้นแล้วก็ไม่ได้ผลอะไร

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอให้
 อภิปรายกันในเรื่องนี้นก่อนว่าสภา ฯ นี้มีหน้าที่ที่จะต้องวินิจฉัย
 หรือไม่ว่าท่านจะสละราชสมบัติได้หรือไม่ เท่าที่ได้ฟังคำ
 อธิบายของท่านที่ปรึกษาก็ปรากฏว่าไม่ใช่หน้าที่ของสภา ฯ นี้
 แต่ในข้อนี้ไม่มีในรัฐธรรมนูญ และที่บางท่านยังสนใจอยู่
 ก็ขอให้ตกลงในข้อนี้เสียก่อน

ขุนวรสิทธิ์สุทรคุณเวทย์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองคาย
 กล่าวว่า เราได้รับความเข้าใจกันแล้ว ญาติที่รัฐบาลเสนอ
 มา เพื่อให้สภาฯ รับทราบเท่านั้น ได้ความว่าอย่างนั้น
 เมื่อสภาฯ รับทราบแล้วก็ควรจะหมดเรื่องนั้นแล้ว คือว่า
 เมื่อเปิดประชุมแล้วมีการประชุมอะไร ก็ประชุมกันต่อไป
 แล้วก็อีกข้อหนึ่งว่าเวลานั้นพระมหากษัตริย์ว่าง เราจะตั้งอีก
 ก็ต้องเสนอญาติขึ้นมาในเรื่องนั้น จึงจะได้พิจารณากัน
 ต่อไป ก็เมื่อทางรัฐบาลต้องการให้รับทราบแล้ว เมื่อฝ่าย
 สมาชิกได้รับทราบ ก็ควรจะหมดเรื่องนั้นแล้ว เหตุไฉนจึง
 อภิปรายกันว่าให้ควรเชิญกลับคืนมา ข้าพเจ้าเห็นว่าควร
 ย้อนขึ้นเรื่องเดิมเสียใหม่

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า
 รัฐบาลได้เสนอเรื่องมาทั้งเรื่อง ไม่ใช่ทำให้เราทราบอย่าง
 เดียว รัฐบาลเสนอเรื่องเอกสารโต้ตอบเรื่องการสละราช
 สมบัติ อ่านกันมาเป็นคั้งเป็นแควหลาย ๑๐ หน้า เรา
 จำเป็นจะต้องมีหน้าที่พิจารณาในปัญหา ร้อยแปดประการ ไม่ใช่
 ไขปัญหาข้อเดียว และปัญหา ร้อยแปดนี้ข้าพเจ้าก็มีสิทธิ
 พูดยุติทุกอย่างในเรื่องนี้ และเหตุผลที่ข้าพเจ้าพูดนั้นไม่ใช่
 นอกประเด็นเลย เป็นเรื่องในประเด็นในเรื่องนี้โดยแท้
 เหตุผลที่ข้าพเจ้าได้กราบเรียนต่อที่ประชุมนี้ ก็ไม่ใช่ไม่คิด

ถึงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ เลข
 ข้าพเจ้าคิดถึงทั้ง ๔ ข้อเสมอ ท่านผู้แทนถ้าปางกล่าวว่า
 เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศไปในหน้าที่ของประธานสภาผู้แทน
 ราษฎร แต่ท่านควรระลึกว่า คณะผู้แทนนั้นไปในนามของ
 คณะรัฐบาล คือ เป็นผู้แทน ของ รัฐบาล สยาม และ
 เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศแม้จะเป็นประธานสภา ฯ ก็ไม่ได้
 ไปในหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร จะถือว่าสภา ฯ นี้ได้
 มอบหมายแต่งตั้งไปไม่ได้ เพราะสภา ฯ นี้ไม่เคยมอบหมาย
 แต่งตั้งให้เจ้าพระยาศรี ฯ ไปเลย

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าได้ตั้ง
 ปัญหาแล้วเพื่อให้ราบรัดเข้าในการอภิปราย แล้วท่านก็
 อภิปรายในเรื่องอื่นก็ไม่รู้จักจบจักสิ้นกัน

หลวงนาถนิตีชาติดา ผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยภูมิ กล่าวว่า
 เท่าที่เราได้อภิปรายกันมาแล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกว่ ขอบพระทาน
 โทษ คือท่านไปนึกถึงเหตุการณ์เท่าที่ฝ่ายรัฐบาลได้เสนอขึ้นมา
 แต่ที่เรามีเรื่องหลายเรื่อง ที่เป็นเรื่องยุ่งยาก ที่จริงปัญหา
 ที่ท่านประธานได้ยื่นเข้ามา ถ้าหากว่าจะพิจารณาตามหลัก
 คือว่าเรามองดูตามรัฐธรรมนูญ เห็นว่าปัญหาจะง่ายเข้า
 ตามรัฐธรรมนูญนั้นประเทศในระบอบนี้จะต้องประกอบด้วย
 อะไร ข้าพเจ้าเห็นว่าอย่างนั้น คือว่าในเบื้องต้นต้องประกอบ

ด้วยพระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญจะขาดพระมหากษัตริย์ไม่ได้ ตามรัฐธรรมนูญของเราว่าอย่างนั้นจะต้องประกอบด้วยพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์นั่นเอง ทรงใช้อำนาจต่างๆ เป็นต้นว่าสภาฯ เรายังก็โดยนิติบัญญัติตั้งขึ้นเป็นต้น บัดนี้ความปรากฏตามเอกสารโต้ตอบว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราหรือพระมหากษัตริย์ของเราทรงสละราชสมบัติแล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่าในเบื้องต้นที่เราจะพิจารณาดังที่ท่านที่ปรึกษาว่าเอกสารในการโต้ตอบนี้เป็นหลักฐานหรือยัง เป็นหลักฐานที่จะฟังในเบื้องต้นหรือยังว่า พระมหากษัตริย์ได้ทรงสละราชสมบัติแล้ว นี่เป็นข้อแรกที่เราจะต้องพิจารณา เพราะเหตุว่าอย่างไร ก็คือเอกสารนี้เราไม่ได้รับจากพระหัตถ์ของพระมหากษัตริย์ เราได้รับตั้งที่ใดรับนี้ และข้าพเจ้าจึงเห็นว่าคำที่ท่านที่ปรึกษาทรงให้ความเห็นว่าในเบื้องต้น เราควรจะรับว่าเป็นหลักฐานหรือยัง ในข้อนี้ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่มีปัญหาอะไรเลย เพราะเราหารู้เท่าที่ปรากฏในปัจจุบันนี้ไม่ เราได้รับทราบมาแล้วเป็นลำดับตั้งแต่ก่อนนี้ จึงเป็นอันฟังได้เป็นหลักฐานว่า พระมหากษัตริย์ของเราได้ทรงสละราชสมบัติจริงเมื่อในเบื้องต้น เราได้รับกันในเรื่องนี้แล้วก็ไม่มีปัญหาใดที่จะเกิดสงสัย ปัญหาต่อไปจะต้องพิจารณาให้เข้าหาหลักรัฐธรรมนูญถ้าเถียงกันแล้ว

จะไปกันใหญ่ ๓ คืบ ๔ คืบ ก็ไม่รู้จบ คือว่าตามรัฐธรรมนูญ
เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงสละราชสมบัติแล้ว เราจะทำอย่างไร
ข้าพเจ้าเห็นว่าตามรัฐธรรมนูญนั้นขาดกษัตริย์ไม่ได้ ข้าพเจ้า
ได้กล่าวถึงว่ารัฐธรรมนูญขาดกษัตริย์ไม่ได้ ถ้าขาดกษัตริย์
รัฐธรรมนูญก็ไม่เป็นรัฐธรรมนูญ ระบบอนี้ก็ไม่เป็นระบบอนี้
จนกว่าจะมีพระมหากษัตริย์ และเมื่อขาดพระมหากษัตริย์
ไม่ได้แล้ว ความจำเป็นของเราจะทำอย่างไร ตามรัฐ
ธรรมนูญของเราไม่มี ข้าพเจ้าหันเข้ามาหาหลักที่กล่าวว่า
การสืบราชสมบัตินั้นให้เป็นไปตามกฎมณเฑียรบาล ซึ่ง
อย่างไรก็ดีใน ตอน ที่ว่าโดยความเห็นชอบ ของสภาผู้แทน
ราษฎรอันนี้เป็นหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรเรา คือในตอนนั้น
ความเห็นชอบว่าใน การที่ท่านผู้ที่จะสืบสันตติวงศ์ต่อไปนั้น
จะเป็นผู้ใดอย่างไร ซึ่งข้าพเจ้าขอให้ท่านที่ปรึกษาตอบก่อน
ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ปัญหาที่ง่าย
นิดเดียว เอกสารต่าง ๆ ตามที่รัฐบาลเสนอมานี้ ตามที่ท่าน
สมาชิก อภิปรายก็ ไม่มี ใคร คัดค้าน ว่าเอกสาร ไม่มีหลักฐาน
ก็หมายความว่าเรารับรองกันแล้วเป็นเอกสารถูกต้อง และ
ประกอบเรื่องที่ผ่านมาแล้วเห็นว่าจะเป็นเช่นนั้นด้วย ไม่ได้
มีใครคัดค้าน ปัญหาแรกก็ให้ถือกันว่าเมื่อพระมหากษัตริย์
ทรงสละราชสมบัติแล้ว เวลานี้มีพระมหากษัตริย์หรือเปล่า

ขอให้ขบปัญหา^{นี้} ถ้าไม่มีจริงก็ต้องพิจารณาเสียใหม่ว่า จะมี
เดียนหรือมีเมื่อไร ขอให้ขบปัญหา^{นี้}

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า ก่อนอื่น ข้าพเจ้าขอให้พิจารณาเรื่องที่ว่า^{นี้} ข้าเสียก่อนอีก
ครั้งหนึ่งว่า บัญชีหลักฐาน^{นี้}เป็นสำเนา สภา ฯ นี้จะรับรอง
หรือไม่ ข้าพเจ้าขอตั้งยุติแล้ว และมีผู้รับรองแล้ว สภา ฯ นี้
ได้รับทราบ การสละ ราชสมบัติ ของพระบาท สมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวแล้ว เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอให้ลงมติว่าสภา ฯ นี้จะ
รับรองเรื่องเอกสาร^{นี้}หรือไม่

ด. ยู่เกียง ทองลงยา นายแฉะ ยูนิพันธ์ รับรอง

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า มีผู้เสนอให้ลงมติ
เช่นนั้นแล้ว ไม่มีผู้ใดคัดค้าน ท่านผู้ใดจะคัดค้านหรือไม่

นายนิติ โสรัต ผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี กล่าวว่า
ข้าพเจ้าสงสัยว่า สภา ฯ จะรับรองเอกสารตั้งที่ท่านสมาชิก
เสนอได้อย่างไร สภา ฯ ได้รับแต่เพียงสำเนา อีกอย่าง
หนึ่งข้าพเจ้าอยากจะพูดหลายครั้งแล้ว แต่ก็ไม่ได้พูด

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า คำเสนอ^{นี้}เป็น
ยุติแล้ว จะต้องลงมติ แต่ท่านจะคัดค้านในญัตตินี้หรือ

นายนิติ โสรัต ผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี กล่าวว่า
ข้าพเจ้าคัดค้าน ขอให้อภิปรายกันต่อไป

หลวงวรนิติปรีชา นายบุญศิริ เทพาคำ รั้งรอง

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดเห็นว่า ควรจะอภิปรายกันอีกในเรื่องที่จะรับรองเอกสารเหล่านี้หรือไม่ นี่เป็นญัตติที่สมาชิกเสนอ

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวว่า ข้าพเจ้าจะขอให้พิจารณาอันนี้ก่อนก็คือจะพิจารณาว่าที่ท่านประธาน ฯ ขอให้พิจารณากันในเรื่องนั้น แต่ข้าพเจ้าจะขอให้พิจารณาว่าหลักฐานที่รัฐบาลส่งมานี้เป็นสำเนาเท่านั้น สภา ฯ นี้จะรับรองเอกสารเหล่านี้หรือไม่เสียก่อน เพื่อที่จะให้ลงมติ เพื่อที่จะให้อภิปรายว่าหลักฐานนี้ควรจะเชื่อถือเพียงไหน และจะรับรองหรือไม่เพียงใด

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ขอให้อภิปรายในเรื่องที่ว่า เรื่องราวเหล่านี้มีหลักฐานเพียงใด ควรจะเชื่อถือหรือไม่

ร.ต. สอน วงษ์โต ผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยนาท กล่าวว่า ตามที่สมาชิกเสนอว่าเอกสารนี้ควรจะรับรองหรือไม่นั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นสมควรด้วย เพราะเอกสารเหล่านี้เป็นของรัฐบาลซึ่งสภา ฯ นี้ไว้วางใจแล้ว เพราะฉะนั้นเอกสารที่ส่งเข้ามาในสภา ฯ นี้จะต้องเป็นสำเนาตามแบบตัวจริงเสมอ ถ้าหากว่าสภา ฯ ไม่รับรองว่าเป็นของจริงแล้ว ข้าพเจ้า

สงสัยนักว่ารัฐบาลจะอยู่ได้อย่างไร เพราะฉะนั้นข้าพเจ้า
เชื่อว่ารัฐบาลซึ่งเป็นผู้ที่สภา ฯ เราไว้วางใจนั้นจะต้องเอา
สำเนาอันแท้จริงมาเสนอสภา ฯ นี้เสมอ ข้าพเจ้าไม่เห็น
ด้วยที่จะลงมติในข้อนี้

ร.ต. เนตร์ พูนวิวัฒน์ กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอสนับสนุน
สมาชิกเมื่อกัน และขอเพิ่มเติมว่าเรื่องนี้เราได้พิจารณา
มาครั้งหนึ่งแล้ว สำเนาทั้งหลายนี้ต่อเนื่องมาจากสำเนา
ก่อน ๆ เมื่อเราเชื่อสำเนาก่อนเป็นจริงแล้ว สำเนานี้ก็ต้อง
เป็นจริงด้วย และครั้งนั้นเราก็ไม่ได้คัดค้านอย่างไร เพราะ
ฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรจะให้ลงมติในเรื่องนี้

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าก็ยังไม่ได้ออกว่ารัฐบาลเอาสำเนาที่ไม่จริงมาใน
สภา ฯ แต่เรื่องแบบ ข้าพเจ้าจะว่าเรื่องแบบ และเรื่อง
หลักการ ข้าพเจ้าเห็นว่าหน้าที่ของสภา ฯ จะควรรับรอง
จริง ๆ เพื่อให้เป็นไปตามแบบวิธีการ แล้วเราจึงค่อยลงมติ
ยอมหรือไม่ยอม เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าในโอกาสต่อ
ไปนี้ ข้าพเจ้าใคร่จะได้ฟังความเห็นจากรัฐบาล

นายกรัชมุนตรี กล่าวว่า ที่จริงถ้าจะว่าทางที่ถูกแล้ว
พระราชหัตถเลขาของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะต้อง
ส่งมาโดยตรง คือมาทางราชเลขานุการในพระองค์ จึงจะถูก

นัว่าถึงทางที่ถูก แต่เดี๋ยวนี้หาได้เป็นไปเช่นนั้นไม่ ท่านส่งมา
 ที่เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ ซึ่งเป็น ผู้แทนอยู่ที่นั่น . แล้ว
 เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศไม่กล้ารับ ม.ร.ว. สัมครสมาน จึง
 ส่งให้แก่ทางสถานทูต ถ้าเราปล่อยเรื่องไว้เช่นนั้น พระมหา
 กษัตริย์ก็จะว่างเรื่อย ๆ ไป ซึ่งเกรงจะ เป็นอันตรายแก่
 ประเทศอย่างยิ่ง ในต่างประเทศหนังสือพิมพ์เขาก็ลงกัน
 แล้ว เพราะฉะนั้นเราจึงต้องมีหนังสือถึงเจ้าพระยาศรี
 ธรรมมาธิเบศ บอกว่าเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้
 สละราชสมบัติจริงแล้ว ก็ให้ท่านรีบรับเอาพระราชหัตถ
 เลขาทรงสละราชสมบัตินั้นไว้ แล้วขอให้ท่านรีบลงโคต
 ในโทรเลขส่งเข้ามาโดยเร็ว เพราะเราเกรงจะมีช่องว่าง
 ในระหว่างอินเตอร์เรคณัม (Interrecnum) เกิดขึ้น ซึ่งจะ
 เป็นเหตุร้ายแรงสำหรับประเทศ เพราะฉะนั้นเราจึงให้ส่ง
 ข้อความในโคตโทรเลขและรีบส่งมาโดยเร็ว เจ้าพระยาศรี
 ธรรมมาธิเบศจึงแปลโทรเลข คือแปลจากคำตัวจริง ใน
 พระราชหัตถเลขารับโทรเลขส่งมาให้เรา เราจึงได้รับ
 นำขึ้นเสนอสภา ฯ เพื่อไม่อยากจะให้การสืบสันตติวงศ์เกิด
 ขาดหรือโหวงขึ้น การสืบสันตติวงศ์เป็นปกติแล้วก็ไม่ม
 ีอันตราย ทูตต่าง ๆ เขาก็คอยมาถาม เขาคอยระวังเหมือน
 กัน และการที่มีอินเตอร์เรคณัม (Interrecnum) ในระหว่าง

นี้ นับว่าเหตุการณ์สำหรับประเทศอยู่ในอาการคับขันอย่างยิ่ง
ที่เราจำต้องรับนำเรื่องเสนอสภา ฯ และอดตาหลับจับตานอน
ในวันนั้นก็เพื่อไม่อยากจะให้มีอินเตอร์เรณัม (Interrenum)
เกิดขึ้น

นายทองอินทร ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบล
ราชธานี กล่าวว่่า ข้าพเจ้าขออภิปรายในเรื่องแบบ บัญญา
ในเรื่องเอกสารที่รัฐบาลส่งมาให้พิจารณา เราจะรับรอง
เพียงใดหรือไม่นั้น หากเกี่ยวกับรัฐบาลไม่ เราอย่าเพิ่งถือว่าเป็น
เป็นสำเนาที่ถูกต้อง แต่ปัญหาในเรื่องแบบที่ว่าตัวพระราช
หัตถเลขาอันแท้จริง เรายังไม่ได้รับ และรัฐบาลก็ยังไม่
ได้รับ เราจะถือว่าเพียงแต่โทรเลขที่ผู้แทนรัฐบาลสยาม
ได้ส่งมาเช่นนั้น คือไม่มีตัวจริงเช่นนั้น เราจะรับรองได้
เพียงใด อาจจะเห็นว่าโทรเลขปลอมก็เป็นได้ นี่เป็น
ข้อหนึ่ง ตามแบบจะต้องมีหนังสือยืนยันมา เช่นนั้นจริง
หรือไม่ และทางผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ก็มีหนังสือ
มาทางรัฐบาล ทางผู้แทนรัฐบาลก็โทรเลขว่ามีเช่นนั้นจริง
แล้วก็ส่งมาในสภา ฯ และปัญหามืออยู่ว่าตัวพระราชหัตถ
เลขาที่สละราชสมบัตินั้น เรายังไม่ได้รับ ปัญหาจึงเกิดว่า
เราจะเชื่อเพียงใดหรือไม่ ว่าโทรเลขนั้นเป็นโทรเลขจริง
ซึ่งจะรับรองได้ ถ้าภายหลังปรากฏว่าโทรเลขนั้นปลอม

การที่สมบูรณก็จะเป็นโมฆะทั้งหมด ปัญหาเรื่องพระมหากษัตริย์ในการที่จะสละราชสมบัติที่ผู้แทนรัฐบาลสยามรับพระราชหัตถเลขาที่กรุงลอนดอนนั้น จะถือว่ากระทำไปในามของรัฐบาล เป็นอันถูกต้องแล้วหรือไม่ การที่เราไม่ได้รับตัวพระราชหัตถเลขาต้นฉบับตั้งนี้ เราจะถือว่าการที่เราจะปรึกษาอันนั้นอันนี้จะสมบูรณได้หรือไม่เพียงใด เพราะในเรื่องโทรเลขนั้นอาจจะมีในกรณีที่ปลอมก็ได้ บัดนี้ก็ได้มาปรึกษาอยู่เช่นนี้ ถ้าเมื่อเกิดปัญหาว่ามีผู้โทรเลขปลอมชำนั้นหรืออย่างใด เมื่อเกิดการเป็นจริงว่ามีผู้โทรเลขปลอมเช่นนั้น สภาฯนี้จะทำอย่างไร ถ้าวาโดยแบบแล้ว เราจะต้องได้ตัวต้นฉบับพระราชหัตถเลขานั้นก่อน จึงจะพิจารณาได้ นี้ว่าโดยแบบ แต่ว่าเราจะเชื่อตามพฤติการณ์ พฤติการณ์ว่า เหตุการณ์เป็นเช่นนั้น จะมีการปลอมแปลงไม่ได้ เราจะพิจารณากันก็ได้ว่าตามพฤษินัยและนิตินัยแล้ว เราจะพิจารณาสำเนาโดยที่รัฐบาลก็ไม่ได้รับรู้ตัวจริงเช่นนั้น ข้าพเจ้าคิดว่าไม่ชอบด้วยแบบ แต่อย่างไรก็ดี ในเรื่องเช่นนั้น ในทางอื่นก็น่าจะรับรองได้อยู่บ้างในบางกรณี เช่นในเรื่องนี้ว่าโทรเลขเป็นจริงได้ หรือในเรื่องราชการทางจังหวัดโทรเลขมายังกระทรวง เราก็ถือว่าเป็นจริง แต่กรณีเช่นนั้นเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งทางฝ่ายบริหารให้เป็นไปเช่นนั้น

ถึงอย่างไรก็ดีโทรเลขนั้นจะต้องสืบสวน และตรวจว่าถูกต้อง หรือไม่เพียงใด และเรื่องโทรเลขนี้ถ้ารัฐบาลรับรองว่าได้ สืบสวนถึถ้วนแล้วว่าไม่มีการปลอมแปลงในกรณีเช่นนี้ และ ตามพฤตินัยและนิตินัย เราจึงจะรับรอง ถ้ารัฐบาลบอกว่า ได้สืบสวนอีกชั้นหนึ่ง นั้นว่าตามแบบ

น.ต. หลวงชำระนาวาสวัสดิ์ ร.น. กล่าวว่ ข้าพเจ้ามี ความเห็นพ้องด้วยตามที่สมาชิกได้อภิปรายเมื่อกี้ แต่ขอ ประทานเสนอต่อที่ประชุมเพื่อทราบว่ รัฐบาลได้ใช้ความ พยายามทุกทางในอันที่จะสืบสวนว่าบรรดาสำเนาทุกอย่างที่ นำมาเสนอสภาฯ ถูกต้องแล้ว รัฐบาลมีเหตุผลอยู่หลายอย่าง ที่จะสนับสนุนให้เห็นว่ สำเนาที่เสนอนี้เป็นการถูกต้อง เป็นต้นว่ามีพระราชหัตถเลขาของผู้สำเร็จราชการได้บอกถึง เรื่องนี้มาโดยลำดับ โทรเลขของเจ้าพระยาศรัทธมารธิเบศ ซึ่งข้าพเจ้าเสียใจว่เจ้าหน้าที่ได้คัดตกไปนั้น ไม่ได้เสนอมา ก็บอกว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราช หัตถเลขามายังท่าน แล้วท่านไม่รับ พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวจึงได้นำไปยังสถานทูต ขอคำสั่งรัฐบาลว่าจะทำ อย่างไร รัฐบาลจึงได้พิจารณาว่าในกรณีเช่นนี้เราจะต้อง เป็นฝ่ายอ้อม เพราะฉะนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะ ต้องออกเมื่อเจ้าคุณศรีฯ ไม่รับ ทางสถานทูตก็บอกว่าไม่

กล้าเปิดซอง ถ้าจะรับก็รับเพียงปิดซอง รัฐบาลก็ไม่สามารถที่จะทราบอะไรได้ รัฐบาลจึงได้ส่งไปยังเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศร์รับ เพราะฉะนั้นฟังความตามที่หนังสือพิมพ์ในต่างประเทศก็แพร่หลายว่าพระเจ้าอยู่หัวได้ลาออกจากพระราชสมบัติแล้ว และบางฉบับก็ได้ลงเอกสารพระราชหัตถเลขาด้วย รวมความว่ารัฐบาลกล้ารับรองได้ว่า สำเนาที่เสนอในที่นี้ถูกต้องแล้ว แต่ทว่ามีที่ควรจะเสนออยู่อย่างหนึ่งว่า ในพระราชหัตถเลขาเป็นคำแปลจากภาษาอังกฤษอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศร์ก็ได้บอกว่าได้แปลตามถ้อยคำต่อคำ ก็รับรองว่าถึงแม้ว่าจะผิดจากต้นฉบับนั้นก็เป็นที่ถ้อยคำเล็กน้อย ซึ่งถ้อยคำสำคัญหาผิดไม่ ถ้าจะปฏิบัติตามที่ควรจะเป็นแล้ว ก็เป็นอย่างที่สมาชิกกล่าว แต่เมื่อความจำเป็นมีหลายประการ ดังที่นายก ฯ ได้แถลงไว้แล้วว่า เวลานี้เป็นเวลาที่น่าจะเกิดความไม่สงบและอันตรายภายใน รัฐบาลได้คำนึงถึงข้อเสียหายอยู่ และถ้าเราทำล่าช้าแล้ว ผลเสียหายจะมีบังเกิดขึ้นเป็นอเนกประการ รัฐบาลคำนึงถึงเรื่องนี้ ซึ่งในระหว่างไปเพื่อผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในเรื่องที่ไม่ตรงเช่นเช่นนี้แล้วจะทำอย่างไร ตามบันทึกก็ว่าท่านไม่สามารถจะทรงเช่นนี้ได้ เพราะทางพระมหากษัตริย์ทรงสั่งห้ามมา และรัฐบาลจึงถือว่าเข้าตามบทบัญญัติใน

รัฐธรรมนูญว่า เมื่อไม่สามารถทรงเห็นได้แล้ว คณะรัฐมนตรีก็ต้องทำหน้าที่ และรับหน้าที่อื่น เป็นการเตรียมเอาไว้ เพื่อจะมีเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เท่าที่แถลงมา ย่อมจะเห็นว่าเรามีความจำเป็นพิเศษ และที่ทำนั้นก็อาศัยหลักเกณฑ์ตามที่สมาชิกได้กล่าวมานั้นเอง ถ้าความประสงค์แห่งสภา ฯ นี้มีว่าใครจะให้รัฐบาลรับรองแล้ว รัฐบาลก็รับรองดังที่ได้แถลงมาแล้ว

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า เพื่อตัดปัญหาให้สั้นเข้า ข้าพเจ้าขอแถลงตามแบบที่ควรจะเป็นไปแล้ว และรัฐบาลรับรองแล้วว่า จะไม่มีความผิดพลาดเกิดขึ้นได้ สภา ฯ นี้ก็ควรจะรับรองว่า สำเนาเป็นอันว่าถูกต้องแล้ว ขอเสนอให้ลงมติ

นายพิภพ ฦสงขลา นายสรอย ฦลำปาง รับรอง
 ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า เรื่องนี้ก็ น่าจะไม่มิตีอะไรเลย ค่าที่สำเนา รัฐบาลก็รับรอง และไม่มีใครคัดค้านแล้วว่า จะเป็นสำเนาซึ่งไม่แน่แท้ จะมีมิตีอะไรกัน ไม่มีญาติที่ไม่ใช่ของแท้ จึงข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรมิตีเช่นนั้น เรื่องปัญหาจะเพาะหน้าก็คือสภา ฯ นี้ อยากจะทราบว่า รัฐบาลจะจัดให้มีพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญเมื่อไร

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่่า ขอให้ตกลงกันเสียก่อนว่า เอกสารเหล่านี้ที่รัฐบาลเสนอมานี้ยังเป็นที่เคลือบคลุมสงสัยหรือไม่ ถ้าผู้ใดสงสัยว่าจะไม่ตรงต่อข้อความเหล่านี้

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่่า ข้าพเจ้าไม่เคยสงสัยเลยว่่าในสำเนาเอกสารต่าง ๆ เหล่านี้ รัฐบาลจะเสนอเข้ามาโดยไม่ใช้ความจริง แต่ว่ามีข้อความตอนท้ายอย่างคุณหลวงธำรง ฯ ได้กล่าวมาแล้ว ว่่ามีหมายเหตุของท้ายโทรเลขมีความว่่า “คำแปลข้างบนนี้จัดทำโดยกระทันหันในระยะเวลาอันสั้นมาก สำเนาพระราชหัตถเลขาทรงสละราชสมบัตินี้จะได้ส่งมาทางไปรษณีย์ ส่วนต้นฉบับนั้นจะให้ข้าพเจ้านำมากรุงเทพฯ ฯ หรือจะให้ส่งทางไปรษณีย์” เพราะฉะนั้นจึงน่าจะต้องพิจารณาว่าตามโทรเลขที่ส่งมาใน เรื่องที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสละราชสมบัตินี้ จะมีข้อความตรงกับต้นฉบับหรือไม่ ก็มีในท้ายคำบันทึกบอกว่่า ไม่รับรองว่่าจะถูกต้องแล้ว เราจะให้สภา ฯ นี้หรือรัฐบาลนี้ไปรับรองว่่าที่ส่งมานั้นถูกต้องกับต้นฉบับได้อย่างไร ข้าพเจ้าเห็นว่าสภา ฯ นี้และรัฐบาลไม่ควรจะรับรองว่่าโทรเลขนี้ถูกต้อง นี้ควรจะถือว่่าเป็นข้อใหญ่ใจความที่ส่งมาเท่านั้น ส่วนต้นฉบับจริง ๆ หรือ

สำเนาอันแท้จริง ควรจะได้ส่งมาให้สภาฯ นี้ทราบก่อนแล้ว
 สภาฯ นี้จึงจะพิจารณาต่อไปว่าหนังสือที่ทรงสละราชสมบัติ
 นั้น สภาฯ นี้จะรับรองอย่างไรหรือไม่ เพราะเราก็ยังบอกว่
 การส่งโทรเลขนั้นอาจจะมีผิดพลาดง่าย ๆ และอาจจะเสีย
 ความไปได้มาก ๆ แม้แต่ภายในประเทศเท่านั้นบางทีก็ตกคำ
 ไปคำหนึ่ง และความอาจจะเป็นตรงกันข้ามที่เดียวกันก็ได้
 เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงยังไม่อยากจะรับรอง โทรเลขนี้ว่าถูก
 ต้องโดยแท้จริง เมื่อยังรับรองโทรเลขนี้ไม่ได้แล้ว สภาฯ
 นี้ก็ยังไม่ควรจะพิจารณาในการสละราชสมบัตินี้ ว่าจะให้
 สมควรเป็นไปประการใด และว่าสมควรจะเป็นจริงประการ
 ใด เพราะฉะนั้นในระยะเวลาอันสั้นนี้ ข้าพเจ้าจึงได้มีความ
 เห็นอย่างที่ได้แถลงมาแล้ว เมื่อสภาฯ นี้ประกอบด้วยผู้
 แทนราษฎร ควรจะกระทำหน้าที่นี้

พ.ต. หลวงเชวงศักดิ์สงคราม กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอให้
 สมาชิกดูเอกสารหน้า ๒๘ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
 ได้มีลายพระหัตถ์รับรองแล้ว และมีข้อความ ๔ ข้อที่ผู้สำเร็จ
 ราชการรับรองแล้ว ถ้าเรายังไม่เชื่อเอกสารเช่นนั้นที่ท่าน
 ลงนามรับรองแล้ว เราจะต้องสอบกันเสมอไปหรือ และ
 ในกรณีเช่นนี้เราควรจะเชื่อถือได้ และปัญหาสำคัญก็คือ
 สภาฯ นี้ไม่จำเป็นจะต้องทำอะไร นอกจากรับทราบด้วย

ความเสียใจ เพราะเป็นสิทธิของพระองค์ ที่จะสละราชสมบัติได้ นิติกรรมที่พระองค์ทำย่อมชอบ ด้วยกฎหมาย เป็นกิจการภายในของพระองค์ เมื่อสละราชสมบัติก็เป็นอันว่าขาดพระมหากษัตริย์แล้ว หน้าที่ของสภา ฯ นี้ก็คือ จะต้องเลือกตั้งกษัตริย์ใหม่เท่านั้น

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าเข้าใจว่า ปัญหาที่อยู่ต่อหน้าสภา ฯ นี้ก็คือว่า พระมหากษัตริย์ได้ทรงสละราชสมบัติจริงหรือไม่ ตามโทรเลขนี้เสนอข้อความเล็กน้อย ที่เสนอมาอาจจะคลาดเคลื่อนนั้นก็ไม่น่าสำคัญนัก และที่จะถือได้หรือไม่ว่าท่านทรงสละราชสมบัติจริง ก็ควรจะรับรองคำแปลโทรเลขนี้

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎร จังหวัด พระนคร
กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอเสนอว่าควรจะตั้งเป็นญัตติว่า ควรจะฟังหลักฐานนี้ว่าจะเป็นความจริง ดังที่รัฐบาลยืนยันหรือไม่
ข้าพเจ้าขอเสนอให้ลงมติ

นายทองอินทร ภูริพัฒน์ ด. ยู่เกียง ทองลงยา รับรอง
พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ ผู้แทน ราษฎร จังหวัด สตุล
กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอให้อภิปรายต่อไป

หลวงวรนิติปรีชา รับรอง

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ถ้าจะอภิปราย

ขอให้อภิปรายว่าควรจะเป็นหลักฐานได้หรือไม่ เอกสาร
ที่รัฐบาลเสนอเข้ามา

นายสรอย ฅลำปาง ผู้แทนราษฎรจังหวัดลำปาง กล่าว
ว่า ไม่มีใครคัดค้านว่าสำเนาตามที่รัฐบาลเสนอมานี้ไม่เป็น
ความจริง เป็นแต่พูดประปรายหวังเหนี่ยวให้เข้าไป เพราะ
ฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่า เมื่อไม่มีใครคัดค้านควรจะให้ลงมติ
เมื่อไม่มีใครคัดค้านว่าไม่ถูก ถ้าจะมีใครคัดค้านขอให้ยื่น
ขึ้นพูด

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า มีผู้ที่คัดค้านเช่นที่
ข้าพเจ้าเข้าใจก็คือผู้แทนสกลนคร

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าคัดค้านว่าสำเนาโทรเลขที่ส่งมานั้นน่าจะไม่ใช่ตรง
หรือถูกต้องกับต้นฉบับ ข้าพเจ้าไม่ได้คัดค้านว่าสำเนานี้จะ
เท็จหรืออะไร เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอให้ท่านเข้าใจเสียใหม่

นายทองอินทร ภูริพัฒน์ ผู้แทนราษฎร จังหวัดอุบล
ราชธานี กล่าวว่า ผู้แทนพระนครได้ตั้งปัญหาที่สุดเป็นยุติ
และเมื่อมียุติก็ต้องมีมติ ประธาน ฯ ก็เคยว่าเสมอ ถึงแม้ว่า
จะไม่มีผู้ใดคัดค้านก็ต้องมีมติ และผู้เสนอญัตติก็มีผู้รับรอง
ถูกต้องแล้วขอให้โปรดให้โหวต

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าจะให้ลง

มติ ญัตติหลังขอให้เปิดอภิปรายต่อไป ท่านผู้ใดเห็นว่า
ควรจะเปิดอภิปรายโปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือขึ้น ๓๑ นาย

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ท่านผู้ใดเห็นว่า
ควรจะเปิดอภิปรายต่อไป โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๗ นาย เป็นอันว่าที่ประชุมลงมติให้
เปิดอภิปราย

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ขอให้ท่านได้
โปรดเสนอญัตติใหม่

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าใคร่จะเสนอ ว่าอย่างนี้ คือว่าหลักฐานที่รัฐบาล
ส่งสำเนา มา ประกอบทั้งคำอภิปรายของรัฐบาลนั้น ควร
จะฟังเป็นหลักฐานที่ตรงกับความจริงหรือไม่ เป็นหลักฐาน
ที่ถูกต้องตามความจริงหรือไม่ คือควรจะเชื่อถือได้หรือไม่

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า หลักฐานของ
รัฐบาลส่งมานี้ควรจะถือเป็นหลักฐานได้หรือไม่ ท่านผู้ใด
เห็นว่า

นายกรัฏฐมนตรี กล่าวว่า ขอเสนอใหม่ว่า ในการที่จะ
ลงมติกันนี้จะถือว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสละราช
สมบัติจริงหรือไม่

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าว
ว่า อย่างนั้นก็ได้อีก คือที่จะลงมตินี้หมายความว่าอย่างนี้ การ
สละพระราชสมบัติ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นั้นจะ
ต้องได้ทราบ และเรียกว่าสละ และนับแต่เวลาที่ตั้งแต่ทราบ
ไม่ใช่เวลาที่สละ ที่เสนอเช่นนี้อาจจะเป็นความโง่ของ
ข้าพเจ้าก็ได้ ประเทศสยามอาจขาดพระมหากษัตริย์ตั้งแต่
สภา ฯ นี้ได้ทราบการสละราชสมบัติ เพราะเหตุว่าหนังสือ
ที่ได้ส่งนี้ ตามที่ท่านนายกรัฐมนตรีว่าไม่ได้มาตามแบบที่
ควรจะเป็น เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงได้ตั้งปัญหาให้เป็นที่
ข้าพเจ้าได้อภิปรายมาแล้ว

นายกรัฐมนตรี ขอให้หม่อมเจ้าวรรณ ฯ ทรงแถลง
ทำการแทนประธานสภา ฯ อนุมัติ

หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ทรงกล่าวว่า ในข้อที่ว่า
ทรงขาดเมื่อไรนั้น ถ้าเป็นการลาออกแล้ว ก็ขาดตั้งแต่วันที่
สภา ฯ จะได้อনুমัติ แต่ในกรณีนี้ตามที่ข้าพเจ้าได้เรียน
แล้วว่า เป็นการทรงสละราชสมบัติ และพระองค์เองได้
พระราชทานพระกระแสมาว่า เป็นกระแสพระบรมราชโองการ
ตามสำเนาซึ่งผู้แทนคณะรัฐบาลได้มีรับรองส่งมาเป็นทางการ
ว่าทรงขาดตั้งแต่วันที่ ๒ มีนาคม เวลา ๑๓.๔๕ นาฬิกา นี้จึง
ได้ให้เวลาเรามาด้วย เวลาที่ทรงเซ็น เพราะฉะนั้นสมเด็จพระ

เจ้าฟ้ากรมพระนริศ ฯ จึงได้บอกว่าจะไม่ทรงเซ็นหนังสือ
ราชการ และไม่ปฏิบัติราชการในตำแหน่งผู้สำเร็จราชการ
ประการใดตั้งแต่นั้นมา

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าจะให้ลง
มติตามฉันทิสุดท้ายของรัฐบาล

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
ว่า ข้อ ๓๑...

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า มีผู้เสนอฉันทิ
ถูกต้องแล้ว ขอให้พูดในประเด็น .

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าขอพูดในประเด็น ก็คือข้าพเจ้าไม่ได้ยืนยันว่าผู้หนึ่ง
ผู้ใดคัดค้านเอกสารของรัฐบาล แล้วเป็นแต่ข้าพเจ้าได้
เสนอข้อข้องใจบางประการเท่านั้น เพราะฉะนั้นไม่ต้องมี
การลงมติเลย ไม่มีผู้ใดค้าน ข้าพเจ้าเองก็ไม่ได้ค้าน

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า ลงมติอย่างนี้ ไม่
เกี่ยวกับประเด็นของท่าน เจ้าคุณนายก ฯ ขอให้ลงมติว่า
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงสละราชสมบัติ จริง
หรือไม่ นี่เป็นมติสุดท้าย ท่านผู้ใดเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวได้ทรงสละราชสมบัติ....

นายเขียน กาญจนพันธ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสมุทร

ปรากฏ กล่าวว่ ขอให้ที่ประชุมรักษาระเบียบ เพราะมีสมาชิกไม่รักษาข้อบังคับ

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่ ข้าพเจ้าจะอ่านญัตตินี้ให้ฟังใหม่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ใต้ทรงสละราชสมบัติจริงหรือไม่ ท่านผู้ใดเห็นว่าใต้ทรง..... ข้าพเจ้าขอถามรัฐบาลว่าตรงกับความจริงหรือไม่

ร.ท. ทองดำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี กล่าวว่ อาจจะมีผู้ค้าน อย่าเพิ่งลงมติ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอให้เขาพูดกันก่อนจะดีกว่า

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่ ใต้ลงมติกันแล้ว ให้ปิดอภิปรายผู้ขออภิปรายมี ๑๐ นาย...

ขุนประเจตดรุณพันธ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดพิษณุโลก กล่าวว่ เพื่อประโยชน์ ข้าพเจ้าขอพูดสักหน่อย ถ้าจะให้ลงมติตามนั้น แล้วสมมติว่าใต้ลงมติตามนั้น ถ้าไม่เชื่อรัฐบาลแล้วจะทำอย่างไร.....

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่ นั้นคนละปัญหาเทียบเสียก่อนว่าผลจะเป็นอย่างไร ถ้าเป็นอย่างไรก็แล้วแต่เรื่อง ท่านผู้ใดเห็นว่า..... ข้าพเจ้าจะอ่านญัตตินี้ให้ฟังเป็นญัตติสุดท้ายที่รัฐบาลเสนอ

นายมงคล รัตนวิจิตร ผู้แทนราษฎร จังหวัดนครศรี

ธรรมราช กล่าวว่่า คือว่าอย่างนี้ ไม่ใช่ข้าพเจ้าคัดค้านญัตติของ
 รัฐบาล คือวิธีลงมติไม่ต้องยกมือขึ้น ตามที่รัฐบาลเสนอว่า
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวลาออกหรือไม่ นี่ถ้าหากว่า
 ที่ประชุมไม่คัดค้านแล้ว ข้าพเจ้าถือว่าที่ประชุมรับทราบแล้ว
 ไม่ต้องยกมือยกมืออะไร

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่่า เมื่อมีญัตติก็ต้อง
 ลงมติ ถ้าพูดเช่นนั้นก็ไม่ต้องการลงมติ รัฐบาลขอให้ลงมติ
 ท่านอาจจะเสนอญัตติสอดก็ได้

นายสนธิ เจริญรัฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา
 กล่าวว่่า ข้าพเจ้าใคร่จะขอเสนอสอดว่าไม่ควรจะมีการลงมติ
 ทั้งนี้เพราะเหตุว่่า ท่านสมาชิกเจ้าของญัตติแรกได้ปล่อยให้
 รัฐบาลเสนอญัตติตามเข้ามานั้น ข้าพเจ้าเข้าใจว่่าญัตติตาม
 ที่ผู้แทนจังหวัดพระนคร เสนอนั้นเป็นญัตติในข้อเท็จจริง
 ข้าพเจ้าไม่เข้าใจว่่าทำไมจะลงมติในข้อเท็จจริง และเรื่อง
 เช่นนี้ก็เคยมีมาหน้่ง ในที่สุดก็ไม่ได้ลงมติกัน เพราะ
 ฉะนั้นนี้เป็นข้อเท็จจริง จะลงมติกันไม่ได้

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่่า ท่านจะเสนอญัตติ
 ใหม่หรือไม่

นายสนธิ เจริญรัฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา
 กล่าวว่่า ข้าพเจ้าขอเสนอญัตติว่่าไม่ควรจะให้ลงมติ ถ้าไม่

มีผู้ใดคัดค้าน ก็ถือว่าสภา ฯ รับทราบการที่พระมหากษัตริย์ ทรงสละราชสมบัติเท่านั้น

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า มีญัตติว่าไม่ควรจะ ให้ลงมติในเรื่องนี้ . และถ้าไม่มีผู้ใดคัดค้านเป็นอันว่าสภา ฯ รับทราบเรื่องสละราชสมบัติ ว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรง สละราชสมบัติเป็นญัตติสุดท้าย ใครจะคัดค้านจะได้ให้ลง มติเมื่อไม่มีผู้ใดคัดค้าน ก็จะได้ผ่านไป

ไม่มีผู้ใดคัดค้าน

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่า เมื่อเช่นนั้นแล้ว เมื่อ ไม่มีปัญหาแล้วในเรื่องนี้ หน้าที่ของสภา ฯ นี้จะต้องดำเนินการ ไปตามรัฐธรรมนูญ คือมาตรา ๕ ข้าพเจ้าจะอ่านให้ท่าน ฟังใหม่ “ การสืบราชสมบัติท่านว่าให้เป็นไปโดยนัยแห่ง กฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พ.ศ. ๒๔๖๗ และประกอบด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร ”

นายสรอย ฅล่ำปาง ผู้แทนราษฎรจังหวัดลำปาง กล่าว ว่า ก่อนที่จะได้ตั้งพระมหากษัตริย์ ข้าพเจ้าอยากจะให้ รัฐบาลเสนอรายชื่อรัฐบาลมีรายชื่อหรือเปล่านั้นพระบรมวงศา นุวงศ์องค์ใดสมควรตามกฎมณเฑียรบาล ก่อนที่สภา ฯ จะได้อภิปราย

เจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัง

กล่าวว่า ผู้ที่จะสืบราชสันตติวงศ์ ของพระมหากษัตริย์ตาม
กฏมณเฑียรบาลตามที่สมเด็จพระนริศ ฯ ได้ทรงสืบสวน
แล้ว ได้แก่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลลา ฯ ซึ่งได้สิ้นพระ
ชนม์แล้ว กับมีพระราชโอรสคือ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล
นั้นเป็นผู้สืบราชสันตติวงศ์ของพระมหากษัตริย์ตามกฏมณ
เฑียรบาล ตามที่ได้แจกไปให้ท่านแล้ว

พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสตูล
กล่าวว่า บัดนี้ก็เป็นอันที่เราเชื่อถือแล้วว่า ในหลวงได้ทรง
สละราชสมบัติเสียแล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่าสภา ฯ นี้ควรให้
ท่านประธาน ฯ ได้โทรเลขเพื่อแสดงความอาลัยของสมาชิก
แห่งสภา

ร.ต. ถัด รัตนพันธ์ หลวงวรรณดิปริชา รับรอง

พระพิณิจนากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ กล่าว
ว่า ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นสมาชิกผู้หนึ่ง และข้าพเจ้าเชื่อ
ว่าทั้งผู้ก่อการ และทั้งพวก ร.ศ. ๑๓๐ ก็ดี บางทีอาจจะ
อยากจะพูด แต่ว่าก็ไม่ค่อยจะอยากพูดก็มี ในฐานะที่
ข้าพเจ้าเป็นสมาชิกและเป็นผู้แทนราษฎรผู้หนึ่ง ก็อยากจะ
ได้กราบเรียนถึงความจริงใจ ก็เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวท่านได้ทรงสละราชสมบัติด้วยพอพระทัยเช่นนั้นแล้ว
เราจะไปวิงวอนและโทรเลขไป ดั่งที่ท่านผู้แทน สกต นคร

และผู้แทนจังหวัดสตูลนั้นทำไม่กัน ข้าพเจ้าไม่เห็นว่.....

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า เรื่องนี้หมดไปแล้ว
พระพิณิจนากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ กล่าว
ว่า ท่านบอกว่าให้โทรเลขเสียใจอะไรกัน

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า โปรดนั่ง ขอให้
อภิปรายเฉพาะเรื่องนี้ โปรดฟังข้าพเจ้าก่อน มีสมาชิก
หนึ่งนาย เสนอให้โทรเลขไปเพื่อแสดงความอาลัยในการ
ที่ท่านได้สละราชสมบัติ ท่านจะคัดค้านในเรื่องนี้หรือไม่

พระพิณิจนากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ กล่าว
ว่า ข้าพเจ้าคัดค้านในเรื่องนี้ มีผู้รับรองแล้ว ข้าพเจ้าเห็น
ไม่เป็นการสมควรที่จะโทรเลขไปเสียใจอะไรให้เสียอัฐเปลา ๆ
โทรเลขทุกคำที่มีไปเงินไปตกอยู่แก่ต่างประเทศ ดูเหมือน
ว่าคุณหลวงโกวิท ฯ อยู่หรือไม่ ขอโทษ ๕๐ เปอร์เซนต์ใช่
หรือไม่ เพราะฉะนั้นเราไม่ต้องพูดถึงเรื่องนี้ เราพูดใน
ฐานะสมาชิก ข้าพเจ้าขอแสดงความรู้สึกอย่างจริงใจที่เดียว
ในชีวิตของเราจะหาโอกาสเช่นนี้ยาก เพราะฉะนั้นเหตุใด
ที่จะแสดงความเสียใจข้าพเจ้าก็ไม่ทราบเลย เหตุผลที่
ข้าพเจ้าคัดค้านว่าไม่ควรจะแสดงความเสียใจนั้น ข้าพเจ้าจะ
ได้กราบเรียนดังต่อไปนี้ เราไม่มีโอกาสจะได้พบโอกาสเช่น
นี้เลย โดยเหตุที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราได้มี

เงินสำหรับส่วนพระองค์ หรือซีวิลิสต์ (Civilist)

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่่า ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่
จำเป็นจะต้องอภิปรายต่อไป ถ้าท่านคัดค้านจะได้ลงมติ
ท่านยังติดใจหรือไม่ ถ้าท่านติดใจจะให้ลงมติ ถ้าไม่ติดใจก็
ให้ผ่านไป ท่านผู้ใดเห็นว่าไม่ควรจะส่งโทรเลขไปถวาย
โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๕ นาย

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่่า ท่านผู้ใดเห็นว่าควร
จะส่งโทรเลขไป โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๖๕ นาย เป็นอันว่าที่ประชุมอนุมัติให้
ส่งโทรเลขไป

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่่า เพราะฉะนั้น
ข้าพเจ้าจะได้ให้ส่งโทรเลขไปถวายตามมติของสภา ฯ พรุ่่งนี้

ฯ ล ฯ

ฯ ล ฯ

ฯ ล ฯ

เลิกประชุมเวลา ๓.๑๗ นาฬิกา

ตรวจแล้ว ๒๐/๑๒/๗๗

(ลงนาม) เนตร

(ลงนาม) นายปพาพ บุญหลง

„ หอมจันทร์ วัฒนวิจารณ์

„ วิจิน สัจจะเวท

„ พระพิไลยสุนทรการ

„ ประสัทธิ ศรีสุชาติ

„ ละเมียด หงสประภาส

„ อำพัน อัมรานนท์

„ บุญแถม ปิตะเนนทร์

„ นายบุญช่วย สุขนครวัต

(ลงนาม) ไสว อินทรประชา (ลงนาม) ถิ่น จุฑะรพ
 ,, ขุนประเจตตรุณพันธ์ ,, เลียงฮ้อ ศรีสุชาติ
 ,, หลวงพิพัฒน์พลกาย ผู้จตุรายนการประชุม
 ,, นายจ้ง จริงจิตร (ลงนาม) หลวงคหกรรมบดี
 ,, นายมณูญ บริสุทธี เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
 ธรรมาธิการตรวจรายงานการ (ลงนาม) พระเรียมวิรัชพากย์
 ประชุม รองประธานคนที่ ๑

สำเนาโทรเลข นายกรัฐมนตรีส่งจากกรุงเทพ ฯ วันที่ ๗
มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

อัครราชทูตสยาม

ลอนดอน

โปรดนำความต่อไปนี้ กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระ
 พระปรเมนทรมหาประชาธิปก

“รัฐบาลได้รับพระราชหัตถเลขา ทรงสละราชสมบัติ
 แล้วด้วยความโทมัส รัฐบาลได้นำพระราชหัตถเลขาทรง
 สละราชสมบัติ ขึ้นเสนอสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๖
 มีนาคม และสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติรับทราบไว้ด้วยความ
 โทมัส

สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติเห็นชอบในการอัญเชิญพระ
 วรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล ขึ้นทรงราชย์ สืบราช
 สันตติวงศ์ต่อไป ตามความในมาตรา ๕ แห่งรัฐธรรมนูญ
 และโดยที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ใหม่ยังทรงพระเยาว์
 อยู่ สภาผู้แทนราษฎร อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๐
 แห่ง รัฐธรรมนูญ ได้ลงมติตั้งคณะผู้สำเร็จราชการแทน
 พระองค์ประกอบด้วยพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นอนุวัตน์
 จาตุรนต์ เป็นประธาน พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์
 ทิพยอาภา และเจ้าพระยายมราช

รัฐบาลขอถวายพระพรแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก และสมเด็จพระบรมราชินีรำไพพรรณี ขอให้ทรงพระสำราญอยู่ต่อไป”

(ลงนาม) นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา

นายกรัฐมนตรี

สำเนาโทรเลข อัครราชทูตสยามกรุงลอนดอน ส่งจาก
ลอนดอน วันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

กระทรวงการต่างประเทศ

กรุงเทพ ฯ

ข้าพเจ้าได้รับ โทรเลข ของ ท่าน ลงวันที่ ๗ เดือนนี้
 ข้าพเจ้าได้นำความ กราบ บังคม ทูลพระบาท สมเด็จพระเจ้า
 อยู่หัวแล้ว มีรับสั่งให้ข้าพเจ้าแจ้งข้อความดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้าและพระชายาขอบใจรัฐบาลที่ได้แสดงความ
 ห่วงดีมา ข้าพเจ้ามีความเสียใจที่ข้าพเจ้าและรัฐบาลไม่
 สามารถจะตกลงกันได้ ในปัญหาต่าง ๆ ซึ่งเรามีความเห็น
 แตกต่างกัน ข้าพเจ้าขอให้รัฐบาลมั่นใจว่าข้าพเจ้ามิได้มี
 ความรู้สึกโกรธขิงและแค้นเคืองเนื่องด้วยเหตุการณ์ที่ได้เกิด
 ขึ้นนั้นเลย และขอให้คณะรัฐบาลจงบรรลุความสำเร็จ
 ทุกประการ. ประชาธิปก”

(ลงนาม) พระยาสุพรรณธมมบัณฑิต

พิมพ์ที่โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ ถนนบำรุงเมือง พระนคร

๑/๒/๓๘

บ 21788 ฉ.1

DS กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
584 แลส่งการณ์เรื่องพระปรมินทร์
ล761ถ มหาประชานิปก พระปกเกล้าเจ้า
2478 อยู่หัว ทรงสละราชสมบัติ.

